

Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Förslag till statsbudget för 2004

Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	9
2	Utgiftsområde 6	11
2.1	Omfattning.....	11
2.2	Utgiftsutveckling	12
3	Totalförsvar	15
3.1	Omfattning.....	15
3.2	Utgiftsutveckling	15
3.3	Mål	16
3.4	Politikens inriktning	16
3.5	Beredskapskredit för totalförsvaret	17
3.6	Insatser	17
3.6.1	Insatser inom politikområdet.....	17
3.7	Resultatbedömning.....	18
3.8	Verksamhetsområde Det militära försvaret	18
3.8.1	Omfattning.....	18
3.8.2	Utgiftsutveckling	18
3.8.3	Mål	19
3.8.4	Genomförda insatser och resultatbedömning.....	19
3.8.4.1	Bedömning av operativ förmåga	19
3.8.4.2	Utbildning, planering m.m.	21
3.8.4.3	Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	39
3.8.4.4	Insatser	43
3.8.4.5	Försvarsunderrättelseverksamhet	48
3.8.5	Inriktning	49
3.8.5.1	Utbildning, planering m.m.	49
3.8.5.2	Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	59
3.8.5.3	Insatser	61
3.8.5.4	Försvarsunderrättelseverksamhet	65
3.9	Verksamhetsområdet Det civila försvaret	66
3.9.1	Omfattning.....	66
3.9.2	Utgiftsutveckling	67
3.9.3	Mål	67
3.9.4	Genomförda insatser, resultat, bedömning och inriktning.....	67

3.9.4.1	Sammanfattande bedömning av förmågan inom det civila försvaret.....	67
3.9.4.2	Övergripande inriktning av verksamheten för 2004.....	69
3.9.4.3	Samverkansområde Teknisk infrastruktur.....	69
3.9.4.4	Samverkansområde Transporter.....	73
3.9.4.5	Samverkansområde Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen.....	74
3.9.4.6	Samverkansområde Ekonomisk säkerhet.....	76
3.9.4.7	Samverkansområde Områdesvis samordning, samverkan och information.....	77
3.9.4.8	Samverkansområde Skydd, undsättning och vård.....	79
3.9.4.9	Redovisning av gemensamma frågor för civilt försvar.....	81
3.10	Revisionens iakttagelser.....	83
3.11	Budgetförslag.....	84
3.11.1	6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.....	84
3.11.2	6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.....	85
3.11.3	6:3 Krisberedskapsmyndigheten.....	87
3.11.4	6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar.....	88
3.11.5	6:5 Civilt försvar.....	89
3.11.6	Försvarets materielverk.....	91
3.11.7	6:6 Totalförsvarets pliktverk.....	92
3.11.8	6:7 Försvarshögskolan.....	94
3.11.9	6:8 Försvarets radioanstalt.....	94
3.11.10	6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut.....	95
3.11.11	6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer.....	96
3.11.12	6:11 Nämnder m.m.....	96
4	Politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.....	99
4.1	Omfattning.....	99
4.2	Utgiftsutveckling.....	100
4.3	Mål.....	100
4.4	Politikens inriktning.....	100
4.5	Insatser.....	101
4.5.1	Insatser inom politikområdet.....	101
4.5.2	Insatser utanför politikområdet.....	103
4.6	Resultatbedömning.....	103
4.7	Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar.....	104
4.7.1	Omfattning.....	104
4.7.2	Mål.....	104
4.7.3	Resultatbedömning.....	104
4.7.4	Inriktning.....	104
4.8	Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.....	105
4.8.1	Omfattning.....	105
4.8.2	Utgiftsutveckling.....	105
4.8.3	Mål.....	105
4.8.4	Resultatbedömning.....	105
4.8.5	Inriktning.....	109
4.9	Revisionens iakttagelser.....	110
4.10	Budgetförslag.....	111
4.10.1	7:1 Kustbevakningen.....	111

4.10.2	7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra olyckor	113
4.10.3	7:3 Ersättning vid räddningstjänst m.m.....	114
4.10.4	7:4 Samhällets skydd mot olyckor	114
Bilaga 1 Objektsramar		117
Bilaga 2 Förkortningar		129

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	10
2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet.....	12
2.2 Härledning av ramnivån 2004-2006. Utgiftsområde 6 Försvar samt skydd mot sårbarhet	12
3.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet.....	15
3.2 Anslagsutveckling.....	84
3.3 Härledning av anslagsnivån 2004-2006 för 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	84
3.4 Anslagsutveckling.....	85
3.5 Investeringsplan.....	85
3.6 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	86
3.7 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	87
3.8 Anslagsutveckling.....	87
3.9 Uppdragsverksamhet	87
3.10 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:3 Krisberedskapsmyndigheten.....	88
3.11 Anslagsutveckling.....	88
3.12 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar.....	88
3.13 Anslagsutveckling.....	89
3.14 Investeringsplan.....	89
3.15 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	90
3.16 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:5 Civilt försvar.....	91
3.17 Uppdragsverksamhet	92
3.18 Investeringsplan.....	92
3.19 Anslagsutveckling.....	93
3.20 Uppdragsverksamhet	93
3.21 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:6 Totalförsvarets pliktverk	93
3.22 Anslagsutveckling.....	94
3.23 Uppdragsverksamhet	94
3.24 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:7 Försvarshögskolan	94
3.25 Anslagsutveckling.....	94
3.27 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:8 Försvarets radioanstalt	95
3.28 Anslagsutveckling.....	95
3.29 Uppdragsverksamhet	96
3.30 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut.....	96
3.31 Anslagsutveckling.....	96
3.32 Anslagsutveckling.....	96
4.1 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet.....	100
4.2 Anslagsutveckling.....	111

4.3 Offentligrättslig verksamhet.....	111
4.4 Uppdragsverksamhet.....	111
4.5 Investeringsplan.....	112
4.6 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 7:1 Kustbevakningen	112
4.7 Anslagsutveckling.....	113
4.8 Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden.....	113
4.9 Anslagsutveckling.....	114
4.10 Anslagsutveckling.....	114
4.11 Offentligrättslig verksamhet.....	114
4.12 Uppdragsverksamhet.....	115
4.13 Investeringsplan.....	115
4.14 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 7:4 Samhällets skydd mot olyckor	116

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att för 2004 utnyttja en kredit på högst 40 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger (avsnitt 3.5),
2. godkänner förslaget att förlänga det nuvarande nationella flygtekniska forskningsprogrammet under 2004 och att det statliga bidraget till finansieringen av programmet skall behållas på en nivå om högst 30 000 000 kronor för 2004 (avsnitt 3.8.5.2),
3. godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarsmakten för perioden 2004-2006 (avsnitt 3.11.2),
4. bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* besluta om beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling som inklusive tidigare gjorda beställningar innebär utgifter på högst 72 500 000 000 kronor efter 2004 (avsnitt 3.11.2),
5. godkänner förslaget till investeringsplan för Civilt försvar för 2004 (avsnitt 3.11.5),
6. bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 6:5 *Civilt försvar* besluta om avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder samt åtgärder för att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, som inklusive tidigare gjorda beställningar innebär utgifter på högst 199 000 000 kronor efter 2004 (avsnitt 3.11.5),
7. bemyndigar regeringen att för 2004 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 660 000 000 kronor (avsnitt 3.11.5),
8. bemyndigar regeringen att för 2004 låta Socialstyrelsen disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 200 000 000 kronor (avsnitt 3.11.5),
9. fastställer avgiftsuttaget för finansiering av åtgärder mot allvarliga hot och påfrestningar som gäller elektronisk kommunikation till högst 100 000 000 kronor under 2004 (avsnitt 3.11.5),
10. fastställer avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften till högst 250 000 000 kronor under 2004 (avsnitt 3.11.5),
11. bemyndigar regeringen att för 2004 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 25 000 000 000 kronor för att tillgodose behovet av rörelsekapital (avsnitt 3.11.6),
12. godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2004-2006 (avsnitt 3.11.6),
13. godkänner förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2004-2006 (avsnitt 4.10.1),
14. bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 7:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor*, besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda

- åtaganden innebär utgifter på högst 15 000 000 kronor efter 2004 (avsnitt 4.10.2),
15. godkänner förslaget till investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser

- Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2004-2006 (avsnitt 4.10.4),
16. för budgetåret 2004 anvisar anslagen under utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

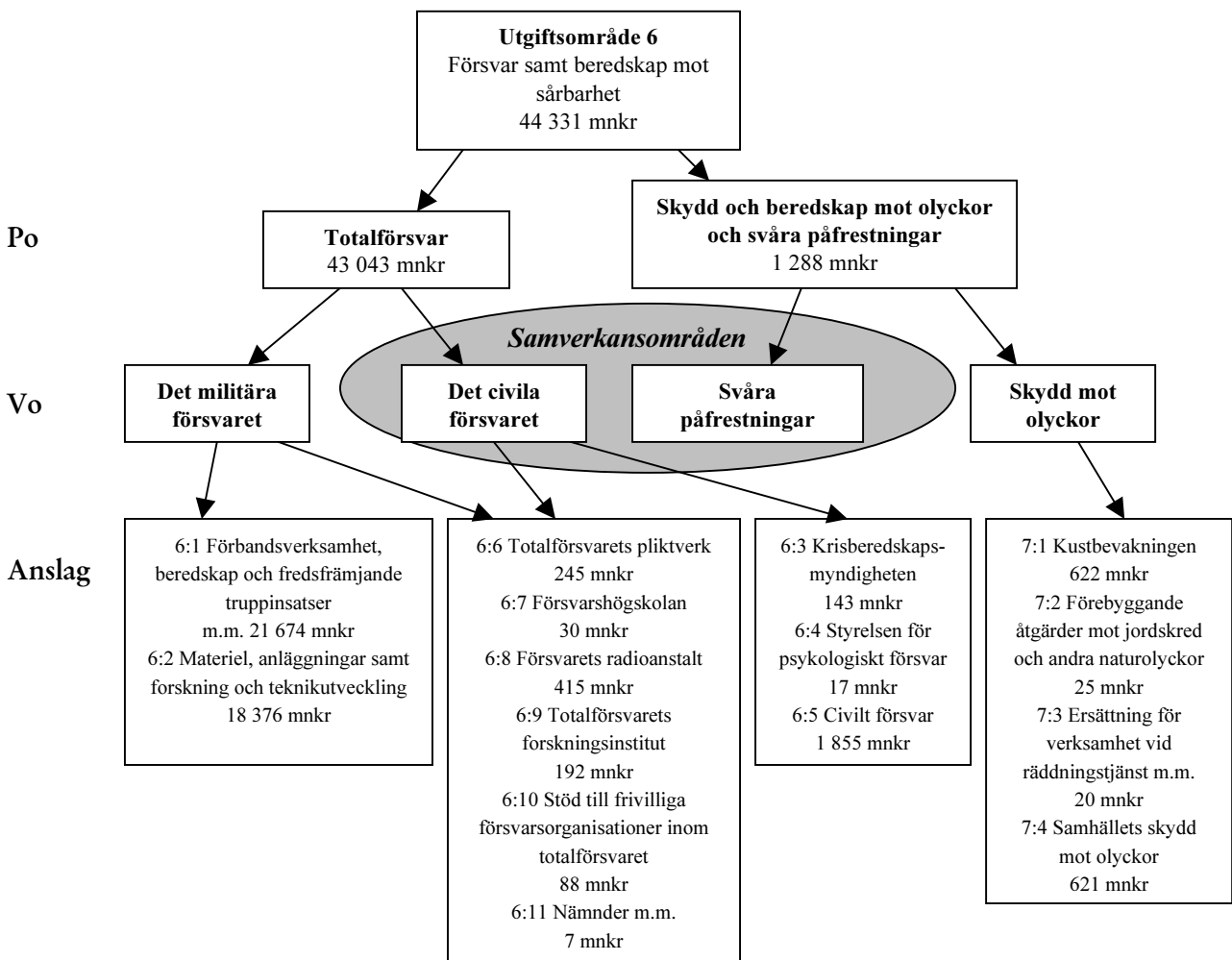
Anslag	Anslagstyp	
Totalförsvaret		
6:1	Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	ramanslag 21 673 554
6:2	Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	ramanslag 18 376 147
6:3	Krisberedskapsmyndigheten	ramanslag 143 331
6:4	Styrelsen för psykologiskt försvar	ramanslag 17 279
6:5	Civilt försvar	ramanslag 1 854 960
6:6	Totalförsvarets pliktverk	ramanslag 245 068
6:7	Försvarshögskolan	ramanslag 30 399
6:8	Försvarets radioanstalt	ramanslag 415 325
6:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	ramanslag 192 162
6:10	Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret	obetecknat anslag 88 265
6:11	Nämnder m.m.	ramanslag 7 095
Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar		
7:1	Kustbevakningen	ramanslag 621 634
7:2	Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	ramanslag 25 000
7:3	Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.	ramanslag 20 000
7:4	Samhällets skydd mot olyckor	ramanslag 621 183
Summa		44 331 402

2 Utgiftsområde 6

2.1 Omfattning

Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet omfattar politikområdet Totalförsvaret och politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Politikområdet Totalförsvaret består av verksamhetsområdet Det

militära försvaret och verksamhetsområdet Det civila försvaret. Politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar omfattar verksamhetsområdet Svåra påfrestningar och verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts- prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
Politikområde Totalförsvaret	43 387	43 479	43 111	43 043	44 068	44 881
Politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	1 201	1 223	1 207	1 288	1 321	1 357
Totalt för utgiftsområde 6	44 588	44 702	44 318	44 331	45 389	46 238

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

Ingående överföringsbelopp från 2001 var 2 674 miljoner kronor. Totalt tilldelat belopp för utgiftsområdet, inklusive anslagssparande, uppgick därmed till 48 484 miljoner kronor 2002. Utfallet för 2002 var 3 896 miljoner kronor lägre än totalt tilldelat belopp. Utfallet för anslagen inom politikområdet Totalförsvaret uppgick till 43 400 miljoner kronor, vilket var 3 140 miljoner kronor lägre än totalt tilldelat belopp. För politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar var utfallet 1 200 miljoner kronor, vilket var 10 miljoner kronor lägre än totalt tilldelat belopp.

Regeringen beslutade i maj månad 2003 att 745 miljoner kronor av överföringsbeloppet från 2002 skulle föras bort som en indragning. I enlighet med vad regeringen anförde i den ekonomiska vårpropositionen 2003 om risken för att utgiftstaket kunde komma att överskridas, beslutade regeringen i maj och juni månad 2003 om utgiftsbegränsningar för anslagen inom utgiftsområdet. Utgiftsprognosen för 2003 uppgår därmed till 44 318 miljoner kronor. Regeringen kan komma att besluta om utgiftsbegränsningar även för 2004, vilket nu preliminärt beräknas innebära att utgifterna får uppgå till högst 46 139 miljoner kronor.

Från och med 2004 skall i princip all årlig revision avgiftsbeläggas (Avgifter vid Riksrevisionen, prop. 2002/03:63, bet. 2002/03:FiU27, rskr. 2002/03:189). Avgifter och ersättningar tillförs statskassan och redovisas mot inkomsttitel. För anslagsfinansierade myndigheter som under 2003 inte erlägger någon avgift för årlig revision medför föreslagen nyordning en tillkommande kostnad. En kostnad som myndigheterna föreslås kompenseras för genom en nivåhöjning av anslagen från och med nästa år.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2004-2006. Utgiftsområde 6 Försvar samt skydd mot sårbarhet

Miljoner kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget	44 704	44 704	44 704
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning	798	1 863	2 715
Beslut	-1 131	-1 130	-1 134
Överföring till/från andra utgiftsområden	-40	-47	-47
Ny ramnivå	44 331	45 390	46 238

Regeringen har noterat att försvarsutskottet i sitt yttrande till finansutskottet över budgetpropositionen för 2003 framhållit att regeringen tidigare år begärt riksdagens godkännande av verksamheten, t.ex. för var och en av Försvarsmaktens verksamhetsgrenar. Utskottet påpekar att den förändring av styr- och uppföljningsprocessen som följer av regeringens intentioner att endast på politikområdesnivå begära riksdagens godkännande av mål för verksamheten för försvarsutskottets del innebär att insyn och påverkansmöjligheter minskar och därmed att riksdagens möjligheter att utöva sin finansmakt påverkas. Mot denna bakgrund föreslog utskottet att finansutskottet följer upp och värderar erfarenheterna i utskotten av att godkänna verksamheten och medelsanvändningen på politikområdesnivå (yttr. 2002/03:FöU1y). Finansutskottet anförde sin avsikt att ta upp denna fråga i annat sammanhang (bet. 2002/03:FiU1). I bet. 2002/03:FiU2 anförde finansutskottet således att det delar försvarsutskottets bedömning att de mer generellt hållna målen inom utgiftsområde 6 bidrar till att försvarsutskottets insyn och

möjligheter att påverka utvecklingen inom enskilda verksamhetsgrenar begränsas. För att underlätta en meningsfull uppföljning av hela statsbudgeten är det enligt finansutskottet angeläget att mål- och resultatbedömningar samt budgetförslag integreras inom alla utgifts- och politikområden. Underlaget för den ekonomiska styrningen i staten kan därmed utvidgas på ett sätt som främjar tydliga politiska prioriteringar också inom ramen för budgetdiskussioner i riksdagen. Finansutskottet tar i detta sammanhang också upp de resultatskrivelser regeringen skall lämna till riksdagen som en integrerad del av det ordinarie budgetarbetet. Regeringen vill mot bakgrund av ovanstående anföra följande. I samband med det kommande försvarsbeslutet avser regeringen se över verksamhetsindelningen av utgiftsområdet och därtill hörande målstruktur. En viktig fråga är då att klargöra

förhållandet mellan riksdagens treåriga försvarsbeslut och de årliga besluten om statsbudget. Regeringen överväger i detta sammanhang att en gång per försvarsbeslutsperiod i en resultatskrivelse på en mer detaljerad nivå redogöra för riksdagen om verksamheten inom utgiftsområdet. Budgetpropositionen kan därmed mer tydligt fokusera på kopplingen mellan resultatstyrningen och budgetförslagen. Regeringen vill här framhålla att en sådan tydligare koppling inte nödvändigtvis behöver innebära att riksdagen godkänner angivna mål på en lägre nivå än politikområdesnivå. Regeringen delar således finansutskottets bedömning att målen för en verksamhet måste vara välformulerade, mätbara och uppföljningsbara för att resultatstyrningen skall bli meningsfull och målen kunna ställas i relation till kostnaderna.

3 Totalförsvaret

3.1 Omfattning

Riksdagen har genom lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap definierat totalförsvaret som verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då skall bedrivas. Totalförsvaret avser således en verksamhet och inte en organisation. Med totalförsvarets resurser avses alla de resurser som

finns för totalförsvarets verksamhet. Politikområdet omfattar planering, förberedelser och utnyttjande av totalförsvarets resurser för att uppnå de av riksdagen angivna målen samt att på andra sätt stödja svensk säkerhetspolitik. Totalförsvaret omfattar verksamhetsområdena Det militära försvaret och Det civila försvaret. De anslag som ingår i politikområdet framgår av tabell 3.1.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts- prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande trupper m.m.	20 016	21 282	21 145	21 674	22 169	22 518
6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	20 535	19 139	18 976	18 376	18 857	19 287
6:3 Krisberedskapsmyndigheten	60	140	131	143	147	149
6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar	17	16	16	17	18	18
6:5 Civilt försvar	1 756	1 891	1 770	1 855	1 885	1 902
6:6 Totalförsvarets pliktverk	223	220	233	245	251	255
6:7 Försvarshögskolan	32	32	32	30	31	32
6:8 Försvarets radioanstalt	469	479	462	415	419	426
6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	194	187	184	192	196	199
6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret	88	88	86	88	88	88
6:11 Nämnder m.m.	9	5	5	7	7	7
Totalt för Politikområde Totalförsvaret	43 387	43 479	43 040	43 042	44 068	44 881

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

3.3 Mål

Politikområdet Totalförsvaret skall bidra till att bevara vårt lands fred och självständighet. Vi skall kunna möta militära hot som direkt berör Sverige. Internationellt skall vi bidra till fred och säkerhet i omvärlden genom gemensamma fredsfrämjande och humanitära insatser både i och utom Europa.

Totalförsvaresresurserna skall enligt gällande försvarsbeslut kunna användas för följande huvudändamål:

- försvara Sverige mot väpnat angrepp,
- hävda vår territoriella integritet,
- bidra till fred och säkerhet i omvärlden och
- stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred.

3.4 Politikens inriktning

Sveriges säkerhetspolitik syftar ytterst till att bevara vårt lands fred och självständighet. Inom ramen för vår säkerhetspolitik utformas försvarspolitiken på ett sådant sätt att den samtidigt ger en förmåga att medverka i internationell krishantering.

Försvarsreformen går vidare. Med stor intensitet skall arbetet fortsätta med att omvandla gårdagens invasionsförsvaret till ett modernt och flexibelt insatsförsvaret. Försvaret skall också genom reformen ges kompetens, utvecklingsförmåga och flexibilitet som skapar långsiktig försvarspolitisk handlingsfrihet för att vid behov kunna förändra försvarsförmågan med hänsyn till utvecklingen i omvärlden.

I regeringens uppföljning av genomförandet av försvarsreformen framkommer att utvecklingen hittills skett i en lägre takt och med en lägre ambitionsnivå än vad som ursprungligen avsågs i det senaste försvarsbeslutet. Regeringens beslut den 8 maj 2003 om differentierad beredskap i insatsorganisationen präglas av en anpassning till det rådande säkerhetspolitiska läget och medger en tydligare prioritering av resurser. Den militära utbildningen och övningsverksamheten är avgörande för ett kompetent och fungerande försvar. Inför framtiden är det också nödvändigt att hitta ett sätt att minska de fasta kostnaderna på förbandssidan för att över tiden kunna säkerställa en hög kvalitet på utbildning och övningar.

Utvecklingen av det nätverksbaserade försvarskonceptet har stor betydelse i försvarsreformen. Inriktningen är att arbeta vidare med de systemdemonstratorer som skall vara färdiga 2005 och 2006, som skall ge underlag för den framtida ledningsstrukturen. Vidare skall befintliga system och plattformar integreras så att dessa i högre grad kan operera gemensamt.

Ambitionen vad avser internationella insatser är fortsatt hög. I dagsläget saknas såväl verksamhetsmässiga som ekonomiska förutsättningar för att höja ambitionsnivån. Regeringens viljeinriktning att långsiktigt öka Sveriges internationella förmåga kvarstår dock. En förbättrad synergi mellan nationell och internationell insatsförmåga är då av avgörande betydelse. Det nationella försvarets behov skall påverka utformningen av de förband och kompetenser vi avser bidra med internationellt. Metoderna att ta tillvara erfarenheter och kompetenser från förband som deltagit i internationella insatser bör utvecklas. Urvalet av förband som anmäls till internationella styrkeregister bör fortlöpande ses över.

Utvecklingen av försvars- och säkerhetspolitiken inom EU blir för Sverige allt viktigare i takt med att EU:s krishanteringsförmåga utvecklas. Vidare kommer etablerandet av en myndighet inom EU för förmågeutveckling och försvarsmaterielsamarbete under hösten 2003 att vara betydelsefullt för försvarsmaterielområdet.

Regeringen överlämnade den 15 maj 2004 propositionen Delat ansvar: Sveriges politik för global utveckling (2002/03:122) till riksdagen. Syftet med propositionen är att skapa en helhetssyn på Sveriges politik för global utveckling, där ansvaret fördelas över alla politikområden. Vår försvarspolitik kommer i högre utsträckning att behöva samordnas med utvecklingspolitiken.

Under verksamhetsåret kommer stor kraft att läggas på förberedelserna till det förslag till försvarsbeslut som regeringen avser överlämna till riksdagen under hösten 2004. I samband med att myndigheterna i mars inkommer med sina budgetunderlag skall även underlag inför försvarsbeslutet lämnas.

När det gäller verksamhetsområdet Det civila försvaret skall en kontinuerlig anpassning till det rådande säkerhetspolitiska läget ske. Det är också viktigt att de principer som riksdagen beslutade om i samband med prop. 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap får genomslag i verksamheten. Det innebär att en helhetssyn skall vara styrande i den fortsatta

utvecklingen avseende beredskapen för olyckor i fred, extraordinära händelser, svåra påfrestningar och krig.

Förberedelser kommer att påbörjas för att följa upp och vidareutveckla vad som redovisas i propositionen Samhällets säkerhet och beredskap. Detta arbete skall resultera i en proposition som regeringen planerar att lämna till riksdagen under 2005.

Statliga myndigheter har ett särskilt ansvar att leva upp till de krav på likabehandling som ställs på dem och på samhället i övrigt. Det innebär att stora ansträngningar bör göras inom myndigheterna för att motverka diskriminering på grund av t.ex. kön, sexuell läggning, etnicitet och religiös tillhörighet. Det är av stor vikt att alla myndigheter aktivt arbetar med så kallade HBT-frågor (homosexuella, bisexuella och transpersoner).

Regeringen vill betona att det både med hänsyn till den allmänna skattemoralen och till resursernas effektiva utnyttjande är av stor vikt att myndigheterna hushållar med de statliga medlen på ett ansvarsfullt sätt.

Regeringen har vidare uppmärksammat tillkännagivandet i riksdagens beslut (förs. 2002/03:RR7, bet 2002/03:FiU14, rskr 2002/03:137) om behovet av en utredning för att utvärdera styr- och finansieringsformerna i försvaret. Regeringen avser att snarast möjligt återkomma i frågan.

3.5 Beredskapskredit för totalförsvaret

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2004 utnyttja en kredit på högst 40 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen bemyndigade regeringen att utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret på högst 40 000 000 000 kronor för 2003, om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger. Regeringen anser att ett motsvarande bemyndigande, avseende samma belopp, bör lämnas för 2004. Beredskapskrediten skall säkerställa att en

nödvändig beredskapshöjning inte förhindras eller fördröjs därför att regeringen inte disponerar nödvändiga betalningsmedel. Krediten är beräknad att utnyttjas i ungefär lika delar mellan det militära och det civila försvaret. Om beredskapskrediten utnyttjas, avser regeringen att återkomma till riksdagen med redovisning av behovet av medel för den fortsatta verksamheten.

3.6 Insatser

3.6.1 Insatser inom politikområdet

Inom det militära försvaret har den nationella och internationella övnings- och utbildningsverksamheten genomförts med en ökad ambitionsnivå jämfört med 2001. Enligt Försvarsmakten har den i viktiga delar genomförts med ett gott resultat. Inom markstridskrafterna har under första halvåret 2003 samövningar i bataljons- och brigadförband kunnat genomföras, vilket har lett till att officerarnas kompetens att leda förband på brigadnivån har ökat.

Under 2002 har Sverige bidragit med ca 750 personer till Kfor i Kosovo. Den svenska styrkan har huvudsakligen bestått av en mekaniserad bataljon, underättelseenheter samt stabspersonal. I Sfor i Bosnien-Hercegovina har Sverige deltagit med sammantaget 30 personer. Från januari – september 2002 har specialförband svarat för det svenska bidraget till Isaf i Afghanistan. Från och med september ändrades inriktningen på det svenska bidraget till att omfatta en Cimic-enhet bestående av 45 personer. Sverige har dessutom under 2002 haft två samverkansofficerare vid United States Central Command (US Centcom) i Tampa i Florida.

Materieltillförseln under 2002 och första halvåret 2003 har varit betydande och medfört förbättrade förutsättningar för insatsorganisationens förmåga att genomföra väpnad strid. Bland annat har flygplan JAS 39, stridsvagn 122, stridsfordon 90 och materiel till markstridsbataljoner för internationella insatser, splitterskyddad stridsbåt 90 samt ubåtstorpeder levererats.

Forskningen och teknikutvecklingen har haft sin tyngdpunkt inom bland andra områdena spaningsförmåga och informationsinhämtning

mot luft-, yt- och undervattensmål, ledningsförmåga på operativ och taktisk nivå samt bekämpnings- och skyddsförmåga på det framtida slagfältet.

Avveckling av materiel och anläggningar i samband med ominriktningen av Försvarsmakten har genomförts.

Internationella bi- och multilaterala samarbeten, inkluderande utvecklingen av en försvarsmaterielbyrå inom EU, samt exportstöd har fortsatt i syfte att säkerställa Försvarsmaktens materielförsörjning.

Arbetet med att ta fram en samlad strategi för det militära försvarets forskning, teknikutveckling och materielförsörjning har bedrivits vidare. Regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av strategin i propositionen inför försvarsbeslutet.

För det civila försvaret har arbetet med att skapa ett mer robust samhälle fortsatt. Områden av särskild betydelse är tele-, el- och informations säkerhet samt skydd och beredskap mot NBC-händelser. Hot mot teknisk infrastruktur kan, som det omfattande el-avbrottet i USA och Kanada i augusti 2003 visade, få allvarliga konsekvenser, i extrema fall av säkerhetspolitisk dignitet.

De beredskapsåtgärder som genomförts under år 2002 har, tillsammans med tidigare åtgärder, förbättrat elförsörjningens beredskapsförmåga. Förstärkningar av NBC-beredskapen pågår och har redan lett till förbättringar

År 2002 är det första året som en redovisning i sin helhet sker enligt den nya planeringsstrukturen, dvs. enligt indelningen i samverkansområdena. Bedömningen av verksamheten som bedrevs under 2002 skiljer sig till viss del från tidigare års bedömningar. Detta beror på att verksamheten bedrevs i två olika planeringsstrukturer under året. Tidigare skedde en bedömning per funktion eller delfunktion och för 2002 lämnas en bedömning av grundförmågan hos 13 myndigheter. Dessutom lämnas en bedömning av NBC området, beskrivning av IT-säkerhetsområdet och frivillig försvarsverksamhet.

Krisberedskapsmyndighetens första tid har präglats av arbetet med att bygga upp myndigheten. De mest prioriterade områdena under uppbyggnadsfasen omfattar stödet till de geografiskt områdesansvariga dvs. utveckling av krishanteringsförmågan på lokal, regional och nationell nivå vidareutveckling av planerings-

systemet samt utarbetande av metoder avseende risk- och sårbarhetsanalyser.

3.7 Resultatbedömning

Regeringen bedömer sammantaget för politikområdet att förmågan att lösa de av statsmakterna ställda uppgifterna är godtagbar. Bedömningen är gjord enligt det säkerhets- och militärpolitiska läge som ligger till grund för nu gällande försvarsbeslut.

3.8 Verksamhetsområde Det militära försvaret

3.8.1 Omfattning

Det militära försvaret omfattar den verksamhet som bedrivs av Försvarsmakten och delar av den verksamhet som bedrivs av de totalförsvarsgemensamma myndigheterna. Dessa utgörs av Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarshögskolan, Totalförsvarets pliktverk och Försvarets radioanstalt. Vidare finansieras viss verksamhet utförd av frivilliga försvarsorganisationer, Svenska Röda Korset och Centralförbundet Folk och Försvar samt vissa mindre nämnder inom verksamhetsområdet.

3.8.2 Utgiftsutveckling

I detta avsnitt redovisas belopp för de totalförsvarsgemensamma myndigheterna vad gäller 2001-2003 som helt hänförliga till det militära försvaret.

För det militära försvaret uppgick anvisat belopp för 2002 till 42 631 miljoner kronor, varav Försvarsmaktens del utgjorde 41 696 miljoner kronor. De totalförsvarsgemensamma myndigheterna anvisades tillsammans 935 miljoner kronor för 2002. Utfallet för det militära försvaret uppgick sammanlagt till 41 529 miljoner kronor, varav 40 610 miljoner kronor utgjorde utfall för Försvarsmaktens anslag och verksamhet. Det totala anslagssparandet för det militära försvaret uppgick till 3 417 miljoner kronor. Av de totalförsvarsgemensamma

myndigheterna har en, Försvarets radioanstalt, utnyttjat anslagskrediten med ca 4,8 miljoner kronor. Övriga myndigheter har ett underutnyttjande för 2002.

Utfallet för 2002 innebar sammantaget att utgifterna för Försvarmakten understeg tillgängliga medel med 3 368 miljoner kronor. I jämförelse med utfallet för 2001 innebär detta en minskning av utgifterna med ca 400 miljoner kronor.

Av underutnyttjandet är drygt 619 miljoner kronor hänförligt till anslag 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. och 2 749 miljoner kronor till anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Av anslagssparandet för förbandsverksamheten är utdragna RALS-förhandlingar en orsak, liksom att färre värnpliktiga än planerat utbildats. För materielanskaffningen beror två tredjedelar av sparandet på försening i leverans av åtta JAS 39-Gripen flygplan motsvarande 1 600 miljoner kronor.

Regeringen beslutade under våren och försommaren 2003 om indrag av anslagsparande för Försvarmakten med 600 miljoner kronor och för Totalförsvarets pliktverk med 27 miljoner kronor.

Försvarmakten har under hösten 2001 och under 2002 vidtagit en rad åtgärder för att förbättra den ekonomiska styrningen i myndigheten. Regeringen gav den 19 december 2002 i uppdrag åt Ekonomistyrningsverket (ESV) att genomföra en uppföljning och utvärdering av det utvecklingsarbete som genomförts inom Försvarmakten, med anledning av den förstudie om Försvarmaktens ekonomiska läge som ESV på regeringens uppdrag redovisade den 1 juni 2001. Ekonomistyrningsverket överlämnade sin rapport till regeringen den 2 juni 2003. Trots många förbättringar pekar ESV på ett antal kvarstående problemområden bl.a. saknas en samlande drivkraft för ekonomistyrning och problem finns avseende intern redovisning, IT-kommunikation, förändringar av organisation och arbetssätt samt tillvaratagande av ekonomisk kompetens. Förvarsdepartementet har till den 31 oktober 2003 begärt in ett yttrande från Försvarmakten där åtgärder för att komma tillrätta med problemen skall redovisas.

För de fredsfrämjande truppinsatserna har under 2002 använts 1 051 miljoner kronor, vilket

innebär ett underutnyttjande på knappt 150 miljoner kronor. Av insatserna är Kfor den största med ett utfall på 925 miljoner kronor. För Sfor och Isaf uppgick utfallet till 36 respektive 88 miljoner kronor. Utöver dessa tre insatser har anslagsposten 6:1:2 Fredsfrämjande truppinsatser finansierat svenskt medlemskap i och befattningen som chef för Shirbrig, deltagande med officerare i US Centcom samt vissa kvarvarande avvecklingskostnader för Unifil. Återbetalning från FN avseende förbandsmissioner uppgick under 2002 till drygt 2 miljoner kronor.

Regeringen beräknar att utgifterna för Försvarmakten kommer att uppgå till 41 150 miljoner kronor under 2003. Det beräknade beloppet understiger kraftigt för myndigheten tillgängliga medel för 2003, dvs. anslag inklusive anslagsparande, och beror på den utgiftsbegränsning som regeringen, på grund av det statsfinansiella läget, beslutade i samband med den ekonomiska vårpropositionen 2003.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2003 uttalat att en första redovisning av fördelningen av utgifter mellan det militära och det civila försvaret bör kunna ske i budgetpropositionen för 2004.

Regeringen uppskattar att av de budgeterade utgifterna 2004 för politikområdet kan omkring 40 910 miljoner kronor hänföras till verksamhetsområdet det militära försvaret.

3.8.3 Mål

Målet för verksamhetsmålet är att resurserna skall kunna användas för de huvudändamål som har angetts för politikområdet Totalförsvaret.

3.8.4 Genomförda insatser och resultatbedömning

3.8.4.1 Bedömning av operativ förmåga

Försvarmakten har i årsredovisningen för 2002 redovisat den operativa förmågan i olika avseenden. Vid bedömningen av den förmåga Försvarmaktens verksamhet under 2002 resulterat i har följande bedömningsgrunder tillämpats:

- God: Resurser (kapaciteten) motsvarar eller överstiger behovet. Uppgifterna kan lösas.

- Godtagbar: Brister och störningar nedsätter handlingsfriheten och förmågan. Uppgifterna kan dock i huvudsak lösas.
- Icke godtagbar: Svåra brister. Uppgifterna kan ej lösas.

Förmågan till försvar mot väpnat angrepp

Försvarsmaktens förmåga att i nuvarande omvärldsläge lösa uppgifter inom ramen för ett väpnat angrepp bedöms sammantaget som godtagbar. Vid ett försämrat omvärldsläge bedöms brister bl.a. finnas inom områdena ledning, samövning i högre förband, långräckviddig precisionsbekämpning, underrättelseinhämtning, logistik och helikopterunderstöd. Dessutom bedöms uthålligheten som begränsad vid operationer i mer än en riktning.

Förmågan att hävda vår territoriella integritet

Försvarsmaktens förmåga att hävda svensk territoriell integritet bedöms sammantaget som godtagbar. Avsaknad av ett gemensamt operativt lednings- och övervakningssystem innebär begränsningar.

Förmågan att bidra till fred och säkerhet i omvärlden

Förmågan att bidra till fred och säkerhet i omvärlden bedöms sammantaget som godtagbar. Personalens ökade erfarenheter från såväl internationella insatser som internationell övningsverksamhet bidrar till att successivt höja denna förmåga. En fortsatt anpassning till multinationella ledningsstrukturer är nödvändig, främst avseende ledningsmetodik, ledningssystem, materiel och utbildning. Tidigare rapporterade brister inom ammunitions- och minröjningsförmågan kvarstår. Enligt regeringen bedöms den framtida tillgången till rätt utbildade, lämpliga och intresserade personer vara den enskilt mest gränssättande faktorn när det gäller möjligheterna att genomföra fredsfrämjande insatser utomlands med beväpnad trupp. Regeringen utvecklar detta i inriktningsavsnittet längre fram.

Förmågan att stärka det svenska samhället

Förmågan att bidra till att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred bedöms

sammantaget som god. En utökad samordning med civila myndigheter med anledning av det vidgade hot- och riskperspektivet samt en översyn av författningar relaterade till beredskapssystemet bör dock genomföras.

Förmåga till anpassning

Förmågan att på kort sikt (högst ett år efter regeringsbeslut) kunna utveckla förmåga att möta insatser av fjärrstridsmedel och begränsade luftrörliga insatsstyrkor bedöms som godtagbar. Förmåga att på medellång sikt (inom fem år efter regeringsbeslut) och efter beslut om anpassningsåtgärder kunna möta mer omfattande militära operationer bedöms sammantaget som godtagbar.

Försvarsmaktens samlade operativa förmåga

Bedömningen av Försvarsmaktens operativa förmåga är gjord mot nuvarande säkerhets- och försvarspolitiska läge och i förhållande till ställda krav. Under dessa förutsättningar bedömer Försvarsmakten sammantaget förmågan att lösa de fyra huvuduppgifterna som godtagbar till god. Förmågan att kunna möta mer omfattande militära operationer är beroende av successiva anpassningsåtgärder. För detta är det väsentligt att nödvändig förvarning kan ges för att därmed medge nödvändiga beredskapshöjande åtgärder. Försvarsmaktens operativa förmåga är beroende av att såväl personal som insatsförband kontinuerligt övas och utvecklas.

Regeringens bedömning

Försvarsreformen har inte i alla delar kunnat genomföras i den takt och i den utsträckning som ursprungligen antogs. Regeringen vill med anledning av detta understryka vikten av att riksdagens tidigare fattade beslut om det militära försvarets inriktning fullföljs. Trots bristerna i genomförandet gör regeringen bedömningen att den operativa förmågan är godtagbar mot bakgrund av att omvärldsläget förbättrats ytterligare i Sveriges närområde.

Försvarsberedningens rapport "Vårt militära försvar - vilja och vägval" 3 juni 2003.

Sedan hösten 2001 följer Försvarsdepartementet genomförandet av försvarsreformen i ett särskilt

projekt. Mot bakgrund av bl.a. denna uppföljning kan regeringen konstatera att det finns flera områden inom Försvarsmaktens verksamhet som utvecklas i en lägre takt och med en lägre ambitionsnivå än vad som ursprungligen förutsattes i den senaste försvarsbeslutet. Förhållandena i dessa avseenden har beskrivits i Försvarsberedningens junirapport. En övergripande slutsats som Försvarsberedningen drar är att om krav ställs på att den insatsorganisation som beslutades 2000 skall vara användbar, omedelbart tillgänglig och ha hög materiell kvalitet är sannolikt insatsorganisationen generellt sett väl stor utifrån vad som långsiktigt kan materiel- och personalomsättas, utbildas och övas. Regeringen gör ingen annan bedömning. Regeringen har, som ett led i att anpassa Försvarsmaktens insatsorganisation till de krav som ställs utifrån den säkerhetspolitiska situationen och gällande ekonomiska och verksamhetsmässiga begränsningar, den 8 maj 2003 beslutat om att insatsorganisationens beredskap skall differentieras. Regeringen har därutöver och med utgångspunkt i Försvarsberedningens rapport den 26 juni 2003 beslutat om anvisningar för Försvarsmaktens underlag inför försvarsbeslutet 2004.

3.8.4.2 Utbildning, planering m.m.

Lednings- och underhållsförband

De operativa lednings- och underhållsförbanden har under 2002 bl.a. bestått av Högkvarteret, Operativa insatsledningen med taktiska kommandon en divisionsledningsbataljon, en operativ sambandsbataljon och en signalspaningsbataljon m.m.

Försvarsmakten har under 2002 utrett vissa frågor som rör myndighetens centrala ledning. Som ett resultat av detta arbete beslutade regeringen att Operativa insatsledningen fr.o.m. 1 januari 2003 upphör att vara en egen organisationsenhet, för att därefter ingå som en enhet inom Högkvarteret. Andra konsekvenser av Försvarsmaktens utredning är att strategiledningens samordnande roll inom Högkvarteret förstärks och omfattar både insats- och verksamhetsledningen inom Försvarsmakten. Inspektörerna för armé-, marin- och flygstridskrafterna har flyttats från de taktiska kommandona till Högkvarterets grundorganisa-

tionsledning och ansvarar där för den årliga produktionsledningen av respektive stridskraft. Vid sidan av armé- marin- och flygvapeninspektörerna har särskilda lednings- respektive utbildningsinspektörer inrättats i Högkvarteret.

Operativa insatsledningen har fortsatt utvecklingen av den operativa ledningsförmågan. En operativ fältövning har ägt rum. De taktiska kommandona har genomfört stabs- och sambandsövningar, lett nationella övningar inom respektive stridskraft samt medverkat i internationella övningar såsom Strong Resolve, Nordic Peace m.fl.

Inom de operativa underhållsförbanden har en utveckling av funktionen och förbanden påbörjats. Utvecklingen sker inom ramen för studien fokuserad logistik samt inom utvecklingen av NBF.

Övningsverksamheten vid de operativa underhållsförbanden har varit av begränsad omfattning.

Inom Försvarsmaktens grundorganisation inrättades FMLOG den 1 januari 2002. Verksamheten har under det första året präglats av etablering på de nya verksamhetsställena och arbetet med den omfattande omförrädsställning och materielavveckling som pågår inom myndigheten. Ett stort antal förrädsbyggnader har avvecklats. Logistiskt stöd till förbandsverksamheten inklusive den internationella verksamheten har lämnats. Verksamheten vid Muskö örlogsvarv samt viss stödverksamhet i Arboga har under året tillförts FMLOG, varför organisationsenheten vid årets utgång hade ca 300 fler anställda än vad som ursprungligen planerats. Se vidare personalavsnittet under 3.8.5.1 utbildning, planering m.m. I slutet av 2002 fastställde Försvarsmakten en utvecklad modell för kostnads- och produktivitetsuppföljning inom FMLOG.

Försvarsmakten har i delårsrapporten 2003 återrapporterat utvecklingen inom FMLOG. Försvarsmakten bedömer att prognostiserade besparingar för 2003 om 30 miljoner kronor samt för året uppsatta rationaliseringsmål kommer att uppnås.

Regeringen kan konstatera att verksamheten vid de operativa lednings- och underhållsförbanden fortsatt präglats av grundorganisatoriska omställningar. Strategiledningens samordnande roll inom Högkvarteret har stärkts vilket är i linje med regeringens intentioner. Samtidigt har övningsverksamheten inom de

operativa lednings- och underhållsförbanden generellt sett varit begränsad. Den effekt som insatsorganisationens förband erhållit handlar främst om att leda verksamhet ägnad att möta begränsade insatser, möta intrång på svenskt territorium, ingripa mot kränkningar samt genomföra fredsfrämjande verksamhet. Förmågan att leda större och sammansatta operationer har inte förbättrats i någon avgörande utsträckning.

FMLOG har inrättats och etablerats på respektive verksamhetsställe. Verksamhetens ekonomiska omsättning 2002 uppgick till 4,5 miljarder kronor. Regeringen understryker vikten av att utnyttja den rationaliseringspotential som bör finnas inom verksamhetsområdet.

Regeringen bedömer mot bakgrund av det gynnsamma säkerhetspolitiska läget i vårt närområde att läget inom lednings- och underhållsförbanden är godtagbart.

Arméstridskrafter

I arméstridskrafterna har under 2002 bl.a. följande förband ingått. Fyra brigadstab/ledningskompanier, sexton mekaniserade bataljoner (122/90, 121/90, 90 m.fl.), tolv markstridsbataljoner, två jägarbataljoner, fyra pionjärbataljoner samt fyra brigadhaubitsbataljoner 77B.

Organiseringen av ett antal nya förband, bl.a. en divisionsunderrättelsebataljon, tre säkerhetsbataljoner, två jägarbataljoner samt en NBC-insatsstyrka prioriterades likaså. Dessa bedöms vara organiserade och operativa 2004. Vidare underströk regeringen vikten av att förband, anmälda till internationella styrkeregister, skulle fortsätta att utvecklas.

Inför 2002 prioriterade regeringen den fortsatta avvecklingen av krigsförband som enligt planerna skulle vara genomförd till 2004. Denna avveckling följer Försvarsmaktens tidsplan.

Nedan redovisas genomförd verksamhet inom arméstridskrafterna uppdelat på divisionsförband, nationella skyddsstyrkor, armébrigadförband samt hemvärnsförband.

Vid divisionsförbanden har grundutbildning av bl.a. underrättelse-, luftvärns- och fältarbetsförband genomförts 2002. Huvuddelen av alla divisionsförband har under 2002 utvecklats och moderniserats. De värnpliktiga har nått tillräcklig färdighetsgrad för att kunna tjänstgöra

vid internationella förband och för att kunna krigsplaceras i plutoner och kompanier i insatsorganisationen.

Vid de nationella skyddsstyrkorna har militärdistriktsorganisationens ledningsförmåga utvecklats och vidmakthållits genom olika typer av övningsverksamhet. Södra militärdistriktets genomförda övning Linus har bidragit till vidmakthållande av egen ledningsförmåga och givit deltagande personal från övriga militärdistrikt och civila myndigheter värdefulla erfarenheter. Verksamheten vid hemvärdet har i stort följt ambitionen i utbildningen. Förbandsövningsverksamheten har generellt visat på en ökad kontraktsuppfyllnad. Detta har medfört att utbildningsnivån har kunnat höjas vid många förband.

Vid armébrigadförbanden har grundutbildningen av bl.a. tre reducerade mekaniserade bataljoner, del av brigadluftvärnsbataljon, pionjärbataljon och underhållsbataljon genomförts med ett gott till mycket gott resultat. Vidare har Försvarsmakten utvecklat de internationella erfarenheterna och inom brigadsram samövat en tillfälligt sammansatt mekaniserad bataljon, bestående av tre mekaniserade skyttekompanier vid övningen Strong Resolve i Polen. Detta förband har uppnått mycket goda resultat på kompaninivå. Deltagande totalförsvarspliktiga och officerare har dock inte krigsplacerats som en bataljon. Övriga förband som samövat regionalt eller genomfört lokala slutövningar har inte uppnått lika hög nivå. De totalförsvarspliktiga har dock uppnått tillräcklig förmåga för att kunna tjänstgöra vid internationella förband och för att krigsplaceras i insatsorganisationen.

Enligt Försvarsmaktens redovisning håller utbildning och övning till och med kompaninivå en hög standard såväl nationellt som internationellt. Försvarsmakten har till regeringen anmält brister avseende kompetensen att leda strid med högre förband.

För att utveckla officerskårens förmåga att leda högre förband krävs en fortsatt ambitionsökning inom övningsverksamheten på högre förbandsnivå. Vid flera förband utvecklas metoder med hjälp av simulatorer och ledningsträningsanläggningar för att komma till rätta med de sedan länge anmälda bristerna i officerskårens kompetens att leda och utbilda högre förband.

Övningsverksamheten under 2002 har kunnat genomföras med i huvudsak gott resultat. Regeringen bejakar utvecklingen mot fler datorstödda stabstjänstövningar vilket ger god effekt till låg kostnad. Större övningar med förband är dock fortfarande viktiga för att utveckla den operativa förmågan.

Under 2002 genomfördes två stora s.k. Livex-övningar; Strong Resolve och Nordic Peace. Båda övningarna planerades och genomfördes enligt Försvarmaktens bedömning med mycket gott resultat. Delar av staben i den mekaniserade bataljonen 90 I deltog i dessa övningar. Försvarmakten redovisar att resultatet i huvudsak varit gott och att det finns endast mindre brister inom förbandet.

Under året har följande viktigare materiel-system tillförts arméstridskrafterna.

Till divisionsförbanden har artillerilokaliseringsskannare (Arthur) slutlevererats. Fortsatt utveckling av stridsledningssystem till luftvärnsrobotsystem 97 samt av luftvärnsrobotsystem 23 (Bamse) har genomförts.

Vid de nationella skyddsstyrkorna har den materiella förnyelsen för hemvärnet fortsatt med bl.a. personlig utrustning, men även med tillförsel av modern gruppmateriel från utvecklade förband. Säkerheten i samband med hantering av vapen har höjts ytterligare.

Till armébrigadförbanden har stridsvagn 122 Leopard och stridsfordon 90 slutlevererats. Anskaffning av minskydd till ett stridsvagnskompani 122 är påbörjad och skyddspaket till stridsfordon 90 avsedda för internationell tjänst är under leverans. Vidare har splitterskyddade trupptransportfordon (pansarterrängbil 203) delserie 1 slutlevererats. Dessa fordon är avsedda för förband anmälda till internationella styrkeregister.

Genomförd verksamhet har främst givit effekt avseende förmågan att möta begränsade insatser, möta intrång på vårt territorium, ingripa mot kränkningar samt genomföra fredsfrämjande operationer. Kompetensen att leda och genomföra väpnad strid samt att logistiskt understödja denna har utvecklats.

Regeringen anförde i prop. 2001/02:159 Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret att hemvärnet skall utgöra en väsentlig del av de nationella skyddsstyrkorna. Enligt regeringen finns huvuddelen av de förmågor som kommer att behövas inom de nationella skyddsstyrkorna i hemvärnsförbanden. Detta gör att det är av

betydelse att hemvärnet kan ha en väl fungerande utbildning och rekrytering.

Utbildningen vid hemvärnets förband genomförs i möjligaste mån integrerat med övriga förbands utbildningar och övningar för att kunna uppnå kraven på integrering med andra förband i insatsorganisationen.

Försvarmakten har redovisat att hemvärnspersonalen, liksom under 2001, fortsatt att minska i antal. Totalt har hemvärnspersonalen i förbanden under 2002 minskat från ca 64 000 till ca 58 000, en minskning med drygt 9 procent. Under 2002 skedde emellertid en nyrekrytering till hemvärnet med omkring 3 000 personer. Av de nyrekryterade var ca 75 procent under 35 år. Regeringen ser positivt på denna förnying av förbandens personal.

En sammanställning över de senaste årens genomförda tjänstgöringsdagar visar på en ojämn utveckling. Antalet tjänstgöringsdagar under 2002 var totalt 200 000. Detta är en ökning med ca 16 000 dagar jämfört med 2001, men en minskning i förhållande till 2000.

Vid arméstridskrafterna har förbandsutbildningen genomförts enligt plan och värnpliktsomgång 2002/2003 är slutförd. Under våren 2003 har bl.a. arméns slutövning 2003 (ASÖ 03) genomförts. Huvuddelen av de förband som grundutbildas inom armén under utbildningsåret 2002/03 har samövats upp till nivå kompani/bataljon. Övningen har enligt Försvarmaktens bedömning genomförts med mycket gott resultat.

Försvarmakten anmäler att de brister som armébrigadförbanden hade efter utbildningsåret 2001/2002 i huvudsak har kunnat åtgärdas, främst vad avser samövning i bataljons- och brigadförband.

Regeringens samlade bedömning mot bakgrund av det gynnsamma säkerhetspolitiska läget i vårt närområde, är att läget inom arméstridskrafterna i huvudsak är godtagbart.

Marinstridskrafter

I marinstridskrafterna har under 2002 bl.a. ingått två underhållsbataljoner samt signalspaningsfartyget Orion, två ytstridsflottiljer, en minkrigsflottilj samt en ubåtsflottilj, delar av en amfibiebrigadledning med brigadkompanier samt tre amfibiebataljoner.

För 2002 inriktades marinstridskrafterna bl.a. mot att kunna hävda vår territoriella integritet

och att kunna stödja svenska intressen i närområdet. Regeringen angav även vikten av att marinstridskrafterna under 2002 fortsatt skulle medverka i det vidgade Östersjösamarbetet. Regeringen angav även att marinstridskrafternas fortsatta utveckling av internationell förmåga skulle prioriteras till de förband som anmälts till internationella styrkeregister. Regeringen kan konstatera att inriktningen av marinstridskrafterna i stort följts och genomförts.

Under 2002 har bl.a. ytstridsförbanden varit insatta inom ramen för incidentberedskapen. Ubåtsförbandet har genomfört operativa spaningsföretag. Minkrigsförbandet har utfört flera uppdrag avseende sjöammunitionsröjning. Även akuta sjuktransporter har genomförts. Samverkan med bl.a. Kustbevakningen avseende sjölägesinformation har genomförts kontinuerligt under året.

Såväl ytstridsförbanden, amfibieförbanden som ubåtsförbandet har deltagit i internationell övningsverksamhet och i systemverifiering med gott resultat. Samtliga sjöstridsförband har genomfört övningarna Sammarin/Nordic Peace 02 med bra resultat. Likaså har marinen deltagit i Strong Resolve, Baltops 02, Joint Maritime Course och Flag Officer Sea Training. Minröjningsoperationen MCOPLIT-02 som genomfördes i litauiska farvatten, har haft en stark koppling till den gemensamma baltiska sjöstyrkan Baltron. Baltron har aktivt deltagit i såväl planering som genomförande. Detta ligger väl i linje med tidigare regeringsbeslut om att de baltiska länderna skall ges en mer central roll under planeringen och genomförandet av verksamheten.

Utöver ovan nämnda verksamhet bedömer regeringen att internationaliseringen av marinstridskrafterna fortgår i enlighet med regeringens inriktning avseende förband anmälda till internationella styrkeregister. Resultatet har i huvudsak varit gott även om vissa svårigheter vad gäller rekrytering fortfarande kvarstår.

Stridsfartygsförbandens effekt i sjömålsstrid har förstärkts i och med tillförsel av ett moderniserat robot 15-system till ytstridsflottiljerna. Minkrigsförbandets möjligheter till alternativa metoder för minröjning har utökats med tillförsel av sjöammunitionsgrupper. Anskaffningen av mobila högmaster för samband samt splitterskyddade ledningsplatser har väsentligt ökat ledningskapaciteten vid amfibieförbanden. Genom anskaffning av

splitterskyddade stridsbåtar har förbandens skyddsnivå höjts väsentligt. Projekt Visby fortsätter enligt plan. Halvtidsmoderniseringen av HMS Carlskrona är avslutad.

Genomförd förbandsverksamhet har under året främst givit effekt avseende förmågan att möta begränsade insatser, möta intrång på territoriet, ingripa mot kränkningar, genomföra fredsbevarande och fredsframtvingande operationer, lämna stöd till humanitär verksamhet samt samverka med civila myndigheter. Vidare har den internationella kompetensen, lednings- och underrättelsekompetensen, kompetensen att leda och genomföra väpnad strid samt att logistiskt understödja densamma utvecklats.

Vid marinstridskrafterna har förbandsutbildningen genomförts enligt plan och utbildningen av värnpliktsomgång 2002/2003 är i stort genomförd. Vid amfibieförbanden har utbildningen påbörjats.

Regeringen bedömer sammanfattningsvis att läget inom marinstridskrafterna är gott.

Flygstridskrafter

I flygstridskrafterna har under 2002 bl.a. ingått: tre stridslednings- och luftbevakningsbataljoner, en radarflyggrupp FSR 890, åtta flygbasbataljoner (flygbasbataljon 04, som är under uppbyggnad), fem divisioner JAS 39 Gripen, två divisioner JA 37 Viggen, en division AJS 37 Viggen samt fyra centrala och två regionala transportflygdivisioner. Under året har en JA 37 division utvecklats.

Inom flygvapnets lednings- och underhållsförband har stridslednings- och luftbevakningsförbanden och basförbanden uppnått i huvudsak goda resultat. En högre avgångsprocent än beräknat hos de totalförsvarspiktiga ledde dock till att förbanden inte kunde delta fullt ut i flygvapenövningen FVÖ 02. Detta ledde i sin tur till att de uppställda målen inte kunde uppnås helt. Utbildningen av basfunktionen inom snabbinsatsstyrkan Swafrap har däremot nått de uppställda målen. På materielsidan har anskaffningen av informationssystemet IS FV och det taktiska radiosystemet Taras fortsatt.

Inom JAS 39 förbanden har en Gripendivision utbildats vid F 21 i Luleå. I och med att F 10 i Ängelholm lades ned vid utgången av 2002, fördes den flottiljens två Gripendivisioner under året över till F 17 i Ronneby. Vid F 17 har också utbildningen av snabbinsatsstyrkan Swafrap JAS

39 inletts. Under 2002 har utbildningen av personal för Gripen-systemet fortsatt. Under året nyutbildades eller omskolades ca 30 piloter och ca 50 tekniker. Det planerade flygtidsuttaget inom Gripen-systemet har kunnat utnyttjas till drygt 95 procent. Gripenförband har deltagit i flera nationella och internationella övningar, bl.a. FVÖ 02, Baltops och Nordic Air Meet, med gott resultat.

Försvarsmakten anger i årsredovisningen att omskolningen till Gripen-systemet har försenats något. Detta beror enligt myndigheten huvudsakligen på att planeringen av omskolningen vid flera tillfällen har fått göras om på grund av nedläggningarna av F 10 och F 16, frågan om lokalisering av flygskolan samt exportstödet till Ungern. Det är enligt myndigheten inte längre möjligt att omskola båda divisionerna vid F 4 respektive F 21 till 2005. Inriktningen är att F 4:s divisioner skall omskolas 2004-05 och F 21:s kvarvarande Viggendivision 2006.

I fråga om materiel för Gripenförbanden har flygplanen i versionerna JAS 39 A och B slutlevererats. Det var planerat att åtta flygplan i version C skulle överlämnas till Försvarsmakten 2002. Leveransen försenades dock och kunde genomföras först under 2003. Försvarsmakten framhåller att det är avgörande för den planerade omskolningen till Gripen-systemet och organiserandet av snabbinsatsstyrkan Swafrap JAS 39 till 2006 att leveranserna av flygplan JAS 39 C inte försenas ytterligare. Anskaffningen av spaningskapsel för Gripen-systemet har inletts.

Vid de övriga stridsflygförbanden har verksamheten nått i huvudsak goda resultat. Snabbinsatsstyrkan Swafrap AJS 37 har deltagit i internationella övningar som Strong Resolve 02 och Nordic Peace 02 med gott resultat. Viggförband har också deltagit i övningen FVÖ 02. Förbanden har upprätthållit spanings- och incidentberedskap och insatser med incidentjaktflyg har gjorts vid ett flertal tillfällen. Utbildningen av piloter för Vigg-systemet har fortsatt och under året färdigutbildades sex piloter. Det planerade flygtidsuttaget inom systemet har kunnat utnyttjas.

I fråga om materiel har den internationella anpassningen av AJS 37 fortsatt. Modifieringen har bl.a. inneburit att två radiosystem har införts. Interoperabiliteten hos AJS 37 och snabbinsatsstyrkan med AJS 37 har därmed förbättrats betydligt.

Verksamheten inom transportflygförbanden har nått i huvudsak goda resultat. Transportflygförbanden har deltagit i FVÖ 02 och Nordic Peace 02. Snabbinsatsförbandet Swafrap C 130 har deltagit i den internationella övningen Maple Flag. Övningsdeltagandet har överlag givit goda resultat. Transportflygdivisionen TP 84 har också genomfört flera transporter till Afghanistan. Transportflygförbanden har kunnat utnyttja det planerade flygtidsuttaget endast till ca 90 procent beroende på personalbrist och onormalt många tekniska fel. Försvarsmakten påpekar att underhållskostnaderna för TP 84-förbandet är fortsatt höga på grund av att systemet är ålderstiget.

På materielsidan har arbetet med att modifiera ett flygplan TP 84 för lufttankningsändamål inletts.

Flygstridskrafternas verksamhet under 2002 har givit positiva effekter bl.a. på Försvarsmaktens förmåga att möta begränsade insatser, förmågan att möta intrång på det svenska territoriet, förmågan att genomföra fredsbevarande insatser samt förmågan att lämna stöd till fredsfrämjande och humanitär verksamhet.

Regeringen anser att flygstridskrafterna under 2002 har utvecklats i en positiv riktning. Regeringen noterar att omskolningen till Gripen-systemet kommer att försenas något. Detta innebär i sin tur att Vigg-systemet kan komma att få bibehållas något längre än som ursprungligen var planerat. Försvarsmakten bedömer att denna försening inte kommer att leda till ökade kostnader och pekar på att det finns tillräckligt mycket flygtid kvar i Vigg-systemet för att t.ex. underhållskostnaderna skall kunna hållas på en begränsad nivå. Regeringen har ingen annan uppfattning i detta avseende. Regeringen noterar också att leveranserna av Gripenflygplan blev försenade och avser att följa de åtgärder som Försvarsmakten och Försvarets materielverk vidtar för att ytterligare leveransförseningar inte skall uppstå.

Regeringen anser att förseningen i omskolningen till Gripen-systemet kan godtas mot bakgrund av den pågående omstruktureringen av Försvarsmakten och att ett nytt försvarsbeslut avses bli fattat nästa år.

Under det första halvåret 2003 har det nya utbildningssystemet för värnpliktiga för basbataljon 04 och stridslednings- och luftbevakningsbataljon 04 avslutas, med ett positivt

gensvar. I det internationella arbetet har en flygbasenhets insats i Demokratiska Republiken Kongo utbildats. Enheten har sedermera satts in i Demokratiska Republiken Kongo.

JAS 39 förbanden har under våren deltagit i bl.a. övningen Focus. Övningen har givit ett bra underlag för fortsatt utveckling av luftstridsförmågan.

Under våren har nio flygplan JAS 39 C levererats, varav åtta var de från 2002 försenade flygplanen. Försvarets materielverk bedömer att sammanlagt 21 flygplan JAS 39 C kommer att kunna leverans till Försvarmakten under 2003.

Regeringen bedömer, mot bakgrund av det gynnsamma säkerhetspolitiska läget i vårt närområde, att läget inom flygstridkrafterna är godtagbart.

Helikopterförband

I helikopterförbanden har under 2002 ingått två helikopterbataljoner, varav en med markoperativ huvudinriktning och en med sjöoperativ huvudinriktning. Båda bataljonerna är under utveckling.

Under året har förberedelserna fortsatt för att införa de nya helikoptersystemen; medeltung helikopter 14 och lätt helikopter 15. Förberedelserna har avsett främst utbildning av piloter och tekniker.

Efter det kraftigt minskade flygtidsuttaget 2001 har flygtidsuttaget kunnat ökas under 2002. Detta har lett till att förbanden har kunnat återta en del av den kompetens som förlorats. Under 2002 har helikopterförband deltagit i ett flertal nationella och internationella övningar, bl.a. Baltops 02, Nordic Peace 02, Bright Eye 02 och FVÖ 02. Övningsdeltagandet har givit goda resultat.

I fråga om materiel har arbetet med att anskaffa helikopter 14 fortsatt och den första leveransen kommer att äga rum 2005. Den första leveransen av helikopter 15 har blivit försenad. Inriktningen är att den första helikopter 15 skall levereras under 2004. Försvarmakten bedömer att denna försening dock inte kommer att påverka tidpunkten för slutleverans, dvs. samtliga helikopter 15 skall ha levererats senast 2007. I december 2002 tog Försvarmakten emot två interimshelikoptrar i avvaktan på den kommande serieleveransen.

När det gäller de befintliga helikoptersystemen konstaterar Försvarmakten att helikopter 4 är ett gammalt helikoptersystem. Detta leder till att underhållsbehovet är fortsatt stort. Systemets flygtimkostnad ökar från år till år. Enligt myndighetens plan för avveckling av helikoptersystem skall de första exemplaren av helikopter 4 avvecklas 2005.

Av de befintliga helikoptersystemen skall helikopter 10 bibehållas när de nya helikoptrarna anskaffas. Inom detta system har navigationsutrustningen modifierats under 2002. Under året har dock även helikopter 10-systemet haft tekniska problem, vilket har lett till ett ökat underhållsbehov.

Försvarmakten genomför en viktig del av sitt stöd till samhället med helikopterförbanden. Sedan hösten 2002 håller Försvarmakten – i enlighet med avtalet med Sjöfartsverket – helikopter i beredskap för räddning vid Göteborg/Säve, Ronneby och Haninge/Berga.

I verksamheten har helikopterförbanden understött specialförbanden med transporter. På detta sätt har förbandens taktiska insatsförmåga utvecklats. Förbanden har också samövat med enheter ur den blivande luftburna bataljonen. Helikopterförbanden har svarat för den militära flygräddningen. Förbandens verksamhet har bidragit till att öka Försvarmaktens förmåga bl.a. när det gäller att genomföra väpnad strid och att upptäcka och ingripa mot kränkningar.

Regeringen anser att de mest betydelsefulla frågorna för helikopterförbanden är införandet av de nya helikoptersystemen och organiserandet av de två bataljonerna. Det är angeläget att utbildningen av piloter och tekniker fortsätter. En annan aspekt av omsättningen av helikopterparken är de ökande underhållskostnaderna för helikopter 4 och den bristande tillgängligheten för detta system. Av kostnads-skäl är det därför viktigt att avvecklingsplanen för helikopter 4 fullföljs.

Regeringen anser vidare att det är positivt att förbanden under 2002 har kunnat återta en del av den kompetens som förlorats under senare år, särskilt 2001 med det då – av besparingsskäl – mycket begränsade flygtidsuttaget. Det är också tillfredsställande att övningsverksamheten ger goda resultat.

I februari 2003 lämnade Försvarmakten förslag till regeringen om rationaliseringar i helikopterförbandens grundorganisation. Myndigheten föreslog att verksamheten på Säve

skulle avvecklas och att verksamheten i Boden skulle omlokaliseras till F 21 i Luleå. I anslutning till Försvarmaktens baseringsförslag redovisade också länsstyrelsen i Västra Götaland synpunkter på baseringen av Försvarmaktens helikoptrar. Regeringen anser att helikopterverksamhetens grundorganisation bör ses i ett samlat sammanhang och att frågan därför bör prövas i 2004 års försvarsbeslut.

Under det första halvåret 2003 har förmågan att understödja det blivande förbandet luftburen bataljon utvecklats genom samövningar med Livregementets husarer (K 3) i Karlsborg. Vidare har arbetet fortsatt med att införa helikopter 15, bl.a. med typinflygning.

I mars 2003 havererade en helikopter 11 vid övning, varvid en besättningsman omkom.

I delårsrapporten i augusti 2003 redovisade Försvarmakten de åtgärder myndigheten har vidtagit inom helikopterförbanden med anledningen av den militära flyginspektionens tidigare yttrande. Försvarmakten redovisade sålunda bl.a. hur flygsimulatorer utnyttjas för att öka piloternas flygträning. Myndigheten bedömer att träningen av nödatgärder i simulator har bidragit till att vissa tillbud har fått endast begränsade konsekvenser. Vidare har flygsäkerhetsfrämjande utbildningar för besättningarna inletts. I delårsrapporten redovisar Försvarmakten också de åtgärder som har vidtagits med anledning av Statens haverikommissions rapport med anledning av helikopterhaveriet i Kebnekaisefjällen 2000. Några av åtgärderna är de nämnda flygsäkerhetsfrämjande utbildningarna av besättningar samt att Helikopterflottiljen har tillsatt en regional flygsäkerhetsofficer vid flottiljstaben.

Regeringen är medveten om att det förekommer brister inom helikopterförbanden, bl.a. som en följd av omsättningen av helikoptrarna. Det gynnsamma omvärldsläget leder ändå till att regeringen bedömer att läget inom helikopterförbanden är godtagbart.

Utvecklingen av tekniska lösningar för det framtida ledningssystemet och det nätverksbaserade försvaret

Regeringen har i budgetpropositionen för 2001 angett att styrningen av Försvarmaktens IT-utveckling inte bör göras i form av en objektsram. Den fortsatta utvecklingen och anskaffningen av de tekniska delarna av det

framtida ledningssystemet (Ledsyst T) skall styras genom successiva beslut bl.a. baserade på Försvarmaktens återredovisning av genomförd verksamhet. Utvecklingen genomförs mot i första hand systemdemonstrator 2005 och 2006 och på längre sikt mot ett nätverksbaserat försvar. Under 2002 har genomförandet av Ledsyst T fas två steg ett fortsatt och Försvarmakten redovisade aktuellt utvecklingsläge i årsredovisningen för 2002. Ledningsförmågan för utvecklingsarbetet inom Försvarmakten har stärkts genom bl.a. inrättande av en ledningsinspektör och förstärkt ledningsorganisation. Försvarmakten avser att införa funktionsbegrepp och försvarmaktsgemensam arkitektur i syfte att den fortsatta utvecklingen skall genomföras försvarmaktsgemensamt istället för som tidigare i förbands- och försvarsgrenstermer. Målsättning, inklusive säkerhetsmålsättning för Försvarmaktens ledningssystem 2010 har utarbetats vilka utgör grund för målsättningsframtagande för systemdemonstratorerna 2005 respektive 2006.

Utvecklingen mot internationell interoperabilitet är en viktig förutsättning för att kunna genomföra internationella insatser baserat på gemensamma metoder och tekniska lösningar gentemot motsvarande utländska koncept.

Utveckling av ledningsmetoder för ett nätverksbaserat försvar har fortsatt med stöd av Försvarshögskolan och Totalförsvarets forskningsinstitut. Kompetensutveckling av personal har genomförts. Utvecklingsarbetet kvalitets-säkras kontinuerligt med stöd av oberoende riskanalys genom analysföretaget Gartner samt av ett vetenskapligt råd med svenskt och amerikanskt deltagande. En förändrad anskaffnings- och utvecklingsstrategi har utvecklats vid Försvarets materielverk.

Regeringens avsikt är att successivt pröva Försvarmaktens hemställningar om ytterligare steg i utvecklingen av ledningssystemutvecklingen fram till systemdemonstratorerna 2005 och 2006. I detta arbete stöds Regeringskansliet av Statskontoret.

Personal

Totalförsvarspliktig personal

Personalförsörjningen avseende totalförsvarspliktig personal stöds av Totalförsvarets pliktverk. Under 2002 mönstrade ca 50 000 män.

En kraftig ökning av antalet intresseanmälningar om antagningsprövning för kvinnor har skett, ca 1 300 jämfört med närmare 800 året före. Av dessa prövades drygt 800 och ca 400 skrevs in till värnplikt. Fem skrevs in till civilplikt och 16 till utbildningsreserven. Ökningen av antalet inskrivna är inte lika stor som för intresseanmälningarna. Totalt skrevs drygt 17 000 in för utbildning, varav drygt 16 500 till värnplikt och 700 till civilplikt. Som en följd av den förändrade pliktlagstiftningen har endast ca 7 000 personer skrivits in i utbildningsreserven och 21 000 har avförts som inte lämpliga för lång grundutbildning. Ungefär 60 inskrivningsbeslut ändrades eller upphävdes till följd av registerkontroller. Totalt 14 500 personer ryckte in till värnplikts-tjänstgöring. Av dessa fullgjorde 12 500 grundutbildningen, vilket innebar att 14 procent av de inryckande avbröt sin utbildning, vilket är en ökning jämfört med 2001 då avgångarna uppgick till 12 procent. Bland kvinnorna var avgångarna, liksom under 2001, ca 13 procent.

Antalet inryckande till markstridsförbanden uppgick till drygt 10 400 personer, till marinförbanden ca 2 600 personer och till flygflottiljerna ungefär 1 500 personer.

När det gäller värnpliktsutbildning för hemvärnet har antalet inryckta till tremånadersutbildning ökat från 75 personer 2001 till drygt 100 år 2002, varav 90 fullföljde utbildningen och drygt 80 skrev kontrakt med hemvärnet. Motsvarande siffra för 2001 var ca 60, dvs. en ökning med 44 procent. Försvarsmakten bedömer dock inledningsvis ett årligt behov av ca 300 av denna typ av värnpliktiga. Regeringen avser att följa utvecklingen för att detta mål skall kunna nås.

Inom Regeringskansliet har det under flera år bedrivits ett arbete för att lyfta fram och ta till vara civil- och värnpliktsutbildningens civila meritvärde som en del i arbetet att förbättra situationen för de totalförsvarspliktiga efter genomförd utbildning. Arbetet har hittills bedrivits genom att på olika sätt förändra vitsordssystemen och att på annat sätt dokumentera genomförd grundutbildning för totalförsvarspliktiga. Det är regeringens uppfattning att den som tas ut till plikttjänstgöring, vid sidan av vitsord och betyg, bör få ut något mervärde som hon eller han kan ha nytta av i sitt civila liv efter utryckning. Arbetet med att öka

det civila meritvärdet kan också ses som ett sätt att begränsa de förtida avgångarna.

Totalförsvarets pliktverk har inlett ett arbete i syfte att klarlägga orsakerna till avgångarna genom att flera regionkontor följer var sitt kompanis utbildning. Orsaker som hittats är bl.a. skador som har uppstått mellan mönstringen och inryckningen, samt att informationen om befattningen uppfattats som alltför positiv jämfört med verkligheten. Slutligen kan nämnas att ändrade befattningar efter inryckningen, i förhållande till de förutsedda vid inskrivningen, skapar missnöje och att omställningen mellan det civila och det militära livet för vissa uppfattas som alltför stor. Försvarsmakten följer noga arbetet som Totalförsvarets pliktverk genomför i syfte att minska avgångarna.

Informationen till alla landets 17-åringar har förbättrats efter en genomgripande omarbetning under 2001. Totalförsvarets pliktverk har också genomfört en enkätundersökning om informationen om värn- och civilplikt och fått fram att en mer positiv bild av värn- och civilplikts-tjänstgöringen spridits tack vare det förbättrade informationsmaterialet, i synnerhet bland kvinnor. Under 2003 planeras en förstudie för att förbättra kommunikationen med invandrarungdomar, då det är svårt att få invandrarungdomar att inställa sig till mönstring. Som en följd av att informationen numera riktas och skickas till alla 17-åringar har intresset för tjänstgöring ökat bland kvinnor. Utskicket i september 2002 har resulterat i att ca 3 500 kvinnor ansökt om mer information och formulär för prövning. Många kvinnor har dessutom anmält intresse i samband med student- och ungdomsmässor där Försvarsmaktens rekryteringscentrum och Totalförsvarets pliktverk varit representerade.

Totalförsvarets pliktverk gav Försvarshögskolan i uppdrag att undersöka huruvida inskrivningsprovet gynnar eller missgynnar vissa grupper. Undersökningen visar att mönstrande med en utländsk bakgrund i mindre utsträckning tas ut till tjänst. Detta gäller även för befälsuttagning. Mönstrande från Balkan har i genomsnitt lägst andel inskrivning. Som ett resultat av undersökningen har en process att se över metoder inletts.

Vid tidningen Värnpliktsnytt utbildas totalförsvarspliktiga informationssoldater. Värnpliktsrådet har arbetat med värnpliktskongress, deltagande i konferenser, information och

utbildning av totalförsvarspliktiga förtroendemän och skyddsassistenter på förband.

Som ett led i det nordiska samarbetet i värnpliktsfrågor arrangerade Sverige den årliga "Nordiska konferensen om värnpliktsfrågor" i augusti 2002. Värdskapet cirkulerar mellan deltagarländerna med observatörer från de baltiska länderna på senare år. Huvudämne var Försvarsmaktens människosyn, inklusive diskrimineringsfrågor och sexuella trakasserier m.m.

Regeringens samlade bedömning är att det är positivt att intresset för antagningsprovning har ökat bland kvinnor, men oroande att andelen som hoppar av grundutbildningen fortfarande är relativt hög.

Yrkesofficerare

Vid utgången av 2002 uppgick antalet yrkesofficerare till ca 12 100. Av dessa var ca 10 800 placerade i Försvarsmaktens nationella verksamhet, ca 400 var verksamma vid andra myndigheter som Försvarets materielverk och Försvårshögskolan, ca 300 tjänstgjorde utomlands och ca 600 var tjänstlediga.

Försvarsmaktens inriktning var att antalet skulle ha minskat till ca 11 700. Skillnaden beror på att inriktningen inte tog hänsyn till att det fanns fler yrkesofficerare än planerat vid utgången av 2001.

Under 2002 har ca 800 yrkesofficerare övergått i annan verksamhet. Därmed har en fjärdedel (ca 3 500) av yrkesofficerarna lämnat sina anställningar under de tre senaste åren. Enligt regeringens mening bidrar den snabba personalavvecklingen och den internationella verksamheten till Försvarsmaktens svårigheter att uppnå en stabil bemanningssituation i t.ex. den centrala ledningen. Trots de svårigheter som uppstått menar dock regeringen att personalreduktionen är nödvändig för att försvarsreformen skall kunna genomföras.

Avgångarna under 2002 var ca 100 färre än vad Försvarsmakten bedömt i sin planering. Detta beror på att avgångarna bland de yngre officerarna avtagit. Enligt regeringens mening är en sådan utveckling glädjande eftersom unga officerare har en avgörande betydelse för utbildningen av de totalförsvarspliktiga, för bemanningen av de internationella insatserna och för balansen i åldersstrukturen. Regeringen menar dock att det är för tidigt att tala om ett

trendbrott i dessa avseenden. Dessutom erinrar regeringen om att avgångsbenägenheten brukar tillta i samband med försvarsbeslut varför det måste finnas en beredskap för att den positiva situationen förändras under de närmaste åren.

Antalet tjänstlediga ligger nära den nivå som Försvarsmakten lagt till grund för sin långsiktiga planering i budgetunderlaget för 2003. I likhet med vad som redovisats ovan om avgångarna, måste det dock finnas en beredskap för att situationen kan komma att förändras.

Försvarsmakten har anställt ca 400 yrkesofficerare under 2002 (2000 och 2001 årligen ca 350). Rekryteringen har därmed fortsatt att vara lägre än det behov om ca 550 nya fänrikar per år som Försvarsmakten har för en balanserad personalförsörjning. Regeringen menar dock att vissa rekryteringsbegränsningar är nödvändiga för att snabbt kunna minska antalet anställda. Under 2002 har ca 535 svenska elever påbörjat det första av yrkesofficersprogrammets två år och ca 550 det andra. Därtill kommer att totalt ca 15 elever från Estland, Lettland och Litauen årligen genomgår yrkesofficersprogrammet.

Genomsnittsåldern för yrkesofficerarna var 39,5 år under 2002 (41 år under 2000 och 2001). Minskningen beror på en kombination av förmånliga regler för förtidspension, minskande avgångar bland yngre officerare och en något högre rekrytering. Möjligheten för officerare att gå i pension vid 55 års ålder upphör vid utgången av 2004. Utgående från officerskårens åldersstruktur bedömer regeringen att genomsnittsåldern därefter kan komma att öka.

Utgående från den månadsvisa redovisning av personallägesutvecklingen inom Försvarsmakten som Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) tar del av och Rikrevisionsverkets slutsatser i granskningen av försvarets omstrukturering (RRV 2003:20) bedömer regeringen att Försvarsmakten har förutsättningar för att vid utgången av 2004 ha minskat antalet yrkesofficerare till 11 400 i enlighet med myndighetens budgetunderlag för 2004.

Regeringen bedömer dock att den personella omstruktureringen kommer att behöva fortsätta för att också nå balans mellan behovet av och tillgången till yrkesofficerare inom olika kompetensområden.

Enligt regeringens mening finns det nu goda möjligheter för Försvarsmakten att, som en del i förberedelserna inför nästa försvarsbeslut, analysera effekten av och kostnaderna för de

personalförsörjningsåtgärder som vidtagits under de senaste åren.

Reservofficerare

Reservofficerarna utgör fortfarande den antalsmässigt största personalkategorin bland anställda inom Försvarsmakten. Myndigheten har angivit att det finns ett fortsatt stort behov av reservofficerare i insatsorganisationen. Vid utgången av 2002 fanns ca 15 000 reservofficerare i Försvarsmakten, varav 200 kvinnor. Av dessa hade ca 12 400 aktuellt reservofficersavtal (avtal 94 B), 175 av dessa är kvinnor. Under 2002 påbörjade 103 elever det nya reservofficersprogrammet samtidigt som ungefär 330 yrkesofficerare övergick till att bli reservofficerare. Totalt utgör s.k. förtidsavgångna yrkesofficerare ca 25 procent av antalet reservofficerare med aktuellt avtal. Under 2002 sade 570 reservofficerare upp sin anställning.

Under 2002 genomfördes en mycket begränsad nyrekrytering av reservofficerare i avvaktan på starten av den nya reservofficersutbildningen. Sommaren 2003 tog de första reservofficerarna examen i enlighet med det nya systemet, men det är först 2004 som de genomfört det obligatoriska tjänstgöringsåret i grundorganisationen eller i internationell tjänst. Nivåhöjande utbildning (högre reservofficerskurs) och vidareutbildning inom internationell tjänstgöring har genomförts. Det sistnämnda sker i samarbete mellan Försvarsmakten och Förbundet Sveriges Reservofficerare i syfte att öka intresset för utlandstjänstgöring. Endast ett fåtal reservofficerare erbjöds under 2002 möjlighet att delta vid andra övningar eller utbildningar.

Medelåldern för reservofficerare har sänkts under året, från 46 till 45 år. Endast en del av de nu anställda reservofficerarna utgör den mest användbara delen sett till kompetens och åldersprofil. Fortfarande finns ett stort antal reservofficerare som är över 60 år och en tredjedel av alla reservofficerare är födda i mitten av 1960-talet.

Internationell tjänstgöring är en naturlig del av reservofficerarnas tjänstgöring vilket regeringen anser skall uppmuntras. Trots att det nya reservofficerssystemet ännu inte fått full verkan noterar regeringen en ökning av andelen reservofficerare i utlandstjänstgöring. Under 2002 utgjorde reservofficerarna drygt 40 procent

(182 personer) av samtliga officerare i utlandsstyrkan, vilket är en ökning mot 2001 och ses som positivt av regeringen.

På grund av betydande vakanslägen inom många grundutbildningsförband har under året 270 reservofficerare tjänstgjort inom grundorganisationen.

Regeringen anförde i prop. 2001/02:159 Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret att reservofficerare i större utsträckning än tidigare skall bemanna högre chefsbefattningar i hemvärnsförbanden. Regeringen menar att det bör finnas goda möjligheter att rekrytera reservofficerare från nedlagda krigsförband. Reservofficerarnas kompetens skall tas tillvara i de mer kvalificerade hemvärnsförbanden såväl som i de övriga delarna av hemvärdet. Under 2002 har emellertid endast ett fåtal reservofficerare varit placerade i hemvärdet. Försvarsmakten har föreslagit att reservofficerare som är placerade i hemvärdet inte längre skall erhålla särskilda ekonomiska förmåner. Försvarsmakten utreder därför, i samråd med arbetstagarorganisationerna, vilka ersättningar som skall utgå till de reservofficerare som placeras i hemvärdet. Detta utredningsarbete skall bl.a. utgöra underlag inför försvarsbeslutet 2004.

Kvinnliga yrkesofficerare

Försvarsmaktens mål för 2002 att reducera de förtida avgångarna för kvinnliga officerare med 50 procent har uppnåtts. Försvarsmakten har därutöver arbetat med att öka nyrekryteringen av kvinnor till officersyrket. För att eliminera risken för indirekt diskriminering av kvinnor genom fysiska baskrav som närmast utestänger dem från officersyrket har Försvarsmakten istället tagit fram ett träningskrav. Detta används för närvarande på prov inom Försvarsmakten för att sedan kunna utvärderas.

Regeringens krav på en påtaglig ökning av andelen kvinnor inom officersyrket har Försvarsmakten omsatt till ett mål för 2007 som innebär en 40 procentig ökning. Myndighetens mål är således att den totala andelen kvinnliga officerare 2007 skall öka från ca fyra till ca sex procent. För att nå detta mål har myndigheten inom ramen för sin jämställdhetsplan infört speciella rekryteringsåtgärder riktade till kvinnor. Den positiva särbehandlingen innebär inte att Försvarsmakten gör några kravunderskridanden, men att kvinnor som uppfyller

samtliga antagningskrav också antas till yrkesofficersprogrammet. I ett läge där Försvarsmakten inte har lyckats rekrytera planerat antal personer till den grundläggande officersutbildningen och där så få som 30 procent av de män som sökt utbildningen har behörighet blir myndighetens behov av att utöka ansträngningarna för att använda kvinnor som en rekryteringsbas mycket tydligt.

Regeringens bedömning är att Försvarsmaktens ökade ansträngningar att rekrytera kvinnor till officersyrket är av stor betydelse för myndighetens möjligheter att skapa en god framtida personalförsörjning. För att nyrekryteringen skall fullföljas enligt plan krävs att åtgärderna för att uppnå detta mål kontinuerligt utvärderas och utvecklas.

Civilanställda

Avvecklingsmålen för civilanställda har enligt Försvarsmakten inte nåtts under 2002. Målet var att det skulle finnas 8 220 årsarbetare vid årets slut. Målet reviderades i december 2002 till 9 000. Utfallet vid årsskiftet blev ca 9 000 årsarbetare. Orsaken till detta har Försvarsmakten förklarat med att kärnverksamheten utökats med 255 befattningar och att Försvarsmaktens logistik har utökats jämfört med den ursprungliga planen främst på grund av att Muskövarvet inte överförts till annan huvudman. Enligt Försvarsmakten är planerade civilanställda årsarbetare 8 600 per den 31 december 2004.

I fråga om kompetensutvecklingen för de civilanställda har projektet ”Kompetens i Centrum” pågått under året. En utvärdering av projektet har gjorts under 2003 av Försvarshögskolan. Även i andra former pågår en kompetensutveckling för den civila personalen.

Den positiva nedåtgående trenden som tidigare har uppmäts vad gäller medelåldern (48 år för 2000 och 45,2 år för 2001) har tillfälligt avstannat. Medelåldern var 45,8 år i december 2002.

Enligt regeringens mening synes vissa brister i Försvarsmaktens personalredovisningssystem alltjämt finnas kvar. Enligt regeringens bedömning har Försvarsmakten inte kunnat redovisa om befattningar som i dag innehas av militär personal har kunnat eller kan ersättas av civilanställda.

Personal som nyligen fullgjort värnplikt

Under 2002 har Försvarsmakten anställt ca 450 personer efter fullgjord värnpliktsutbildning. Anställningstiderna har varierat och motsvarar ca 350 årsarbetare. Personalen har i likhet med tidigare år huvudsakligen anställts för instruktörsuppgifter och erfarenheterna av detta är goda. Antalet innebär i det närmaste en fördubbling i jämförelse med 2001 (180 årsarbetare). Enligt regeringens mening visar utvecklingen att det bör vara möjligt att utnyttja och utveckla befintliga anställningsformer för den personal som Försvarsmakten anställer för dessa syften. Det senare var också något som regeringen framhöll i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10). En fortsatt positiv utveckling förutsätter dock att Försvarsmakten och de fackliga organisationerna är överens om tillämpningen av befintliga avtal alternativt ingår ett nytt avtal som reglerar hur kompetensen hos som dem som nyligen fullgjort värnplikt bör tillvaratas.

Internationella bemanningsfrågor

Omfattningen av den internationella verksamheten fortsätter att öka. Försvarsberedningen har i sina rapporter från februari och juni 2003 framhållit att bemanningen av de internationella insatserna är den enskilt viktigaste personalförsörjningsfrågan inför Försvarsbeslutet 2004. Antalet yrkesofficerare som tjänstgör utomlands har under året ökat från 500 (2001) till 564 personer, därtill har även antalet reservofficerare som tjänstgjort ökat från 150 (2001) till 182 personer. Det är framför allt vid de personalintensiva missionerna, t.ex. i Kosovo, som det finns många tjänster. Antalet tjänster vid internationella staber fortsätter att öka i omfattning, framför allt med anledning av den fortsatta utvecklingen av EU:s militära krishantering. Ökningen förväntas fortsätta under de närmsta åren, speciellt avseende högre befattningar. Erfarenheter från internationell tjänstgöring har fått ett större genomslag, bl.a. prioriteras utbildning avseende fackspråk, internationell stabsarbetsmetodik och konflikt-hantering.

Riksdagen godkände den 9 april 2003 regeringens proposition Tjänstgöring i utlandsstyrkan (prop. 2002/03:26, bet. 2002/03:FöU2, rskr. 2002/03: 141). Ändringen i lagen

(1999:568) om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten möjliggör för Försvarsmakten att agera för att fr.o.m. ikraftträdandet av lagändringarna den 1 juni 2003 utöka arbetskyldigheten för anställda i Försvarsmakten till att omfatta tjänstgöring i utlandsstyrkan.

Regeringen har därefter beslutat en ändring i officersförordningen (1994:882) med ikraftträdande den 1 juni 2003. Ändringen innebär att då en yrkesofficer anställs i Försvarsmakten skall det framgå av det enskilda anställningsavtalet om arbetskyldigheten omfattar tjänstgöring i internationell verksamhet utomlands för de syften som anges i § tredje stycket lagen om utlandsstyrkan inom Försvarsmakten.

Arbetsgivarrollen

Personalkostnaderna har enligt Försvarsmakten ökat med ca 500 miljoner kronor under året till ca 11,6 miljarder kronor. Av ökningen står avvecklingskostnader för personal för ca 400 miljoner kronor. De totala avvecklingskostnaderna för personal utgör ca 1,3 miljarder kronor för 2002. De fasta lönetilläggen har minskat från 150 till 50 miljoner kronor. Utdragna löneförhandlingar (RALS) innebär enligt Försvarsmakten att 150 miljoner i löneandel från 2002 betalas ut först under 2003.

Överbefälhavarens s.k. 10-punktsprogram om personalfrågor, som myndigheten fastställde 2001, har genomförts till del under 2002 och fortsätter under 2003. Programmet syftar till att driva personalfrågorna på ett konsekvent sätt så att personalpolitiken stöder verksamhetens utveckling. För att tydliggöra ansvarsförhållanden m.m. har direktiv utarbetats till staber och förbandsledningar. I den långsiktiga planeringen har Försvarsmakten reserverat medel för programmets införande och utveckling för 2002 med 16 miljoner kronor och därefter för perioden 2003-2008 med knappt 16 miljoner kronor per år.

Försvarsmaktens uppfattning är att det fortfarande finns ett behov av att stärka arbetsgivarbeteendet hos myndighetens chefer. Under 2002 har arbetet fortsatt med att stärka chefers förutsättningar att företräda arbetsgivaren. Förtroendet för myndigheten i frågor som rör arbetsgivarrollen kan förbättras om omvärlden konstaterar att arbetsgivarfrågorna hanteras konsekvent över tiden och utifrån hela myndighetens verksamhetsbehov och enligt god

sed på svensk arbetsmarknad. Inom Försvarsmakten har arbete bedrivits för att detta synsätt skall präglade budskapet i utbildningsprogram för Försvarsmaktens anställda. Detta synsätt skall enligt Försvarsmakten också få genomslag i utvecklingssamtal, arbetsplatsträffar, lönebildning och andra avtalsbestämmelser samt uppföljning av arbetsgivarbeslut.

Enligt Försvarsmakten har stora förändringar gjorts i avtalsbestämmelserna för såväl löner som arbetstid för att bättre stödja verksamheten. Lokala avtal och policy skall genomgås och följas upp efterhand.

Enligt regeringens bedömning är det viktigt att Försvarsmakten fortsätter att arbeta med att förbättra sin arbetsgivarroll i enlighet med det arbete som inletts efter kritik som främst Riksrevisionsverket riktat mot myndigheten. Även expertgruppen för studier i offentlig ekonomi har i en rapport från 2001 I rikets tjänst (Ds 2001:45) granskat löneutvecklingen för officerare.

Sjukfrånvaro och arbetsmiljö

Sjukfrånvaron inom Försvarsmakten har fortsatt att öka under 2002. Särskilt tydligt är detta i fråga om längre sjukskrivningsperioder där frånvaron ökat från ca 2,2 procent 2000 till ca 3,2 procent 2002. Sjukfrånvaron skiljer sig markant mellan olika personalgrupper och mellan könen. Störst genomsnittlig långtidsfrånvaro 2002 hade de civilanställda kvinnorna (28 dagar). Minst genomsnittlig långtidsfrånvaro redovisades för de manliga yrkesofficerarna (5 dagar)

Försvarsmakten har redovisat ett åtgärds paket som syftar till att minska sjukfrånvaron. Regeringen avser följa myndighetens arbete och har som en del i underlaget inför nästa försvarsbeslut begärt en redovisning av det arbete som bedrivs för att förbättra arbetsmiljön och för att minska sjukfrånvaron.

Det militära skolsystemet

Försvarshögskolans uppgifter är att utbilda yrkes- och reservofficerare på högre nivåer, att kompetensutveckla chefer för totalförsvarets behov samt att bedriva viss forskning inom ämnen som nära anknyter till skolans utbildningsområden. Den grundläggande officersutbildningen och övrig militär utbildning bedrivs

inom Försvarsmakten vid bl.a. fack- och funktionsskolor.

Försvarsmakten konstaterar att både utbildning av officerare vid militärhögskolor och vid Försvarshögskolan genomförts med gott resultat samt att skolsystemet i allt väsentligt motsvarar kraven på en modern utbildning. För samtliga utbildningsprogram redovisas dock ett lägre antal examinerade elever än vad som planerats. Försvarsmakten lyfter även fram problem med att personalförsörja skolor och centra i en sådan utsträckning att det medfört sänkta ambitioner för vissa delar av utbildningarna.

Försvarsmakten belyser de kompetensbrister som följer av problemen med att fylla de s.k. fackprogrammen och att drabbade områden är NBC, stridsfordon, verksamhets säkerhet samt lednings- och informationssäkerhet. Regeringen bedömer att de grundläggande förutsättningarna för en lösning ligger i ett flerkarriärsystem där specialist- och expertkarriärer ges högre status.

Bakgrunden till problemet med att lärarförsörja det militära utbildningssystemet är enligt Försvarsmakten förbandens svårigheter att uppfylla ställda bemanningskrav. I likhet med problemen att fylla fackprogrammen och att lyfta fram specialist- och expertkarriärer bottenar problemet både i frågan om status och personalvolymerna inom ett antal olika trånga sektorer.

Vid Försvarshögskolan bedrivs även forskning och under det gångna året har myndigheten arbetat med att strukturera undervisningen så att den ämnesvis kan kopplas till skolans forskning. I utvecklingen av ämnen är krigsvetenskapen det viktigaste. Ytterligare ämnen som har utvecklats är statsvetenskap med inriktning på internationella relationer och krishantering samt militärhistoria. Försvarshögskolan har för närvarande 18 professorer anställda och sammanlagt 42 disputerade var verksamma vid skolan, vilket har medgett att andelen undervisningstimmar med forskarutbildade lärare varit fortsatt hög.

Diskriminerings- och mångfaldsfrågor

I arbetet med att förebygga och motverka sexuella trakasserier redovisar Försvarsmakten att ytterligare 58 lokala rådgivare utbildats. Totalt är de nu 200 stycken som kan stödja förbanden. Därutöver har myndighetens centrala arbetsgrupp för stöd och samtal påbörjat sitt

arbete och en nyinrättad utredningsgrupp har konstituerats.

Inom HBT-området (homosexuella, bisexuella och transpersoner) pågår projektet Normgivande mångfald som ingår i EU:s Equal-program. Projektet kommer att löpa fram till utgången av 2004 och har som syfte att skapa en god nulägesbeskrivning av situationen inom Försvarsmakten för att utgående från den kunna ta fram verktyg som kan ge en varaktig attitydförändring. Inom ramen för kartläggningen inleddes, bl.a. en enkätundersökning i samarbete med Arbetslivsinstitutet som omfattar 3 000 personer, anställda och totalförsvarspliktiga inom Försvarsmakten.

Några särskilda åtgärder för att direkt öka den etniska mångfalden genom rekrytering har inte vidtagits. Däremot har Försvarsmakten vidtagit åtgärder som bl.a. bidrar till att underlätta för religiösa minoriteter inom myndigheten. Utbildningar kring rasism har genomförts på flera olika nivåer.

Jämställdhet och mångfald avseende de totalförsvarsgemensamma myndigheterna

De totalförsvarsgemensamma myndigheterna påverkar i varierande utsträckning arbetsmiljö och attityder inom det militära försvaret. För samtliga myndigheter gäller att de har ett arbetsgivaransvar som bl.a. innebär att de skall verka för att ge alla – oaktat kön, etnisk tillhörighet, religion, funktionshinder eller sexuell läggning - samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter i arbetslivet. Uttalade krav på samtliga myndigheter har därför varit att de verkar för att förbättra arbetsvillkoren för de anställda i dessa avseenden. Därutöver har regeringen särskilt betonat Totalförsvarets pliktverks och Försvarshögskolans viktiga roller i att bemöta totalförsvarspliktiga och studeranden.

Försvarets materielverk har under året bedrivit ett aktivt jämställdhetsarbete där ett antal åtgärder vidtagits för att främja jämställdheten mellan kvinnor och män. Försvarets materielverk beaktar, bl.a. jämställdhet vid nyrekrytering för att nå en jämnare könsfördelning. Vidare satsade Försvarets materielverk medvetet på kvinnor med högskolekompetens i 2002 års lokala löneförhandlingar. Ett positivt resultat av jämställdhetsarbetet är att andelen män bland de föräldralediga ökade under 2002.

Regeringens bedömning är att Försvarets materielverks jämställdhetsarbete utvecklas positivt och att myndigheten uppnått flera av sina uppställda mål.

Totalförsvarets pliktverks mål är att det underrepresenterade könet för respektive yrkesgrupp inte skall underskrida 40 procent av det totala antalet. För gruppen inskrivningsförrättare är andelen kvinnor endast 4 procent, medan för gruppen psykologer är männen endast 29 procent. Sjukfrånvaron bland kvinnorna är betydligt högre än för männen. Detta avser Totalförsvarets pliktverk analysera djupare under 2003. Den uppåtgående trenden vad avser ökningen av sjukskrivningstalen har brutits och planat ut jämfört med 2001, men är fortsatt hög.

Regeringen bedömer att det arbete som Totalförsvarets pliktverk bedrivit under 2002 för att öka intresset bland unga kvinnor för värnplikten gett ett mycket gott resultat. Samtidigt bedömer regeringen att det svåra arbetet med att förändra föräldrade attityder inom myndigheten så att alla, oaktat t.ex. kön och sexuell läggning kan känna sig välkomna inte fått tillräckligt genomslag ännu.

Försvårshögskolan har i förhållande till tidigare år ökat sina ansträngningar med jämställdhetsarbetet. En handlingsplan mot sexuella trakasserier har fastställts och två jämställdhetsutbildningar, den ena med chefer som målgrupp och den andra med inriktning på hur genusaspekter kan belysas i utbildningen har anordnats. Därutöver inleddes kartläggningar av arbetsmiljö och löneläge utgående från ett jämställdhetsperspektiv.

Regeringen bedömer att det nu redovisade arbetet med jämställdhetsfrågor, mångfald och diskriminering innebär en välkommen ambitionshöjning i förhållande till tidigare år. Regeringen bedömer dock att det i dagsläget är för tidigt att bedöma vilket resultat arbetet ger och om det kommer att få nödvändigt genomslag inom myndigheten.

Försvarets radioanstalts jämställdhetsarbete bedrivs främst med målsättningen att öka andelen kvinnliga anställda inom de tekniska områdena. Myndigheten har under 2002 trots olika åtgärder haft svårigheter att uppnå detta.

Regeringen anser att det är nödvändigt att myndigheten ökar sina ansträngningar att jämna ut obalanser i rekryteringen och därmed nå målsättningen.

Totalförsvarets forskningsinstitut tog i början av 2002 fram gemensamma handlingsplaner för jämställdhet, jämställda löner och mot sexuella trakasserier och kränkande särbehandling. Åtgärder för att främja jämställdhet har genomförts på både en övergripande nivå och avdelningsnivå, bl.a. har en centralt placerad jämställdhetshandläggare för samordning och stöd utsetts. Seminarier om kränkande särbehandling har ägt rum vid flera tillfällen. Rekryteringssatsningar har bl. a. lett till ökad andel kvinnliga forskare och myndigheten strävar efter en personalsammansättning med ökad etnisk mångfald.

Regeringen ser positivt på de åtgärder som vidtagits inom området under 2002. Bedömningen är att det är av stor vikt att Totalförsvarets forskningsinstitut fortsätter sitt arbete med att främja jämställdhet, etnisk mångfald och att motverka all form av diskriminering.

Civilt meritvärde

I proposition 2001/02:11 Bättre villkor för totalförsvarspliktiga skriver regeringen att den moderna plikten, till skillnad från invasionsförsvarets tillämpning, bygger på en högre grad av frivillighet. Totalförsvarsplikten utgör grunden för bemanningen i totalförsvaret. Genom plikten garanteras totalförsvaret den bästa bemanningen. Den som är bäst lämpad för en befattning skall tas ut till uppgiften. Utbildningsresultatet blir oftast bäst om individen uppfattar utbildningen som relevant för försvaret eller för individen själv. För att detta system skall fungera krävs ett antal förbättringar som rör den totalförsvarspliktiges situation före, under och efter att grundutbildningen genomförs.

Regeringen har därför vidtagit en rad olika åtgärder. I och med proposition 2001/02:11 Bättre villkor för totalförsvarspliktiga höjde regeringen dagersättningen samtidigt som en utbildningspremie infördes. Även stora förbättringar i personskadeskyddet infördes. Att höja den ekonomiska ersättningen är ett sätt att öka attraktionskraften för att genomföra en pliktutbildning. Ett annat sätt är att öka det civila meritvärdet av att ha genomfört en totalförsvarsutbildning.

Mot bakgrund av detta har det inom Försvarsdepartementet tillsatts en arbetsgrupp med representanter från Försvarsdepartementet,

Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten. Arbetsgruppen har till uppgift att ta fram ett underlag för regeringens samlade syn på civilt meritvärde. Arbetet innebär att gruppen bl.a. skall definiera vad som menas med civilt meritvärde samt presentera riktlinjer för det fortsatta arbetet. Resultatet från arbetsgruppens arbete kommer under hösten 2003 att presenteras för riksdagen.

Frivilliga försvarsorganisationer

Vid utgången av 2002 uppgick medlemsantalet i de frivilliga försvarsorganisationerna till drygt 730 000 personer. Under året har 21 av totalt 23 av organisationerna haft uppdrag från Försvarsmakten.

Utbildningsverksamheten har minskat något under året, från strax över 179 000 utbildningsdagar 2001 till ca 175 000 dagar 2002. Verksamhetsmålen har uppnåtts till ca 96 procent i fråga om utbildningsdeltagare. Antalet personer med frivilligavtal (samarbetsavtal mellan Försvarsmakten och åtta av frivilligorganisationerna) minskade under året från ca 20 000 till ca 19 300. Behovet av avtal är dock fortfarande stort hos Försvarsmakten och uppskattas för 2003 till ca 28 600. Under året tecknades 870 nya avtal. 47 procent av dessa tecknades med kvinnor.

Ungdomsverksamheten har under 2002 bedrivits med ett minskat antal deltagare men under ett ökat antal utbildningsdagar. Antalet deltagare i ungdomsverksamheten har minskat från drygt 23 000 personer 2001 till drygt 17 100 under 2002. Antalet utbildningsdagar ökade med ca 40 000 från 2001 till cirka 44 000 dagar 2002. Av anslaget 6:17 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret har 13 procent utnyttjats för ungdomsverksamhet.

De kvalitativa och kvantitativa målen för utbildning har i huvudsak uppnåtts, medan målen gällande avtalsuppfyllnad inte har kunnat uppnås. Regeringen anser det vara oroande att frivilligrörelserna alltjämt inte kan uppnå de mål Försvarsmakten satt upp i fråga om antalet avtalsbundna och avser därför följa utvecklingen. Positivt är dock att den stödjande verksamheten i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland har blivit etablerad och efterfrågad. Samtliga dessa stater har framfört önskemål om att samarbetet bör fortsätta.

Med utgångspunkt från propositionen 2001/02:159 Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret har Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten getts i uppdrag att i samråd redovisa förslag rörande fördelning av organisationsstöd, utarbeta handlingsregler för organisationer som skall omfattas av förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet samt att inleda ett arbete i syfte att inför försvarsbeslutet 2004 lämna förslag på vilka organisationer som skall omfattas av nämnda förordning.

Regeringen redovisade i budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1) delar av stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna och har aviserat ytterligare redovisning i föreliggande proposition. Under 2002 har Försvarsmakten fördelat organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer på ca 53,4 miljoner kronor. Av dessa medel fick Centraförbundet för befälsutbildning (CFB) och Riksförbundet Sveriges lottakårer (SLK) drygt 40 procent, dvs. ca 11 miljoner kronor vardera. Försvarsmakten utbetalade under 2002 även ersättning för de frivilliga försvarsorganisationernas utbildningsverksamhet på totalt 127,5 miljoner kronor. Av dessa uppdragsmedel erhöll CFB 29,5 miljoner kronor, SLK 21,2 miljoner kronor och Svenska röda korset 17,5 miljoner kronor.

Miljöfrågor

Inom ramen för sitt ansvar som sektorsmyndighet har Försvarsmakten lämnat en samlad miljöredovisning för försvarssektorn för 2002. Sektorn omfattar Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarshögskolan och Försvarets radioanstalt. Miljöarbetet inom sektorn har utvecklats under 2002, bl.a. genom att en miljödelegation – med representanter från ledningen för respektive myndighet i sektorn – har tillsatts.

Med utgångspunkt i de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen har försvarssektorn formulerat gemensamma sektorsmål. Dessa mål har i sin tur brutits ned till mål för de olika myndigheterna. Försvarssektorns verksamhet påverkar främst elva av de 15 miljö kvalitetsmålen.

Försvarssektorns miljöarbete jämförs i redovisningen med de nationella miljö kvalitetsmålen och med sektorsmålen. Försvarsmakten

konstaterar att utvecklingen – med något undantag där en entydig förändring inte kan noteras – gått i rätt riktning avseende samtliga miljö kvalitetsmål. I det följande anges några exempel ur redovisningen.

- Miljö kvalitetsmålet Rikt odlingslandskap, dvs. att bevara en god och hälsosam livsmiljö och att bevara natur- och kulturvärden. En åtgärd inom sektorn för att nå detta miljö kvalitetsmål är att införa övnings- och miljöanpassade skötselplaner för övnings- och skjutfälten. Hittills har sex sådana planer upprättats.
- Miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö, dvs. att städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö. Viktiga åtgärder som genomförs inom försvarssektorn är att bullerisolera bostadshus runt flygflottiljerna och att sanera miljöfarliga lämningar efter tidigare försvarsverksamhet.
- Miljö kvalitetsmålet Skyddande ozonskikt, dvs. att avveckla ämnen som bryter ned ozonskiktet. Ämnen som bryter ned ozonskiktet används inom försvaret som kylmedel och som brandsläckningsmedel. Sektorn har redan avvecklat merparten av dessa ämnen, bl.a. CFC/ ”freon” och halon, och ersatt dem med ämnen som är mindre farliga. Detta arbete fortsätter.
- Miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan, dvs. att begränsa utsläppen av koldioxid. Försvarssektorn har vidtagit åtgärder bl.a. för att minska energiförbrukningen för uppvärmning. Vidare har Försvarsmakten börjat köra sina fordon på ett mer miljövänligt körsätt, s.k. ecodrive.

Miljöutbildningen har fortsatt inom sektorns myndigheter, liksom arbetet med att införa miljöledningssystem. Försvarsmakten har vidare minskat användningen av farliga kemikalier. Under 2002 kunde således ca 100 kemiska produkter ersättas med mindre farliga alternativ.

Det internationella samarbetet på försvarsmiljöområdet har fortsatt under 2002. Försvarsmaktens insatser Estland, Lettland och Litauen har utvecklats vidare. Försvarsmaktens miljöhandbok har översatts till estniska och anpassats till estniska förhållanden. Motsvarande arbete pågår i Lettland och Litauen. Projektet vid Adazibasen i Lettland har fortsatt med en bullerutredning. I Litauen har det svensk-amerikansk-litauiska centrumet för miljöutbild-

ning i Nemencine utvecklats till ett interregionalt centrum.

Regeringen konstaterar att försvarssektorn bedriver ett systematiskt och ambitiöst miljöarbete i linje med de miljö kvalitetsmål riksdagen har lagt fast. I det internationella sammanhanget kan regeringen konstatera att arbetet fortsätter att utvecklas i en positiv riktning. Regeringen vill också peka på att Sverige tillsammans med Lettland och USA under 2002 tog initiativ till att utveckla försvarsmiljösamarbetet i Östersjöområdet, det s.k. Riga-initiativet. Syftet med detta arbete är att utveckla en strategi för försvarsmiljösamarbete i Östersjöregionen. Sverige leder genom Försvarsdepartementet det informella sekretariatet i detta samarbete. Försvarsmiljösamarbetet mellan EU-staternas försvarsministerier fortsätter också att utvecklas.

Miljöfrågor avseende de totalförsvarsgemensamma myndigheterna

Under 2002 upprättade Försvarets materielverk ett processbaserat miljöaspektsregister, grundat på miljöutredningens resultat.

Försvarets materielverks miljö mål är baserade på de miljö aspekter som identifierades i 1997 års miljöutredning och på de principer för miljöarbetet som framgår av myndighetens miljöpolicy.

En av de främsta uppgifterna är att ställa krav på Försvarets materielverks verksamhetsledningssystem. Myndigheten har ett processororienterat arbetssätt där kraven på ett systematiskt miljöarbete omhändertas i processerna. Därmed fördelas miljöansvaret på dem som använder processerna, det vill säga Försvarets materielverks personal. Under 2002 har cirka 200 uppdragsledare och tekniska handläggare genomgått teknikområdesanpassade miljöutbildningar.

Förutom den ordinarie uppföljningen gjorde dessutom generalläkaren ett tillsynsbesök under 2002. Besöket syftade till att kontrollera hur miljöbalken tillämpas och hur Försvarets materielverk bedriver sin egenkontroll. Generalläkaren ansåg att Försvarets materielverk ”bedriver ett mycket omfattande och ambitiöst miljöarbete med generellt sett gott resultat”.

Regeringens bedömning är att Försvarets materielverks miljöarbete är omfattande och

ambitiöst. Det är glädjande att detta även har uppmärksamrats internationellt.

Totalförsvarets pliktverk har fortsatt arbetet med att införa ett miljöledningssystem och en miljöpolicy har tagits fram. De tyngst vägande miljöbelastningarna anses tjänsteresor, mönstringsresor samt resor till och från arbetet vara. En översyn av myndighetens resor genomförts tillsammans med en miljöanpassning av upphandlingar vad avser mönstringsresor.

Försvårshögskolan har redovisat att miljöledningsarbetet pågår i mindre skala i Stockholm än i Östersund. Skolan flyttar till nya lokaler 2005 och miljöarbete som kräver investeringar i nuvarande lokaler har därför inte setts som försvarbara. Däremot finns ett omfattande miljöprogram för skolans nya lokaler och framsteg har gjorts med utökad distansundervisning.

Försvårshögskolan har skapat ett systematiskt arbete med tydliga mål och instrument för att mäta målpuppfyllelsen inom området. Regeringen bedömer att myndigheten höjt kvaliteten på sitt miljöarbete och att den nedprioritering som görs av miljöarbetet i nuvarande lokaler måste ses som rimlig mot bakgrund av att det sker ett heltäckande miljöarbete inom ramen för planeringen av de nya lokalerna.

Försvarets radioanstalt bedriver ett aktivt miljöarbete huvudsakligen inriktat mot den direkta miljöpåverkan myndighetens verksamhet ger upphov till. FRA redovisar att man från och med 2002 huvudsakligen värmt anläggningen på Lovön med återvunnen energi från kylanläggningar och därigenom helt kunnat undgå förbränning av fossila bränslen för uppvärmning. Regeringen anser att FRA:s miljöledningsarbete bedrivs och redovisas enligt de normer som gäller för myndigheters miljöarbete.

Totalförsvarets forskningsinstitut redovisar goda resultat i miljöarbetet. Institutet bedriver både ett direkt miljöarbete bl.a. genom miljöutbildning av sin personal och utarbetande av en miljömanual, men även ett indirekt miljöarbete där myndigheten genomför miljöforskningsuppdrag åt regeringen och myndigheter inom den militära och civila sektorn. En tjänst som miljödirektör är inrättad vid staben och tjänster som miljöhandläggare finns vid respektive avdelning. Under 2002 har arbetet med att införa ett miljöledningssystem till stor del ägnats åt integrering med det ledningssystem baserat på ISO 9001, vilket

införs vid myndigheten 2003. Regeringen anser att institutets miljöarbete bedrivs på ett lämpligt sätt.

Omstrukturering av grundorganisationen

Den omfattande omstrukturering av Försvarmaktens grundorganisation som riksdagen beslutade om våren 2000 har i stort sett slutförts (prop. 1999/2 000:30, bet. 1999/2000: FöU2, rskr. 1999/2 000:168). På personalsidan kvarstår dock några problem. Regeringen har behandlat den frågan under avsnittet om personal ovan.

Vid utgången av 2002 lades Skånska flygflottiljen, F 10, i Ängelholm ned. Vid samma tidpunkt lades också Operativa insatsledningen (OPIL) ned, varvid verksamheten inordnades i Högkvarteret.

Avvecklingen av fastigheter har fortsatt att gå snabbare än planerat och har i princip kunnat avslutas. Vissa mindre förrådsdelar kommer dock att bibehållas intill dess att materielen är avvecklad. I fråga om pågående omlokalisering av verksamhet gäller att flyttningen av Försvarmaktens centrum för internationell verksamhet (Swedint) från Södertälje/Almnäs till Upplands-Bro/Kungsängen kommer att kunna slutföras under det första kvartalet 2004. I och med att OPIL-verksamheten skall lokaliseras till Uppsala kommer Uppsala garnison att bibehållas även efter det att F 16 lagts ned vid utgången av 2003. Den militära flygskolan har flyttats från Ängelholm till Linköping/Malmen och flygutbildningen kunde inledas på Malmen i augusti i år med en första kull elever inom den grundläggande flygutbildningen (GFU). Den grundläggande taktiska flygutbildningen (GTU) kommer att omlokaliseras från Uppsala till Malmen senast vid utgången av 2003. Flyttningen av flygskolan från Ängelholm innebar att F 10 kunde lämnas helt under andra kvartalet innevarande år.

Effektiviseringen av Försvarmaktens fastighetsbestånd fortsätter. När nya förhyrningar görs eftersträvas flexibla och flyttbara byggnader så att förändringar i försvarmaktsstrukturen kan pareras lättare än hittills. Statens hyreskostnader blir därmed lägre. Andra effektiviseringsåtgärder under 2002 har varit att föra över lokalvärden för huvuddelen av Försvarmaktens fastigheter från Fortifikationsverket till en civil entreprenör samt att föra över ansvaret för att upphandla lokalvård från Fortifikationsverket till Försvarmakten,

Försvarsmaktens logistik. Detta har inneburit att lokalvårdskostnaderna har kunnat minskas betydligt.

Regeringen gör den sammanfattande bedömningen att omstruktureringen efter riksdagens beslut våren 2000 i allt väsentligt har kunnat genomföras i enlighet med den inriktning statsmakterna har lagt fast. Grundorganisationen fortsätter därmed att utveckla en effektivare och mer rationell verksamhet.

Skydd mot NBC-stridsmedel

Under 2002 har arbetet med att utveckla Försvarsmaktens NBC-skyddsförmåga fortsatt. Studierna och försöken med ett mobilt kollektivt skydd (COLPRO) har fortsatt under 2002. Den begränsade anskaffningen av COLPRO till förband anmälda till internationella styrkeregister och NBC-kompaniet som Försvarsmakten i förra årets årsredovisning angav skulle vara klar under 2004 har tidigare lagts och kommer enligt Försvarsmakten i huvudsak vara genomförd i juli 2003.

Regeringen anser att det är positivt att personal ingående i utlandsstyrkan skall ha ett grundskydd som kompletteras utifrån behoven i missionsområdet. Arbetet med att tillsammans med Socialstyrelsen ta fram en ny autoinjektor har fortsatt. Inom N-området pågår ett arbete med att ersätta ett antal intensimetrar (mätinstrument som mäter strålningsintensitet). Försök har gjorts i samverkan med Statens strålskyddsinstitut med strålningsmätning från helikopter. Utvecklingen av mobila laboratorier inom N-, B- och C-området avsedda för NBC-kompani 04 beräknas vara klar under 2003. Även splitterskyddade N- och C-indikeringsfordon är under utveckling och beräknas kunna levereras under 2003. Dessa fordon skall kompletteras med bl.a. indikeringskapacitet och avstånd-indikeringsförmåga för B och C och beräknas vara klara 2005.

Försvarsmakten har meddelat att NBC-kompaniet inte kommer att vara fullt operativt förrän 2006, i huvudsak beroende på tidskrävande materielanskaffning. En tillfällig NBC-insatsstyrka har dock organiserats i enlighet med regeringens beslut den 25 april 2002 med fast anställd personal ur Försvarsmakten och personal från Totalförsvarets forskningsinstitut.

Regeringen bedömer att Försvarsmaktens NBC-skyddsförmåga genomgår en positiv utveckling. Idag kan förbanden endast genomföra N-indikering av gammastrålning men det pågår ett arbete med att utrusta förbanden med indikeringsutrustning som även kan mäta alfa- och betastrålning. Förbanden har idag ingen förmåga att indikera B-stridsmedel. Avsikten är att NBC-kompaniet skall utrustas med instrument för såväl punkt- som avståndindikering av N, B och C. Vad gäller C-indikering kan förbanden idag genomföra C-punktindikering. Behov föreligger även att ta fram ett nytt personligt C-indikeringsinstrument.

Regeringen anser att det är viktigt att NBC-kompaniet organiseras och blir operativt enligt plan. Den NBC-insatsstyrka som organiserats av fast anställd personal vid Försvarsmakten och Totalförsvarets forskningsinstitut för att kunna lämna stöd till samhället vid en NBC-händelse är enligt regeringen en viktig del av samhällets beredskap mot NBC-hot.

Ammunitions- och minröjning

Regeringen presenterade för riksdagen genom muntligt meddelande i kammaren i maj 2002 sin samlade syn på minhantering. Syftet med detta var att tydliggöra de komplexa frågor som berör minor och oexploderad ammunition då de berör ett flertal myndigheter och politikområden. Vidare avsåg regeringen förtydliga ansvarsfördelningen inom Regeringskansliet och mellan myndigheter. I enlighet med den samlade synen på minhantering har under 2002 en interdepartemental arbetsgrupp för minfrågor inrättats inom Regeringskansliet. Gruppens huvudsyfte är att åstadkomma ett samordnat agerande mellan berörda departement och olika politikområden, såväl nationellt som internationellt. Vid behov adjungeras även myndighetsrepresentanter till gruppen.

Regeringen har betonat vikten av att det finns en helt klar ansvarsfördelning mellan olika myndigheter som är verksamma inom området minhantering. Viss samordning mellan myndigheter har pågått under flera år främst inom utbildning, metodik och utbyte av personal, men även inom områdena forskning, utveckling och anskaffning av materiel. För att öka samordningen har regeringen uppdragit åt Försvarsmakten att inrätta en nationell samverkansgrupp för de myndigheter som

arbetar med ammunitions- och minröjning till lands såväl som till sjöss. Samverkansgruppens verksamhet påbörjades under 2002 och omfattar frågor rörande forskning och teknikutveckling, materielanskaffning, internationella aktiviteter, personalfrågor, utbildning samt metodutveckling. Enligt regeringsuppdrag skall gruppen avlägga en lägesrapport senast den 31 oktober 2003 samt senast den 31 oktober 2004 redovisa en utvärdering av sin verksamhet.

Regeringen har betonat att berörda myndigheter fortsatt skall samordna sin verksamhet genom Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum (Swedec) i Eksjö i syfte att optimalt utnyttja de resurser som finns inom landet. Sedan 2000 har både Rikspolisstyrelsen och Räddningsverket haft personal placerad vid Swedec. Under året har även personal från Totalförsvarets forskningsinstitut tillförts i syfte att samordna forskning, både nationellt och internationellt samt för att utgöra expertkompetens. Swedec personalstyrka uppgår f.n. till ca 60 personer.

Under året har Försvarmakten och Räddningsverket, genom Swedecs s.k. ammunitionsröjningspool, bidragit med ammunitions- och minröjningskompetens vid en rad internationella insatser i bl.a. Afghanistan, Eritrea, Kosovo, Kroatien, Libanon och Sudan samt vid sjöminröjning längs den litauiska kusten. Försvarmakten har under tiden 1996-2002 bistått Sida i ett minhundprojekt i Kambodja. Vid årsskiftet överlämnades projektet till Kambodja. Under projektperioden utbildade Försvarmakten ca 50 minhundar och 134 personer i Kambodja och utfallet bedöms som mycket positivt av regeringen. Försvarmakten har under 2002 fortsatt utvecklingen av ammunitions- och minröjningsförmågan för internationella fredsfrämjande och humanitära insatser. Ny materiel har tillförts successivt, bl.a. det svensktillverkade djupminröjningsaggregatet Scanjack.

Slutligen har regeringen uppdragit åt Försvarmakten att utreda i vilken omfattning sjöminröjningssystemets förmåga att spana, lokalisera och identifiera föremål under ytan kan utnyttjas för att stödja det civila samhället vid olyckor till sjöss med farligt gods samt för lokalisering, kontroll och eventuellt åtgärdande av dumpat miljöfarligt avfall. Detta uppdrag skall redovisas den 31 oktober 2003.

3.8.4.3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Materiel

Under 2002 och första halvåret 2003 har bland annat följande större materielsystem tillförts Försvarmakten:

- JAS 39 A och B,
- Artillerilokaliseringsradar Arthur (slutlevererad),
- materiel till NBC-kompaniet (pågående),
- stridsvagn 122 (slutlevererad),
- stridsfordon 90 delserie (slutlevererad),
- materiel till den internationella mekaniserade bataljonen och pansarterrängbilsbataljonen (pågående),
- demonstrator splitterskyddat räddnings- och röjningsfordon,
- splitterskyddade trupptransportfordon Pansarterrängbil 203 delserie 1 (slutförd),
- ledningssystem till förband anmälda till internationella styrkeregister (pågående),
- materiel till marina lednings- och informationssystem (slutlevererad),
- två helikopter 15 interimshelikoptrar,
- en korvett av Visby-klass,
- två korvetter av Stockholms-klass (genomförd halvtidsmodifiering),
- Torped 62 (pågående),
- modifiering av Robot 15 (slutlevererad),
- splitterskyddad Stridsbåt 90 (pågående),
- TARAS (taktiskt radiosystem för flygstridskrafterna) samt
- flygburen radar FSR 890 (pågående).

Genomförd verksamhet inom fastställda objektsramar redovisas i bilaga 1.

Regeringens bedömning är att tillförsln av bl.a. ovan nämna större materielsystem ökat Försvarmaktens operativa förmåga.

Avveckling

Avvecklingen av Försvarmaktens förnödenhetsöverskott har under året genomförts med hög prioritet. Avvecklingen skall enligt Försvarmaktens planering vara klar senast den 31 december 2004. Förutom utgallring genom försäljning och destruktion har avveckling även skett genom t.ex. överföring till andra statliga myndigheter, gåvor till humanitärt bistånd samt gåvor inom ramen för bilateralt säkerhets-

främjande samarbete med Estland, Lettland och Litauen.

Försvarsmakten har uppdragit åt Försvarets materielverk att sälja överskottsmateriel. Försäljningen sker genom anbudsförfarande. 2002 års genomförda försäljning, omgång 2, gick till ett svenskt företag. De totala försäljningsinkomsterna för 2002 uppgår till ca 70 miljoner kronor och de totala utgifterna till drygt 800 miljoner kronor. I början av 2003 sålde Försvarets materielverk den tredje omgången materiel, även den till ett svenskt företag.

Regeringens bedömning är att avvecklingen i stort har genomförts enligt plan. Därmed ser Försvarets materielverk målet med att avvecklingen skall vara genomförd senast 31 december 2004 ut att kunna uppnås. Däremot har regeringen noterat att avvecklingskostnaderna inte motsvarar Försvarets materielverks ursprungliga aviserade kostnader från 2000, vilka uppgick till 250 miljoner kronor per år.

Anläggningar

Följande viktigare anskaffningsverksamhet har genomförts under året:

- ny sjökabel från Gotland till Gotska Sandön har ersatt befintlig. Denna har samfinansierats med Sjöfartsverket,
- nybyggnad av radaranläggning har slutförts,
- ombyggnad av stridsledningscentral har i huvudsak fullföljts,
- arbete vid flygbaser med bl.a. nya asfaltlager på taxibanor samt utbyte av banljus har utförts samt,
- förberedelse för anpassning av vissa bergförråd för FMLOG:s behov har genomförts.

Beträffande avveckling av anläggningar har anläggningar med höga driftskostnader, anläggningar som är skadliga för miljön och anläggningar som innebär risk för tredje man prioriterats.

Försvarsmakten har under året avvecklat cirka 40 större anläggningar (bl.a. ledningsplatser samt tunga och lätta KA-batterier) och ett antal mindre anläggningar (bl.a. truppbefästningar och olika typer av förråd). Utöver detta har Fortifikationsverket i samråd med Försvarets materielverk under året avyttat cirka 30 större och ett antal mindre anläggningar.

Regeringen har noterat ett betydande underutnyttjande av anslagsposten. Detta underutnyttjande behöver åtgärdas av både Försvarets materielverk och Fortifikationsverket. Regeringens bedömning är att de uppsatta målen inte nåtts.

Forskning, teknikutveckling m.m. (FoT)

I detta avsnitt lämnas en resultatredovisning av Försvarets materielverks forskning och teknikutveckling som främst beställts vid Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarets materielverk och Förvarshögskolan. Därefter lämnas en resultatredovisning av övrig forskning och teknikutveckling som bedrivs vid Totalförsvarets forskningsinstitut och Förvarshögskolan.

Forskning och teknikutveckling för Försvarets materielverks behov

Försvarets materielverk har beställt forskning och teknikutveckling inom bl.a. följande områden:

- Spaningsförmåga och förmåga till informationsinhämtning mot luft-, yt- och undervattensmål, innefattande bl.a. sensortillämpningar i form av radarteknik, IR-teknik och akustisk teknik samt systemkompetens för obemannade plattformar.
- Ledningsförmåga på operativ och taktisk nivå genom studier av nätverksuppbyggnad (t.ex. arkitektur och gränssnitt), informationssystemteknik, säkerhet och krigföring, sambandsteknik, tekniker för sensor-, informations- och datafusion, Människa-System-Interaktion (MSI) samt modellering och simulering.
- Bekämpningsförmåga på det framtida slagfältet innefattande bl.a. förmåga till väpnad strid, förmåga till telekrigsteknik, signaturanpassningsteknik, undervattenssteknik och vapenteknik (inom precisionsbekämpning, fjärrstridsmedel samt enskilda stridsdelars effekt).
- Skyddsförmåga i en framtida hot- och stridsmiljö, avseende skydd mot fjärrstridsmedel, ballistiska skydd samt personliga skydd.

Försvarets materielverk har bidragit till Försvarets materielverks långsiktiga utveckling med bl.a. ökade satsningar inom modellering och

simulering för stödjande av utvecklingen mot det nätverksbaserade försvaret. Försvarets materielverk har bidragit med bl.a. beskrivningar av framtida tekniska systemlösningar, underlag till forsknings- och teknikutvecklingsstrategier samt medverkat i Försvarmaktens studiegrupper. Bland annat har Försvarets materielverk deltagit i High Level Architecture demonstrator för mark- och luftstrid, undervattenssensorer samt Led syst T. Delar av Försvarmaktens beställningar vid Försvarets materielverk har upphandlats vid industrin. I syfte att mer kostnadseffektivt kunna utforska nya tekniska lösningar och materielsystem har Försvarets materielverk på regeringens uppdrag och med stöd av Försvarmakten, påbörjat etableringen av ett centrum för modellering och simulering. Centrumet är förlagt till Karlskoga.

Totalförsvarets forskningsinstitut har för Försvarmaktens räkning bedrivit verksamhet inom ett stort antal forskningsområden där tyngdpunkten ligger inom bl.a. ledning, bekämpningssystem och skydd, sensortillämpningar, telekrig och undervattens teknik, samt människans framtida roll och integration i system som användare, operatör och beslutsfattare.

Ytterligare områden där forskning har bedrivits är informationssäkerhet, sensorfusion och nätverksuppbyggnad (t.ex. arkitektur och gränssnitt), UV-sensorteknik, multisensorteknik och laserskydd. Under året har också Nationellt flygtekniskt forskningsprogram (NFFP) fas 2+ (som avser regeringsuppdraget NFFP) avslutats och verksamhet har genomförts inom fas 3 och kommer att fortsätta under 2003. Satsningen på strategiska forskningsområden som ett medel att tillvarata civil forskning och trender samt generiska forskningsområden har intensifierats.

Försvarshögskolan bedriver forskning på beställning av Försvarmakten inom forsknings- och teknikområdena Ledning respektive Urval och Ledarskap. Under 2002 har forskningen inom Ledning främst omfattat framtida ledningsrum, ledningskoncept och ledningsmetodik. Inom Urval och Ledarskap har verksamheten främst omfattat nya urvalsmetoder, ledning i fredsbevarande operationer, metoder att hantera stress samt utvecklande ledarskap.

Övrig forskning vid Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarshögskolan

Förutom den forskning och teknikutveckling som Totalförsvarets forskningsinstitut utfört på beställning av Försvarmakten och andra uppdragsgivare har myndigheten under 2002 även bedrivit försvars- och säkerhetspolitisk forskning för regeringens behov, NBC-skyddsforskning samt flygteknisk resurs- och kompetensutveckling. Inom ramen för försvars- och säkerhetspolitisk forskning för regeringens behov har Totalförsvarets forskningsinstitut bl.a. studerat europeisk krishantering och internationella operationer, ledning av totalförsvaret och samhällets risk- och krishantering. NBC-skyddsforskningen har bl.a. inriktats mot att analysera och värdera den tekniska och säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden i syfte att identifiera nya hot från och nya möjligheter till skydd mot NBC-stridsmedel. En studie av potentiella hälso- och miljörisiker som svensk personal kan utsättas för i samband med internationell fredsbevarande tjänst avslutades under 2002 och Kosovo användes som typfall. Institutet bidrar vidare bl.a. med kompetens till insatsstyrka NBC på uppdrag av och i samverkan med Försvarmakten. Den flygtekniska forskningen har inriktats mot aerodynamik, hållfasthet och flygets miljöeffekter. Verksamheten har till betydande del bedrivits i internationellt projektsamarbete. Bilateral internationell samverkan är den mest omfattande för Totalförsvarets forskningsinstitut förutom inom den flygtekniska forskningen där multilateralt samarbete dominerar. Internationell samverkan har fått ökad betydelse för Totalförsvarets forskningsinstitut, bl.a. genom det s.k. sexnationssamarbetet. Totalförsvarets forskningsinstitut bedriver även forskning och utveckling genom beställningar från andra totalförsvarsmyndigheter samt övriga statliga myndigheter och affärsverk.

Försvarshögskolans anslag för forskningsverksamhet har i huvudsak använts för att bekosta professorer och rekryteringstjänster vid skolan i syfte att bygga upp skolans vetenskapliga grund. Den resterande delen av anslaget bekostar säkerhetspolitisk och militärhistorisk forskning, nordisk säkerhetspolitisk forskning, samt forsknings- och utvecklingsverksamhet inom detta område.

Den säkerhetspolitiska forskningen utformas i dialog med Försvarsdepartementet och bedrivs bl.a. i program om Ryssland och OSS, geopolitik, strategi och doktriner. Försvarshögskolan menar att alla forskningsområden vid skolan utom urvalsforskningen har en direkt anknytning till undervisningen på skolan och därmed bidrar till att höja kvaliteten på denna.

Regeringen bedömer sammanfattningsvis att utvecklingen inom området forskning och teknikutveckling är god.

Internationellt materielsamarbete

Det övergripande målet för Sveriges internationella försvarsmaterielsamarbete är att säkerställa att Försvarsmaktens behov av materiel kan tillgodoses i alla situationer så att Försvarsmakten därigenom kan lösa sina uppgifter, såväl nationellt som internationellt.

I det följande redovisas utvecklingen av det internationella samarbetet inom materielförsörjningsområdet.

Europa

Europeiska Rådets möte i Thessaloniki ställde sig bakom förslaget och initiativet avseende inrättandet av ett mellanstatligt organ för utveckling av försvarsresurser och för forskning, anskaffning och försvarsmateriel inom EU. Vidare bekräftade rådet försvarsindustrins viktiga roll när det gäller att tillhandahålla viktig kompetens i bristtäckningsavseende. I Thessaloniki gavs rådet i uppdrag att, med relevanta organ, vidta de åtgärder som krävs för att under 2004 inrätta en kapacitets- och försvarsmaterielbyrå.

Sverige undertecknade 2002 ett samarbetsavtal rörande upphandling av tjänster på forsknings- och teknologiområdet benämnt Memorandum of Understanding concerning Participation in the Western European Armaments Organisation (MOU WEAO). Sverige blir genom avtalet inte medlem i WEAO. Däremot får Sverige genom undertecknandet ett rättsligt förhållande till WEAO som medger fullt tillträde till framtida samarbeten inom organisationen. Avtalet godkändes av riksdagen den 21 maj 2003 (prop. 2002/03:88, bet. 2002/03:UU13, rskr. 2002/03:183).

Sverige har bilaterala samarbetsavtal med flertalet europeiska länder. Samarbetet spänner

över flera områden, såsom informationsutbyte, forskning, utveckling och upphandling. Flera bilaterala samarbetsprojekt kan även utvecklas genom samarbetet till multilaterala projekt och kan därigenom minska kostnaderna för varje enskilt land.

De multi- och bilaterala samarbetena inom Europa med utveckling av radarjaktroboten Meteor, IR-jaktroboten IRIS-T samt pansarskottet MBT LAW, där Sverige deltar, har fortsatt.

Som ett resultat från det s.k. sexnationers-initiativets ramavtal om åtgärder för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin, som undertecknades 2000, har ett flertal förslag till samarbetsavtal förhandlats fram. Samarbetsavtalen förväntas överlämnas till respektive lands regering för godkännande under 2003.

Norden

Såväl Sveriges gemensamma materielsamarbete med Danmark, Finland och Norge som det bilaterala samarbetet med dessa länder har fortsatt varit av stor omfattning. Ett flertal projekt och arbetsgrupper har varit verksamma. I det pågående samarbetet om en gemensam utveckling av ubåtar, projektet Viking, har Norges status i samarbetet ändrats under 2003 till att vara observatör. I helikopterprojektet fortsätter samarbetet inom underhålls- och utbildningsfrågor. Även inom andra materielområden pågår gemensamma projekt, exempelvis granatkastarsystemet AMOS, Torped/Mina/Sensorsystem, 40 mm närstridsvapen, hörselskydd med kommunikationsutrustning samt elldlednings- och observationsinstrument.

Industrisamarbetet på ammunitionsområdet föranledde under 2001 att ett avtal slöts mellan länderna om stöd för industrisamarbete inom försvarsmaterielområdet. Avtalet har under 2002 ratificerats av länderna och trädde i kraft den 24 november 2002. Arbete pågår om att till huvudavtalet knyta ytterligare industriannex utöver NAMMO.

Transatlantiskt samarbete

Sveriges bilaterala samarbete med USA har stor betydelse då USA är världsledande inom de kvalificerade försvarsteknikområden som Sverige

har behov av, inte minst för att genomföra omstruktureringen av Försvarsmakten. Sverige har därför fört diskussioner med USA om möjligheterna att underlätta tekniköverföring och främja ökad handel mellan länderna. Den 28 april respektive den 14 maj 2003 undertecknade försvarsministrarna i USA och Sverige en principdeklaration om samarbete som rör försvarsmateriel och försvarsindustri. Sådana diskussioner har även förts av USA med bl.a. Storbritannien, Australien och Norge, vilka har resulterat i bilaterala principdeklarationer.

Exportstöd

Behovet av export och internationellt materielsamarbete har blivit allt tydligare som ett medel att säkerställa Försvarsmaktens och försvarsindustrins kompetens. Den exportstödande verksamheten har under året koncentrerats till stöd för bl.a. JAS 39 Gripen, korvett Visby, flygburet radarsystem Erieye, olika styrda vapensystem, bepansrade fordon och stridsledningssystem. Stödet har bedrivits samordnat och aktivt från såväl Regeringskansliet som myndigheterna. Verksamheten inom de s.k. koordinations- och referensgrupperna (KRG), dvs. olika exportstödsgrupper för främjande av större materielsystem, har ytterligare utvecklats och effektiviserats från att omfatta specifika produkter till ett bredare produktområde och systemtänkande. Detta i syfte att ytterligare underlätta samordningen av stödet för olika försvarssystem på samma marknad. KRG leds av Regeringskansliet med deltagare från berörda myndigheter och industrier.

Materielförsörjningsstrategiarbete

Regeringen framhåller i prop. 2001/02:10 Det nya försvaret behovet av en samlad strategi för det militära försvarets forskning, teknikutveckling och materielförsörjning. Arbetet med att ta fram en sådan samlad materielförsörjningsstrategi har fortsatt under det gångna verksamhetsåret. Fokus har bland annat legat på att ta fram underlag avseende förbättrad spårbarhet mellan Försvarsmaktens uppgifter, operativ förmåga och utveckling av operativa funktioner, till omsättning i materielförsörjning. Försvarsmakten har, i syfte att förbättra spårbarheten, lämnat särskilda redovisningar

omfattande luftförsvarsfunktionen samt funktionen indirekt eld i budgetunderlaget för 2004 respektive årsrapporten från perspektivplaneringen 2002-2003. Planerna ger en bra bild av alternativa utvecklingsvägar och viktigare materiella vägvalsfrågor inom respektive funktion. Fokus har också legat på att ta fram handlingslinjer avseende utvecklingen inom EU i materielförsörjningsavseende, inriktningen för Sveriges bi- och multilaterala materielsamarbete samt det nordiska samarbetet. Likaså har analyser genomförts av förutsättningarna för den inhemska försvarsindustrin och inhemska kompetens inom olika områden.

Robotstrategi m.m.

Beträffande det så kallade robotstrategiområdet undertecknade slutligen även Tyskland det memorandum of understanding (MOU), innefattande länderna Storbritannien, Frankrike, Sverige, Tyskland, Italien och Spanien, som avser utveckling av en ny radarjaktrobot med lång räckvidd kallad Meteor. Utvecklingsarbetet påbörjades den 23 december 2002 genom att Storbritannien, som "lead nation" undertecknade ett industrikontrakt med Matra Bae Dynamics som skall utveckla roboten. Saab AB och Ericsson Microwave Systems AB deltar i utvecklingen. Kontrakt avseende serieproduktionen av IR-jaktroboten IRIS-T mellan deltagande nationer och berörd industri bedöms tecknas runt årsskiftet 2004/05. Saab AB deltar i serieproduktionen. Fortsatt inriktning för robotområdet kommer att behandlas inom den samlade materielförsörjningsstrategin i arbetet med försvarsbeslutet. Regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av en samlad materielförsörjningsstrategi i propositionen inför försvarsbeslutet.

3.8.4.4 Insatser

Grundberedskap

Beredskapen har i allt väsentligt upprätthållits enligt de krav regeringen ställt. Försvarsmakten redovisar att genomförd verksamhet främst har givit effekt avseende förmåga att möta begränsade insatser, vidta skyddsåtgärder vid insatser mot civila och militära mål, möta intrång på vårt territorium, ingripa mot kränkningar

samt avvisa säkerhetshot. Särskilda beredskapskontroller har genomförts under 2002. Sjöövervakning har genomförts men brister har funnits i form av begränsningar i personaltillgänglighet till bevakningsfartygen. Tillgängligheten på radarstationer av typ PS 870 har medfört att kraven på radartäckning för luftbevakning tidvis inte har kunnat uppfyllas. Planerad beredskap med JAS 39 har inte upprätthållits under första halvåret. Genom omplanering har beredskapen upprätthållits med AJS 37 och JA 37. Beredskapen med JAS 39 har under andra halvåret upprätthållits utan begränsningar. Incidentberedskap med flygburen radar av typ FSR 890 har påbörjats och upprätthållits utan begränsningar.

Försvarsmakten lämnade i budgetunderlaget för 2003 förslag till planering avseende förmågan till tillväxt grundad på s.k. materiella mobiliseringsenheter (MME). Förslaget innebar att flera av de materielslag som ingick i dessa skulle avvecklas. Motiven till Försvarsmaktens förslag var att den materiel som avsågs bedömdes ha ringa operativ effekt på det framtida stridsfältet samt att materielen ifråga skulle komma att binda ekonomiska resurser utan att i motsvarande mån bidra till utvecklingen av Försvarsmaktens framtida förmåga.

Regeringen anmälde i budgetpropositionen för 2003 att den avsåg att besluta i vilken takt och i vilken omfattning en eventuell avveckling av ifrågasatt MME skulle genomföras (prop. 2002/03:1). Regeringen ansåg att det är viktigt att inte ekonomiska resurser i onödan binds i en tillväxtplanering som inte är operativt motiverad.

Försvarsutskottet delade principiellt regeringens uppfattning i detta avseende (bet. 2002/03:FöU1). Emellertid ansåg utskottet att om en avveckling av materiel är motiverad skulle regeringen återkomma till riksdagen med förslag till förändrade operativa krav och förbandsutveckling.

Regeringen återkom till riksdagen våren 2003 med skrivelsen *Vissa frågor om Försvarsmaktens anpassningsförmåga* (skr. 2002/03:48). I skrivelsen anförde regeringen att den delade Försvarsmaktens bedömning att ett antal materielslag ingående i MME kunde avvecklas. Regeringen ansåg vidare att denna avveckling inte föranledde någon ändring i krav på operativ förmåga som riksdagen har beslutat. Regeringen anmälde att den avsåg att fortlöpande låta pröva och vid behov besluta om olika MME bör

vidmakthållas alternativt avvecklas. Detsamma skall vid behov gälla materiel som finns övertalig i insatsorganisationens krigsförband. Regeringen avser att informera riksdagen i dessa frågor, vilket även kan inkludera förslag om förändringar i insatsorganisationens sammansättning.

Försvarsutskottet anförde i bet. 2002/03:FöU3 att man i princip delade regeringens uppfattning att det är rimligt att avveckla materiel som efterhand kommit att bli omodern och som inte bedöms komma uppfylla de krav som kan förutses i en framtida krigföring. Mot bakgrund av det gynnsamma säkerhetspolitiska läge som Sverige befinner sig i, är det enligt utskottets mening rimligt att den minskade operativa effekt som det innebär att inte längre kunna organisera två armébrigader jämte understöds- och underhållsförband, en amfibiebataljon, två kustartilleribataljoner, två ubåtar samt flygbasförband m.m. kan accepteras. Riksdagen beslutade med anledning av detta att regeringens skrivelse kunde läggas till handlingarna (skr. 2002/03:48, bet. 2002/03:FöU3, rskr. 2002/03:153). Regeringen beslutade den 26 juni 2003 om att materiella mobiliseringsenheter skall avvecklas i enlighet med vad Försvarsutskottet anförde.

Internationella insatser

Kfor i Kosovo

FN:s säkerhetsråd har gett ett bemyndigande till Nato samt mandat för en multinationell fredsstyrka i Kosovo med stöd av kapitel VII i FN-stadgan. Den internationella fredsstyrkan Kfor har funnits i Kosovo sedan juni 1999 och leds av Nato. Sverige har sedan hösten 1999 bidragit med trupp. Under 2002 har tre insatsenheter tjänstgjort i missionsområdet. Den svenska bataljonen och övriga enheter där svensk personal ingår har sammantaget uppgått till ca 750 personer. Detta är en minskning jämfört med 2001 då antalet personer uppgick till ca 800. Verksamheten har under året bedrivits rutinmässigt och utan störningar. Den svenska bataljonen (Swebat) har deltagit i flera brigadoperationer som omfattat ett stort antal sökoperationer, dvs. eftersökning av vapen m.m. Dessa sökoperationer utgör tillsammans med underrättelse-, informations- och samverkans-tjänsten den viktigaste komponenten för att

förbättra säkerhetsläget i Kosovo. Verksamheten i december 2002 var koncentrerad till kommande övertagande av den brittiska brigadens uppgifter i Pristina.

Sfor i Bosnien-Hercegovina

Nato har i enlighet med beslut av FN:s säkerhetsråd lett en multinationell fredsstyrka (Sfor) i Bosnien-Hercegovina sedan december 1995. Den svenska styrkan har under 2002 sammantaget bestått av 30 personer. Bland dessa har bland annat 17 Cimic-officerare ingått i den nordisk-polska stridsgruppen i Doboj och två officerare i Sfor:s högkvarter. Verksamheten har varit inriktad mot undersökning och analys av kommunernas ekonomiska situation samt framtida utvecklingsmöjligheter. Sida beviljade i april 2002 den svenska kontingenten 1,2 miljoner kronor för att genomföra projekt som påskyndar återflyttningsprocessen. De flesta projekten har bestått av vägarbeten som möjliggör för flyktingar att återvända till sina gamla byar. Den 19 december 2002 beslutade regeringen om avveckling av Cimic-enheten i Sfor. Detta innebar att personalen i Doboj skickades hem den 20 december. Det som återstår är underrättelseenhet (Swenic) och stabsofficerare vid Sfor:s högkvarter.

Isaf i Afghanistan

I början av 2002 fattade riksdagen beslut om att Sverige skulle delta med trupp i den multinationella fredsstyrkan (Isaf) i Afghanistan. Från januari till september 2002 har specialförband svarat för det svenska bidraget. Från och med september 2002 ändrades inriktningen på det svenska bidraget till att omfatta en Cimic-enhet bestående av ca 45 personer. Ledningen av Cimic-enheten och logistik har samordnats med Finland. Denna samordning har givit goda resultat anser regeringen. De svenska stabsofficerarna ingår både i divisions- och brigadhögkvarteret och bemannar där underrättelse-, genomförande- och Cimic-funktioner. Erfarenheterna av att sätta in specialförbanden i ett tidigt skede i Afghanistan är mycket goda.

US Centcom

Sverige har från och med mars 2002 haft två samverkansofficerare på plats vid United States Central Command, (US Centcom) i Tampa, Florida. Regeringen bedömer att säkerheten för de svenska förband som ingår i Isaf har förbättrats genom den insyn Sverige erhåller med placeringen vid US Centcom.

Regeringen anser att den internationella verksamheten sammantaget har genomförts med gott resultat och har bidragit till ökad förmåga att i samverkan med andra länder planera och genomföra fredsbevarande operationer samt ökad förmåga till att lämna stöd till fredsfrämjande och humanitär verksamhet. Verksamheten har även bidragit till att öka den internationella kompetensen samt att ge effekt vad avser lednings- och logistikkompetens.

Beredskap för internationella insatser

EU:s utveckling

Vid EU:s toppmöte i Helsingfors 1999 fastställdes den övergripande styrkemålsättningen för militär förmåga (EU Headline Goal). Beslutet innebar att EU under 2003 skall vara i stånd att inom 60 dagar sätta in en militär styrka om upp till 50 000–60 000 soldater, samt relevanta sjö- och flygstridskrafter för krishanteringsinsatser. Dessa styrkor skall kunna underhållas i ett år och klara av hela skalan av Petersbergsuppgifterna, dvs. humanitära insatser och räddningsinsatser samt hela spektrumet av fredsfrämjande insatser. Styrkan skall i första hand kunna verka i Europa och dess närhet men även globalt.

I Helsingfors beslöts också att en grundval för Europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) skulle vara möjligheten för EU att utnyttja Nato:s resurser för att kunna genomföra insatser. I samband med EU:s toppmöte i Köpenhamn i december 2002 kunde de båda organisationerna komma till en principöverenskommelse om de permanenta arrangemangen mellan organisationerna (Berlin plus). Under 2003 inleddes arbetet med att färdigställa de praktiska arrangemangen, och på så sätt skapa förutsättningar för att EU skall kunna genomföra militära krishanteringsinsatser med utnyttjande av Natoresurser.

EU:s krishanteringsförmåga är emellertid mer än bara en militär insatsförmåga. Sverige strävar efter ett helhetsperspektiv och att krishantering bör ses som ett begrepp som inkluderar såväl civila som militära komponenter. Inom ESFP utvecklas förmåga inom polis, stöd till rättssamhället, räddningstjänst och civil förvaltning. EU har således en potentiell fördel gentemot andra internationella aktörer genom sin breda uppsättning av krishanteringsverktyg. Förutom de nya civila och militära resurser som utvecklas inom det mellanstatliga s.k. andrapelarsamarbetet besitter EU sedan tidigare en rad verktyg som kan användas inom global krishantering, såsom medling, sanktioner samt katastrof- och återuppbyggnadsinsatser. Efter det s.k. konventets förslag rörande bl.a. en utvidgning av Petersbergsuppgifterna kommer dessa förslag att under hösten 2003 diskuteras vid regeringskonferensen inom EU (IGC). Då resultat av dessa förhandlingar inte föreligger förrän tidigast vid årsskiftet avser regeringen återkomma till dessa frågor i samband med försvarsbeslutet 2004.

Under 2002 kom EU:s medlemsstater överens om modaliteterna för finansiering av EU-ledda militära krishanteringsinsatser. Länderna enades om att det är de deltagande länderna i en insats som finansierar sitt eget deltagande men att kostnader för staber och för att stötta insatsen som helhet skall finansieras gemensamt av samtliga medlemsländer.

Internationella styrkeregister

Under 2002 och 2003 har Försvarsmakten lagt ned ett omfattande arbete på att organisera och utveckla de resurser och förband som är anmälda till olika internationella styrkeregister såsom EU:s militära styrkeregister för krishantering, Parp (Partnerskap för fred, Nato), Unsas och Shirbrig (FN) samt det nordiska styrkeregistret Nordcaps. Följande förband och enheter med tillhörande förmåga är anmälda: ledningsresurs med ca 50 stabsofficerare, stabspersonal för civil-militär samverkan, 60 militärobservatörer, två mekaniserade infanteribataljoner, ett militär-poliskompani, ett ingenjörkompani med ammunitions- och minröjningsförmåga, ett ubåtsförband, ett korvettförband, ett marint minröjningsförband, ett spaningsflygförband AJS 37 Viggen som från och med 2004 ersätts av ett flygförband JAS 39 Gripen för spaning och

luftförsvar samt ett signalspaningsförband S-102 B. Kostnaden för att utveckla internationell förmåga i de förband som är anmälda uppgår till ca 2,8 miljarder kronor för perioden 2000-2003.

Under 2002 kompletterade regeringen tidigare anmälan till partnerskap för fred med nya s.k. partnerskapsmål. Dessa omfattar förberedande åtgärder för att kunna skydda personal i utlandsstyrkan mot biologiska stridsmedel, kommunikation för ubåtsförband, luftförsvarsförmåga för flygförband JAS 39 Gripen samt studier omfattande obemannade flygande spaningsfarkoster (UAV), informationsoperationer, uppföljnings- och rapporteringssystem inom logistikområdet samt materielidentifieringssystem (kodning). Vidare har regeringen under 2003 kompletterat tidigare anmälningar till EU:s militära styrkeregister för krishantering med en NBC-insatsstyrka, en artilleriradargrupp samt ett jägarförband upp till plutons storlek.

Förmåga att delta i internationella insatser

Regeringen uppdrog 2002 åt Försvarsmakten att redovisa de verksamhetsmässiga förutsättningar för att från 2004 öka förmågan att delta med förband i internationella insatser. Redovisningens utgångspunkt var att förmågan 2004 skulle vara högre än för 2003 för att därefter snarast utvecklas till en förmåga att kunna genomföra internationella insatser varaktigt med två bataljoner (600 till 900 personer per bataljon) samtidigt samt, under begränsad tid, ett antal mindre förband ur armé-, marin-, och flygstridskrafterna. Försvarsmakten skulle också redovisa förslag till ambitionsnivå för 2004 och tidsplan för utvecklingen av den högre förmågan. Försvarsmakten skulle även redovisa de verksamhetsmässiga förutsättningarna för att förbanden skall kunna verka inom hela skalan av krishanteringsoperationer, såväl i Europa som globalt.

Enligt Försvarsmaktens redovisning ställer denna målsättning ytterligare krav på utveckling av den internationella förmågan. Försvarsmakten pekar bl.a. på att varken reformen av personalförsörjningssystemet, översynen av förbandsutbildningssystemet eller det förändrade beredskapssystemet kommer att ge någon effekt som kan leda till en förbättring av Försvarsmaktens internationella engagemang

2004. Försvarsmakten anger att det, under förutsättning att ambitionen avseende utbildningsmål sänks för i första hand arméns grundutbildningsförband och att ekonomiska medel tillförs, går att under 2004 sätta in ytterligare 1 000 man i internationell mission (under 6 månader). För ytterligare ambitionshöjning från 2006 krävs såväl nyttjande av beredskapssoldater, förändrat rotationssystem och förändrade produktionsutlägg som en inriktning mot differentierad beredskapssättning. Vidare pekar Försvarsmakten på att gemensamma övningar med Nato och EU krävs, liksom ökade satsningar på interoperabilitet, såväl personellt som materiellt.

För att kunna möta behovet av flexibilitet i insättandet och avlösandet av förband anmälda till internationella styrkeregister och utlandsstyrkan har en ändrad utbildningsmodell framtagits. Modellen omfattar bl.a. en ändring i rotationssystemet där krav på att rotera hel bataljon frångås när läget så medger.

Regeringen anger i avsnitt 3.8.5.3 sina slutsatser med anledning av Försvarsmaktens redovisning avseende de verksamhetsmässiga förutsättningarna för att från 2004 öka förmågan att delta med förband i internationella missioner.

Incidentinsatser

Incidentberedskapen har upprätthållits med resurser ur grundorganisationen i enlighet med ställda krav. Beredskapshöjningar av både tillfällig och kontinuerlig karaktär har genomförts för att leda den svenska insatsen inom ramen för ISAF i Afghanistan och som en följd av attacken den 11 september 2001 i New York. Ledning av operativa insatser har genomförts. Förmågan att ingripa vid incidenter har vidmakthållits. Personal, helikoptrar och flygplan har efter order ställts till taktisk chefs förfogande för insatser, varvid ca 500 flygtimmar har utnyttjats. Insatser har genomförts med tyngdpunkt på territoriell integritet. Inga konstaterade kränkningar till sjöss har rapporterats. Dock rapporterar Försvarsmakten att det vid ett tillfälle skett möjlig främmande undervattensverksamhet. Under 2002 har 13 konstaterade kränkningar av svenskt luftrum skett. Av dessa är 8 möjliga att hänföra till fel utnyttjande av flygtillstånd. Insats med incidentjakt har gjorts vid ett flertal tillfällen. Ytstridsförbanden har varit insatta inom ramen

för incidentberedskapen. Ubåtsförbandet har genomfört operativa spaningsföretag. Minkrigsförbandet har utfört flera uppdrag avseende sjöammunitionsröjning och säkerhetsskydd. Sammantaget bedömer regeringen att Försvarsmakten upprätthållit beredskap och upptäckt samt ingripit mot kränkningar i allt väsentligt i enlighet med de krav regeringen ställt.

Stöd till samhället

I fråga om Försvarsmaktens uppgift att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred har myndigheten på den centrala nivån deltagit i samverkansmöten med de myndigheter som har ett särskilt ansvar om en svår påfrestning skulle inträffa, bl.a. Krisberedskapsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Statens räddningsverk, Affärsverket svenska kraftnät och Socialstyrelsen. Planeringen har fördjupats inom de områden där den ansvariga civila myndigheten har preciserat sitt behov av stöd. Det gäller bl.a. Svenska kraftnät och störningar inom elförsörjningen samt Statens strålskyddsinstitutet och kärnenergiolyckor.

På den regionala nivån har militärdistriktet anordnat eller deltagit i regionala samverkansmöten. Sådana samverkansmöten har hållits inom alla fyra militärdistriktet med deltagare från länsstyrelser, landsting, länspolismyndigheter och övriga regionala organ.

Försvarsmakten har vidare samverkat med sjukvården för att förbereda och klarlägga Försvarsmaktens förmåga att stödja den civila sjukvården. Samarbetet har bl.a. gällt samverkan med Socialstyrelsens enhet för katastrof- och beredskapsplanering. Försvarsmakten är vidare representerad i de arbetsgrupper Socialstyrelsen inrättat inom katastrofmedicinområdet.

I fråga om konkreta samarbetsprojekt kan följande nämnas.

- Samverkan med Västra Götalandsregionen om möjligheterna att transportera ambulans med patient i Tp 84-flygplan.
- Samverkan med universitetssjukhuset i Linköping om att transportera patient med högsmittsam sjukdom i specialutrustad ambulans i Tp 84-flygplan.
- Samverkan med Socialstyrelsen och Smittskyddsinstitutet om att organisera en central fältepidemiologisk grupp.

- Fjällräddningsövning tillsammans med Rikspolisstyrelsen.

Försvarmakten skall genomföra sitt stöd till samhället inom ramen för verksamhetsgrenen stöd till samhället. Verksamheten inrymmer, förutom uppgiften att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället, också stöd vid räddningstjänst samt annat stöd. Försvarmakten har upprätthållit beredskap för stöd till samhället genom sin normala verksamhet. De insatser som har genomförts under året samt övningar med representanter från militära och civila ledningsorgan – bl.a. övningen Linus – har successivt ökat Försvarmaktens beredskap och förmåga. Övningen Linus var en för Försvarmakten och ett antal civila myndigheter gemensam övning av ledning och informationsverksamhet för att utveckla samverkan och samordning i samhället i fred och under en krisutveckling.

Försvarmakten har under 2002 – utöver stödet med helikopter – lämnat stöd till civila myndigheter och organ vid ett stort antal tillfällen. Ungefär 200 insatser har avsett ammunitionsfynd och röjning av ammunition. Ungefär 100 insatser har gällt eftersökning av försvunna personer. Stödet i övrigt har avsett bl.a. brandsläckning och transporter samt insatser orsakade av väderförhållanden såsom översvämningar och snöoväder.

En viktig del i Försvarmaktens stöd till samhället är stödet med helikopter. Regeringen anser att det finns skäl att redovisa detta stöd särskilt. Helikopterflottiljen har upprätthållit dygnetrunt beredskap med helikopter för räddning vid Berga, Ronneby och Säve i enlighet med avtalet med Sjöfartsverket. Under 2002 upphörde Försvarmaktens motsvarande åtaganden i Sundsvall och Visby. Totalt genomförde förbanden drygt 220 räddningsuppdrag efter larm från den gemensamma flyg- och sjöräddningscentralen. Efter begäran av räddningsledare i övrigt genomförde Helikopterflottiljen under 2002 drygt 70 uppdrag i samband med räddningstjänst. Uppdragen avsåg bl.a. brandbekämpning, eftersökning av försvunna personer och fjällräddning. Inom ramen för nödhelikoptersystemet genomfördes under 2002 ca 25 sjuktransporter. Helikopterflottiljen genomförde under 2002 också en sjöräddningsövning på Västkusten i samverkan med civila organ och en miljösaneringsövning vid

Gotland. I november 2002 upphörde Försvarmaktens avtal med Västerbottens läns landsting om sjuktransporthelikopter. Fram till dess hade Försvarmakten under 2002 utfört ca 490 uppdrag för landstinget.

Genom verksamheten har Försvarmakten utvecklat sin förmåga att samverka med civila myndigheter och ställa resurser till förfogande.

Regeringen anser att Försvarmakten har genomfört verksamheten inom stöd till samhället på det sätt regeringen avsett. Regeringen konstaterar att verksamheten är fortsatt av betydelse för samhället och att gjorda insatser även uppskattas av berörda människor.

3.8.4.5 Försvarsunderrättelseverksamhet

Förmågan att följa och bedöma underrättelseunderlaget i vid mening har stärkts inom Regeringskansliet, som en följd av det arbete med samordning och inriktning av försvarsunderrättelsemyndigheterna som funktionen för säkerhetspolitiska underrättelsefrågor bedriver.

Processen att tydligare inrikta försvarsunderrättelsemyndigheterna har fortsatt att utvecklas under verksamhetsåret. I det arbetet har kunnat konstateras ett ökande behov av underrättelser av civil karaktär och sådana underrättelsebehov som föranleds av Sveriges eventuella deltagande i internationella insatser. Regeringens särskilda inriktning av försvarsunderrättelsemyndigheterna har inneburit att dessa kunnat bidra med ett relevant och efterfrågat underlag till stöd för den svenska utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik.

Regeringen beslutade den 20 december 2001 om direktiv (dir. 2001:120) till en särskild utredare att kartlägga och analysera myndigheternas och de övriga offentliga organens samlade beredskap och förmåga att förhindra, bekämpa och i övrigt hantera omfattande terroristattentat och andra likartade extraordinära händelser i Sverige. Utredaren, som redovisade resultatet av sitt arbete (vår beredskap efter den 11 september SOU 2003:32) i mars i år, pekar på vissa oklarheter i lagen (2000:130) om försvarsunderrättelseverksamhet vad avser bl.a. försvarsunderrättelsemyndigheternas möjligheter att inhämta underrättelser om andra förhållanden än yttre militära hot. Förslagen i betänkandet bereds i Regeringskansliet (Justitiedepartementet). I mars i år

överlämnades också betänkandet Försvarets radioanstalt – en översyn (SOU 2003:30) till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet). Utredaren pekar i betänkandet på vissa behov av en översyn av den rättsliga regleringen av FRA:s verksamhet. Frågan bereds i Regeringskansliet (Försvarsdepartementet). Vidare överlämnade Underrättelsedatautredningen i mars betänkandet Försvarsunderrättelseverksamhet och säkerhetstjänst – Integritet Effektivitet (SOU 2003:34). I betänkandet lämnas förslag till bl.a. en lag om behandling av uppgifter i Försvarmaktens försvarsunderrättelseverksamhet och den militära säkerhetstjänsten och en lag om behandling av uppgifter i Försvarets radioanstalts underrättelseverksamhet. Förslagen i betänkandet bereds f.n. i Regeringskansliet (Försvarsdepartementet).

Arbetet med att ominrikta försvarsunderrättelsemyndigheterna och förbättra graden av relevans av försvarsunderrättelseproduktionen fortsätter genom de uppdrag som givits försvarsunderrättelsemyndigheterna i 2003 års regleringsbrev.

Den övergripande inriktningen av försvarsunderrättelsemyndigheterna är fortsatt giltig.

3.8.5 Inriktning

3.8.5.1 Utbildning, planering m.m.

Regeringens bedömning: Förmågan till väpnad strid skall utgöra grunden för utbildning, planering m.m. Utbildnings- och övningsverksamheten bör inriktas mot att öka förmågan att verka inom ramen för operativt samordnade insatser. Förmågan att samverka med civila myndigheter bör vara fortsatt hög. Verksamheten bör även fortsättningsvis bedrivas så att utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar sker samordnat inom Försvarmakten. Verksamhet och materielanskaffning skall prioriteras mot förbanden i förbandsgrupp 1 enligt den differentierade beredskap som redovisas i avsnitt 3.8.5.3. Insatser. Resurser för förband i övriga förbandsgrupper skall endast avdelas så att flexibilitet skapas att innehålla de differentierade beredskapskraven.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att förmågan till väpnad strid även fortsatt skall utgöra grunden för förbandsutbildningen. Förmågan till väpnad strid utgör en grundläggande förutsättning för att landet skall kunna försvaras mot ett väpnat angrepp. Förmågan till väpnad strid innebär även att förmågan att lösa uppgifterna territoriell integritet och internationella insatser grundläggs.

Regeringen har den 8 maj 2003 beslutat att en differentierad beredskap för Försvarmaktens insatsorganisation. Enligt detta beslut skall bl.a. de förband som har anmälts till internationella styrkeregister ingå bland de förband som har den högsta beredskapen (förbandsgrupp 1). Enligt regeringens uppfattning skall dess förband prioriteras när det gäller utbildnings- och övningsverksamhet.

Regeringen menar att följande verksamhet bör prioriteras när det gäller stridskrafternas förbandsverksamhet:

- att genomföra övning för den operativa ledningen,
- att internationella övningsmoment ingår som en naturlig del vid grundutbildningen och
- att genomföra slutövningar med operativt sammansatta insatsstyrkor.

Inom ramen för utvecklingen mot det nätverksbaserade försvaret skall Försvarmakten utvecklas mot ett flexibelt insatsförsvar, med förmåga att agera med högt tempo, hög operativ rörlighet och förmåga till verkan. Detta bedöms medge bättre utnyttjande och samordning av omvärldsuppfattning samt tekniska ledningssystem som medger insats och verkan. Det nätverksbaserade försvaret kan därför beskrivas utifrån en övergripande indelning av Försvarmaktens förmåga i olika avseende i följande delar:

- information och omvärldsuppfattning,
- ledning och beslutstöd samt
- insats och verkan.

Regeringen menar att den fortsatta utvecklingen skall baseras på utnyttjande av taktiska och tekniska demonstratorer samt simulatorer.

Regeringen finner det angeläget att utvecklingsprocessens fortskridande säkras genom en långsiktig personal- och kompetensförsörjning inom projektorganisationen för utvecklingen

mot ett nätverksbaserat försvar. Utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar ställer krav på delaktighet och engagemang inom hela Försvarsmakten såsom vid förband, centra och skolor. Genom detta skapas en ökad förståelse för hela utvecklingsprocessen. Regeringen anser vidare att det är väsentligt att det råder en balanserad avvägning mellan metodik-, teknik-, organisations- och personalutvecklingen som skall vara baserad på erfarenheter och slutsatser inom respektive utvecklingsprocess. Med anledning av detta beslutade regeringen den 26 juni 2003 att Försvarsmakten skall genomföra verksamheten enligt bl.a. dessa riktlinjer.

Lednings- och underhållsförband

Under 2004 skall ledningsförband på operativ och taktisk nivå delta i en större ledningsövning för totalförsvaret (Kompass 04). Delar av lednings- och underhållsförbanden skall vidare delta i regionala övningar inom armé-, marin- och flygstridskrafterna. Kompetensen i operativ och taktisk stabstjänst samt internationell samverkan skall utvecklas.

Samlokalisering av operativa insatsledning till Uppsala skall slutföras. Utveckling av kompetens för att leda kvalificerade stridskraftsgemensamma operationer skall prioriteras. Högkvarteret skall fortsätta att utvecklas med utgångspunkt i Försvarsmaktens ledningsutredning 2002. Högkvarteret får som en central uppgift att ta fram det underlag som regeringen och riksdagen behöver för att fatta beslut om Försvarsmaktens utveckling åren 2005-2007.

Antalet lokala ledningsfunktioner inom FMLOG skall samordnas och reduceras. För Försvarsmakten perifera produktområden skall överföras till privata leverantörer där detta är kostnadseffektivt. Stordriftsfördelar genom koncentration av verksamhet till färre platser skall tillvaratas. Utvecklingen inom internationell militär och civil logistik skall följas i syfte att FMLOG inom ramen för ett nätverksbaserat försvar skall kunna stödja krigsförbanden i den framtida Försvarsmakten.

Arméstridskrafter

Regeringen anser att planering och genomförande av verksamheten bör prioriteras till att utveckla insatsförmågan hos de förband som är anmälda till internationella styrkeregister

inklusive genomförandet av beslutade internationella insatser och säkerställandet av insatsförmågan hos övriga förband avdelade i den högsta förbandsgruppen, förbandsgrupp 1.

Dessutom bör kompetenser som krävs för utveckling mot NBF, prioriteras.

Utbildningen skall inriktas mot att uppnå färdighet inom Försvarsmaktens huvuduppgifter, varvid förmågan till väpnad strid i sammansatta och integrerade förband skall utgöra grunden för skol- och förbandsutbildningen.

Enligt regeringen bör utbildningen utvecklas och samordnas över hela landet för att uppnå de kvalitativa målen för arméförbanden. Även den taktiska nivån måste inkluderas av kompetensskäl samt för att skapa förutsättningar för att alla funktionsförband skall nå uppsatta mål.

Regeringen anser att övningsverksamheten bör prioriteras i ökad utsträckning mot gemensamma operationer, dvs. där förband ur mer än en stridskraft ingår. Exempel på viktigare sådan övning är ledningsövning Kompass 04. Dessa övningar syftar till att utveckla och öva samordningsförmågan mellan stridskrafterna. För arméstridskrafterna blir detta aktuellt bl.a. i övningen Focus, där förband ur armén och flygvapnet deltar.

De viktigaste övningarna för arméstridskrafterna är slutövningen (ASÖ 05) och Arméns stabs- och sambandsövning (ASSÖ). Till de viktigare övningarna hör även regionala slutövningar under 2004 (RSÖ Vårbris och Nordpilen).

I de fall arméförband anmäls till internationella styrkeregister tillkommer även valideringsövningar och slutövningar för dessa.

Den viktigare materietillförseln för armén under 2004 består av leveranser av pansarterrängbil 202/203, måldetekterande artillerigranat (Bonus) samt systemmateriel till stridsfordon 90 och stridsvagn 121/122.

Regeringen bedömer att personal ur hemvärdet fortsatt kommer att utgöra en viktig rekryteringsbas för internationella insatser.

Inför nästa försvarsbeslut utreder Försvarsmakten hemvärdets förutsättningar, uppgifter och organisation efter 2004. Försvarsmakten befarar att personalstyrkan och antalet hemvärnsbataljoner kommer att minska ytterligare och har konstaterat ett ökat behov av materiell förnyelse. Hemvärnsförband med marina uppgifter bör tillföras mer ändamålsenlig

materiel. Frågor som ytterligare kan komma att belysas är erfarenheterna från det nya mönstringsförfarandet med tremånadersvärnplikliga med frivillig placering i hemvärnet samt driftvärnets organisation, personal och uppgifter efter kommande försvarsbeslut samt hur fler reservofficerare kan placeras på ledande befattningar inom hemvärnet. Andra frågor som kan komma att behandlas är Rikshemvärningens demokratiska förankring. Regeringen avser även följa utvecklingen rörande hemvärnsmäns förvaring av tjänstevapen i bostaden.

Enligt regeringen är det väsentligt att förbandsutvecklingen inte uppvisar för stora avvikelser från beslutad krigsorganisation.

Marinstridskrafter

Regeringen anser att marinstridskrafterna under 2004 fortsatt bör utvecklas mot operativt behovssammansatta styrkor och mot en ökad förmåga till samverkan med andra nationers förband samt med civila myndigheter.

Inriktningen för marinstridskrafterna under 2004 bör vara att prioritera utbildnings- och övningsverksamheten. Regeringen anser att det är av vikt att åtminstone en större tillämpad övning med operativt behovssammansatta styrkor genomförs årligen. Vidare bör förbanden ha en god incidentberedskap. På motsvarande sätt anser regeringen att internationella övningar med förband anmälda till internationella styrkeregister bör prioriteras. Utbildning m.m. skall vidare planeras, genomföras och följas upp så att den även motsvarar de ökade krav som följer av regeringens beslut att anmäla vissa förband till internationella styrkeregister.

Vad gäller materiell förnyelse i insatsorganisationen vill regeringen informera om följande planerade verksamhet. Halvtidsmoderniseringen av ubåt Västergötland fortgår vilket innebär att den därmed uppgraderas till Södermanlandstandard. Leverans skall ske under 2004. Halvtidsmoderniseringen av minröjningsfartyg av typ Landsort fortsätter. Anskaffningen av stridsbåt 90 kommer att slutföras och det nordiska ubåtprojektet Viking kommer att fortsätta under 2004. Dessutom kommer studien av ett nytt ytstridsfartyg (YSNY) att slutföras. Utvecklingen av ett nytt torped-, min- och sensorsystem (TMS) fortsätter.

Regeringen anser att marinstridskrafterna även fortsättningsvis bör utvecklas mot att ingå i ett nätverksbaserat försvar. Vidare bör utvecklingen av marinstridskrafterna fortsatt inriktas mot att ge de förband som anmälts till internationella styrkeregister en internationell förmåga. En förutsättning för att upprätthålla beredskapskraven för förband anmälda till internationella styrkeregister är enligt regeringens uppfattning en fortsatt hög ambitionsnivå inom utbildning, planering och övningsverksamheten m.m.

Flygstridskrafter

Under 2004 skall, i likhet med övriga stridskrafter, verksamheten inriktas mot att utveckla insatsförmågan vid de förband som anmälts till internationella styrkeregister inklusive genomförandet av beslutade internationella insatser. För flygstridskrafternas del gäller detta framförallt deltagandet med en flygfältsenhet i FN-missionen Monuc, Kongo.

Inriktningen för flygstridskrafterna för 2004 innebär i huvudsak följande. Vidareutvecklingen av Gripen-systemet bör fortsätta, liksom den materiella utvecklingen med bl.a. tillförandet av JAS 39 C/D-plan. Utvecklingen av förmågan att genomföra långräckviddig precisionsbekämpning skall fortsätta. Snabbinsatsstyrkan Swafrap C 130 Hercules och Swafrap JAS 39 skall prioriteras avseende materiel, utbildnings- och övningsverksamhet. Flygstridskrafterna skall fortsätta att delta i såväl multinationell som bilateral övningsverksamhet i syfte att förbättra Försvarsmaktens samlade förmåga, främst på högre konfliktnivåer. Övningar på högre taktisk nivå bör genomföras. I ordinarie utbildning skall grundläggande förmåga att delta i internationella insatser skapas, dels genom nationell utbildning, dels genom medverkan i internationella övningar.

För att uppnå de kvalitativa målen vid flygstridskrafterna och möjliggöra förmåga till exportstöd, skall övningsverksamheten inriktas mot en ökning av flygtidsproduktionen samt förmågan att taktiskt leda luftstridskrafterna. Därvid skall:

- genomförandeplan för flygutbildning verkställas,
- flygtidsproduktionen optimeras mot flygförare i förbandsgrupp 1 samt

- övningsverksamhetens omfattning och kvalitet inriktas mot betyget tre på den femgradiga skalan inom bataljon och inkluderar utveckling av funktionen nationell ledningsförmåga.

Under 2003 har flygplan JAS 39 Gripen i version C/D börjat levereras till Försvarmakten och ett Tp 84-flygplan avses utvecklas för lufttankning. Under 2004 kommer det flygburna radarsystemet FSR 890 och det taktiska radiosystemet Taras att slutlevereras.

Helikopterförband

Som regeringen tidigare har anmält till riksdagen är helikopterförbanden inne i en period med stora förändringar. Detta präglar förbanden, deras utveckling och förmåga i det korta perspektivet. Inriktningen av helikopterförbanden under 2004 bör fortsatt vara att utveckla de två helikopterbataljonerna, den ena med markoperativ huvudinriktning och den andra med sjöoperativ huvudinriktning.

Under 2002 och 2003 har helikopterförbandens förmåga successivt börjat återtas efter konsekvenserna av besparingarna under 2001. Regeringen vill peka på att det är angeläget att sådana åtgärder även fortsatt prioriteras som gör det möjligt t.ex. att tilldela helikopterförbanden den flygtid som behövs för att förbanden skall kunna uppnå nödvändig förmåga.

Successivt kommer de nya helikoptrarna att tillföras organisationen. Efter en viss försening skall 20 st. helikopter 15 börja levereras under 2004. Leveranserna beräknas pågå till 2007. Leveranserna av 18 st. medeltunga helikopter 14 skall börja 2005.

Parallellt med anskaffningen kommer merparten av de befintliga helikoptersystemen och helikoptrarna att avvecklas. Såsom regeringen pekade på i avsnitt 3.8.4.2 ökar underhållskostnaderna för helikopter 4. Lika viktigt som det är att anskaffa de nya helikoptersystemen och utbilda och öva personal för dessa system är det enligt regeringens mening att kostnadskrävande äldre helikoptersystem avvecklas.

Regeringen vill också erinra om betydelsen av att helikopterförbanden deltar i internationella övningar. Hittills genomförda internationella övningar har tillfört förbanden värdefulla erfarenheter. Regeringen bedömer att anmälan

av helikopterförband till internationella styrkeregister och deltagande i internationella insatser med helikopterförband knappast blir aktuellt förrän de två helikopterbataljonerna har organiserats med nya helikoptrar.

Personal

Reformeringen av Försvarmaktens personalförsörjningssystem pågår. Arbetet grundas på den samlade syn på personalförsörjningen i Försvarmakten som regeringen redovisade i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU7, rskr. 2001/02:192). Det reformarbete som hittills bedrivits visar att den fortsatta utvecklingen av personalförsörjningsprinciperna i allt väsentligt bör kunna ske inom ramen för den inriktning regeringen gav i nämnda proposition. Förvarsberedningen har kommit till samma slutsats i sin rapport Vårt militära försvar – vilja och vägval (Ds 2003:34).

Regeringen avser att i den planerade propositionen inför nästa försvarsbeslut närmare redovisa de erfarenheter som vunnits, samt de eventuella kompletteringar av inriktningen för Försvarmaktens personalförsörjningssystem som kan komma att visa sig vara nödvändiga.

Om än en god grund lagts menar regeringen att personalförsörjningen även fortsättningsvis bör tillmätas en central betydelse i försvarsreformen. Av detta skäl har de personalrelaterade frågorna fått en framträdande roll i de planeringsanvisningar som regeringen belutat för Försvarmakten inför försvarsbeslutet 2004.

Regeringen vill i detta sammanhang informera riksdagen om två områden som bedömts vara av särskild betydelse i anvisningarna.

Det första området är bemanningen av de internationella insatserna. Ytterst handlar det om behovet av att vårt land kan medverka i internationella, fredsfrämjande insatser med den ambitionsnivå som statsmakterna bestämmer och med den beredskap som anmälts till olika internationella styrkeregister. Enligt regeringen är tillgången till rätt utbildade, lämpliga och intresserade personer den enskilt mest gränsättande faktorn när det gäller möjligheterna att genomföra fredsfrämjande insatser utomlands med beväpnad trupp. Efterhand som 80- och 90-talets stora värnpliktskullar om 30 – 50 000 utbildade per år blir för gamla för internationell tjänstgöring måste rekryteringsformerna föränd-

ras så att de beaktar dagens utbildningsvolymer. Regeringen håller det inte för osannolikt att det kan bli nödvändigt att ge Försvarsmakten bättre förutsättningar för sin bemanning för att det även fortsättningsvis skall vara möjligt att ha förband operativa i ett annat land kort tid efter ett politiskt beslut. En förändring av förutsättningarna förutsätter dock att Försvarsmakten dessförinnan preciserar i vilka avseenden dagens regler, och den inriktning regeringen gett i prop. 2001/02:10, utgör begränsningar som myndigheten inte själv kan råda över.

Det andra området är personalkostnadsutvecklingen. Enligt regeringen har det visat sig att Försvarsmakten underskattade behovet av anställd personal i underlaget inför det förra försvarsbeslutet. Vidare har en del av de senaste årens ekonomiska problem inom Försvarsmakten berott på brister i hur lönekostnadsutvecklingen prognostiseras. Regeringen menar att det är nödvändigt att nästa försvarsbeslut kan grundas på ett underlag som är säkrare än vad underlaget inför det förra försvarsbeslutet visat sig vara. För att detta skall vara möjligt är det väsentligt att Försvarsmakten utvecklar de metoder som används i underlagsarbetet.

Regeringens fokusering på dessa två områden innebär inte att betydelsen av andra personalfrågor tonas ned. Enligt regeringen är det väsentligt att Försvarsmakten även fortsättningsvis bedriver sitt reformarbete utifrån alla de aspekter på personalförsörjningen som regeringen redovisade i prop. 2001/02:10.

Totalförsvarspliktig personal

Inriktningen är att utbildningsvolymen av totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt under 2004 skall vara ca 16 000 totalförsvarspliktiga, inklusive 300 korttidsvärnpliktiga utbildade för hemvärnets behov.

Stor vikt skall läggas vid frågor rörande de totalförsvarspliktigas medinflytande, motivation och befälens attityder. Vidare skall arbetet för att minska avgångar under grundutbildningen intensifieras. Det civila meritvärdet av att göra värnplikten skall öka genom ett arbete som sker i dialog mellan intressenterna. Regeringen följer konsekvenserna av den nya pliktlagstiftningen.

Ett annat prioriterat område för regeringen är utbildningsmiljön för totalförsvarspliktiga. Utvecklingsarbetet skall syfta till att motverka mobbing, trakasserier samt övergrepp mot

enskilda. Områden som skall belysas är bl.a. jämställdhet, sexuella trakasserier, homofobi, främlingsfientlighet, utbildning, säkerhet, olycksförebyggande åtgärder samt förhållandet till droger.

Varje fall av avgång under grundutbildningen bland kvinnliga totalförsvarspliktiga skall analyseras och återrapporteras i samband med årsredovisningen för 2004 för att identifiera behov av ytterligare åtgärder.

Reservofficerare

Regeringen anser det vara av vikt att Försvarsmakten fortsätter sitt arbete med att definiera behovet av reservofficerare i insatsorganisationen. Avvecklingen av övertaliga bör ske efter samråd med de berörda. Regeringen anser det vara av vikt att reservofficerare från nedlagda förband som överförs till annat förband erbjuds möjlighet att föra dialog om framtida placering i insatsorganisationen och vidareutbildning. För att behålla den stora andelen reservofficerare i utlandsstyrkan bör utbildningsverksamhet inom detta område befrämjas. Regeringen ser positivt på de initiativ som Försvarsmakten har tagit för att skapa nätverk mellan näringsliv, offentlig förvaltning och arbetstagarorganisationer för att bl.a. förmedla kunskap om reservofficerens roll inom försvaret. Det är också väsentligt att reservofficerare erbjuds möjlighet till att delta vid övningar inom t.ex. grundutbildningsförband och lednings- och stabstjänstsövningar. Då övningstillfällena är få bör stor vikt läggas vid planeringen av dessa för att optimera utbildningen.

Regeringen avser att följa utvecklingen rörande placeringen av reservofficerare i högre chefsbefattningar inom hemvärnsförbanden.

Kvinnliga yrkesofficerare

Möjligheterna att lyckas med strävan att öka andelen kvinnliga officerare beror i allt väsentligt på hur väl myndigheten lyckas behålla de kvinnor som rekryteras och om man lyckas skapa en god rekryteringsbas. Detta innebär att en hög andel kvinnor måste fullgöra värnplikten med goda erfarenheter och en vilja att fortsätta inom officersyrket. Jämställdhetsarbetet och en förändring av attityder blir därför en viktig grund i detta långsiktiga projekt där den första

lite större kullen kvinnliga officerare kan utexamineras tidigast om några år.

Regeringen bedömer att Försvarsmakten i dag har en bra inriktning för sitt arbete inom jämställdhetsområdet. Samtidigt är det nödvändigt att understryka att strävan att förbättra arbetsmiljön och förändra ogynnsamma attityder till kvinnliga officerare och totalförsvarspiktiga inte kan ses som ett avgränsat projekt utan snarare som en ständigt pågående process. Det är också av yttersta vikt att jämställdhetsfrågorna ges utrymme och vikt av myndighetens chefer för att jämställdhetsarbetet skall få genomslag inom Försvarsmakten. Regeringens bedömning är att ledarskapet inom myndigheten är avgörande för huruvida kvinnor och män får samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter hos Försvarsmakten som arbetsgivare. Regeringen anser därför att arbetet med att inkorporera genusfrågorna i ledarskapsämnet utgör en viktig grund för inriktningen inom området.

Tjänstgöring i internationell verksamhet

Efterfrågan på tjänstgörande personal utomlands bedöms fortsätta att öka. Därmed kommer också behovet av att kunna prioritera och att ha en organisation som är flexibel, med utrymme för snabba förändringar, att öka. Frågan om internationell bemanning kommer att ytterligare behandlas i kommande försvarsbeslut hösten 2004.

Civilanställda

Förbättrade förutsättningar för kompetensutveckling för civil personal skall skapas. Vidare skall möjligheterna för den civila personalen att delta i lämpliga delar av utbildningen vid Försvarsmaktens skolor samt vid Försvarshögskolan ytterligare tillvaratas.

När det gäller kompetensutvecklingen är det enligt regeringen väsentligt att utvärderingen av projektet Kompetens i Centrum ger den civila personalen bättre möjligheter till kompetensutveckling och att en systematiserad kompetensutveckling införs för den civila personalen.

För att tydliggöra den civila personalens karriär och utvecklingsmöjligheter i Försvarsmaktens reformerade system kompletteras detta med intentionen att skapa ett gemensamt system för Försvarsmaktens interna arbetsmarknad. I

denna intention ligger att beskriva kompetenser och befattningskrav i ett gemensamt system, att dessutom arbeta efter gemensamma metoder och regler i fråga om befattningstillsättningar och urval. Konkret riktat mot den civila personalen finns i Försvarsmakten ett förslag att inrätta en funktion för chefsutveckling för den civila personalen.

För att skapa stabilitet i bedömningen av personalvolymen har Försvarsmakten genomfört en grundlig analys. Förändringarna har identifierats och differenserna mellan planeringsvärden och reella utfall har analyserats. Ett internt planeringsdokument har nu tagits fram av Försvarsmakten som skall tjäna som ett stöd för hela Högkvarteret från försvarsmaktsplanering till fördelning av uppdrag och analys av genomförd verksamhet. Personalkostnadsutvecklingen är enligt budgetunderlaget genom flera centrala beslut under kontroll och följer Försvarsmaktens planeringsinriktning enligt tidigare lämnade redogörelser.

Försvarsmakten har inte kunnat redovisa vilka befattningar som i dag innehas av militär personal som har kunnat eller kommer att kunna innehas av civilanställda. Försvarsmakten har förklarat att det under den pågående omstruktureringen inte varit möjligt att göra detta. Det är angeläget att Försvarsmakten vidtar åtgärder för att komma till rätta med detta. Det är dock positivt att Försvarsmakten avser att inrätta en funktion för chefsutveckling för den civila personalen.

Försvarsmakten har under flera år i olika underlag till regeringen angett planeringsvärden för personal som sedan överskridits såväl till antal som till kostnadsnivåer. Felbedömningarna har främst gällt civil personal. Enligt regeringens mening synes Försvarsmakten nu vidtagit och avser vidta åtgärder för att komma till rätta med detta problem. Regeringen avser att, i likhet med vad som gäller för yrkesofficerare, fortsätta följa upp denna fråga.

Det militära skolsystemet

Den 14 mars 2002 fattade regeringen beslut om direktiv till en utredning (2002:41) med uppgift att se över hur det militära utbildningssystemet fortsatt bör utvecklas. Utredningens slutbetänkande SOU 2003:43 som redovisades i maj 2003 remissbehandlas för närvarande och

kommer att utgöra en viktig grund för det fortsatta reformarbetet.

Det framtida utbildningssystemet skall utformas för att tillgodose de kompetensbehov som följer med implementeringen av det flerkarriärsystem som regeringen redovisat i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10). Reformarbetet kommer i allt väsentligt att ske inom ramen för det kommande försvarsbeslutet.

Regeringen bedömer att såväl ansträngningarna att minska utbildningskostnaderna som att höja kvaliteten genom att fortsatt stärka kopplingen mellan undervisningsämnen och forskning är nödvändiga.

Arbetsgivarrollen

Överbefälhavarens s.k. 10-punkts program om personalfrågor har genomförts till stora delar och skall enligt Försvarsmakten fortsätta utvecklas. Åtgärder skall vidtas för att skapa attraktionskraft för tjänstgöring i Försvarsmakten. Programmet syftar till att driva personalfrågorna på ett konsekvent sätt så att personalpolitiken stöder verksamhetens utveckling. För att tydliggöra ansvarsförhållanden m.m. har direktiv utarbetats till staber och förbandsledningar.

Enligt regeringens bedömning har Försvarsmakten fortsatt att arbeta med att förbättra sin arbetsgivarroll som inleddes tidigare efter kritik som främst Riksrevisionsverket riktat mot myndigheten. Till detta har överbefälhavarens s.k. 10-punkts program varit en bidragande orsak. Riksdagens revisorer har i en rapport 2002/03:16 Givakt på lönebildningen – arbetsgivarpolitiken inom Försvarsmakten riktat en viss kritik mot myndigheten. Försvarsmakten har yttrat sig över rapporten. En modell för mer kontinuerlig lönekostnadsuppföljning kommer att tas fram av Försvarsmaktens centrala ledning. Regeringen avser att särskilt följa upp Försvarsmaktens arbetsgivarroll.

I fråga om placering av yrkesofficerare i längre tider i befattning har Försvarsmakten anfört att ansvarsfördelningen för vidare hantering av dessa frågor har fastställts och diskussioner inletts med arbetstagarorganisationerna för att förändra avtalsbestämmelserna. En policy för flyttstimulans har börjat tillämpas för att stimulera till flyttning i stället för pendling. Även tidigare krav på att man måste ha tjänstgjort på många

ställen för en fortsatt karriär har nu tagits bort. Försvarsmakten menar dock att det är flera faktorer som innebär svårigheter med längre placeringar på befattning. Omorganisationen är en väsentlig faktor, en annan är att officerare slutar sin tjänst med yrkesväxling eller den särskilda pensionen. Även tjänstgöring i olika befattningar utomlands rycker sönder personalplaneringen. Försvarsmakten har dock börjat placera främst chefer i längre befattningar. I denna fråga anser regeringen att ytterligare åtgärder bör vidtas av Försvarsmakten.

Diskrimineringsfrågor och mångfald

Försvarsmaktens arbete med att motverka och förebygga trakasserier grundat på t.ex. etnisk tillhörighet religion eller sexuell läggning måste på samma sätt som jämställdhetsarbetet drivas som en ständig process med att förbättra arbetsmiljön och förändra ogynnsamma attityder.

Regeringens bedömning är att ledarskapet inom myndigheten är avgörande för huruvida alla får samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter hos Försvarsmakten. Regeringen vill därför understryka vikten av att Försvarsmakten och Försvarshögskolan på bred front arbetar med ledarskapet och ledarskapsämnet som en viktig grund för förändrade attityder.

Projektet Normgivande mångfald inom HBT-området (homosexuella, bisexuella och transpersoner) kommer att löpa fram till utgången av 2004. Kartläggningarna inom projektet kommer att ge Försvarsmakten en god grund i sitt fortsatta arbete med frågorna. Regeringen bedömer därför att det är nödvändigt för Försvarsmakten att under 2004 finna lämpliga former för hur dessa frågor kan integreras i myndighetens kontinuerliga arbete med ledarskap och arbetsmiljöfrågor.

Regeringen bedömer att mångfald bidrar till att höja kvaliteten inom en verksamhet, att god framtida kompetensförsörjning utgår från att arbetsgivare kan attrahera den mest kompetenta arbetskraften utan att exkludera t.ex. kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Mångfalden har dessutom en särskild betydelse inom försvarssektorn utgående från både folkförankrings- och demokratiprinciper. Mot bakgrund av denna bedömning är det nödvändigt för Försvarsmakten och Totalförsvarets pliktverk att vidta åtgärder för att bredda

rekryteringsbasen till värnplikten och i förlängningen till officersyrket. Grundläggande för detta arbete är att de pågående befattningsanalyserna slutförs med en genomgripande analys utgående från genus- och mångfaldsperspektiv.

Jämställdhet och mångfald i de totalförsvargemensamma myndigheterna

Regeringens inriktning är att ytterligare stärka de totalförsvargemensamma myndigheternas arbete med genus- och mångfaldsfrågor med särskilt fokus på Försvarshögskolan och Totalförsvarets pliktverk. Dessa myndigheter har nämligen något av en särställning inom totalförsvaret som motiverar denna satsning.

Totalförsvarets pliktverk är i högre utsträckning än övriga myndigheter totalförsvarets ansikte mot övriga samhället då kontakterna med allmänheten är mycket omfattande under mönstrings- och inskrivningsprocessen. Vid dessa kontakter med mönstrande ungdomar får det inte råda något som helst tvivel om vilka attityder och värderingar som det svenska försvaret är satt att skydda och som dessa myndigheter också skall präglas av. Pliktverket skall därför intensifiera sitt arbete med att motverka ogynnsamma attityder och säkerställa att alla ungdomar, oaktat exempelvis kön, etnisk tillhörighet och sexuell läggning känner sig välkomna och respekterade som individer.

Försvarshögskolans roll å andra sidan är unik genom att myndigheten utbildar och präglar officerare på högre nivåer och chefer inom totalförsvaret. Regeringen bedömer att ledarskapet är avgörande för att skapa en arbetsmiljö som främjar jämställdhet och ökad mångfald och där alla ges samma utvecklingsmöjligheter. Om chefer inom det militära försvaret skall få tillräckliga kunskaper om jämställdhets- och diskrimineringsfrågor för att kunna bli goda ledare i arbetslivet är det därför nödvändigt att Försvarshögskolan verkar för att bidra till detta.

Regeringen anser mot denna bakgrund att myndigheternas arbete med att motverka och förebygga diskriminering bl.a. grundat på kön, etnisk tillhörighet eller sexuell läggning särskilt bör granskas i syfte att klargöra hur arbetet kan stärkas. Regeringens intention är att totalförsvaret som helhet skall få en bättre arbetsmiljö.

Nämnden för personalvård för totalförsvarspliktiga

Regeringens bedömning: Nämnden för personalvård för totalförsvarspliktiga läggs ned.

Skälen för regeringens bedömning: Nämnden för personalvård för totalförsvarspliktiga har till uppgift att genom vägledande och rådgivande verksamhet samt genom egna initiativ främja personalvård för totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt eller civilplikt. Regeringen utser ordförande, vice ordförande, ledamöter och sekreterare. Nämnden består av högst sexton personer. Från anslaget 6:1 betalar Försvarsmakten årligen högst 350 000 kronor för ersättning till Nämnden för personalvård för totalförsvarspliktiga.

Regeringen har för avsikt att inom Styrelsen för psykologiskt försvar (se avsnitt 3.9.4.9 Redovisning av gemensamma frågor för civilt försvar) inrätta en funktion för information och vägledning i rättsliga frågor för de totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt eller civilplikt och för utbildningsansvariga. Till styrelsen skall vara knutet ett råd som skall bistå myndigheten i dessa frågor. Ledamöterna skall utses av regeringen. Funktionen kommer således till viss del bedriva den verksamhet som för närvarande åligger Nämnden för personalvård för totalförsvarspliktiga, varför denna nämnd således kan läggas ned i och med utgången av 2003.

Frivilliga försvarsorganisationer

De förändrade krav som ställs på Försvarsmakten avspeglas i de krav Försvarsmakten ställer på de frivilliga försvarsorganisationerna. Dessa krav innebär att de frivilliga försvarsorganisationernas utbildning bör utvecklas och delvis ges ett nytt innehåll så att organisationerna kan utgöra en kompetensbas för kompletterande utbildning under normala förhållanden samt vid återtagning av kompetens. Detta innebär även att de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet kan komma att begränsas med hänsyn till Försvarsmaktens uppgifter och förändrade ekonomiska villkor.

Behovet av avtalspersonal från flera av organisationerna bedöms som fortsatt stort.

Regeringen menar att de frivilliga försvarsorganisationerna fortsatt skall ha till uppgift att förse vissa av de nationella skyddsstyrkorna med bl.a. förplägnads-, sjukvårds-, transport-, lednings-, marin- och sambandskompetens. Utöver detta bedömer regeringen att personal ur de frivilliga försvarsorganisationerna fortsatt kommer att utgöra en resurs, t.ex. som instruktörer vid grundutbildning eller som kompetensutvecklare av totalförsvarspiktiga och befäl. De kommer även fortsättningsvis att fylla en viktig roll i Försvarsmaktens och övriga totalförsvarets folkförankring.

Miljöfrågor

Den enligt regeringen viktigaste uppgiften för Försvarsmakten i miljöarbetet är att fortsätta att utveckla och fördjupa sektorsansvaret för ekologisk hållbarhet. I avsnitt 3.8.4.2 konstaterade regeringen att försvarssektorn bedriver ett systematiskt och ambitiöst miljöarbete i linje med de miljö kvalitetsmål riksdagens har lagt fast. För att ytterligare stärka denna utveckling bör Försvarsmakten och övriga myndigheter inom försvarssektorn även fortsättningsvis ge hållbarhetsarbetet hög prioritet.

I det fortsatta arbetet vill regeringen peka på några punkter som är av särskild betydelse.

- Arbetet med att utveckla indikatorer för miljöledningssystemet bör fortsätta.
- Arbetet med strategiska miljöbedömningar och användningen av sådana i planerings- och beslutsprocessen bör fördjupas och konkretiseras.
- Försvarsmakten bör utarbeta metoder för att beakta miljöskydd ur ett hållbarhetsperspektiv vid internationell verksamhet.
- Avvecklingen av ämnen som bryter ned ozonskiktet bör fortsatt prioriteras.
- Arbetet med att begränsa effekterna av buller bör fortsätta.

Regeringen anser att Försvarsmakten bör fortsätta att medverka aktivt i det internationella försvarsmiljöarbetet. Försvarsmakten och andra totalförsvars gemensamma myndigheter som Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarets materielverk besitter stor kunskap i försvarsmiljöfrågor. De hittills genomförda insatserna i Östersjöområdet visar att försvarets

insatser är betydelsefulla. Det är därför angeläget att detta arbete fortsätter. Av särskild vikt är fortfarande insatserna i Estland, Lettland och Litauen. I den mån resurserna medger bör insatser i även t.ex. Ukraina kunna komma i fråga.

Grundorganisationen

Regeringen anser att den hittillsvarande inriktningen av grundorganisationen bör gälla även för 2004. Försvarsmakten skall därför fortsätta att anpassa och utveckla grundorganisationen till att ha den förmåga som krävs för att kunna organisera, vidmakthålla och stödja de krigsförband och resurser som ingår i insatsorganisationen. Vidare skall grundorganisationen effektivt och rationellt kunna hantera alla de åtgärder som krävs för att utveckla, vidmakthålla eller avveckla personal, förnödenheter, anläggningar, mark och lokaler vid förband, skolor och centra.

Inriktningen innebär bl.a. följande för verksamheten under året. Garnisonen i Uppsala, inklusive verksamheten inom Operativa insatsledningen, skall utvecklas. Likaså skall verksamheten vid Malmen med anledning av flygskolan och de nya helikoptersystemen fortsätta att utvecklas. Försvarsmaktens ledningsorganisationsförmåga att med kort varsel kunna avdela personal för att bemanna internationella staber skall upprätthållas. Härutöver skall Försvarsmaktens logistik utvecklas vidare mot en ökad rationalitet och effektivitet. Likaledes skall de organisatoriska förändringarna i Mälardalen fullföljas.

Regeringen delar Försvarsmaktens uppfattning i budgetunderlaget för 2004 att ett kompetenscentrum för informationsoperationer bör utvecklas. Försvarsmakten anmäler att myndigheten har kompetens inom skilda delområden avseende informationsoperationer. Kompetensen är dock spridd på olika enheter inom myndigheten. En samordnad och koordinerad förmåga på området bör enligt Försvarsmakten skapas inom ramen för ett kompetenscentrum. Regeringen vill understryka betydelsen av samlad kompetens i frågor om informationsoperationer. Det är därför viktigt att Försvarsmakten börjar utveckla ett kompetenscentrum. Regeringen vill samtidigt erinra om att detta inte innebär att regeringen har tagit ställning till utformning eller

omfattning av ett sådant kompetenscentrum. Regeringens inriktning är att den saken skall prövas i 2004 års försvarsbeslut.

Som regeringen pekade på i avsnitt 3.8.4.2 pågår ett antal viktiga grundorganisationsförändringar. Avvecklingen av F 16 i Uppsala kommer att inledas när flottiljen läggs ned den 31 december 2003. Avvecklingen beräknas vara avslutad senast vid utgången av 2004. Inriktningen är att F 16:s kvarvarande uppgifter den 1 januari 2004 skall övertas av F 20. Samlokaliseringen av Operativa insatsledningen i Uppsala kommer att inledas under det fjärde kvartalet i år. Åtgärderna skall vara slutförda senast den 31 december 2004. Härutöver skall organiseringen av Försvarsmaktens logistik fullföljas och organisationen anpassas i enlighet med Försvarsmaktens ominriktning. Med grund i riksdagens beslut i december 2002 (prop. 2002/03:1, utgiftsområde 6, bet. 2002/03:FöU1, rskr. 2002/03:44) kommer nuvarande Livgardet och Swedint att läggas ned vid utgången av 2003. Den nya organisationsenheten Livgardet kommer att inrättas i Kungsängen den 1 januari 2004. I denna organisationsenhet skall det ingå en enhet benämnd Swedint. Avvecklingen av Almnäs garnison, dvs. Swedints nuvarande lokaliseringssort, kommer att inledas den 1 januari 2004 och beräknas vara avslutad vid utgången av det året.

Försvarsmaktens mark- och lokalförsörjning skall rationaliseras vidare. Den generella inriktningen skall fortsättningsvis vara att nyförhyrningar – inom ramen för gällande författningsbestämmelser – alltid skall medge ett flexibelt användande av lokalerna. Innan Försvarsmakten beslutar om en nyförhyrning skall alternativ i befintliga lokaler undersökas. Vidare skall nyttjandeanalyser göras av både lokaler och övnings- och skjutfält för att utreda om det finns överytor som kan sägas upp. Regeringen bedömer att denna förbättrade mark- och lokalförsörjningsplanering skall kunna leda till att hyreskostnaderna fortsätter att minska, utöver de besparingar som grundorganisationsreduktioner i övrigt leder till.

Avslutningsvis anser regeringen att möjligheterna att följa upp och utvärdera förändringar i grundorganisationen bör förbättras. Regeringen har därför uppdragit åt Försvarsmakten att redovisa förslag i detta avseende. Regeringens inriktning är att återkomma till denna fråga i

2004 års försvarsbeslut. Regeringen avser också att i försvarsbeslutspropositionen återkomma till riksdagen i fråga om grundorganisationsförändringar.

Skydd mot NBC-stridsmedel

Mot bakgrund av de nya säkerhetshoten är det regeringens uppfattning att det är av stor vikt att Försvarsmakten alltjämt strävar efter att huvuddelen av NBC-kompaniet skall vara operativt under 2004. Regeringen anser att åtgärder bör vidtas för att höja NBC-insatsförmågan stegvis intill dess att NBC-kompaniet är fullt operativt. Intill dess kompaniet är operativt anser regeringen att den tillfälliga NBC-insatsstyrkan tills vidare skall finnas kvar för att lösa uppgifter som t.ex. ge stöd åt militära enheter vid förhöjt hot eller vid inträffad NBC-händelse, ge stöd vid internationella insatser inkluderande stöd till utlandsstyrkan samt ge stöd till samhället, framförallt polis och räddningstjänst. Det internationella erfarenhetsutbytet avseende NBC-skydd bör enligt regeringens uppfattning fortsätta.

Ammunitions- och minröjning

Sverige skall fortsatt vara engagerat i olika internationella samarbetsfora och verka för regleringar av vapen som ger upphov till s.k. explosiva lämningar av krig. Att följa, främja och vidareutveckla de internationella regelverken är ett mål för regeringen. Regeringen kommer att fortsätta arbetet för en global anslutning till Ottawakonventionen och delta aktivt i förhandlingarna kring ett nytt protokoll till 1980-års vapenkonvention angående explosiva lämningar av krig. Till detta kommer att Sverige under 2004 och 2005, har fått i uppdrag, att inom Ottawakonventionens kommitté för humanitär minröjning och minröjningsteknik, verka som först rapportör och därefter ordförandeland.

Regeringen betonar vikten av att samarbetet mellan berörda myndigheter inom området minhantering fortsatt fördjupas. Detta för att på bästa möjliga sätt utnyttja myndigheternas resurser avseende forskning och teknikutveckling, materielanskaffning, internationella aktiviteter, personalfrågor, utbildning samt metodutveckling. Regeringen avser följa upp samverkansgruppens arbete.

Regeringen anser att Försvarsmaktens kompetens för kvalificerad ammunitionsröjning för IED (Improvised Explosive Devices, dvs. s.k. terroristbomber), B- och C-stridsmedel samt radioaktiva ämnen bör ökas. Utvecklingen av informationssystemet EOD IS (Explosive Ordnance Disposal Information System) bör fortgå i samverkan med berörda myndigheter och organisationer. Regeringen ser utvecklingen av EOD IS som mycket positiv. Vidare avser regeringen följa i vilken omfattning ett utnyttjande av sjöminröjningssystemets förmåga att stödja det civila samhället är möjlig.

Enligt regeringen bör utvecklingen av Swedecs ammunitionsröjningspooler, bestående av bl.a. minröjningsspecialister, sjukvårdspersonal, minhundar och materiel, fortgå enligt plan. Regeringen betonar vikten av att Swedec fortsätter sitt arbete med att organisera en personalgrupp som har behörighet att utföra ammunitionsröjning på svenska skjutfält och motsvarande. Försvarsmakten avser t.o.m. 2004 medverka i sjöminröjningsoperationer längs den baltiska kusten, varefter de tre baltiska staterna skall ta över ansvaret för denna verksamhet.

Regeringen har beslutat att Försvarsmakten under 2003 skall inleda lokaliseringen av sådan avelsverksamhet som svarar mot myndighetens behov av tjänstehundar (bl.a. min- och bevakningshundar) till Sollefteå och att utbyggnaden av verksamheten därefter skall ske successivt utifrån myndighetens behov. Verksamheten beräknas invigas under våren 2004 och initialt sysselsätta cirka 10 personer. Regeringen anser att en fortsatt uppbyggnad av den s.k. ammunitionssökhundpoolen skall fortgå. Det är av vikt att en god förmåga att med hjälp av hund lokalisera minor och oexploderad ammunition finns inom Försvarsmakten, inte minst vid internationella insatser.

Informationssäkerhet

Regeringen tillsatte den 11 juli 2002 en utredning (dir 2002:103) som har till uppgift att lämna förslag angående vissa frågor inom informationssäkerhetsområdet. Utredningen fick den 20 februari 2003 tilläggsdirektiv (dir 2003:29). Utredningen skall bl.a. lämna förslag på hur den nationella strategin för informationssäkerhet skall utvecklas samt hur Sveriges engagemang i det internationella arbetet inom informationssäkerhetsarbetet skall utformas.

Som regeringen redovisade i propositionen Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158) har begreppet informations-säkerhet använts för att beteckna bl.a. de åtgärder som vidtas för att skydda sig mot informationskrigföring och informationsoperationer. Regeringens insatser på informations-säkerhetsområdet skall bl.a. inriktas på att skapa förtroende för den nya tekniken genom att bidra till bättre generella förutsättningar för informationssäkerhetsarbetet. Det ger ökade möjligheter till att förbättra säkerheten i den vanliga driften av IT-system. Regeringens bedömning är att genom de uppgifter som vissa myndigheter erhållit inom informationssäkerhetsområdet har förmågan att motstå informationsoperationer ökat i samhället. Det bör påpekas i detta sammanhang att ansvarsprincipen gäller fullt ut även för dessa frågor.

Försvarsmaktens ansvar inom informationsoperationsområdet enligt ansvarsprincipen avser att ha förmåga att skydda sina egna system mot detta. Informationskrigföring är en offensiv informationsoperation som kan ske under höjd beredskap. Försvarsmakten skall ha kunskap om informationskrigförings offensiva område.

3.8.5.2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Regeringens bedömning: Materieförsörjningen inklusive forskning och teknikutveckling bör inriktas så att Försvarsmaktens operativa behov samt behov av kompetens på kortare och längre sikt tillgodoses. Särskild vikt bör läggas vid att skapa förutsättningar för utveckling mot det nätverksbaserade försvaret samt att kunna möta tänkbara framtida hot.

Materieförsörjningsprocessen, inklusive forskning och teknikutveckling bör fortsätta att utvecklas bl.a. i syfte att tydligare koppla materieförsörjningsfrågorna till Försvarsmaktens långsiktiga utveckling genom ökad spårbarhet, samt pröva olika inriktningar inför försvarsbeslutet. Möjligheterna till internationella samarbeten bör så långt lämpligt utnyttjas.

Exportstödet bör ges fortsatt hög prioritet och stödja sådan verksamhet som bidrar till vidmakthållande, vidareutveckling och utveckling av motsvarande materiel för Försvarsmakten.

Materiel som inte behövs för den framtida insatsorganisationen bör avvecklas. Avvecklingen bör ske på det sätt som är mest ekonomiskt fördelaktigt.

En samlad materielförsörjningsstrategi bör tas fram inför försvarsbeslutet.

Försvarsmaktens anläggningsförsörjning bör anpassas efter beredskapsbehoven. Anläggningar som inte längre behövs i insatsorganisationen bör avyttras.

Skälen för regeringens bedömning: Försvarsmakten kommer att ha ett fortsatt behov av avancerad och modern materiel för att kunna lösa sina uppgifter. Inte minst ställer övergången till ett nätverksbaserat försvar krav i detta avseende. Försvarsmaktens operativa behov på kortare och längre sikt bör utgöra utgångspunkten för materielförsörjningen.

Utveckling av nya materielprojekt för Försvarsmaktens behov bör regelmässigt prövas för internationella samarbeten. Syftet med gemensamma materielprojekt är, förutom att skapa ömsesidiga beroenden/förtroenden, att dela utvecklingskostnader få tillgång till kompetens, att öka möjligheterna till interoperabilitet och leverenssäkerhet samt till export. Utvecklingen inom multilaterala samarbetsorganisationer, i bilaterala samarbeten och behovet av internationella insatser bedöms medföra ett ytterligare ökat behov av gemensam materielutveckling, inkluderande forskning och teknikutveckling. Planeringen för Försvarsmaktens materielförsörjning bedöms därför komma att i ökad utsträckning även behöva ta hänsyn till, och samordnas med, andra staters behov. En förutsättning för sådana internationella samarbeten är dock att svensk kompetens vid industri och myndigheter är eftertraktad och i vissa fall världsledande.

Utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar i form av förbättrad information och omvärldsuppfattning, ledning med beslutsstöd samt insats och verkan är en viktig del i den materiella utvecklingen. Genom att utnyttja nätverksprincipen bör de olika materielsystemen och stridskrafterna kunna utnyttjas effektivare såväl ledningsmässigt som verkansmässigt. Utvecklingen av ledningssystemets tekniska plattform (Ledsyst T) som en grund för det nätverksbaserade försvaret bör fortsätta och inte enbart inriktas mot att integrera framtida

system, utan även i relevanta delar integrera befintliga lednings- och informationssystem.

Utveckling av regeringens krav på ökad spårbarhet från Försvarsmaktens uppgifter, på operativ förmåga, utveckling av operativa funktioner samt omsättning i materielförsörjning fortsätter. Försvarsmakten har lämnat underlag till så kallade funktionsplaner omfattande luftförsvarsfunktionen samt funktionen indirekt eld i budgetunderlaget för 2004 respektive årsrapporten från perspektivplaneringen 2002-2003. Regeringen menar att funktionsplaner för samtliga viktigare operativa funktioner bör lämnas av Försvarsmakten i underlaget inför försvarsbeslutet. Underlaget skall bland annat visa på möjliga, alternativa utvecklingsvägar och viktigare materiella vägvalsfrågor för funktionerna.

Regeringen menar att det är väsentligt att den framtida avvägningen mellan behovet av materiel till insatsförbanden respektive behovet av långsiktig materiell utveckling där forskning och teknikutveckling (FoT) utgör en viktig del belyses inför försvarsbeslutet. Regeringen har därför begärt in ett underlag från Försvarsmakten inför försvarsbeslutet i detta avseende. Inte minst behovet av inhemsk industriell kompetens bör beaktas i sammanhanget. En del i den långsiktiga utvecklingen som bör analyseras är ett ökat utnyttjande av demonstratorer på olika nivåer. Sådana demonstratorer utgör en väsentlig del i utvecklingen av förmågan att möta framtida tänkbara hot.

Exportstödet bör fortsätta i syfte att förbättra förutsättningarna för Försvarsmaktens materielförsörjning.

Avvecklingen av Försvarsmaktens förnödenhetsöverskott bör fortsatt ha hög prioritet. I avvägningsprocessen bör särskild vikt läggas vid möjligheten till optimalt resursutnyttjande på kort och lång sikt.

Inriktningen är att påbörjat arbete med den samlade materielförsörjningsstrategin, inkluderande forskning och teknikutveckling slutförs inom ramen för försvarsbeslutet. Fortsatt vikt bör bl.a. läggas främst vid förbättrad spårbarhet, internationella samarbeten, inhemsk försvarsindustri och kompetensfrågor. Dialogen med myndigheterna och försvarsindustrin om deras syn på framtida förutsättningar för materielförsörjningen bör fortsätta. Ändamålsenligheten med nuvarande metod att peka ut så kallade strategiska kompetenser bör prövas.

Det nordiska försvarsmaterielsamarbetet fortsätter att utvecklas och fördjupas. Det är av stor betydelse enligt regeringen att samarbetet kan utvecklas vidare. Samarbetet om underhålls- och utbildningsfrågor rörande helikoptrar bör fortsätta. Det är också viktigt att de pågående projektarbetena och arbetet i de olika nordiska materielgrupperna utvecklas och leder till ett positivt resultat för inblandade parter. När det gäller det nordiska industristödsavtalet är det enligt regeringen angeläget för försvarsindustrins omstrukturering att arbetet med att finna ytterligare industriannex att knyta till huvudavtalet fortsätter.

Sverige skall fortsätta att utveckla sina bilaterala samarbetsrelationer inom försvarsmaterielområdet med betoning på våra viktigaste samarbetsländer. Av särskild betydelse är våra relationer med Norden, USA och Storbritannien samt Frankrike och Tyskland - inte minst med avseende på genomförandet av det nätverksbaserade försvaret.

Arbetet inom ramen för sexnationer-samarbetet omfattande Sverige, Frankrike, Storbritannien, Spanien, Italien och Tyskland bedöms kunna bli av stor betydelse och bör därför utvecklas och fördjupas.

Försvarsmaterielsamarbetet inom EU utvecklas inte minst genom inrättande av en kapacitets- och materielbyrå inom EU. Sverige anser att ett inrättande av byrån skulle vara ett verksamt sätt att hantera förmågeutveckling, bristtäckning och upphandling.

Regeringens förslag: Det nuvarande nationella flygtekniska forskningsprogrammet förlängs under 2004 och att det statliga bidraget till finansieringen av programmet skall behållas på en nivå om högst 30 000 000 kronor för 2004.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har tidigare beslutat om det nationella flygtekniska forskningsprogrammet. Det senaste beslutet omfattade perioden 2001-2003 och regeringen beräknade ett totalt statligt bidrag till finansieringen av programmet om 90 000 0000 kronor (prop. 2000/01:1, utg.omr. 6, bet. 2000/01:FöU1, rskr. 2000/01:54).

Målet för programmet är att genom stimulans till forskningsarbete bidra till att svensk flygindustrins kompetens och konkurrenskraft

utvecklas. Programmet omfattar sådan flygteknisk forskning som är av gemensamt civilt och militärt intresse. Vidare bidrar programmet till att stärka landets förmåga att aktivt delta i och dra nytta av internationellt forsknings- och teknologisamarbete. Projekten inom programmet genomförs i samverkan mellan flygindustri, universitet och högskola samt forskningsinstitut.

Regeringen bedömer att programmet har bedrivits på ett effektivt sätt och att resultaten hittills av programmet är positiva. Programmets betydelse från försvars- och näringspolitiska utgångspunkter motiverar enligt regeringen att programmet fortsätts. Forskningsprogrammet har en programtid på normalt tre år och nuvarande program går ut vid innevarande års slut. Regeringen avser att förlänga det nuvarande programmet 2001-2003 med ett år i syfte att möjliggöra att förslag om framtida program beaktas i samband med beslut om de försvars- och forskningspolitiska propositionerna.

Regeringen beräknar för 2004 ett statligt bidrag till finansieringen av programmet om 30 000 000 kronor varav 20 000 000 kronor beräknas under utgiftsområde 6 Totalförsvaret och anslag 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling och 10 000 000 kronor beräknas under utgiftsområde 24 Näringsliv och anslag 26:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling.

3.8.5.3 Insatser

Regeringens bedömning: Ambitionen vad avser internationell beredskap och internationella insatser skall även fortsättningsvis vara hög. I dagsläget saknas såväl verksamhetsmässiga som ekonomiska förutsättningar för att höja ambitionsnivån. Regeringens viljeinriktning att långsiktigt öka Sveriges internationella förmåga kvarstår. Sverige bör kunna delta i fredsfrämjande insatser i enlighet med de krav på operativ förmåga som riksdagen beslutat, i första hand med resurser och förband som har anmälts till internationella styrkeregister.

Försvarsmakten bör upprätthålla beredskap för och kunna genomföra incidentinsatser, dvs. upptäcka, ingripa och avvisa varje form av kränkning av svenskt territorium för att hävda rikets territoriella integritet i luften, till sjöss och på marken.

Försvarsmakten bör ha en sådan förmåga att beredskap kan upprätthållas och förändras för de krav och inom de tidsramar som regeringen med hänsyn till omvärldsläget beslutar.

Regeringen anser att den hittillsvarande inriktningen bör ligga fast. Detta innebär att det är fortsatt angeläget att samhällets resurser kan utnyttjas på ett effektivt och rationellt sätt.

Inriktningen för 2004 för stöd till samhället bör vara följande. Vid sidan av att medverka i räddningstjänst enligt räddningstjänstlagen (1986:1102), skall Försvarsmakten bidra till att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred och därvid kunna samverka med andra myndigheter och ställa resurser till förfogande. Uppgiften att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred skall inte utgöra en utgångspunkt för Försvarsmaktens utformning och omfattning.

Skälen för regeringens bedömning:

Internationella insatser

Kfor i Kosovo

Sverige har deltagit aktivt i den fredsfrämjande verksamheten på Balkan sedan 1993. Detta visar på Sveriges långsiktiga engagemang, vilket skall gälla även framgent på Balkan. Nato planerar att reducera styrkan i Kosovo från ca 25 000 personer till ca 17 500 vid årsskiftet. Regeringen avser, som ett led i Nato:s omstrukturering, reducera det svenska bidraget till Kfor från och med den 1 januari 2004. Denna reduktion kommer inte att påverka det svenska brigadledningsansvaret för MNB (C), Multinational Brigade Centre, som sträcker sig från den 1 november 2003 till den 1 maj 2004. Insatsen beräknas kosta ca 920 miljoner kronor under 2003.

Sfor i Bosnien-Hercegovina

Sverige avser fortsatt delta i Sfor med stabsofficerare och en underrättelsecell (Swenic). Då det nordiska underrättelsecentret (Nordic) upphört att existera kommer nu Swenic, under hösten 2003, utökas till fyra personer. Det fortsatta svenska deltagandet i Sfor är viktigt inte minst med tanke på diskussionen om ett

eventuellt EU-övertagande av insatsen efter Nato. Insatsen beräknas kosta ca 12 miljoner kronor under 2003. EU:s beredvillighet att ta över ledningen av Sfor under 2004/2005, kan komma att påverka Sveriges framtida bidrag till insatsen.

Concordia i Makedonien

Den 31 mars avslutade Nato sin insats i Makedonien och ersattes då av EU:s första militära krishanteringsinsats, Operation Concordia. Styrkans mandat grundas på en formell begäran från den Makedonska regeringen till EU. Insatsen genomförs i enlighet med FN-resolution 1371, som uttalar stöd för en multinationell säkerhetsrelaterad närvaro så att förutsättningar kan skapas för att genomföra Ohrid-överenskommelsen. Styrkans uppgifter är att bidra till en synlig militär närvaro, övervaka situationen till stöd för de civila övervakarna från EU och Osse samt upprätthålla kontakter med lokala myndigheter och övriga internationella aktörer i landet. EU-styrkan omfattar omkring 350 personer av vilka något mer än hälften utgörs av stabspersonal och resten av markförband, med högkvarter i Skopje. Totalt deltar 27 länder. Sverige bidrar med två övervakningsteam med totalt åtta personer. Därtill tillkommer sex stabsofficerare i olika delar av kommandokedjan. I juli fattades beslut om att förlänga den EU-ledda insatsen fram till den 15 december 2003. Insatsen beräknas kosta ca 15 miljoner kronor under 2003.

Isaf i Afghanistan

Regeringen beslutade i juni 2003 om att fortsatt ställa den svenska styrkan till Isafs förfogande, dock längst till och med den 19 december 2003. Den 11 augusti 2003 övertog Nato ledningen av Isaf. För 2003 beräknas det svenska bidraget till Isaf kosta ca 80 miljoner kronor. Formerna för ett ev. fortsatt svenskt deltagande i återuppbyggnaden av Afghanistan under 2004 bereds för närvarande i Regeringskansliet. Fortsatt placering av samverkansofficerare vid US Centcom hänger samman med Sveriges fortsatta engagemang i Afghanistan.

Monuc i Demokratiska Republiken Kongo (DRK)

Riksdagen medgav den 16 april 2003 att Sverige ställer en väpnad styrka till FN:s mission Monuc:s förfogande. Regeringen beslutade den 30 april om deltagande med en flygfältsenhet och stabsofficerare om högst 90 personer. Insatsen är begränsad till 12 månader och innebär betjäning av flygplatsen i Kindu. Sverige deltar därmed som enda västland med truppbidrag för att stödja FN:s arbete inom Monuc och fredsprocessen i DRK. Sverige erhöll under sommaren 2003 posten som ställföreträdande befälhavare i Monuc.

Säkerhetsrådet antog i augusti 2003 en resolution som ger Monuc ett nytt mandat som främst innebär uppgifter enligt kapitel sju och utökning av den militära styrkan. Inriktningen är att den svenska flygfältsenheten i Kindu skall avvecklas under sommaren 2004 i enlighet med fattade beslut. Insatsen är beräknad att kosta ca 120 miljoner kronor under 2003 och ca 80 miljoner kronor under 2004.

Artemis i Demokratiska Republiken Kongo (DRK)

I april och maj försämrades säkerhetsläget kraftigt i DRK:s östra provins Ituri. Med riksdagens godkännande, fattade regeringen den 19 juni 2003 beslut om insats med svenskt specialförband. Det svenska bidraget om ca 80 personer ställdes till den franskledda Euforstyrkans förfogande i Bunia, Ituri och hade mandat till och med den 1 september 2003. Insatsen har beräknats kosta 90 miljoner kronor. Bidrag till EU:s gemensamma kostnader och kostnader för placering av stabsofficerare inkluderas.

Beredskap för internationella insatser

Försvarsmakten skall ha en sådan förmåga att beredskap kan upprätthållas och förändras för de krav och inom de tidsramar som regeringen med hänsyn till omvärldsläget beslutar. Regeringen vill lyfta fram övningsverksamheten som en viktig komponent i Försvarsmaktens förmåga. Att utveckla Försvarsmaktens förmåga att verka internationellt kräver möjligheter att öva i internationella sammanhang. Petersbergsuppgifterna bör vara vägledande vid val och planering av övningar. Nato har erbjudit länder knutna till Partnerskap för fred att i större utsträckning delta i Natos egen övnings-

verksamhet. Regeringen bedömer att enskilda övningar inom ramen för Partnerskap för fred sannolikt kan komma att minska i omfattning och konstaterar även att EU inte bedriver övningsverksamhet på förbandsnivå. Mot denna bakgrund anser regeringen att Försvarsmakten kan delta i den del av Nato:s övningsverksamhet som är öppen för PFF-länder och som är förenlig med vår svenska militära alliansfrihet. För att uppfylla behovet av gemensamma övningar anser regeringen vidare att Försvarsmakten bör medverka i såväl bi- som multilaterala övningar. Försvarsmakten bör härvidlag prioritera övningar med medlemsstater i EU eller Nato. Svensk medverkan med förband och enheter i internationell övningsverksamhet skall i varje enskilt fall prövas av regeringen.

När det gäller utvecklingen av den internationella förmågan generellt, vill regeringen anföra följande. Regeringen bedömer att den internationalisering som Försvarsmakten genomgått resulterat i värdefulla erfarenheter och en ökad interoperabilitet. Regeringen anser att uppträdandet vid de insatser där förband deltagit hållit en hög klass. Ambitionen vad avser internationell beredskap och internationella insatser skall även fortsättningsvis vara hög. I dagsläget saknas såväl verksamhetsmässiga som ekonomiska förutsättningar för att höja ambitionsnivån. Regeringens viljeinriktning att långsiktigt öka Sveriges internationella förmåga kvarstår däremot. En förbättrad synergi mellan nationell och internationell insatsförmåga är då av avgörande betydelse. Det nationella försvarets behov skall påverka utformningen av de förband och kompetenser vi avser bidra med internationellt. Metoderna att tillvarata erfarenhet och kompetenser från förband som deltagit i internationella insatser bör utvecklas. Urvalet av förband som anmälts till internationella styrkeregister bör fortlöpande ses över.

Mot bakgrund av Försvarsmaktens redovisning avseende de verksamhetsmässiga förutsättningar för att från 2004 öka förmågan att delta med förband i internationella insatser samt mot den redovisade kostnadsutvecklingen menar regeringen att varje ny anmälan till ett förbandsregister fordrar ett avvägningsarbete där utveckling av internationell förmåga måste vägas mot andra behov för insatsorganisationen t.ex. den mångfald av förbandstyper Sverige ansett sig behöva upprätthålla som militärt alliansfri stat.

EU har fått en allt större roll i militär krishantering. Sveriges ambition att delta i fredsfrämjande verksamhet har höjts i och med vårt medlemskap i EU och den framväxande krishanteringsförmågan inom EU. Deltagandet med insats av militära förband inom ramen för ESFP sker på grundval av nationella beslut av varje enskilt medlemsland. EU håller vidare på att utveckla sin snabbinsatsförmåga med en reaktionstid på 5-30 dagar eller mindre som komplement till den militära styrka om upp till 50 000 – 60 000 soldater som kan sättas in inom 60 dagar (EU Headline Goal). EU:s insats i DRK visar att EU till viss del redan har en snabbinsatsförmåga. Tidsförhållandena är ofta knappa och förutsätter flexibilitet och snabbhet av samtliga EU:s medlemsländer.

Nordcaps

Inom det militära området utgörs kärnan i det nordiska försvarsrelaterade samarbetet av verksamheten på det fredsfrämjande området inom samarbetsstrukturen Nordcaps (Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support). Under 2002 undertecknades ett övergripande samförståndsavtal för samarbetet. Avtalet reviderades under 2003 för att möjliggöra isländskt medlemskap. Vidare har överenskommelse rörande samarbete mellan Nordcaps-länderna och Storbritannien undertecknats. Den 1 juli 2003 förklarades Nordcaps krishanteringsstyrka upp till brigads storlek operativ. Sverige innehar under 2003 ordförandeskapet i Nordcaps. Under 2004 kommer utvecklingen av krishanteringsstyrkan att fortsätta.

Shirbrig

FN har ett behov av snabbt tillgängliga militära enheter. Stärkandet av FN:s snabbinsatsförmåga har bl.a. skett genom etablerandet av Shirbrig (The Multinational Standby High Readiness Brigade for UN operations). Shirbrig är en multinationell insatsstyrka med 16 medlemsländer. Samarbetet syftar till att kunna ställa förband upp till brigads styrka till FN:s förfogande. Tanken är att en insats med Shirbrig skall pågå i högst sex månader, varpå en reguljär FN-styrka skall kunna ta över. Shirbrig har ett stående planeringselement utanför Köpenhamn i Danmark. Planeringselementet utgör kärnan i ett kommande Shirbrig HQ. Shirbrig är

emellertid inte ett stående förband utan varje anmäld enhet, som även kan vara anmäld till andra styrkeregister, ställs till Shirbrig:s förfogande efter nationella beslut i det bidragande landet. Beslut om deltagande i insats fattas från fall till fall. Under 2003 har ett av de anmälda svenska förbanden - ingenjörkompaniet - uppgraderats till Rapid Deployment Level. Det innebär att insatsberedskapen fortfarande är 30 dagar från nationellt beslut, men att vissa administrativa förberedelser, för att underlätta en insats, görs redan innan beslut om ett deltagande fattats. Förberedelserna kan bestå i att upprätta avtalsutkast till MOU, eller materiellistor för att underlätta kommande transporter.

Incidentinsatser

Försvarsmaktens förmåga att upptäcka och ingripa mot kränkningar av territoriet och särskilt i Östersjöområdet skall upprätthållas. Förmågan skall snabbt kunna ökas i anslutning till akuta kriser. Därutöver skall förmågan att upptäcka och avvisa säkerhetshot samt att tidigt kunna upptäcka NBC-insatser i närområdet vidmakthållas.

Anpassningsförmåga

I och med 1996 års försvarsbeslut introducerades en anpassningsprincip för det militära försvaret. De styrinstrument som förutsågs i beslutet har inte fått avsedd verkan, bland annat har planering och realiserbarhetsgranskning av beredskaps-höjningar och andra anpassningsåtgärder inte genomförts. Genom regeringens beslut den 8 maj 2003 om en differentierad beredskap baserat på en förnyad bedömning av den säkerhetspolitiska utvecklingen förbättras tillämpningen av anpassningsprincipen. Detta kommer genom differentieringsbeslutet att omfatta en större del av krigsförbanden och därmed bidra till handlingsfrihet att vid behov kunna förändra försvarsförmågan med hänsyn till utvecklingen i omvärlden. Regeringen avser återkomma till riksdagen med en redovisning i denna fråga inför nästa försvarsbeslut.

Grundberedskap

Resurser ur grundorganisationen jämte delar ur insatsorganisationen skall ha beredskap för att

möta de hot som kortsiktigt kan uppstå i rådande omvärldsläge. Beredskap för ingripande mot kränkningar av svenskt territorium skall finnas med kraftsamling till tider och områden där risken för kränkningar är som störst. Försvarsmakten skall upprätthålla en sådan beredskap som framgår av ett hemligt regeringsbeslut jämte ett regeringsbeslut avseende särskild beredskap inom Försvarsmakten.

Regeringen har den 8 maj 2003 beslutat om en differentierad beredskap av insatsorganisationen. Innebörden är att endast de förband som oundgängligen behövs och är lämpade för att möta såväl okonventionella som konventionella hot i det omedelbara tidsperspektivet skall ges en hög beredskap. Därmed skapas en bättre grund för prioritering av resurser mellan förband, vilket möjliggör ökade satsningar på förband med hög beredskap. Detsamma gäller för förband avsedda för internationella insatser i enlighet med vad regeringen anmält till internationella styrkeregister. Minskade satsningar kan göras på andra delar av insatsorganisationen som i konsekvens med detta skall ges en lägre beredskap, dvs. ett eller flera år. Användbarheten och tillgängligheten mellan insatsorganisationens förband skall härigenom varieras vad gäller utbildning, övning, utrustning och personellt innehåll. Genom dessa åtgärder skall nödvändiga förutsättningar skapas för att uppnå en hög insatsförmåga i det i jämförelse med insatsorganisationen som helhet, begränsade antal förband som behövs för att lösa Försvarsmaktens uppgifter inom ramen för nuvarande säkerhetspolitiska läge.

Stöd till samhället

Regeringen anser att den hittillsvarande inriktningen bör ligga fast. Detta innebär att det är fortsatt angeläget att samhällets resurser kan utnyttjas på ett effektivt och rationellt sätt.

Försvarsmakten har många resurser anskaffade för insatsorganisationen som kan användas även för andra angelägna ändamål i samhället. Där så är möjligt och det inte påverkar Försvarsmaktens grundläggande verksamhet negativt bör ett gemensamt utnyttjande eftersträvas. Som framgår av avsnitt 3.8.4.4 är Försvarsmaktens resurser ofta av betydelse vid olyckor och andra allvarliga händelser. Regeringen vill dock erinra om att möjligheten till gemensamt nyttjande av Försvarsmaktens

resurser inte innebär att en myndighet kan underlåta att anskaffa de resurser som myndigheten behöver för sin ordinarie verksamhet, för att i stället förlita sig på Försvarsmaktens stöd. Stöd från Försvarsmakten skall vara en hjälpresurs när de ordinarie resurserna vid en allvarligare händelse inte räcker till.

I fråga om inriktningen av verksamheten för 2004 vill regeringen peka på bl.a. följande. Uppgiften att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred skall enligt regeringen inte utgöra en utgångspunkt för Försvarsmaktens utformning och omfattning. Däremot skall förhållandet beaktas i planeringen.

Försvarsmakten skall, vid sidan om skyldigheten att medverka i räddningstjänst enligt räddningstjänstlagen, i första hand med grundorganisationens resurser kunna stärka samhället vid svåra påfrestningar i fred och därvid kunna ställa resurser till förfogande.

När det gäller uppgiften att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred anser regeringen att Försvarsmakten tillsammans med ansvariga myndigheter och utgående från deras behov av stöd bör fortsätta planeringen för militära stödinsatser inom de områden där det är särskilt viktigt att det finns en tillräcklig beredskap, dvs. bl.a. vid radioaktivt nedfall, störningar i elförsörjning eller telekommunikationer, vid översvämningar och dammbrott samt vid kemikalieolyckor.

När det gäller annat stöd än enligt uppgiften att stärka samhället bör Försvarsmakten fortsätta att utveckla sin förmåga att samverka med civila myndigheter och att kunna lämna stöd till samhället inom skilda områden i enlighet med räddningstjänstlagen (1986:1102) och förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet.

Regeringen avser att se till att Försvarsmakten under 2004 fortsätter att utveckla möjligheterna att lämna stöd till samhället i linje med det arbete myndigheten framgångsrikt har bedrivit de senaste åren.

3.8.5.4 Försvarsunderrättelseverksamhet

Regeringens bedömning: Ominriktningen mot strategiska underrättelser av relevans för utrikes, säkerhets- och försvarspolitikerna bör fortsätta. Försvarsunderrättelseverksamheten bör också

vidareutveckla förmågan att bidra till det internationella underrättelsesamarbetet, särskilt såvitt avser det stöd som kan lämnas till EU. Ytterligare ansträngningar att stödja svensk trupp och personal i fredsfrämjande och andra internationella insatser bör göras.

Skälen för regeringens bedömning: Den tyngdpunktsförskjutning som skett från traditionell militär förvarning och heltäckande operativ och taktisk förvarning mot strategiska och icke-militära underrättelser och den vidgade hotbilden bör fortsätta. Det innebär en fortsatt utveckling av försvarsunderrättelsemyndigheternas förmåga att stödja regeringen med underrättelser som är relevanta för utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Därutöver ställer det intensifierade internationella underrättelsesamarbetet nya krav på försvarsunderrättelseverksamheten. Inte minst innebär stödet till EU:s framväxande förmåga inom ramen för GUSP och ESFP att tidigt upptäcka potentiella kriser, att försvarsunderrättelseverksamheten måste utvecklas för att bättre svara mot dessa nya behov. I takt med att Sveriges deltagande i internationella insatser kan förväntas öka är det också angeläget att ansträngningar görs att stödja svensk trupp och annan personal i insatsområdet.

Sammantaget gör regeringen den bedömningen att det är av vikt att det förändringsarbete som inletts för att förbättra inriktningen, inhämtningsmetoderna och analyserna i syfte att öka relevansen av produktionen fortsätter. Behoven av en eventuell anpassning av den lagstiftning som reglerar förutsättningarna för försvarsunderrättelsemyndigheternas verksamhet för att bättre svara mot dessa ändrade förhållanden övervägs.

3.9 Verksamhetsområdet Det civila försvaret

3.9.1 Omfattning

I fred är civilt försvar den verksamhet som genomförs för att skapa och vidmakthålla samhällets förmåga att motstå ett väpnat angrepp. Det civila försvaret är därmed inte en organisation utan den verksamhet som ett flertal

aktörer genomför i syfte att komplettera det fredstida samhällets förmåga att hantera kriser. En viktig sådan verksamhet inom det civila försvaret är att analysera behoven av och möjligheterna till att kunna vidta olika typer av anpassningsåtgärder i situationer med förändrade omvärldslägen. Sådana åtgärder skall också planeras och vid behov förberedas.

Samhällets planering av åtgärder inom beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och för höjd beredskap sker sedan den 1 juli 2002 samordnat inom ramen för sex samverkansområden; Teknisk infrastruktur, Transporter, Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen, Ekonomisk säkerhet, Områdesvis samordning, samverkan och information samt Skydd, undsättning och vård. I områdena ingår myndigheter som bedriver verksamhet med starkt inbördes samband. Av förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap framgår att vissa myndigheter antingen skall planera och vidta förberedelser för att förebygga, motverka och begränsa identifierade sårbarheter och risker eller vidta de förberedelser som krävs inom respektive myndighets ansvarsområde vid höjd beredskap. De flesta myndigheter, som uppräknas i bilagan till förordningen, har till uppgift att göra både och.

Samverkansområdena utgör kopplingen mellan verksamhetsområdena Det civila försvaret och Svåra påfrestningar som är inordnade under politikområdena Totalförsvaret respektive Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. För verksamhetsområdet svåra påfrestningar finns dock inga särskilda medel avsatta inom utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet utan åtgärder på detta område finansieras i huvudsak inom ramen för myndigheternas ordinarie verksamhet över andra utgiftsområden. Enligt finansieringsprinciperna för det civila försvaret medges dock finansiering av viss verksamhet avseende svåra påfrestningar på samhället i fred över anslaget 6:5 Civilt försvar. Det civila försvaret omfattar även viss verksamhet som bedrivs av de totalförsvargemensamma myndigheterna. Dessa är Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarshögskolan, Totalförsvarets pliktverk och Försvarets radioanstalt.

3.9.2 Utgiftsutveckling

År 2002 präglades av ett omfattande förändringsarbete till följd av den reform som trädde i kraft vid halvårsskiftet i enlighet med regeringens förslag i propositionen Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158, bet. 2001/02:FöU10, rskr. 2001/02:261). Den innebar bl.a. att tre nya anslag inrättades på tilläggsbudget 1 för budgetåret 2002 i samband med 2002 års ekonomiska vårproposition (prop. 2001/02:100, bet. 2001/02:FiU21, rskr. 2001/02:326). De nya anslagen 6:19 Krisberedskapsmyndigheten, 6:20 Styrelsen för psykologiskt försvar och 6:21 Civilt försvar ersatte de tio anslag som tidigare anvisats för funktioner inom det civila försvaret och som upphörde vid utgången av 2002. Finansieringen av de nya anslagen skedde genom att funktionsanslagen minskades i motsvarande grad. Tidigare lämnade bemyndiganden ersattes samtidigt med ett samlat bemyndigande för ramanslaget 6:21 Civilt försvar.

Reformen ledde övergångsvis till vissa osäkerheter som bl.a. gav myndigheterna problem med att prognostisera behov av medel under första respektive andra halvåret 2002. Dessa osäkerheter medförde att anslaget 6:8 Hälso- och sjukvård m.m. överskreds med 6 341 000 kronor. Regeringen medgav Socialstyrelsen att få överskrida anslaget samtidigt som motsvarande belopp fördes bort som en indragning från anslaget 6:21 Civilt försvar. Det tillgängliga utrymmet för Socialstyrelsens verksamhet inom utgiftsområde 6 var därmed oförändrat under 2002. Även för anslaget 6:11 Funktionen Transporter, anslagsposten 1 ÖCB: Åtgärder inom den civila delen av totalförsvaret medgavs ett över-skridande på 470 000 kronor samtidigt som motsvarande belopp fördes bort från anslaget 6:21 Civilt försvar.

För 2002 anvisades 2 013 086 000 kronor för verksamheten inom det civila försvaret. Under året uppgick utgifterna till 1 767 905 000 kronor. Anslagsparandet uppgick vid utgången av 2002 till 333 190 000 kronor. Utbetalningar för sårbarhetsreducerade åtgärder i IT-infrastruktur med hög överföringskapacitet var lägre än beräknat eftersom utbyggnaden av infrastrukturen försenats p.g.a. förändrat marknadsläge.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2003 uttalat att en första fullständig redovisning av fördelningen mellan det militära och det civila försvaret bör kunna ske i budgetpropositionen för 2004.

Regeringen uppskattar att av de budgeterade utgifterna 2004 för politikområdet kan uppskattningsvis omkring 2 130 miljoner kronor hänföras till verksamhetsområdet det civila försvaret.

3.9.3 Mål

Målet för verksamheten inom det civila försvaret och för utformningen av resurserna är att

- värna civilbefolkningen, trygga en livsnödvändig försörjning, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp och krig i vår omvärld,
- bidra till fred och säkerhet i omvärlden och
- stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred.

Dimensionerande för det civila försvaret är att säkerställa en förmåga vid höjd beredskap.

Därutöver skall verksamheten och utformningen av resurserna bl.a. stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred.

3.9.4 Genomförda insatser, resultat, bedömning och inriktning

3.9.4.1 Sammanfattande bedömning av förmågan inom det civila försvaret

Grunden för samhällets krishantering utgörs av de resurser som samhället förfogar över i normala fall. Med utgångspunkt i den normala fredsverksamheten (basförmågan) vidtas de åtgärder som krävs för att kunna möta de krav som bedöms uppstå i samband med ett väpnat angrepp, dvs. en s.k. grundförmåga skapas. Grundförmågan skall ge dels en omedelbar förmåga, dels en handlingsfrihet på både kort och lång sikt. Det civila försvaret skall kunna motstå väpnat angrepp av begränsad omfattning, andra former av angrepp som t.ex. informationsoperationer mot samhällsviktiga

IT-system, effekter av insatser med biologiska och kemiska stridsmedel samt stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar i fred. Planeringsperspektivet på kort sikt motsvarar en förmåga att efter högst ett års förberedelser kunna motstå begränsade militära angrepp. Vidare skall verksamheten inom en femårsperiod kunna anpassas så att det finns en förmåga att möta ett angrepp av större omfattning.

Det nya planeringssystemet medför behov av nya former för uppföljning avpassade för den nya strukturen. Regeringen har uppdragit åt Krisberedskapsmyndigheten att redovisa en metod för hur en heltäckande uppföljning och förmågebedömning skall kunna ske. Uppföljningen skall avse måluppfyllelse både för svåra påfrestningar på samhället i fred och för civilt försvar. Uppdraget redovisades den 30 maj 2003. De nya metoderna skall kunna tillämpas för uppföljning av verksamhetsåret 2003.

Bedömningen av förmågan inom det civila försvaret för 2002 har gjorts på ett annat sätt än för tidigare år p.g.a. att två planeringssystem tillämpats under året. Tidigare lämnades en bedömning av förmågan per funktion eller per delfunktion. För 2002 lämnas en bedömning av grundförmågan för verksamheter hos 13 myndigheter. Dessa är Banverket, Finansinspektionen, Krisberedskapsmyndigheten, Livsmedelsverket, Luftfartsverket, Post- och telestyrelsen, Rikspolisstyrelsen, Sjöfartsverket, Socialstyrelsen, Statens räddningsverk, Statens energimyndighet, Styrelsen för psykologiskt försvar, Affärsverket svenska kraftnät och Vägverket. Dessutom lämnas en bedömning av verksamheten inom informationssäkerhetsområdet och NBC-beredskapen.

Förmågan relateras till följande bedömningsnivåer:

- God: Resurser (kapaciteten) motsvarar eller överstiger behovet. Uppgifterna kan lösas.
- Godtagbar: Brister och störningar nedsätter handlingsfriheten och förmågan. Uppgifterna kan dock i huvudsak lösas.
- Icke godtagbar: Svåra brister. Uppgifterna kan inte lösas.

Som framgår av följande avsnitt uppger flertalet myndigheter att grundförmågan inom deras ansvarsområde var godtagbar vid utgången av 2002. Luftfartsverket, Post- och telestyrelsen,

Affärsverket svenska kraftnät och Sjöfartsverket uppger emellertid en icke godtagbar förmåga. Sjöfartsverket har som enda myndighet graderat ned sin bedömning till icke godtagbar vilket beror på en försämrad ledningsförmåga då myndigheten av sanitära skäl tvingats evakuera från ordinarie lokaler. Statens räddningsverk har höjt sin bedömning från icke godtagbar till godtagbar inom räddningstjänstområdet. Vissa brister kvarstår dock vad avser förmågan att möta NBC-hot och att genomföra räddningsinsatser i miljöer med oexploderad ammunition.

Regeringens sammanfattande bedömning

Att sammanfatta och bedöma förmågan inom det civila försvaret är förenat med stor osäkerhet. Förmågan påverkas av olika omvärldsfaktorer, inte minst den tekniska utvecklingen som leder till ökad komplexitet och ökat beroende mellan de tekniska infrastruktursystemen.

Regeringen bedömde i budgetpropositionen för 2003 att förmågan att motstå ett väpnat angrepp inom det civila försvaret som helhet efter en tid av anpassning var godtagbar vid utgången av 2001. Myndigheterna har vid bedömningen av förmågan vid utgången av 2002 använt en annan redovisningsstruktur än under tidigare år. Detta förhållande föranleder emellertid inte regeringen att göra en annan bedömning av det civila försvarets samlade förmåga än den som gjordes i förra årets budgetproposition. Inte heller utvecklingen i omvärlden motiverar någon ändrad bedömning.

Gränssättande för förmågan och uthålligheten i alla tidsperspektiv är liksom tidigare förmågan inom områdena elförsörjning, telekommunikationer och informationssäkerhet. De kvarstående bristerna i bas- och grundförmågor, som regeringen i det följande pekar på, kan komma att minskas genom förstärkningar av samhällets samlade förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar i fredstid.

I budgetpropositionen för 2003 redogjorde regeringen för avsikten att lämna en bedömning för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred separat från bedömningen av grundförmågan inom det civila försvaret. Regeringen har den 26 juni 2003 lämnat ett uppdrag till Krisberedskapsmyndigheten att analysera och redovisa på vilka områden och i vilken omfattning en särskild förstärkt fredstida

förmåga behövs vid svåra påfrestningar på samhället. Enligt uppdraget skall Krisberedskapsmyndigheten vidare analysera och redovisa om den verksamhet som krävs för att nå grundförmåga kan uppfyllas inom ramen för samhällets ordinarie beredskap för störningar (samhällets basförmåga) och en förstärkt fredstida förmåga. Ett syfte med uppdraget är att ge en tydligare bild av behov av åtgärder när det gäller förstärkt fredstida förmåga respektive grundförmåga vilket utgör en utgångspunkt för framtida mål- och resultatstyrning och uppföljning.

Regeringen avser att i en särskild proposition 2005 återkomma till frågan om hur samhällets samlade förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar och andra allvarliga kriser skall utvecklas, inklusive totalförsvarets stöd till denna förmåga.

3.9.4.2 Övergripande inriktning av verksamheten för 2004

Den övergripande inriktningen för 2004 överensstämmer med den som regeringen redovisat i propositionen 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret och propositionen 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap. Den förebyggande verksamheten utgör en viktig del i ambitionen att minska risken för och konsekvenserna av allvarliga händelser i hela hotskalan. En fortsatt stärkt områdesvis krishanteringsförmåga på lokal och regional nivå ger en väsentlig grund för samhällets samlade förmåga att kunna hantera allvarliga händelser.

Arbetet med att skapa ett mer robust samhälle skall fortsätta. Områden av särskild betydelse är el-, tele- och informationssäkerhet samt skydd mot NBC-händelser. Det är av stor betydelse att det i en händelse av störningar finns etablerade samverkansstrukturer, liksom att personal är väl utbildad och övad i systemen. Det är angeläget att de brister som försämrar förmågan att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred och väpnat angrepp leder till åtgärder från berörda myndigheter. De åtgärder som ger mest effekt på samhällets samlade förmåga skall prioriteras. Krisberedskapsmyndigheten har en viktig samordnande roll i detta sammanhang.

Det bör vidare kunna vidtas åtgärder under en anpassningsperiod för att uppnå en tillräcklig

förmåga mot väpnat angrepp vid ett förändrat omvärldsläge.

Regeringen anser att en utvecklad samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv är en viktig del av den nya strukturen för krishantering. En sådan samverkan synliggör bl.a. komplexa beroenden mellan och sårbarheter hos samhällsviktiga infrastruktursystem och samhället i övrigt. Kunskapen om kritiska faktorer i infrastruktursystem, beroenden mellan dessa samt insikt om behov av åtgärder för att öka säkerhet och uthållighet bör klarläggas. Samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv bör fortsatt förstärkas inte bara på central nivå utan även på regional och lokal nivå. Regeringen vill betona att på central nivå har Krisberedskapsmyndigheten en särskild roll att skapa överblick, samla information, bygga kunskap, förmedla kontakter och att kontinuerligt lyfta fram betydelsen av att näringslivet och den offentliga sektorn arbetar tillsammans med samhällets säkerhet och beredskap.

3.9.4.3 Samverkansområde Teknisk infrastruktur

Resultat och analys

Affärsverket svenska kraftnät bedömer att förmågan inom delområdet Elförsörjning vid utgången av 2002 var icke godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Bedömningen baseras främst på att elsystemets basförmåga behöver stärkas. Nivån på elberedskapen har avgörande betydelse för det civila försvarets förmåga. Så gott som alla viktiga samhällsfunktioner är beroende av en stabil eltillförsel. Samtidigt är sårbarheten i elsystemet betydande.

De beredskapsåtgärder som genomförts under 2002 har, tillsammans med tidigare åtgärder, förbättrat elförsörjningens förmåga. Flertalet av de åtgärder som vidtas för höjd beredskap har även effekter för beredskapen för svåra påfrestningar på samhället i fred.

Under 2002 har verksamheten bedrivits för att minimera riskerna för störningar i elförsörjningen i samhället och säkerställa att samhällets grundläggande behov kan tillgodoses vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp. Bland annat har arbetet med att

skapa en helhetssyn för elförsörjningens säkerhet och beredskap bedrivits i projektform. Den privat-offentliga sektorsövergripande samverkan som etablerats mellan aktörer inom el-, tele- och IT-områdena har fördjupats, bl.a. genom att åtgärder för en mer strukturerad privat-offentlig samverkan vidtagits och samverkansformer mellan nätföretagen vid svåra störningar har etableras. En plattform för det fortsatta arbetet har lagts som bl.a. definierar aktörer och inriktar utvecklingsarbetet under 2003. Kontakterna med och kunskaperna hos viktiga elföretag och elanvändare har ökat genom informationsåtgärder och kunskapsspridning. En gemensam syn på problem och möjligheter håller på att etableras och kompetensen hos viktigare aktörer att samverka för elförsörjningens säkerhet och beredskap har höjts.

Affärsverket svenska kraftnät har under året beslutat att inrätta en ny beredskapsorganisation som ersättning för den gamla krigsorganisationen. Krishanteringsförmågan har ökat genom utbildningar i krisledning. Tekniska beredskapsåtgärder har vidtagits för att se till att elsystemet kan drivas från säkra reservstyrningsplatser och som stöd till den fortsatta utbildnings- och övningsverksamheten inom driftsäkerhet har utvecklingen av ett simuleringsverktyg påbörjats. Möjligheter att övergå till s.k. ö-drift i samband med svåra störningar i kristid har förbättrats, bl.a. genom inköp och upprustning av gasturbiner. Ö-drift innebär att ett elsystem inom ett begränsat geografiskt område drivs lokalt. För att förbättra möjligheterna till kommunikation har försök genomförts med satellittelefon mellan reparationsenheter. För att öka möjligheterna att snabbt kunna reparera ledningar har ersättningsmateriel anskaffats. Erfarenheter från störningar under 2002 visar att de bandvagnar och reservverk som hyrts ut till elnätsföretagen förbättrat förmågan för företagen att snabbt åtgärda fel i näten. Svenska kraftnät har övertagit 140 bandvagnar och 170 reservkraftaggregat från Försvarmakten.

Post- och telestyrelsen har bedömt förmågan att motstå ett väpnat angrepp som i huvudsak icke godtagbar inom delområdet Telekomunikationer, dvs. oförändrad i förhållande nivån vid utgången av 2001.

Det allvarligaste hotet mot telefunktionen i fredstid bedöms vara omfattande och långvariga avbrott i elförsörjningen. Ett annat potentiellt,

allvarligt hot mot teleinfrastrukturen är intrång i viktiga informationssystem och manipulation av vitala telefunktioner.

Under 2002 har den sista planerade fullträffskyddade berganläggningen färdigställts. I sådana anläggningar ges operatörerna möjlighet att installera utrustning i skyddade lokaler. En stor del av insatserna under 2002 har ägnats åt att bygga in ökad redundans i de nya näten, vilket minskar risken för avbrott. Bland annat har ytterligare en optokabelförbindelse mellan Stockholm och Gotland färdigställts. Detta har medfört att samhällsviktiga funktioner säkerställts. Dessutom har försök med abonnentprioritering i fasta och mobila nät slutförts och en utvärdering av försöken pågår.

Post- och telestyrelsen har enligt sin instruktion (1997:401) ett sektorsansvar på postområdet. I sektorsansvaret ingår att agera som en samordnande myndighet för postbefordran vid svåra påfrestningar. Post- och telestyrelsen har under våren 2003 inkommit till regeringen med rapporten ”Nio år med postlagstiftningen – en utvärdering”. I denna görs bedömningen att de eventuella åtgärder, som kan komma att behöva vidtas från Post- och telestyrelsen sida för att säkerställa posthanteringen vid svåra påfrestningar och i krig, rymms inom befintliga anslag och att några andra regelförändringar inte är nödvändiga. Regeringen gör bedömningen att det finns möjlighet att agera inom befintliga samverkansformer och anslag i händelse av svåra påfrestningar inom postbefordran i framtiden.

Post- och telestyrelsen fick den 30 maj 2002 i uppdrag av regeringen att inrätta en rikscentral för IT-incidentrapportering. Sedan den 1 januari 2003 är Sveriges IT-incidentcentrum (Sitic) i drift. Centrumet har som främsta uppgift att stödja samhället i arbetet med skydd mot IT-incidenter genom att inrätta ett system för informationsutbyte om IT-incidenter mellan samhällets organisationer och Sitic. Sitic skall snabbt kunna sprida information om nya problem som kan störa IT-system. Att lämna information och råd om förebyggande åtgärder ingår också i uppdraget. Slutligen skall Sitic sammanställa och ge ut statistik som underlag för kontinuerliga förbättringar i det förebyggande arbetet. Post- och telestyrelsen har gjort regeringen uppmärksam på att sekretesslagen kan vara ett hinder i detta arbete.

Frågan är under beredning inom Regeringskansliet.

När det gäller delområdet Informations-säkerhet har Krisberedskapsmyndigheten ett sammanhållande myndighetsansvar för samhällets informationssäkerhet och skall sammanställa en helhetsbild av informationssäkerheten. Myndigheten skall i detta arbete analysera omvärldsutvecklingen inom området mot bakgrund av erhållet underlättelseunderlag och årligen lämna en samlad bedömning till regeringen. En första sådan bedömning kommer att redovisas avseende 2003 i samband med årsredovisningen. Myndigheten skall också utveckla samarbetet mellan offentlig sektor och näringsliv samt arbeta förebyggande med utbildning och information. Krisberedskapsmyndigheten har bildat ett informationssäkerhetsråd med företrädare för myndigheter och organisationer som skall informera om utvecklingstrender, lämna förslag och synpunkter avseende inriktning, prioritering och genomförande av KBM:s arbete samt föra ut information om KBM:s arbete inom området.

Försvarets materielverk fick i regleringsbrevet för 2003 i uppgift att bygga upp ett system för evaluering och certifiering av IT-säkerhetsprodukter enligt en internationell överenskommelse ”Arrangement on the Recognition of Common Criteria Certificates in the field of Information technology Security” (CCRA). Sverige har anslutit sig till denna standard (ISO/IEC IS-15408) genom att SWEDAC har anslutit sig och ingår i CCRA som medlem.

Försvarets radioanstalt fick i regleringsbrevet för 2003 i uppgift att tillhandahålla teknikkompetens inom informationssäkerhetsområdet. Avsikten med detta uppdrag var att Försvarets radioanstalt skall kunna stödja insatser vid nationella kriser med IT-inslag, medverka till identifieringen av inblandade aktörer vid hot mot samhällsviktiga system, genomföra aktiv IT-kontroll samt ge annat tekniskt stöd inom informationssäkerhetsområdet.

Styrelsen för psykologiskt försvar har inom delområdet Mediedistribution bedömt förmågan vid utgången av 2002 som godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001.

Enligt Styrelsen för psykologiskt försvar har Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och

Teracom AB en god beredskap nationellt, regionalt och lokalt inför hot och risker vid svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap. Företagen upprättar årligen beredskapsplaner som redovisas både till regeringen och Styrelsen för psykologiskt försvar.

De främsta hoten mot mediedistributionen är långvariga elavbrott och omfattande IT-haverier. Digitaliseringen av medierna innebär att radioföretag har Internetsändningar, tidningsföretag sänder även radionyheter och nyheter över mobiltelefoner samt TV-företag är samtidigt Internetföretag. Även om public serviceföretagen använder sig av Teracom AB för distribution av radio och television behöver detta inte medföra att distributionen av Internetnyheter och eventuella nyheter via mobiltelefoner samt program och reportage sker genom Teracom AB.

TV4 och den kommersiella lokalradion har inga beredskapskrav som villkor i sina sändningstillstånd, vilket innebär att en inventering av hot och risker för dessa företag inte har gjorts. Dock deltar både TV4 och den kommersiella lokalradions branschorganisation, Radioutgivareföreningen samt Tidningsutgivarna och Tidningarnas Telegrambyrå AB aktivt i Styrelsens medieråd sedan dess start 1998. Enligt Styrelsens mening ger detta företagen en både ökad medvetenhet och beredskap inför hot och risker i samhället.

De brittiska medieföretagens beredskap har studerats av Styrelsen. Besöken hos dem gav viktiga erfarenheter, bland annat avseende den digitala utvecklingen. Värdefulla kontakter har knutits mellan brittiska och svenska medieföretag och myndigheter.

Arbetet med att öka säkerheten för försörjningen med dricksvatten har fortsatt. Livsmedelsverket har redovisat den verksamhet som bedrivits inom delområdet Vatten. Ett nytt riskanalysprojekt har satts igång som resulterat i att ett flertal kommuner startat ett säkerhets-höjande arbete. Arbetet har bidragit till att kommuners och länsstyrelser kunskap om vattenberedskap ökat. En kvarstående och väsentlig fråga vad gäller förmågan till godtagbar beredskap för vattenförsörjningen är administrationen och tillsynen av vattenberedskapen.

Regeringens samlade bedömning för samverkansområdet Teknisk infrastruktur

Regeringen bedömer förmågan som icke godtagbar, trots att en rad förbättringsåtgärder inletts under 2002.

Trots att de åtgärder som vidtagits under 2002 bedöms ha åstadkommit förbättringar inom elförsörjningsområdet samt ökad förmåga till handlingsfrihet och insatsberedskap medför bristerna i elsystemens basförmåga att grundförmågan fortfarande inte är godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Förmågan bedöms dock som godtagbar efter en femårig anpassningsperiod.

Grundförmågan avseende telekommunikationer bedöms vid utgången av 2002 vara icke godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Förmågan bedöms dock kunna bli godtagbar efter en period av anpassning.

Verksamheten inom informationssäkerhetsområdet är under uppbyggnad. En viss ökad medvetenhet kan konstateras inom området men det är ännu för tidigt att dra några slutsatser. Regeringen avser att under 2005 genomföra en utvärdering av verksamheten.

Förmågan inom delområdet mediedistribution bedöms som godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Genom den verksamhet som Styrelsen för psykologiskt försvar bedriver har kunskapen och förståelsen för de krav som en kris ställer på massmedierna bibehållits på en godtagbar nivå.

Regeringen har tidigare redovisat sin avsikt att återkomma i frågan om den centrala tillsynen av beredskapen för vattenförsörjningen. Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) innehåller bestämmelser som kommer att bidra till att säkerställa den fredstida försörjningen med dricksvatten. Landet skall enligt direktivet delas in i vattendistrikt. Ansvariga myndigheter skall utses för vattendistriktet samt nationell lagstiftning anpassas till direktivet senast den 22 december 2003. Utredningen Svensk vattenadministration har i betänkandet SOU:2002:105 Klart som vatten lämnat förslag till den myndighetsorganisation som behövs för att genomföra direktivet. Utredningen har även lämnat förslag till reglering av det övergripande tillsynsansvaret för beredskapsåtgärder gällande vattenförsörjningen. Frågan om tillsyn och ansvar för beredskapsåtgärder avseende vatten-

försörjning bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Inriktning för samverkansområdet Teknisk infrastruktur

Verksamheten skall bedrivas så att riskerna för störningar i den tekniska infrastrukturen i samhället minimeras och samhällets grundläggande behov kan tillgodoses vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp. Samhällets beroende av den tekniska infrastrukturen har ökat sårbarheten. Hot mot teknisk infrastruktur kan, som det omfattande elavbrottet i USA och Kanada i augusti 2003 visade, få mycket allvarliga konsekvenser och ytterst få en säkerhetspolitisk dignitet. Förmågan inom områdena elförsörjning, telekommunikationer och informationsförsörjning är gränssättande för förmågan inom det civila försvaret.

Inom energiområdet skall myndigheter sträva mot att ha en etablerad samverkan för att kunna säkerställa elförsörjningen i hela landet. Samarbetet med branschföretagen är en viktig del i arbetet. Det är av avgörande betydelse att det i händelse av störningar finns etablerade samverkansstrukturer liksom att personal och system är väl utbildade och övade. Åtgärder skall inriktas för att tillgodose prioriterade samhällsbehov av el vid långvariga och omfattande störningar i elsystemet. De ömsesidiga beroendena mellan elförsörjning och telekommunikationer skall vara väl analyserade. Det är viktigt att telekommunikationerna har tillgång till egen reservkraft. Möjligheter att samutnyttja reservkraft för elanläggningar och teleanläggningar bör studeras. Gemensamt utbildad och övad personal hos elnätsföretag och teleoperatörer är exempel på viktiga åtgärder för att klara kriser och ett väpnat angrepp.

Risken för informationsoperationer och informationskrigföring får inte underskattas och därför bör IT-säkerhetsfrågorna ha en framträdande plats i planeringen. Det är varje enskild myndighets uppgift att förbättra säkerheten på detta område så att den verksamhet som myndigheten är ålagd att bedriva verkligen kan genomföras under störda förhållanden.

3.9.4.4 Samverkansområde Transporter

Resultat och analys

Luftfartsverket har bedömt förmågan som icke godtagbar inom delområdet Luftfart. Under året har det vidtagits åtgärder som minskat sårbarheten i samhällsviktiga IT-system hos företag inom flygtransportssystemet. Investeringar har gjorts i mobilt reservkraftsaggregat och i anslutningsåtgärder vid flera flygplatser. Enligt Luftfartsverket har dessa åtgärder förbättrat förutsättningarna att upprätthålla kapaciteten i flygtransportssystemet enligt kraven på omedelbar förmåga.

Utveckling av det Svenska Nationella Ambulansflyget (SNAM) och transportflygledningssystemet Avi Source Hydra fortsätter enligt plan. Brister kvarstår enligt Luftfartsverket i flygtrafikledningssystemet trots att möjligheterna till radiokommunikation vid elavbrott har förbättrats. Vidare kvarstår brister på grund av att ledningscentraler för Luftfartsverkets kris- och krigsledningsfunktion inte är fullt utbyggda och att förmågan att hantera eventuella B- och C-händelser ytterligare behöver förstärkas. De internationella kontakterna och arbetsformerna har utvecklats. Förmågan att delta i internationell krishantering inom luftfartsområdet har förbättrats.

Banverket har bedömt förmågan som godtagbar inom delområdet Banhållning och järnväg. De investeringar som genomförts har enligt myndigheten medfört att ledningsförmågan av järnvägsdriften i en krissituation förbättrats. Driftvärnet har genom utbildning på ett mer ändamålsenligt sätt anpassats till att bli ett krishanteringsinstrument för järnvägssektorn. Utbyte av föråldrade reservverk pågår, vilket successivt ökar förmågan att motstå elbortfall. Brister kvarstår framförallt vad avser reservelförsörjning till trafikstyrningssystemet. De internationella kontakterna och samarbetsformerna har fortsatt att utvecklas. Banverkets förmåga att medverka vid internationella insatser har förbättrats.

Vägverket har bedömt förmågan som godtagbar inom delområdet Vägar. Möjligheterna har enligt myndigheten ökat att ersätta utslagna permanentbro- och färjeförbindelser med modern reservbromateriel med hög transportkapacitet. Kapaciteten att försörja prioriterad verksamhet med reservel har ökat. Vissa brister

kvarstår vad avser tekniskt ledningsstöd, telesäkerhet, och anpassningsplanering. Förmågan att hantera regionala och nationella kriser samt att medverka vid internationella insatser har ökat.

Sjöfartsverket har bedömt förmågan som icke godtagbar inom delområdet Sjöfart på grund av brister i basförmågan. Sjöfartsverket arbetar med att genomföra åtgärder för att säkra funktionen i verkets regionala ledningscentraler. Detta avser exempelvis sjötrafikinformation med lotsbeställning, drift av sambandscentral och kartering av sårbarheter bland sjötransportsektorns aktörer. Sjöfartsverkets förmåga att verka under elavbrott har stärkts lokalt.

Anledningen till att myndigheten bedömt förmågan som icke godtagbar är att ordinarie förvaltningslokaler har evakuerats p.g.a. sanitära orsaker. Detta har övergångsvis gett effekter på Sjöfartsverkets möjligheter att upprätthålla ledningsfunktioner.

Genom det arbete som myndigheterna genomfört med anledning av regeringsuppdraget den 13 juni 2002 avseende analys och förslag rörande verksamhet inom samverkansområdet Transporter har medvetenheten om sårbarheter och risker inom transportsektorn ökat.

Regeringens samlade bedömning för samverkansområdet Transporter

Regeringen bedömer att förmågan vid utgången av 2002 var godtagbar.

Grundförmågan inom delområdet Luftfart bedöms vara icke godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Förmågan bedöms dock kunna bli godtagbar efter en längre period av anpassning. Inom delområdet Banhållning och järnväg bedöms grundförmågan vid utgången av 2002 som godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Grundförmågan inom delområdet Vägar bedöms vid utgången av 2002 som godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Grundförmågan inom delområdet Sjöfart bedöms vid utgången av 2002 som godtagbar. Anledningen till att regeringen har gjort en annan bedömning än Sjöfartsverket beror på att bristerna i basförmågan bedöms vara temporära.

Inriktning för samverkansområdet Transporter

Verksamheten skall bedrivas så att transportsystemen är så utformade att riskerna för störningar minimeras och att de samhällsviktiga transporter som krävs för att samhällets grundläggande behov skall kunna tillgodoses vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp.

Beredskapsåtgärder inom transportsektorn bör inriktas mot att minska sårbarheten i samhällsviktiga transport- och varudistributions-system. Det förändrade omvärldsläget med minskad risk för väpnat angrepp och invasion har medfört att beredskapen inom transportsektorn kan sänkas. Som en följd av detta avvecklas bl.a. civilpliktsutbildningen av flygplatsbrandmän under 2004. Den framtida inriktningen bör vara att myndigheter inom transportsektorn tillsammans med användare av transporttjänster och i samarbete med branschorganisationer analyserar risker, hot och sårbarheter för samhällsviktiga transporter. Analys och riskbedömningar skall ligga till grund för utbildningar och övningar samt det förebyggande arbete som krävs för att samhällets grundläggande transportbehov skall kunna tillgodoses.

3.9.4.5 Samverkansområde Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen

Resultat och analys

I de senaste försvarsbesluten har regeringen poängterat behovet av en allmänt förbättrad NBC-beredskap och att man i detta sammanhang bör eftersträva en samlad syn på fredshändelser, terroristaktioner och krig. Sverige har tidigare haft betydande ambitioner vad gäller NBC-beredskapen även om det visat sig svårt att få till stånd mer kraftfulla och samordnade skyddsåtgärder. Regeringen har i linje härmed värderat den samlade beredskapen mot farliga händelser, innefattande nukleära, biologiska och kemiska substanser. Detta har bl.a. skett genom tillsättningen i juni 2000 av regeringens arbetsgrupp, Ag NBC, som tog ett samlat grepp på fredsolucky, terroristhändelser och i begränsad omfattning krigshandlingar. Huvuddelen av arbetsgruppens förslag till

förbättringar har redan börjat omsättas i konkreta åtgärder, som under de närmaste åren bedöms komma att resultera i en uttalad ökning av den operativa förmågan.

Grundläggande för beredskapen är det operativa ansvaret för direkta insatser och åtgärder. Mycket av insatsansvaret faller på regionala eller lokala strukturer, nämligen primärkommunernas räddningstjänster, lands-tingen, smittskyddsläkarna och (de länsvisa) polismyndigheterna. Existerande författningar, främst räddningstjänstlagen, smittskyddslagen och polislagen, uppfattas av de operativa instanserna som klara och i huvudsak tillräckliga i detta avseende. En utredning har under året tillsats med uppgift att göra en översyn av behovet av extraordinära smittskyddsåtgärder.

Kompetensen hos de operativt ansvariga myndigheterna är generellt god. Med operativt ansvar följer dock inte alltid tillräcklig expertkunskap, vilken i stället till delar måste tillföras utifrån, främst från ett antal expertmyndigheter, som t.ex. Totalförsvarets forskningsinstitutet, Smittskyddsinstitutet m.fl. En god tillgänglighet för sådan expertis måste därför säkerställas. Räddningsverket har tillsammans med berörda myndigheter identifierat och sammanställt en förteckning över NBC-expert. Arbetet har också kompletterats med identifiering av experter till operativa myndigheter vid en C-händelse.

För att experternas kompetens skall kunna utnyttjas av de operativt ansvariga myndigheterna ställs särskilda krav på interaktion och kommunikation som endast kan tillgodoses med regelbunden övning och utbildning. Detta krävs också för att samverkan regionalt och nationellt skall kunna fungera tillfredsställande. Från berörda myndigheter är man därför angelägen om att det skapas former för en effektiv övningsverksamhet, under starkt inflytande från de operativt ansvariga instanserna. En tillfällig insatsstyrka NBC har efter regeringsbeslut i april 2002 upprättats med i huvudsak fast anställd personal från Försvarsmakten och Totalförsvarets forskningsinstitut. Denna kan användas bl.a. till stöd för räddningstjänsten, polisen och vid andra civila insatser.

För att höja den operativa personalens kompetens inom hela NBC-området har sålunda under våren 2003 ett för polis, ambulanssjukvård och räddningstjänst gemensamt utbildnings-

paket initierats och en åtgärdskalender för s.k. first responders utarbetats.

Räddningsverket och Försvarmakten har i samverkan med berörda myndigheter analyserat förutsättningarna för inrättandet av en nationell insatsstyrka för NBC-händelser. Myndigheterna föreslog i rapporten, "Förutsättningar för inrättandet av en nationell insatsstyrka NBC", den 28 maj 2003 att ett nationellt resurssystem bildas som kan ge stöd vid mer krävande hantering av inträffade NBC-händelser.

Regeringen har den 18 juni 2003 uppdragit åt Räddningsverket och Socialstyrelsen att gemensamt utreda och redovisa åtgärder som främjar tillkomsten av samverkanslösningar mellan operativt ansvariga myndigheter som har att utföra personsanering efter inträffade NBC-händelser. Uppdraget skall redovisas under 2004.

Inom ramen för kärnkraftberedskapen finns i kärnkraftslänen i dag ett väl fungerande och övat system för hantering av konsekvenser av radioaktiva utsläpp, inklusive ett integrerat expertstöd. En liknande beredskap, med lämpligt anpassad planering, utbildning och övning, saknas dock i övriga län.

Statens strålskyddsinstitut bedriver verksamhet inom området strålskyddsberedskap för att skapa och upprätthålla förmåga att hantera händelser med spridning av radioaktiva ämnen såväl i fredstid som vid väpnat angrepp. Delar av verksamheten avser den nationella mät- och analysorganisation som är en integrerad del av den nationella strålskyddsberedskapen. Mät- och analysorganisationen består huvudsakligen av ett landstäckande nät av fasta och mobila stationer för regelbunden mätning av joniserande strålning, såväl från mark som i luften. Till organisationen är också ett antal analyslaboratorier knutna.

Förmågan att i Sverige hantera konsekvenser av kärnkraftolyckor utomlands har försämrats under det senaste årtiondet när det gäller den nationella mät- och laboratorieberedskapen. En upprustning och förbättring av den nationella strålskyddsberedskapen i detta avseende har av berörda myndigheter ansetts som väl motiverad och angelägen. En sådan upprustning påbörjas under 2003 och kommer att fortsätta under 2004.

Samhället har en allmänt hög smittskyddsberedskap genom det förebyggande arbete som sker inom hälso- och sjukvården, den existerande smittskyddsläkarorganisationen och

de större sjukhusens infektionskliniker. Som expertstöd till denna har en central fältepidemiologisk grupp inrättats. Under Socialstyrelsens ledning har ett arbete inletts i syfte att upprätta nationella planer för att hantera naturligt förekommande epidemier och situationer som kan uppkomma till följd av avsiktlig spridning av smittämnen. Ett arbete har även inletts i syfte att uppgradera och samordna kvalificerade laboratorier med förmåga att analysera och identifiera potentiella smittämnen. Ett utökat samarbete sker i detta sammanhang också med övriga medlemsstater i den europeiska unionen.

Riskerna för spridning av allvarlig smitta mellan djur och från djur till människa har ökat. Statens veterinärmedicinska anstalt har under våren 2003 tagit ett nytt säkerhetslaboratorium i bruk för att skapa bättre beredskap inför eventuella utbrott av smittsamma djursjukdomar. Ett projekt, STUDS-projektet, som syftar till att öka förmågan att hantera ett stort utbrott av sådana sjukdomar har också påbörjats. Möjligheterna att förhindra och hantera allvarlig smitta från djur har genom dessa åtgärder förbättrats.

Förutsättningarna för att hantera livsmedelsproduktionen vid ett radioaktivt nedfall har belysts i ett samarbetsprojekt mellan berörda myndigheter som resulterat i informationskriften Livsmedelsproduktionen vid nedfall av radioaktiva ämnen.

Beredskapen att hantera C-händelser varierar både vad avser personell kompetens och materiella resurser. En förbättrad och breddad övnings- och utbildningsverksamhet framstår som angelägen. I detta syfte har en utbildning i stabsmiljö för experter inletts, vilken bedrivs i samverkan mellan berörda myndigheter. Detta berör även N- och B-experterna.

Regeringens samlade bedömning för samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen

Regeringen bedömer förmågan vid utgången av 2002 som icke godtagbar, trots att en rad förbättringsåtgärder inletts under 2002. Väsentliga förstärkningar av NBC-beredskapen pågår sedan ett par år tillbaka, bl.a. grundade på Ag NBC:s förslag. De viktigaste förslagen är härvidlag en förbättrad expertberedskap, ett

sammanhållet system för utbildning och övning, ett bättre samordnat utnyttjande av medicinska laboratorieresurser, en upprustning av det nationella strålskyddets mät- och laboratorieorganisation, en förbättrad förmåga till personsanering och inrättandet av en nationell resurs till stöd för hantering av mer omfattande NBC-händelser.

Inriktning för samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen

Verksamheten skall bedrivas så att riskerna för och konsekvenserna av spridning av farliga ämnen och allvarlig smitta begränsas och att samhällets grundläggande behov av förebyggande verksamhet och förmåga att hantera inträffade händelser vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp tillgodoses.

Planeringen inom ramen för grundförmågan vad avser nukleära och radiologiska risker och hot bör inriktas mot att begränsa verkningarna av radioaktivt nedfall och elektromagnetisk puls. För skydd mot biologiska stridsmedel bör åtgärder mot sabotage och för medicinsk beredskap prioriteras. Planeringen för att motstå C-vapenhot bör inriktas mot att samhällsviktiga verksamheter har överlevnadsskydd och förmåga till indikering.

Inom ramen för samhällets basförmåga skall operativt ansvariga aktörer ha en snabb och säker tillgång till experter inom NBC-området. Insatser för att säkerställa en god tillgång till sådan expertis och återväxten inom avgörande kunskapsområden måste prioriteras, särskilt inom strålskyddsberedskapen.

Landets samlade NBC-resurser skall kunna användas i händelse av extrema påfrestningar på samhället.

Samordning och samverkan mellan berörda aktörer är av stor vikt för att Sverige skall kunna hantera större händelser. Detta gäller utbrott av smittsamma sjukdomar hos djur och människor oavsett spridningsorsak, olyckor med nationell omfattning eller olyckor eller antagonistiska NBC-insatser. Berörda myndigheter bör utarbeta gemensamma beredskapsplaner samt samutbilda och samöva personal. Det är också väsentligt att den samlade, reella, beredskapen och förmågan verifieras och testas vid regelbundet återkommande övningar. Samarbete

med näraliggande länder är också en viktig förutsättning för samhällets förmåga att hantera nedfall av radioaktiva ämnen och vid större utbrott av smittsamma sjukdomar.

Det finns starka skäl att vidareutveckla planeringen i syfte att långsiktigt upprätthålla en god och balanserad beredskap mot NBC-händelser i nationella och internationella sammanhang. Effektivitetsmässigt står mycket att vinna på en gemensam planering för fredsolyckshändelser, terroristaktioner och krig. Utgångspunkter bör därvid vara fredssamhället och dess resurser.

3.9.4.6 Samverkansområde Ekonomisk säkerhet

Resultat och analys

Finansinspektionen har bedömt förmågan inom delområdet Finansiella systemets funktionalitet. Myndigheten bedömer att de systemviktiga företagen inom det finansiella systemet har en god förmåga att hantera händelser som drabbar det egna företaget. Detta återspeglas enligt Finansinspektionen i företagens beredskapsplanering. Företagen har även beredskapsplaner och instruktioner för att hantera övrig verksamhet i händelse av incidenter. Företagen har byggt upp rutiner för att möta extrema situationer på den egna organisationen. Genomförda åtgärder har således givit den finansiella sektorn motståndskraft mot de risker som är förknippade med de enskilda företagens verksamhet. Finansinspektionen konstaterar vidare att det finns behov av löpande omvärlds- och hotbildsanalyser. Beroendet av att el- och telekommunikationer fungerar är stort. Sektorn är i behov av samverkan mellan företag och myndigheter för att hantera svåra påfrestningar på samhället och vid väpnat angrepp.

Statens energimyndighet har bedömt förmågan inom Energiförsörjningen som godtagbar vid utgången av 2002, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001.

Under året har tillsyn utförts för att uppfylla oljelagringskraven enligt IEA/EU (motsvarande 90 dagars förbrukning). Granskning av lagringsskyldiga företag har genomförts med ett tillfredsställande resultat. Nätverket "Olja o Gas" har bildats för att höja kompetensen inom olje- och gasområdet, ur såväl ett nationellt som

ett internationellt perspektiv. En IEA-övning på oljeområdet har genomförts. Den befintliga drivmedelsorganisationen har under året utbildats och har kapacitet att förflytta erforderliga mängder drivmedel till prioriterade användare. Vidare har under året kompletterande anskaffning och installation av reservkraft till oljedepåer slutförts, vilket har förbättrat tillgängligheten avseende oljeprodukter. Samarbeta har skett med frivilliga försvarsorganisationer, vilket bl.a. har inneburit fortsatt utbildning av energiinformatörer.

Regeringens samlade bedömning för samverkansområdet Ekonomisk säkerhet

Regeringen bedömer att förmågan vid utgången av 2002 var godtagbar.

Grundförmågan inom delområde Finansiella systemets funktionalitet bedöms vid utgången av 2002 som godtagbar. Det är väsentligt att arbetet med scenarioövningar fortsätter för att stärka förmågan inom sektorn och att den finansiella sektorn uppnår en krishanteringsförmåga som omfattar såväl basförmåga som grundförmåga och anpassningsförmåga samt förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred.

Grundförmågan inom delområdet Energi-försörjning bedöms vid utgången av 2002 som godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Genomförda beredskapsåtgärder har bidragit till att områdets samlade förmåga har förbättrats. Fortsatt arbete med att öka hushållens kunskap att klara energistörningar har genomförts.

Inriktning för samverkansområdet Ekonomisk säkerhet

Verksamheten skall bedrivas så att riskerna för störningar minimeras och att samhällets grundläggande behov av ekonomisk säkerhet kan tillgodoses också vid störningar inom andra vitala samhällsområden vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp.

Det bör vidare finnas en kunskap om tänkbara åtgärder under en anpassningsperiod för att uppnå en tillräcklig förmåga mot väpnat angrepp vid ett förändrat omvärldsläge. Under 2004 bör Finansinspektionen fortsätta arbetet och utöka samverkanskretsen av finansiella företag.

3.9.4.7 Samverkansområde Områdesvis samordning, samverkan och information

Resultat och analys

Krisberedskapsmyndigheten har bedömt förmågan inom delområdet Områdes- och informationsansvar som godtagbar vid utgången av 2002, dvs. en förbättring i förhållande till nivån vid utgången av 2001.

Regeringen beslutade den 28 november 2002 att Krisberedskapsmyndigheten skall genomföra förhandlingar med Svenska Kommunförbundet om förutsättningar för och nivåer på den ersättning som utbetalas till kommunerna enligt lagen (1994:1720) om civilt försvar. Ersättningen avses i fortsättningen även kunna utgå för sådana extraordinära händelser som kan betecknas som svåra påfrestningar på samhället i fred.

Enligt lagen (2002:833) om extraordinära händelser i fredstid i kommuner och landsting skall det i kommunen och landstinget finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under extraordinära händelser (krisledningsnämnd). Vid utgången av 2002 hade 129 kommuner utsett krisledningsnämnd. Det är oftast kommunstyrelsen eller kommunstyrelsens arbetsutskott som har utsetts. Närmare 90 procent av landets kommuner har aktuella lednings- och informationsplaner. Planerna är avsedda för hantering av kriser i fredstid, men kan efter komplettering också användas för verksamheter vid höjd beredskap. Övningsverksamheten i landets kommuner ligger på en låg nivå, bland annat p.g.a. att kunskapen att planera och genomföra övningar är dålig. Inrättandet av krisledningsnämnder i landstingen pågår. Krisberedskapsmyndigheten stödjer tillsammans med Socialstyrelsen landstingets krisberedskapsarbete.

Regeringen har under 2002, i syfte att stärka krishanteringsförmågan på regional nivå gett samtliga länsstyrelser i uppdrag att under året utveckla samverkansformer, utbildnings- och övningsverksamhet, stöd för kommunerna i deras roll i krishanteringssystemet, risk- och sårbarhetsanalyser samt förberedelser för samverkan över länsgränserna i en krissituation. Krisberedskapsmyndigheten redovisade uppdraget den 30 april 2003. Resultatet visar att länsstyrelserna har genomfört utbildningar, övningar, risk- och sårbarhetsanalyser och

samverkansaktiviteter i enlighet med de intentioner som angavs i regeringsbeslutet. Förmågan att kunna uppnå samverkan hos länsstyrelserna har förbättrats genom nämnda åtgärder.

Ledningsförmågan hos länsstyrelserna har förbättrats under året genom att de sista fyra regionala ledningsplatserna blev färdigställda under hösten 2002. Det innebär att samtliga 21 länsstyrelser har tillgång till goda telekommunikationer och därmed också tekniska förutsättningar för en god ledningsförmåga.

De områdesansvariga organen – bl.a. länsstyrelser och andra aktörer – bör ta del av risk- och sårbarhetsanalyser som berör det egna geografiska området och utifrån en helhetsbedömning analysera konsekvenser.

Etablering av försöksverksamheten GotSam, som avser ett femårigt samarbete mellan Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Tullverket, Sjöfartsverket och Länsstyrelsen i Gotlands län, har inletts under 2002. Under året har en projektledare tillsatts och utveckling av lednings- och stabsmetodik inletts.

Utredningen för samordning av informationsförsörjning vid kris har till regeringen den 29 januari 2003 lämnat rapporten System för samordnad krisinformation (SOU 2003:11). Utredningen föreslår att ledningsstödssystemet Elvira inte skall utvecklas vidare. Krisberedskapsmyndigheten har i en skrivelse till regeringen den 20 december 2002 gjort samma bedömning. Regeringen delar utredningens och Krisberedskapsmyndighetens bedömning och anser att Elvira skall avvecklas så skyndsamt som möjligt. Regeringen avser att fatta beslut med denna innebörd under hösten 2003.

När det gäller informationsförsörjning har utredningen lämnat förslag som bl.a. innebär att hemsidor hos myndigheter, kommuner m.fl. skall användas för att sprida krisinformation till allmänheten, att en nationell portal inrättas för krisinformation och att ett webbaserat informationssystem skapas för aktörer i krishantering. Krisberedskapsmyndigheten tillstyrker i en skrivelse till regeringen utredningens förslag. Utredningen har remissbehandlats och regeringen kommer att ta ställning till utredningens förslag under hösten 2003.

Av totalt 23 frivilliga försvarsorganisationer har tio organisationer haft uppdrag inom det civila försvaret. Totalt har 29 miljoner kronor

fördelats i organisationsstöd till de frivilliga försvarsorganisationerna för deras ledning, administration, totalförsvarsinformation, rekrytering, ungdomsverksamhet och funktionärsutbildning. Av dessa medel fick Frivilliga Automobilkårens Riksförbund (FAK) 3,3 miljoner kronor, Frivilliga Flygkåren (FFK) 2,1 miljoner kronor, Frivilliga Motorcykelkårens Riksförbund (FMCK) 0,2 miljoner kronor, Frivilliga Radioorganisationen (FRO) 0,9 miljoner kronor, Svenska Brukshundsklubben (SBK) 0,5 miljoner kronor, Svenska Blå Stjärnan (SBS) 2,2 miljoner kronor, Sveriges Civilförsvarförbund (SCF) 12,2 miljoner kronor, Sveriges Kvinnliga Bilkårens Riksförbund (SKBR) 6,3 miljoner kronor, Riksförbundet Sveriges Lottakåre (SLK) 35 000 kronor och Svenska Röda Korset (SRK) 1,2 miljoner kronor. De frivilliga försvarsorganisationerna har på uppdrag av Statens räddningsverk, Arbetsmarknadsstyrelsen, Socialstyrelsen och Krisberedskapsmyndigheten bedrivit utbildning inom respektive specialområden. Statens räddningsverk utbetalade 29,1 miljoner kronor i uppdragsmedel, Arbetsmarknadsstyrelsen utbetalade 20,2 miljoner kronor i uppdragsmedel och Krisberedskapsmyndigheten utbetalade 0,5 miljoner kronor i uppdragsmedel till de frivilliga försvarsorganisationerna. Till följd av försvarsorganisationernas ansträngningar har takten i medlemsminskningarna planat ut. Särskilda projektmedel har skapat möjligheter för de frivilliga försvarsorganisationerna att stödja utvecklingen av frivillig försvarsverksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland.

Arbetet med att reformera den frivilliga försvarsverksamheten inom totalförsvaret fortsätter. Regeringen redovisade i propositionen Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret (prop. 2001/02:159, bet. 2001/02:FöU12, rskr. 2001/02:262) riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer. Med anledningen av propositionen har regeringen givit Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten ett flertal uppdrag att redovisa. Den 15 oktober 2002 redovisades ett förslag på en modell för fördelning av organisationsstöd. Regeringen har också givit Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att lämna förslag på vilka organisationer som bör behandlas som frivilliga försvarsorganisationer. Uppdraget skall redovisas den 31 oktober 2003.

Slutligen har regeringen gett Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att lämna förslag på vilka framtida uppdrag som de frivilliga försvarsorganisationerna bör få, bl.a. med hänsyn till den bedömning av omvärldsläget som Försvarsberedningen har redovisat i rapporten Säkrare grannskap - osäker värld (Ds 2003:8). Uppdraget skall redovisas 1 mars 2004. Regeringen avser att återkomma med en mer utvecklad redovisning av vidtagna åtgärder i försvarsbeslutspropositionen 2004.

Regeringens samlade bedömning för samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information

Regeringen bedömer att förmågan vid utgången av 2002 var godtagbar.

Ledningsförmågan har förstärkts genom att de sista fyra regionala ledningsplatserna har blivit färdigställda så att ledning kan ske med hög säkerhet i fredstida krissituationer och vid höjd beredskap. Aktiviteter har även genomförts så att grundförmågan hos myndigheter och andra aktörer inom krishanteringssystemet har höjts.

Inriktning för samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information

Verksamheten skall bedrivas så att samhällets grundläggande behov av verksamhetsledning, samordning, samverkan och information säkerställs för krishantering vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp. Verksamheten bör också syfta till att på en sektorsövergripande nivå kunna informera samhällsaktörer och allmänhet om förlopp och konsekvenser av ett krig eller en kris samt om de åtgärder som planeras av ansvariga myndigheter.

Samtliga områdes- och sektorsansvariga organ bör ha en grundläggande lednings- och handlingsberedskap. Statliga myndigheter med områdes- och sektorsansvar samt kommuner och landsting bör säkerställa att det alltid finns en omedelbar samverkans- och informationsförmåga. Avgörande för detta är att det finns en operativ kärna med personal som är utbildad och övad samt ändamålsenliga lokaler och ett fullgott tekniskt ledningsstöd.

För länsstyrelserna prioriteras samverkan med andra myndigheter och kommuner samt informationshantering. Det skall finnas väl

fungerande samverkansrutiner med andra myndigheter och andra aktörer. Länsstyrelserna skall ha en förmåga att kunna agera vid kriser.

Inom sitt län ansvarar länsstyrelsen för att förberedelserna för fredstida krishantering och civilt försvar får en enhetlig inriktning och att nödvändig samverkan kommer till stånd. Länsstyrelserna bör ha en uppfattning om de riskfaktorer som kan påverka den regionala förmågan, dvs. ha en regional bild över risk- och sårbarheter inom länet.

Krisberedskapsmyndigheten skall, i kraft av sitt övergripande ansvar, i nära samarbete med länsstyrelsen bidra till att stärka krishanteringsförmågan hos kommuner, bl.a. genom att ta fram underlag för information, metodutveckling och utbildning.

3.9.4.8 Samverkansområde Skydd, undsättning och vård

Resultat och analys

Statens räddningsverk har bedömt grundförmågan inom delområdet Befolkningsskydd och räddningstjänst m.m. som godtagbar vid utgången av 2002, dvs. en förbättring har skett i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Anskaffad förstärkningsmateriel är tillgänglig hos den kommunala räddningstjänsten. Underhåll har skett av utomhusvarningssystemen vilket bidrar till att säkerställa att allmänheten varnas i fred och under höjd beredskap.

Det finns emellertid fortfarande brister i förmågan att möta NBC-hot och när det gäller att genomföra räddningsinsatser i miljöer med oexploderad ammunition. Räddningsverket har i samarbete med Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen startat ett gemensamt projekt för utbildning av s.k. first responders, vilket kommer att medföra kompetenshöjning av personal inom räddningstjänst, akutsjukvård och polis samt effektivare räddningsinsatser vid NBC-händelser. Vidare har ca 500 civilpliktiga utbildats, fördelat på räddningsmän, sanerare och ammunitionsröjare.

54 nya skyddsrum med 5 147 platser har färdigställts. I och med detta har produktionen av nya skyddsrum upphört. Besiktning och underhåll av skyddsrum har genomförts enligt de planeringsanvisningar som finns. Samman-

taget finns nu 7,2 miljoner skyddsrumspplatser i ca 67 500 skyddsrum.

På regeringens uppdrag deltar Statens räddningsverk i det förtroendeskapande och säkerhetsbyggande arbetet inom Partnerskap för fred (PFF). Under 2002 genomfördes två internationella övningar som samarrangemang mellan EADRCC (Nato/PFF-ländernas katastrofcentrum) och Kroatien respektive Ryssland. Räddningsverket har också genomfört PFF-kurser och deltagit i kommittéarbete, seminarier och kurser. Kurserna samt deltagandet i de internationella övningarna bidrar till att samarbete underlättas i händelse av verklig katastrof.

Socialstyrelsen har bedömt förmågan inom delområdet Hälso- och sjukvård samt socialtjänst som godtagbar vid utgången av 2002, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Verksamheten inom delområdet syftar bl.a. till att adekvata sjukvårdsinsatser skall kunna genomföras vid en svår påfrestning på samhället i fred och vid höjd beredskap. Grundförmågan inom hälso- och sjukvården baseras på den basförmåga som finns inom landstingens katastrofberedskap. Förändringar i katastrofberedskapen påverkas huvudsakligen av utvecklingen inom den dagliga verksamheten. Detta ligger inom landstingens ansvarsområde.

Bland de viktigare åtgärder som vidtagits under 2002 för att utveckla verksamheterna inom delområdet Hälso- och sjukvård samt socialtjänst kan nämnas åtgärder för att förstärka reservkrafts- och vattenförsörjningen vid sjukhusen. I syfte att förbättra sjukvårdens ledningsförmåga vid svåra påfrestningar har informationssystemet SWEDE utvecklats ytterligare. Beredskapslagrens innehåll justeras löpande och anpassas till gällande hotbilder. På personalområdet har registret över hälso- och sjukvårdspersonal uppdaterats och utvecklats. Bidrag har lämnats till landstingen för bl.a. utbildningar inom det katastrofmedicinska området. Inom socialtjänstområdet har åtgärder vidtagits för att förbättra beredskapen inom äldreomsorgen. Vid sju regionala konferenser, som täckt hela landet, har Socialstyrelsen presenterat nya riktlinjer för socialtjänstens beredskap för särskilda händelser.

De vidtagna beredskapsåtgärderna inom det civila försvaret har bidragit till att förmågan inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten

har utvecklats och uppsatta delmål för 2002 har i stort sett uppnåtts.

Rikspolisstyrelsen har bedömt att beredskapsförmågan inom delområdet Polisverksamhet, med hänsyn till hotbild och omvärldsläge vid utgången av 2002 som godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Bedömningen avser dock inte förmågan att hantera NBC-händelser. Brister finns vad gäller skyddade ledningsplatser och förmåga att bedriva verksamhet i miljö smittad med kemiska eller biologiska medel. Den planering som skett under 2002 och de utbildningsinsatser som genomförts under 2003 kommer emellertid enligt Rikspolisstyrelsen med all säkerhet att påverka förmågan i positiv riktning.

Rikspolisstyrelsen har tillsammans med Socialstyrelsen och Räddningsverket lagt fast en grundutbildning för all personal (ca 30 000) i operativ tjänst.

Rikspolisstyrelsens verksamhet inom särskilda beredskapspoliserna har varit inriktad på att utbilda ersättare vid uppkomna vakanser och att utveckla kompetensen. Genomförd utbildning skall ge de särskilda beredskapspoliserna förmåga att tjänstgöra vid en svår påfrestning på samhället i fred och vid höjd beredskap. Den skall även ge en grundförmåga för tjänstgöring vid polisiära särskilda händelser. Samtliga utbildningar har genomförts med stöd från Försvarsmakten.

Under 2002 deltog en beredskapspolisavdelning i övningen Nordic Peace. Deltagandet sker i samverkan med polisens civilpolisverksamhet för vilken Rikskriminalpolisen är huvudman.

Beredskapspolisorganisationens utrustning är idag av sådan god kvalitet att ordinarie polisverksamhet ibland saknar likvärdig utrustning. Bland annat har radiohandstationer köpts in.

Regeringens samlade bedömning på samverkansområdet Skydd, undsättning och vård

Regeringen bedömer att förmågan vid utgången av 2002 var godtagbar. Brister finns dock inom NBC-området.

En viktig dimension av verksamheten är förmågan till insatsberedskap. Räddningstjänstens förmåga vid en svår påfrestning och höjd beredskap är central för samverkansområdets förmåga. Åtgärder har vidtagits som kommer att

medföra kompetenshöjning av personal inom räddningstjänst, akutsjukvård och polis samt effektivare räddningsinsatser vid NBC-händelser.

Grundförmågan inom delområdet Befolkningsskydd och räddningstjänst m.m. bedöms vid utgången av 2002 som godtagbar.

När det gäller grundförmågan inom delområdet Hälso- och sjukvård samt socialtjänst bedöms den också vid utgången av 2002 som godtagbar i jämförelse med bedömningen för utgången av 2001.

Mot bakgrund av utvecklingen inom beredskapspolisen och övriga insatser som gjorts eller planeras ifråga om bl.a. utbildning för övrig personal bedömer regeringen grundförmågan vid utgången av 2002 som godtagbar, dvs. oförändrad i förhållande till nivån vid utgången av 2001. Förmågan att hantera NBC-händelser var vid utgången av 2002 icke godtagbar. De av Rikspolisstyrelsen genomförda åtgärderna under 2002 och 2003 för att bättre kunna hantera NBC-händelser är därför av stor betydelse.

Inriktning för samverkansområdet Skydd, undsättning och vård

Verksamheten skall bedrivas så att skydds-, räddnings-, och sjukvårdsinsatser snabbt kan genomföras lokalt, regionalt och nationellt för att minska konsekvenserna för liv, egendom och i miljö vid svåra påfrestningar på samhället i fred eller vid ett väpnat angrepp. Förberedelser skall vidtas för att ta emot ett större antal skydds- och vårdbehövande från katastrof- eller krigsområden i andra länder.

Insatsberedskapen är en förutsättning för ett framgångsrikt genomförande av skydds- räddnings- och sjukvårdsinsatser. Med insatsberedskap avses i första hand personal och resurser inom polis, räddningstjänst och hälso- och sjukvård. En utbildad och övad personal med rätt utrustning är viktiga komponenter för fungerande insatser.

Baserat på de aktuella hot- och riskanalyserna finns behov av att vidta åtgärder när det gäller hälso- och sjukvårdens uthållighet. Åtgärder inom samverkansområdet bör vidtas för att säkerställa hälso- och sjukvårdens insatsberedskap. Dit hör att säkerställa personal och resurser, utbildning och övning av personal, att behålla och utveckla specialistkompetens för olika medicinska kunskapscentrum, ha tillgång

till sjukvårdsmaterial och läkemedel samt att stärka akutsjukhusens tekniska funktionssäkerhet. Även inom socialtjänsten behöver åtgärder vidtas för att stärka beredskapen.

Regeringen har i propositionerna 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret och 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap anfört att ett nytt program för befolkningsskydd bör utarbetas utifrån ett helhetsperspektiv. Mot bakgrund av det förändrade omvärldsläget med minskat invasionshot mot Sverige, men med en breddad hotbild och det därmed förändrade behovet av beredskapsåtgärder, angav regeringen att beredskapen kunde sänkas när det gäller verksamheten befolkningsskydd.

Krisberedskapsmyndigheten har därefter i regleringsbrevet för 2003 fått i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter utreda och lämna förslag på hur befolkningsskyddet för det civila försvaret bör utvecklas och förändras sett utifrån det helhetsperspektiv samt möjlighet till anpassning som regeringen uttalade i prop. 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret och i prop. 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap. Uppdraget skall redovisas senast den 16 januari 2004.

3.9.4.9 Redovisning av gemensamma frågor för civilt försvar

Resultat och analys

Under hösten 2002 påbörjades uppbyggnaden av Krisberedskapsmyndigheten. Inriktningen för detta arbete har bl.a. varit att få till stånd en gemensam bild av myndighetens roll inom krishanteringssystemet, målen med verksamheten samt vilket förhållningssätt som skall präglade myndighetens verksamhet såväl internt som externt. Målsättningen är att uppbyggnadsfasen i sin helhet skall vara avslutad under 2003.

De mest prioriterade områdena under uppbyggnadsfasen är att utveckla verksamheten avseende stödet till de geografiskt områdesansvariga, dvs. utvecklingen av krishanteringsförmågan på lokal, regional och nationell nivå, planeringssystemet samt metoder avseende risk- och sårbarhetsanalyser.

En stor del av Styrelsen för psykologiskt försvars uppgifter övergick den 1 juli 2002 till Krisberedskapsmyndigheten. Kvar hos Styrelsen

blev verksamheten inom områdena massmediernas beredskap, sprida kunskap om säkerhetspolitik och totalförsvaret samt opinionsundersökningar, dvs. att följa svensk opinionsutveckling av betydelse för totalförsvaret. Myndigheten utför sedan den 1 januari 2003 även kansligöromålen för Överklagandenämnden för totalförsvaret.

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) och myndighetsmeddelanden har inte tidigare kunnat sändas genom kommersiella radio-kanaler. Installationen av RDS-utrustning vid de kommersiella lokalradiostationerna är nu slutförd och testad vid i princip samtliga lokalradiostationer. Systemet kan därmed anses vara i drift.

Styrelsen för psykologiskt försvar har sedan 1996 haft regeringens informationsuppdrag med anknytning till M/S Estonias förlisning. Uppdraget att samla in och sammanställa uppgifter med anknytning till haveriet, en s.k. informationsbank som skall vara tillgänglig på Internet, har i allt väsentligt följt tidsplanen.

Regeringen fattade den 19 oktober 2001 beslut om kommittédirektiv till en särskild utredare om avveckling av Överstyrelsen för civil beredskap (dir 2001:83). Utredaren lämnade slutrapport till regeringen den 31 augusti 2003.

Regeringens bedömning för de gemensamma frågorna för civilt försvar

Regeringen bedömer att Krisberedskapsmyndigheten har uppfyllt ställda mål för verksamhetsområdet 2002. Krisberedskapsmyndighetens första tid har präglats av arbetet med att bygga upp myndigheten. Genom de aktiviteter som myndigheten har genomfört har förutsättningar skapats för att successivt kunna höja förmågan hos Krisberedskapsmyndigheten och hos andra aktörer inom krishanteringssystemet. Krisberedskapsmyndigheten påverkar som samordnande myndighet långsiktigt samhällets krishanteringsförmåga, bl.a. genom planeringsprocessen, metodutveckling samt stöd som lämnas till områdesvisa nivåer och sektorsansvariga myndigheter. Tillgången till personal med rätt kompetens är grundläggande för Krisberedskapsmyndighetens möjligheter att lösa sina uppgifter. Arbetet med att rekrytera personal till myndigheten har tagit betydande tid och resurser i anspråk.

Enligt förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap skall varje myndighet i syfte att stärka sin krishanteringsförmåga årligen analysera om det finns sådan sårbarhet och sådana risker inom myndighetens ansvarsområde som synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet inom området. Genom lagen (2002:833) om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting har statsmakterna ålagt kommuner och landsting att stärka sin krishanteringsförmåga genom bestämmelser bl.a. om planering och om krav att införa krisledningsnämnder. Enligt förordningen (2002:518) med instruktion för Krisberedskapsmyndigheten skall myndigheten inom sitt verksamhetsområde sammanställa risk- och sårbarhetsanalyser och genomföra övergripande analyser av dessa samt utveckla metoder för risk- och sårbarhetsanalyser.

Regeringen ser risk- och sårbarhetsanalyserna som en viktig del av det förändringsarbete som nu genomförs för att stärka samhällets krishanteringsförmåga. Syftet med risk- och sårbarhetsanalysen är att myndigheter, landsting och kommuner skall kunna stärka sin egen krishanteringsförmåga genom att identifiera allvarliga risker och sårbarheter. Krisberedskapsmyndigheten skall genom sammanställningar, analyser och metodförslag stödja arbetet med risk- och sårbarhetsanalyserna.

Regeringen bedömer att Styrelsen för psykologiskt försvar har uppfyllt ställda mål för verksamheten under 2002.

Inriktning för de gemensamma frågorna för civilt försvar

I propositionen (2001/02:158) Samhällets säkerhet och beredskap anförde regeringen att Krisberedskapsmyndigheten i huvudsak skall disponera det nya sammanslagna anslaget för det civila försvaret. Regeringen angav också att myndigheten skall ha till uppgift att mot bakgrund av regeringens beslutade planeringsförutsättningar betala ut medel till de olika myndigheter som skall bedriva verksamhet inom respektive samverkansområde. Det är angeläget att Krisberedskapsmyndigheten ges möjligheter att bli den mycket väsentliga aktör i den nya krishanteringsstrukturen som avsetts. Avsikten var att den planeringsstruktur som skapades skulle vara mer flexibel än den tidigare.

I samverkansområdena ingår ett stort antal myndigheter som tillsammans bidrar till att kraven på förmåga uppnås. Samtidigt är de olika områdena i varierande omfattning beroende av varandra. Om verksamhet som varit planerad och beslutad att genomföras inom ramen för ett samverkansområde inte genomförs har Krisberedskapsmyndigheten möjlighet att omdisponera bidrag till annan verksamhet hos någon myndighet som ingår i samma samverkansområde. Till grund för en sådan omdisponering bör det finnas en planering där åtgärder redovisas i förhållande till förväntad effekt på den samlade förmågan. En sådan redovisning bör göras inom ramen för den årliga planeringsprocessen.

I arbetet med att bygga upp Krisberedskapsmyndigheten skall det förebyggande arbetet mot kränkande särbehandling och för jämställdhet särskilt beaktas.

Styrelsens för psykologiskt försvar arbete med att påbörja en insamling och sammanställning av uppgifter med anknytning till Estonias haveri och med utgångspunkt i en sådan informationsbank tillhanda hålla information och besvara frågor om haveriet kommer att pågå under flera år. Regeringen har den 19 juni 2002 beslutat att finansiering av informationsuppdraget skall ske genom de medel som återbetalades till staten från konsortiet för M/S Estonias övertäckning. Styrelsen erhåller medlen från Sjöfartsverket efter rekvisition.

För att förbättra den enskildes rättssäkerhet vid värnplikt och civilplikt avser regeringen att inom Styrelsen för psykologiskt försvar inrätta en funktion för information och vägledning i rättsfrågor för de totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt eller civilplikt och till stöd för utbildningsansvariga. Funktionen skall även genom vägledande och rådgivande verksamhet främja personalvården för totalförsvarspliktiga. Till Styrelsen skall vara knutet ett råd som skall bistå myndigheten i dessa frågor. Rådet skall ha en liknande sammansättning som nuvarande Nämnden för personalvård för totalförsvarspliktiga. Ledamöterna skall utses av regeringen.

3.10 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket och de särskilda revisorerna för Försvarets radioanstalt har för 2002 lämnat

revisionsberättelser utan invändningar för Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt och Totalförsvarets forskningsinstitut. Den särskilda revisionen för Försvarets radioanstalt har för 2002 lämnat revisionsberättelse utan invändningar.

Försvarets materielverk har inför årsredovisningen för 2002 bedrivit ett aktivt arbete med att förbättra dokumentationen av resultatredovisningen. Riksrevisionsverket (RRV) har noterat att detta förbättrat kvaliteten och underlättar revisionens arbete med att verifiera uppgifterna i årsredovisningen. I den genomförda granskningen konstaterar RRV dock att det fortfarande finns brister och att arbetet med att ytterligare förbättra kvalitetssäkringen av lämnade uppgifter måste fortsätta. RRV har vidare angett att dialogen med regeringen bör förbättras så att återrapporteringskraven kan redovisas på ett mer tillfredsställande sätt. RRV har i revisionsrapporten bl.a. tagit upp redovisning av finansiella villkor i anslagsredovisningen, bemyndiganderedovisning och redovisning av immateriella anläggningstillgångar.

Riksrevisionsverket har lämnat en revisionsrapport på Överstyrelsen för civil beredskaps Årsredovisning för 2002. Invändningarna gällde ett överskridande av anslagsposten 1 inom ramanslaget 6:3 Funktionen Civil ledning och ramanslaget 6:11 Funktionen Transporter. ÖCB har genom att disponera anslagsposterna utöver tilldelade medel brutit mot anslagsförordningen (1996:1189) 11§.

För de flesta myndigheter inom civilt försvar utgör beredskapsverksamheten endast en del av myndighetens totala verksamhet. Revisionens iakttagelser av den verksamheten sker tillsammans med myndighetens övriga verksamhet under respektive verksamhetsområde där myndigheten hör hemma. Myndigheter som i huvudsak bedrivit beredskapsverksamhet och där Försvarets materielverk har huvudansvaret är Krisberedskapsmyndigheten, Styrelsen för psykologiskt försvar och Statens räddningsverk. Revisionens iakttagelser för Statens räddningsverk redovisas under politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

3.11 Budgetförslag

3.11.1 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.

Tabell 3.2 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2002	Utfall	20 015 736	Anslags- sparande	619 448
2003	Anslag	21 281 565	¹ Utgifts- prognos	21 144 511
2004	Förslag	21 673 554		
2005	Beräknat	22 168 557	²	
2006	Beräknat	22 518 454	³	

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 21 673 555 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 21 673 554 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget omfattar utbildnings- och övningsverksamhet för utvecklingen av insatsorganisationen, planering m.m., insatser samt försvarsunderrättelseverksamhet. Under anslaget finansieras den fredsfrämjande verksamhet med trupp utomlands som Försvarsmakten genomför efter beslut av regeringen. Vidare finansierar anslaget Sveriges del av de gemensamma kostnader som kan komma att uppstå i samband med EU-ledda internationella insatser. Under anslaget beräknas belopp för de frivilliga försvarsorganisationernas utbildningsverksamhet, liksom för deras verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland. Anslaget finansierar vidare åtgärder för att främja den svenska försvarsindustrins exportverksamhet, Försvarsmaktens säkerhetsfrämjande samarbete med Estland, Lettland och Litauen samt avveckling av materiel.

Regeringens överväganden

Beräkningen av anslaget för 2004 ligger i linje med den av riksdagen beslutade försvarspolitiska inriktningen. Den närmare inriktningen för stridskrafterna framgår av avsnitt 3.8.5.1.

Regeringen har för avsikt att för 2004 bibehålla innevarande års ambitionsnivå för de fredsfrämjande truppinsatserna som Försvarsmakten genomför. Beloppet för anslagsposten beräknas därmed uppgå till 1 200 miljoner kronor. För den vidare inriktningen samt för budget per mission se avsnitt 3.8.5.3.

Regeringen har i tabell 3.3 nedan i förhållande till 2003 beräknat anslaget enligt följande.

Beslut

Anslaget har minskats med 63 554 000 kronor avseende regleringsbelopp för statlig ålderspensionsavgift för 2001. Anslaget har ökat med 5 636 000 kronor avseende kompensation för de avgifter som skall betalas till Riksrevisionen.

Överföring inom utgiftsområdet

Anslaget har minskats med 18 020 000 kronor som i stället beräknas under anslaget 6:6 Totalförsvarets pliktverk. Vidare har anslaget minskats med 850 000 kronor som istället beräknas under anslaget 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar. Dessutom har anslaget minskats med 300 miljoner kronor som istället beräknas under anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.

Tabell 3.3 Härledning av anslagsnivån 2004-2006 för 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	21 281 565	21 281 565	21 281 565
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	768 777	1 263 780	1 613 677
Beslut	-57 918	-57 918	-57 918
Överföring inom utgiftsområde 6	-318 870	-318 870	-318 870
Förslag/beräknat anslag	21 673 554	22 168 557	22 518 454

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.

3.11.2 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Tabell 3.4 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2002 Utfall	20 535 296	Anslags- sparande	2 748 896
2003 Anslag	19 138 960	¹ Utgifts- prognos	18 975 901
2004 Förslag	18 376 147		
2005 Beräknat	18 857 473	²	
2006 Beräknat	19 286 551	³	

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 18 382 201 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 18 382 202 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget omfattar utveckling, anskaffning, vidmakthållande och avveckling av materiel, anskaffning, vidmakthållande och avveckling av anslagsfinansierade anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Anslaget används också för finansiering av Försvarets materielverks och

Totalförsvarets forskningsinstituts deltagande i internationell verksamhet inom försvarsmateriel- och forskningsområdet. Vidare används anslaget för kostnader för det nationella flygtekniska forskningsprogrammet samt för det säkerhetsfrämjande samarbetet med Estland, Lettland och Litauen. Anslaget finansierar vidare åtgärder för att främja den svenska försvarsindustrins exportverksamhet.

Avgifter och andra inkomster

För 2004 beräknar regeringen att Försvarsmakten kommer att disponera avgiftsinkomster om ca 1 097 miljoner kronor. Av dessa utgör inkomster enligt 4 § avgiftsförordningen (1992:191) ca 410 miljoner kronor och övriga avgiftsinkomster ca 687 miljoner kronor. Därutöver disponerar myndigheten även inkomster för royalties, övertalig materiel m.m. som för 2004 beräknas uppgå till ca 176 miljoner kronor.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Försvarsmakten för perioden 2004–2006 godkänns (tabell 3.5 Investeringsplan)

Tabell 3.5 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Prognos 2003	Budget 2004	Beräknat 2005	Beräknat 2006
Materiel och anläggningar	18 385	17 346	17 802	18 205
Forskning och teknikutveckling	1 030	1 030	1 055	1 082
Summa investeringar	19 415¹	18 376	18 857	19 287
Anslag	19 415	18 376	18 857	19 287
Summa finansiering	19 415	18 376	18 857	19 287

¹ Beloppet är sänkt jämfört med Försvarsmaktens prognos i delårsrapporten (21 040 mnkr) pga. utgiftsbegränsning för anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.

Skälen för regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan avseende materiel omfattar bl.a. tidigare fattade regeringsbeslut avseende utveckling av splitterskyddad granatkastare (Amos), serieanskaffning av artillerigranaten Bonus, anskaffning av Helikopter 14 och Helikopter 15, anskaffning av korvett av Visbyklass, anskaffningen av JAS 39 C Gripen, utveckling av Ledsyst T, utveckling av radarjaktroboten Meteor för Gripen samt halv-

tidsmodifiering av minjaktfartyg av Landsorts-klass. I planen ingår likaså objekt som Försvarsmakten fattar beslut om. Investeringsplanen omfattar också beställningar rörande vidmakthållande av befintliga system.

Avseende anläggningar ingår bl.a. omlokalisering av den Operativa insatsledningen (OPIL) till Uppsala.

Investeringarna i Forskning och teknik-utveckling omfattar bl.a. ett antal tekniska

demonstratorprojekt, t.ex. utveckling av simuleringsdemonstrator för informations- och ledningskrigföring och utveckling av demonstrator för NBC-ledningssystem. Vidare ingår forskning och teknikutveckling rörande främst ledningsförmåga (närverksbaserat

försvar), nya tekniker för samband och kommunikation, IT-säkerhet, informationskrigföring, vapenteknisk forskning (bl.a. telekrig), undervattensteknik, signaturanpassningsteknik samt ballistiskt skydd.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2004 för ramanslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling besluta om beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling som inklusive tidigare gjorda beställningar innebär utgifter på högst 72 500 000 000 kronor efter 2004.

Tabell 3.6 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	2002 utfall	2003 prognos	2004 beräknat	2005 beräknat	2006 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	70 474 979 ¹	71 087 228 ¹	73 853 013 ²		
Nya förpliktelser	19 165 139	22 180 785	18 520 120		
Infriade förpliktelser*	-21 476 818	-19 415 000	-20 300 000	- 18 800 000	-53 273 133
Utestående förpliktelser vid årets slut	68 163 300 ¹	73 853 013 ^{1,2}	72 073 133		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	79 400 000	73 900 000	72 500 000		

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

¹ Utestående åtaganden vid årets slut och nästa års början anges för åren 2002-2004 i olika prislägen m.a.a. att beställningar enligt avtalen mellan Försvarmakten och Försvarets materielverk omräknas till nytt prisläge vid årsskifte.

² För åren 2004-2006 anges utestående åtaganden vid årets slut och nästa års början med samma belopp. Prisomräkningen inkluderas istället i nya åtaganden.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndiganden för Försvarmaktens materieförsörjning m.m. avser gjorda och kommande åtaganden i form av beställningar inom anslaget 6.2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling med ekonomiskt utfall från och med 2005. För beställning rörande de objekt som anges i regleringsbrev krävs regeringsbeslut innan Försvarmakten får göra någon beställning.

Behovet av bemyndiganden omfattar bl.a. de objekt som regeringen styr genom objektsramar, dvs. Splitterskyddad granatkastare (Amos), Måldetekterande artillerigranat (Bonus), Stridsfordon 90, Stridsvagn 121/122 Leopard, Korvett av Visbyklass, Torpeder, Spanings- och eldledningsradar ArtE 740, Flygburet radarsystem 890, JAS 39 Gripen, Helikopter 14 och Helikopter 15. Bemyndigandebehovet omfattar också regeringsobjekt, samt objekt som Försvarmakten fattar beslut om. Bemyndigandet innefattar även beställningar rörande vidmakthållande av befintliga system.

I bemyndigandet ingår också bl.a. följande större materielobjekt, utöver nämnda objektsramar, som redan har beställts eller planeras att beställas under 2004.

- Delbeställningar av Ledsys T (Ledningssystemets tekniska grund – nätverksbaserat försvar),
- Utveckling av nytt pansarskott (NLAW),
- Anskaffning av luftvärnsrobotsystem 23 Bamse,
- Anskaffning av försvarsmaktsgemensamt högfrequensradiosystem,
- Renovering och modifiering av Haubits 77B,
- Utveckling och anskaffning av Torped - Mina – Sensor. (Nästa generations ubåtstorped, mina och undervattenssensor),
- Halvtidsmodifiering av korvett av Göteborgsklass,
- Utveckling av radarjaktroboten Meteor för JAS 39 Gripen,
- Halvtidsmodifiering av minjaktfartyg av Landsortsklass,

- Anskaffning av obemannad luftburen spaningsfarkost (UAV) för medelhög höjd samt
- Renovering och modifiering av TP 84 (Herkules).

Bemyndigandet omfattar vidare ett antal objekt inom forsknings- och teknikutvecklingsområdet, till exempel utveckling av simuleringsdemonstrator för informations- och ledningskrigföring samt utveckling av demonstrator för NBC-ledningssystem. Slutligen omfattar bemyndigandet även vissa anläggningsåtgärder, t.ex. Operativa insatsledning (OPIL) i Uppsala.

Regeringens överväganden

Regeringen har i tabell 3.7 nedan i förhållande till 2003 beräknat anslaget enligt följande.

Beslut

I statsbudgeten för 2003 anvisades 1 miljard kronor i omställningsbidrag. Anslaget har fr.o.m. 2004 minskats med motsvarande belopp.

Överföring inom utgiftsområdet

I statsbudgeten för 2003 minskades anslaget engångsvis med 7,9 miljoner kronor till följd av förändringar som hängde samman med den slutliga justeringen av de statliga avtalsförsäkringarna. Anslaget har fr.o.m. 2004 ökats med motsvarande belopp. Vidare har anslaget ökats med 2,5 miljoner kronor som tidigare beräknats under anslaget 6:7 Försvarshögskolan. Dessutom har anslaget ökats med 300 miljoner kronor som tidigare beräknats under anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. Slutligen har anslaget engångsvis för 2004 minskats med 6 068 000 kronor som istället beräknas under anslaget 6:8 Försvarets radioanstalt.

Överföring till annat utgiftsområde

Anslaget har minskats med 5 miljoner kronor som istället beräknas under utgiftsområde 22, anslaget 37:6 Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet.

Tabell 3.7 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	19 163 960	19 163 960	19 163 960
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	-64 388	410 884	839 962
Beslut	-1 023 001	-1 023 001	-1 023 001
Överföring till annat utgiftsområde	-5 000	-5 000	-5 000
Överföring inom utgiftsområdet	304 576	310 630	310 630
Förslag/beräknat anslag	18 376 147	18 857 473	19 286 551

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.

3.11.3 6:3 Krisberedskapsmyndigheten

Tabell 3.8 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2002 Utfall	60 112	Anslags-sparande	6 388
2003 Anslag	140 048 ¹	Utgifts-prognos	131 499
2004 Förslag	143 331		
2005 Beräknat	146 552 ²		
2006 Beräknat	148 815 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 143 330 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 143 331 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar myndighetens förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.9 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002 (varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2003 (varav tjänsteexport)	1 000	1 000	0
Budget 2004 (varav tjänsteexport)	2 500	2 500	0

Med uppdragsverksamhet avses i detta sammanhang den avgiftsbelagda verksamhet som

regleras i 7 § förordningen (2002:518) med instruktion för Krisberedskapsmyndigheten. Instruktionen anger att Krisberedskapsmyndigheten får åta sig att mot avgift utveckla och förvalta tekniskt stöd åt andra myndigheter samt åt kommuner och landsting.

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2003 ökat med 512 000 kronor avseende kompensation för de avgifter som skall betalas till Riksrevisionen.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:3 Krisberedskapsmyndigheten

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	140 048	140 048	140 048
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 771	5 992	8 255
Beslut	512	512	512
Förslag/beräknat anslag	143 331	146 552	148 815

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.

3.11.4 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar

Tabell 3.11 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2002	16 898		257
2003	15 789 ¹		15 560
2004	Förslag	17 279	
2005	Beräknat	17 648 ²	
2006	Beräknat	17 891 ³	

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 17 279 tkr i 2004 års prisläge.

³ Motsvarar 17 279 tkr i 2004 års prisläge.

Anslaget finansierar myndighetens förvaltningsutgifter samt arvoden till ledamöterna i Överklagandenämnden för totalförsvaret och övriga kostnader för nämndens verksamhet.

Anslaget finansierar den verksamhet som myndigheten genomför inom områdena massmediernas beredskap, sprida kunskap om säkerhetspolitik och totalförsvaret samt opinionsundersökningar, dvs. att följa svensk opinionsutveckling av betydelse för totalförsvaret.

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2003 ökat med 252 000 kronor avseende kompensation för de avgifter som skall betalas till Riksrevisionen.

Vidare har anslaget i förhållande till 2003 ökat med 850 000 kronor som tidigare har beräknats under anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. Detta belopp avser finansiering av dels den nya funktionen för information och vägledning i rättsfrågor för de totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt eller civilplikt och utbildningsansvariga (500 000 kronor), dels vägledande och rådgivande verksamhet för främjande av personalvård som tidigare tilldelats Nämnden för personalvård för totalförsvarspliktiga (350 000 kronor).

Regeringen uppskattar att av de budgeterade utgifterna under anslaget för 2004 kan omkring 3,4 miljoner kronor hänföras till det militära försvaret. Omkring 12,4 miljoner kronor kan hänföras till det civila försvaret.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	15 789	15 789	15 789
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	388	757	1 000
Beslut	252	252	252
Överföring inom utgiftsområde 6	850	850	850
Förslag/beräknat anslag	17 279	17 648	17 891

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.

3.11.5 6:5 Civilt försvar

Tabell 3.13 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2002	Utfall	1 756 240	¹ Anslags- sparande	328 836
2003	Anslag	1 891 062	Utgifts- prognos	1 840 286
2004	Förslag	1 854 960		
2005	Beräknat	1 885 192	²	
2006	Beräknat	1 902 009	³	

1 Avser anslagen 6:3 Funktionen Civil ledning, 6:4 Funktionen Försörjning med industrivaror, 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst, 6:7 Funktionen Ordning och säkerhet, 6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård m.m., 6:9 Funktionen Telekommunikationer m.m., 6:10 Funktionen Postbefordran, 6:11 Funktionen Transporter, 6:12 Funktionen Energiförsörjning och 6:21 Civilt försvar
2 Motsvarar 1 843 557 tkr i 2004 års prisnivå.
3 Motsvarar 1 825 206 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar verksamhet inom samverkansområdena Teknisk infrastruktur, Transporter, Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen, Ekonomisk säkerhet, Områdesvis samordning, samverkan och information, Skydd, undsättning och vård samt viss internationell fredsfrämjande och humanitär verksamhet. Dessutom finansieras kostnader vad avser den regionala försöksverksamheten inom det s.k. GotSam-projektet från anslaget. Under anslaget beräknas belopp för de frivilliga försvarsorganisationernas utbildningsverksamhet liksom för deras verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Civilt försvar för 2004 godkänns (tabell 3.14 Investeringsplan).

Tabell 3.14 Investeringsplan

Tusental kronor

	Totalt	Anskaffat t.o.m. 2002	Prognos 2003	Budget 2004
So Teknisk infrastruktur	62 530	12 000	25 000	15 530
So Transporter	358 165	154 460	54 100	48 045
So Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen	93 400	0	52 000	14 600
So Ekonomisk säkerhet	5 000	3 000	500	500
So Områdesvis samordning, samverkan och information	193 990	91 090	25 200	26 800
So Skydd, undsättning och vård	292 452	135 000	54 407	44 333
Summa investeringar	1 005 537	395 550	211 207	149 808
Lån	296 222	135 000	98 592	27 418
Anslag	709 315	260 550	112 615	122 390
Summa finansiering	1 005 537	395 550	211 207	149 808

Skälen för regeringens förslag: Investeringar under 2004 inom det civila försvaret genomförs inom samtliga samverkansområden. Huvuddelen av investeringarna är undantagna från reglerna om lånefinansiering och finansieras i stället med anslag eller bidrag. Den 26 juni 2003 har regeringen lämnat ett uppdrag till Krisberedskaps-

myndigheten att redovisa inriktningar för verksamheten inom olika ekonomiska ramar. I avvaktan på den nya inriktningen för verksamheten inom det civila försvaret, som regeringen avser att redogöra för i kommande försvarsbeslut, redovisas därför ingen plan för investeringar 2005 och 2006.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2004 för ramanslaget 6:5 Civilt försvar besluta om avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder samt åtgärder för att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, som inklusive tidigare gjorda beställningar innebär utgifter på högst 199 000 000 kronor efter 2004 (tabell 3.15 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden).

Tabell 3.15 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	2002 utfall	2003 prognos	2004 beräknat	2005 beräknat	2006 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	268 643	197 192	318 200	-	-
Nya förpliktelser	176 352	270 000	77 500	-	-
Infriade förpliktelser*	247 803	148 992	198 500	72 500	124 700
Utestående förpliktelser vid årets slut	197 192	318 200	197 200	-	-
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam			199 000	-	-

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet avser verksamhet som bedrivs inom samverkansområdena Teknisk infrastruktur, Transporter, Områdesvis samordning, samverkan och information samt Skydd, undsättning och vård. Den 26 juni 2003 har regeringen lämnat ett uppdrag till Krisberedskapsmyndigheten att redovisa inriktningar för verksamheten inom olika ekonomiska ramar. De långsiktiga ekonomiska förpliktelserna som staten genom systemet med bemyndiganden åtar sig bör i avvaktan på den framtida inriktningen inte öka nämnvärt i avvaktan på Krisberedskapsmyndighetens förslag.

Beredskapsinvesteringar

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2004 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 660 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2004 låta Socialstyrelsen disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 200 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Beredskapsinvesteringar inom Statens räddningsverks och Socialstyrelsens ansvarsområden finansieras med

lån i Riksgäldskontoret. Låneramarna för 2004 skall även täcka tidigare gjorda beredskapsinvesteringar.

Avgift för elektronisk kommunikation

Regeringens förslag: Avgiftsuttaget för finansiering av åtgärder mot allvarliga hot och påfrestningar som gäller elektronisk kommunikation, som tas ut i enlighet med lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation för finansiering av åtgärder mot allvarliga fredstida hot och påfrestningar inom telekommunikationsområdet, fastställs till högst 100 000 000 kronor under 2004.

Elberedskapsavgift

Regeringens förslag: Avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften, som tas ut i enlighet med elberedskapslagen (1997:288), för att finansiera beredskapsåtgärder som beslutas med stöd av nämnda lag, fastställs till högst 250 000 000 kronor under 2004.

Skälen för regeringens förslag: Finansiering av åtgärder mot allvarliga fredstida hot och påfrestningar som gäller elektronisk kommunikation sker genom att den som bedriver verksamhet som är anmäld enligt 2 kap. 1 § i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation betalar en avgift. Åtgärder som finansieras genom avgifterna syftar till att säkra de elektroniska kommunikationernas robusthet.

Regeringens överväganden

Inom anslaget har regeringen för 2004 beräknat 259 057 000 kronor för samverkansområdet Teknisk infrastruktur, 100 000 000 kronor för åtgärder mot allvarliga hot och påfrestningar i fredstid som gäller elektronisk kommunikation, 250 000 000 kronor för elberedskapsåtgärder, 119 829 000 kronor för samverkansområdet Transporter, 133 653 000 kronor för samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, farliga kemikalier och radioaktiva ämnen, 18 167 000 kronor för samverkansområdet Ekonomisk säkerhet, 499 308 000 kronor för samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information, 454 446 000 kronor för samverkansområdet Skydd, undsättning och vård samt 20 500 000 kronor för Internationell verksamhet.

Regeringen har i tabell 3.16 nedan i förhållande till 2003 beräknat anslaget enligt följande.

Överföring till annat utgiftsområde

Anslaget har minskats med 75 miljoner kronor som istället beräknas under utgiftsområde 22, anslaget 37:6 Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet.

Överföring inom utgiftsområdet

Anslaget har minskats med 6,1 miljoner kronor 2004, 17,5 miljoner kronor 2005 och 35,9 miljoner kronor 2006. Dessa belopp har istället beräknats under anslaget 7:1 Kustbevakningen.

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:5 Civilt försvar

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	1 908 562	1 908 562	1 908 562
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	27 498	69 130	104 347
Överföring till annat utgiftsområde	-75 000	-75 000	-75 000
Överföring inom utgiftsområde 6	-6 100	-17 500	-35 900
Förslag/beräknat anslag	1 854 960	1 885 192	1 902 009

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.

3.11.6 Försvarets materielverk

Försvarets materielverk är en avgiftsfinansierad myndighet vars främsta uppgift är att anskaffa, vidmakthålla och avveckla materiel och förnödenheter på uppdrag av Försvarmakten. Försvarets materielverk biträder Försvarmakten i fråga om långsiktig materielförsörjningsplanering och materielsystemkunskap.

För de enskilda uppdragen utformar Försvarets materielverk offerter utifrån Försvarmaktens fastställda materielplan. Försvarmakten gör sedan kundbeställningar gentemot Försvarets materielverk. Kundbeställningarna utgör ett åtagande för Försvarets materielverk gentemot kunden och är grunden för uppföljning av Försvarets materielverks verksamhet.

Rörelsekapital

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2004 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 25 000 000 000 kronor för att tillgodose behovet av rörelsekapital.

Skälen för regeringens förslag: Försvarets materielverk behöver ett rörelsekapital för att finansiera utestående förskott till industrin och övrigt behov av rörelsekapital. Regeringen föreslår, mot bakgrund av hittills utnyttjat kreditutrymme och av det bedömda framtida

kreditbehovet, att krediten i Riksgäldskontoret sänks från 25 500 000 000 kronor till högst 25 000 000 000 kronor. Under 2003 har myndighetens kredit i Riksgäldskontoret höjts från 21 500 000 000 kronor till 25 500 000 000 kronor med anledning av leasing av JAS 39 Gripen till Ungern samt leveransförseningar från industrin avseende JAS 39 Gripen, Helikopter 14 och artillerigranat Bonus.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.17 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt-kostnad)
Utfall 2002			
(varav tjänsteexport)	18 328 447	18 221 554	106 893
Prognos 2003			
(varav tjänsteexport)	20 131 200	20 131 200	0
Budget 2004			
(varav tjänsteexport)	19 142 600	19 142 600	0

Försvarets materielverk får disponera intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2004-2006 godkänns (tabell 3.18).

Tabell 3.18 Investeringsplan

Tusental kronor

	Prognos2003	Budget2004	Beräknat2005	Beräknat2006
Investeringar varav				
förvaltningsutgifter	23 340	31 463	29 776	22 601
provsystem	17 900	14 000	14 000	14 000
IT-utveckling	67 647	128 774	139 514	89 619
externa uppdrag	12 730	7 835	7 825	11 800
Summa investeringar	121 617	182 072	191 115	138 020
Lån Riksgäldskontoret	121 617	182 072	191 115	138 020
Summa finansiering	121 617	182 072	191 115	138 020

Skälen för regeringens förslag: Investeringsökningen i IT-utveckling beror bl.a. på planerade investeringar i ett nytt affärssystem. Även införande av ärende- och dokumenthanteringssystem och förbättringar av säkerheten i Försvarets materielverks lokala nätverk kommer att kräva vissa investeringar.

3.11.7 6:6 Totalförsvarets pliktverk

Tabell 3.19 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2002	Utfall	223 100	Anslags- sparande	45 940
2003	Anslag	220 478	¹ Utgifts- prognos	233 288
2004	Förslag	245 068		
2005	Beräknat	250 750	²	
2006	Beräknat	254 839	³	

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 245 068 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 245 068 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget disponeras av Totalförsvarets pliktverk för mönstring, antagningsprövning, inskrivning och stöd under grundutbildning samt enskilda ärenden inom området. Vidare finansierar anslaget Totalförsvarets pliktverks verksamhet med att ge myndigheter och andra som har bemanningsansvar inom totalförsvaret stöd och service avseende bemanning med totalförsvarspliktiga som skrivs in för civil- eller värnplikt. Anslaget finansierar därutöver myndighetens verksamhet i fråga om redovisning av annan personal inom totalförsvaret samt stöd och service till utbildningsanordnarna i fråga om totalförsvarspliktigas tjänstgöring. Dessa verksamheter finansieras även till del av avgiftsinkomster.

Det uppkomna anslagssparandet har enligt Totalförsvarets pliktverk flera orsaker, bland annat snabbare nedläggning av regionalkontoret i Boden, vakanser på cheftjänster, sjukskrivningar, nyrekrytering som tar tid och verksamhet som inte genomförts enligt plan, vilket delvis är förorsakat av vakanserna.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.20 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002 (varav tjänsteexport)	56 753	51 812	4 941
Prognos 2003 (varav tjänsteexport)	56 554	59 054	-2 500
Budget 2004 (varav tjänsteexport)	58 033	58 033	0

Huvuddelen av den avgiftsbelagda verksamheten avser tjänster som Totalförsvarets pliktverk lämnar till Försvarsmakten. Totalförsvarets pliktverk får disponera intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten.

Regeringens överväganden

Regeringen uppskattar att av de budgeterade utgifterna under anslaget för 2004 kan omkring 235 miljoner kronor hänföras till det militära försvaret och omkring 10 miljoner kronor till det civila försvaret. För verksamheten personalredovisning avser ca 10 miljoner kronor det militära försvaret och ca 3 miljoner kronor det civila försvaret.

Regeringen har i tabell 3.21 nedan i förhållande till 2003 beräknat anslaget enligt följande.

Beslut

Anslaget har ökats med 308 000 kronor avseende kompensation för de avgifter som skall betalas till Riksrevisionen.

Överföring inom utgiftsområdet

Anslaget har ökats med 18 020 000 kronor som tidigare beräknats under anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. Ökningen skall finansiera bl.a. beräknade ökade utgifter på grund av löneökningar, höjda pensionspremier och ett ökat antal mönstrande.

Tabell 3.21 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:6 Totalförsvarets pliktverk

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	220 478	220 478	220 478
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 262	11 944	16 033
Beslut	308	308	308
Överföring inom utgiftsområde 6	18 020	18 020	18 020
Förslag/beräknat anslag	245 068	250 750	254 839

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.

3.11.8 6:7 Försvarshögskolan

Tabell 3.22 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2002 Utfall	32 355	Anslags- sparande	602
2003 Anslag	32 039 ¹	Utgifts- prognos	31 840
2004 Förslag	30 399		
2005 Beräknat	31 092 ²		
2006 Beräknat	31 580 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 30 399 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 30 399 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget disponeras av Försvarshögskolan för forskning och utveckling m.m. inom skolans kompetensområde. Verksamheten skall kunna knytas till utbildningen och tillgodose totalförsvarets behov.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.23 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002 (varav tjänsteexport)	381 835	379 848	1 987
Prognos 2003 (varav tjänsteexport)	356 178	356 178	0
Budget 2004 (varav tjänsteexport)	363 100	363 100	0

Huvuddelen av Försvarshögskolans avgiftsbelagda verksamhet utgörs av utbildningsverksamhet som beställs av Försvarsmakten. Försvarshögskolan disponerar intäkterna från den avgiftsfinansierade verksamheten.

Regeringens överväganden

Regeringen uppskattar att av de budgeterade utgifterna under anslaget för 2004 kan omkring hälften hänförs till verksamhetsområdet det militära försvaret och omkring hälften hänförs till verksamhetsområdet det civila försvaret.

Regeringen har under anslaget beräknat 19 miljoner kronor för uppbyggnad av vetenskaplig grund inom de kärnämnen där

skolans kompetens är unik. Beloppet skall motsvara en professur och en rekryterings-tjänst inom vart och ett av dessa ämnen.

Regeringen beslutade den 19 december 2002 att Försvarshögskolan fick disponera högst 2,5 miljoner kronor till att ominrikta verksamheten inom området för informationsoperationer till att avgiftsfinansieras. Från 2004 beräknas därför 2,5 miljoner kronor under anslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling istället. Krisberedskapsmyndigheten har fått det övergripande ansvaret för arbetet med informationsoperationen och det ankommer därför på myndigheten att beställa det stöd den bedömer vara nödvändigt. Försvarsmakten skall beställa den forskning som behövs för det militära försvarets behov vilket även kan omfatta området informationsoperationer.

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:7 Försvarshögskolan

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget ¹	32 039	32 039	32 039
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	860	1 553	2 041
Beslut	-2 500	-2 500	-2 500
Förslag/beräknat anslag	30 399	31 092	31 580

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.

3.11.9 6:8 Försvarets radioanstalt

Tabell 3.25 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2002 Utfall	469 467	Anslags- sparande	-4 782
2003 Anslag	479 307 ¹	Utgifts- prognos	462 321
2004 Förslag	415 325		
2005 Beräknat	418 942 ²		
2006 Beräknat	425 996 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 409 257 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 409 257 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar den verksamhet med signalspaning som Försvarets radioanstalt bedriver. Anslaget finansierar också utveckling

av teknisk materiel och metoder som behövs för denna verksamhet. Vad gäller själva investeringen av teknisk materiel finansierar anslaget fr.o.m. 2004 endast kapitalkostnaden. Viss verksamhet inom myndigheten finansieras genom avgifter.

Försvarets radioanstalt skall bidra till att ge förvarning om förändrade förhållanden i vår omvärld och lämna stöd vid fredsfrämjande internationella operationer.

Försvarets radioanstalt har för 2002 utnyttjat anslagskrediten med 4,8 miljoner kronor. Utnyttjandet har bl.a. uppstått på grund av en högre slutlig premie för statens pensionsförsäkringar än beräknat för verksamhetsåret 2001 samt tidigare lagda teknikinvesteringar.

Regeringens överväganden

Anslaget är till sin helhet hänförligt till verksamhetsområdet det militära försvaret. Radioanstaltens verksamhet inom andra verksamhetsområden är intäktsfinansierad eller finansierad med ett bidrag från Krisberedskapsmyndigheten om cirka 12 miljoner kronor per år.

Utredningen om översyn av Försvarets radioanstalt har lämnat sitt betänkande (SOU 2003:30) och bl.a. föreslagit att finansieringen av radioanstaltens investeringar ses över. Regeringen anser att myndigheten på samma sätt som andra statliga myndigheter bör helt övergå till lånefinansiering av investeringar från den 1 januari 2004. Regeringen har därför vid beräkningen av anslaget i förhållande till 2003 minskat anslaget med 54 517 000 för 2004. Regeringen har uppdragit åt Ekonomistyrningsverket att i samverkan med Försvarets radioanstalt se över de eventuella konsekvenser av en övergång till lånefinansiering av radioanstaltens investeringar som kan uppstå med anledning av verksamhetens natur. Uppdraget skall redovisas senast den 31 oktober 2003. Om så är nödvändigt avser regeringen fatta beslut som förenar lånefinansieringsmodellen med kraven på bl.a. sekretess.

Tabell 3.27 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:8 Försvarets radioanstalt

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	454 307	454 307	454 307
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	15 534	25 219	32 273
Beslut	-60 584	-60 584	-60 584
Överföring inom utgiftsområde 6	6 068		
Förslag/beräknat anslag	415 325	418 942	425 996

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.

3.11.10 6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tabell 3.28 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	2 475
2002	194 245		
2003	Anslag 186 745 ¹	Utgifts-prognos	184 137
2004	Förslag 192 162		
2005	Beräknat 196 477 ²		
2006	Beräknat 199 497 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 192 162 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 192 162 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar försvars- och säkerhetspolitisk forskning för regeringens behov, NBC-skyddsforskning samt flygteknisk kompetens- och resursutveckling. Kompetensen skall kunna nyttiggöras utanför totalförsvaret samt som stöd till svensk industri och vid export av krigsmateriel. Totalförsvarets forskningsinstituts verksamhet skall tillgodose totalförsvaret med forskning, metod- och teknikutveckling samt med utredningsverksamhet.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 3.29 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002	1 003 177	-981 065	22 112
(varav tjänsteexport)	10 052	-13 090	-3 038
Prognos 2003	1 069 700	-1 068 700	1 000
(varav tjänsteexport)	10 400	-10 200	200
Budget 2004	1 060 000	-1 056 000	4 000
(varav tjänsteexport)	10 000	-9 500	500

Den avgiftsfinansierade verksamheten omfattar forskning, teknik- och metodutveckling för bl.a. Försvarsmakten, Försvarets materielverk och andra kunder. Totalförsvarets forskningsinstitut får disponera intäkterna från den uppdragsfinansierade verksamheten.

Regeringens överväganden

Regeringen uppskattar att av de budgeterade utgifterna under anslaget för 2004 kan omkring 120 miljoner kronor hänföras till verksamhetsområdet det militära försvaret och omkring 70 miljoner kronor hänföras till verksamhetsområdet det civila försvaret. Bedömningen är gjord utifrån en schablonfördelning.

Tabell 3.30 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget ¹	186 745	186 745	186 745
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	5 417	9 732	12 752
Förslag/beräknat anslag	192 162	196 477	199 497

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.**3.11.11 6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer****Tabell 3.31 Anslagsutveckling**

Tusental kronor

2002	Utfall	88 265	Anslags- sparande	-
2003	Anslag	88 265 ¹	Utgifts- prognos	86 058
2004	Förslag	88 265		
2005	Beräknat	88 265 ²		
2006	Beräknat	88 265 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.² Motsvarar 88 265 tkr i 2004 års prisnivå.³ Motsvarar 88 265 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar utgifter för stöd till den verksamhet som anges i förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet. De frivilliga försvarsorganisationerna, som anges i bilaga till förordningen, får bidrag för den del av deras verksamhet som främjar totalförsvaret och som omfattar ledning och administration, försvarsupplysning, rekrytering, funktionärsutbildning för den egna organisationen samt ungdomsverksamhet. Anslaget fördelas av Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten. Regeringen uppskattar att av anslaget för 2004 kan omkring 60 miljoner kronor hänföras till verksamhetsområdet det militära försvaret.

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att anslagsnivån inte bör ändras för åren 2004 till 2006.

3.11.12 6:11 Nämnder m.m.**Tabell 3.32 Anslagsutveckling**

Tusental kronor

2002	Utfall	9 027	Anslags- sparande	1 892
2003	Anslag	5 145 ¹	Utgifts- prognos	5 483
2004	Förslag	7 095		
2005	Beräknat	7 095 ²		
2006	Beräknat	7 095 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.² Motsvarar 7 095 tkr i 2004 års prisnivå.³ Motsvarar 7 095 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar den verksamhet som bedrivs av vissa mindre nämnder samt bidrag till Svenska Röda Korset och till Centralförbundet Folk och Försvar. Utfallet 2002 innebär att anslagsposten vissa mindre nämnder inte fullt ut förbrukat sitt anslag. Regeringen bedömer dock att anslagsförbrukningen kommer öka under kommande år.

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att anslagsnivån inte bör ändras för åren 2004 till 2006.

Regeringen uppskattar att de budgeterade utgifterna under anslaget för vissa mindre nämnder för 2004 huvudsakligen kan hänföras till verksamhetsområdet det militära försvaret. Regeringen uppskattar att verksamheten inom Svenska Röda Korset och Centralförbundet för Folk och Försvar huvudsakligen är hänförligt verksamhetsområdet det civila försvaret.

4 Politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar

4.1 Omfattning

Politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar omfattar verksamhetsområdet Svåra påfrestningar och verksamhetsområdet Skydd mot olyckor. Inom politikområdet bedrivs verksamhet som omfattar beredskapen för vissa normala fredstida olyckor liksom extrema fredstida störningar och olyckor med omfattande konsekvenser som t.ex. epidemier och allvarliga smittsamma djursjukdomar, översvämningar, samt allvarliga störningar i elförsörjningen eller telekommunikationerna. Vad som har orsakat händelserna spelar mindre roll. Avgörande är i stället förmågan att kunna motstå störningar och olyckor samt att kunna hantera konsekvenserna av det inträffade.

Med olyckor menas både olyckor som människan vållat och naturolyckor där skador kan förorsakas på människa, på egendom eller i miljö.

Verksamheten omfattar räddningstjänst, olycks- och skadeförebyggande verksamhet samt övriga åtgärder vid olyckor enligt räddningstjänstlagen (1986:1102), lagen (1982:821) om transport av farligt gods, lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor och lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor samt ett antal författningar inom sjösäkerhetsområdet. Politikområdet omfattar även åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor. Statens räddningsverk lämnar under vissa villkor ersättning till kommuner och statliga myndigheter för vidtagna

åtgärder och uppkomna merkostnader vid genomförda räddningsinsatser. Myndigheter inom det sjätte utgiftsområdet som bedriver verksamhet med stöd av nämnda författningar är Statens räddningsverk och Kustbevakningen. Inom politikområdet skall vidare tillräcklig förebyggande verksamhet bedrivnas och tillräcklig krishanteringsförmåga åstadkommas i händelse av att en svår påfrestning på samhället i fred inträffar. Genom att höja förmågan inför fredstida extrema situationer ökas också grundförmågan att motstå ett väpnat angrepp och en god grund skapas för de åtgärder som eventuellt kan behöva genomföras. Verksamhet bedrivs inom de samverkansområden som beskrivs under verksamhetsområdet Det civila försvaret.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutvecklingen inom politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2002	Anslag 2003 ¹	Utgifts- prognos 2003	Förslag anslag 2004	Beräknat anslag 2005	Beräknat anslag 2006
Anslag 7:1 Kustbevakningen	533	548	537	622	648	674
Anslag 7:2 Förebyggande åtgärder för jordskred och andra olyckor	29	25	26	25	25	25
Anslag 7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.	31	38	40	20	20	20
Anslag 7:4 Samhällets skydd mot olyckor	608	612	604	621	628	638
Totalt för Politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	1 201	1 223	1 207	1 288	1 321	1 357

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

Inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar finansierar utgiftsområdet verksamhet som Statens räddningsverk bedriver inom verksamhetsområdet Skydd mot olyckor samt Kustbevakningens verksamhet. Åtgärder inom verksamhetsområdet Svåra påfrestningar finansieras i huvudsak via andra utgiftsområden än utgiftsområde 6.

Regeringen anser att verksamheten inom verksamhetsområdet Svåra påfrestningar liksom i dag bör finansieras av andra utgiftsområden om inte insatserna avser:

- investeringar avseende svåra påfrestningar på samhället i fred som samtidigt i hög grad stärker förmågan vid höjd beredskap,
- övnings- och utbildningsverksamhet som syftar till att ge samhället tillräcklig krishanteringsförmåga på lokal, regional och nationell nivå för såväl svåra påfrestningar på samhället i fred som höjd beredskap samt
- viss internationell fredsfrämjande och humanitär verksamhet.

I dessa fall bör åtgärder finansieras av verksamhetsområdet Det civila försvaret, anslaget 6:5 Civilt försvar. Regeringen gav i november 2002 Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter inkomma med ett underlag som gör det möjligt att bedöma kostnaderna för de åtgärder som vidtas inom olika utgiftsområden när det gäller beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred samt övergripande inriktning för samverkansområdena.

4.3 Mål

Målet för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar är att minska risken för och konsekvenserna av olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred och minska lidande och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i andra länder.

4.4 Politikens inriktning

Regeringen anser att samhället skall ha beredskap inför alla slag av hot och risker. Regeringen vill betona vikten av att åtgärder vidtas i den normala verksamheten varefter kompletterande åtgärder vidtas för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred samt för höjd beredskap. På detta sätt säkerställs också att det förebyggande arbetet bedrivs och att krishanteringsförmåga åstadkoms även för allvarliga händelser högre upp i hotskalan. En god nationell krishanteringsförmåga ger också en god grund för svensk medverkan i hanteringen av internationella kriser.

Det är verksamheten som bedrivs varje dag i samhället som är grunden för vår förmåga att hantera stora kriser. För att vi skall kunna leva säkrare krävs att samhällets alla aktörer arbetar tillsammans mot samma mål. Om inte sjukvård, äldreomsorg, kommunal och statlig räddningstjänst, polis, teknisk infrastruktur och mycket mer fungerar i vardagen kommer dessa inte heller att fungera vid svåra påfrestningar och krig. Vår förmåga att hantera kriser måste bli

bättre. Våren 2002 och våren 2003 överlämnades propositionerna Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158, bet. 2001/02:FöU10, rskr. 2001/02:261) och Reformerad räddningstjänstlagstiftning (prop. 2002/03:119) till riksdagen av vilken den senare för närvarande behandlas av riksdagen. I propositionerna markeras den helhetssyn och enhetlighet som gäller för olyckor i fred, extraordinära händelser, svåra påfrestningar och höjd beredskap. Den bas vilken arbetet med att skapa ett säkrare och mer robust samhälle bygger på, är att när det skapas en ökad förmåga att hantera kriser i den vardagliga verksamheten så ökar också samhällets förmåga att hantera stora kriser.

Inriktningen återspeglas i de planeringsanvisningar som regeringen beslutat om för Krisberedskapsmyndigheten inför nästa försvarsbeslutsperiod.

Krisberedskapsmyndigheten skall bland annat analysera på vilka områden och i vilken omfattning som en särskilt förstärkt fredstida förmåga behövs för svåra påfrestningar på samhället i fred. Dessutom skall myndigheten analysera behovet av en förändrad anslagsstruktur. Även inför det kommande försvarsbeslutet kommer ansvarsprincipen samt underifrån- och helhetsperspektiven som presenterades våren 2002 att vara utgångspunkten i arbetet med beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

Arbetet inom verksamhetsområdet Skydd mot olyckor kommer att präglas av en minskad detaljreglering, införandet av nationella mål, förebyggande arbete och en förändrad utbildningsstruktur. Förändringar som presenterats för riksdagen våren 2003. Syftet är att det skall ske färre olyckor i Sverige, färre människor skall skadas eller dödas. Dessutom skall miljön utsättas för mindre påfrestningar till följd av olyckor och det skall även fortsättningsvis finnas ett stort förtroende för samhällets räddningstjänst.

Verksamheten inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar skall präglas av att den är en del av vårt samhälle. En mycket viktig aspekt i detta arbete är att fler kvinnor och människor med olika etnisk bakgrund skall engageras. I alla de olika svåra situationer som uppstår i samhället och som kan uppstå måste all den kunskap och erfarenhet som finns i samhället tas tillvara.

Arbetet kommer under 2004 att fortsätta mot diskriminering på grund av kön, sexuell läggning, ursprung eller religion och för ökad jämställdhet inom politikområdet.

4.5 Insatser

4.5.1 Insatser inom politikområdet

Mot bakgrund av förslagen i betänkandet Reformerad räddningstjänstlagstiftning (SOU 2002:10) lämnade regeringen i maj 2003 propositionen 2002/03:119 Reformerad räddningstjänstlagstiftning till riksdagen. I propositionen lägger regeringen fram förslag till en ny lag, lagen om skydd mot olyckor, som skall ersätta den nu gällande räddningstjänstlagen. Bland annat betonas kommunernas förebyggande verksamhet. Lagen innehåller också bestämmelser om de förebyggande åtgärder som enskilda skall vidta. Bland materiella förändringar kan nämnas att det i lagen anges övergripande nationella mål, som skall kompletteras med verksamhetsmål och handlingsprogram. Det medför bland annat att kommunerna får en ökad möjlighet till lokal anpassning av organisation och dimensionering av verksamheten. Andra nyheter är att brandsynen ersätts av en ny ordning, att kommunerna blir skyldiga att se till att en olycka som har föranlett en räddningsinsats blir undersökt och att staten ges rätt att överklaga domstolsavgörande beträffande en kommuns rätt till ersättning av staten i vissa fall.

När det gäller sotningsverksamheten föreslår regeringen att kommunen även fortsättningsvis skall ha ansvaret för att rengöring (sotning) och brandskyddskontroll utförs, men att kommunen skall få medge att en enskild fastighetsägare själv utför eller låter annan utföra sotning på den egna fastigheten, om detta kan ske på ett från brandskyddssynpunkt betryggande sätt. Lagens krav på sotning och kontroll av imkanaler skall endast omfatta imkanaler i restauranger, storkök och därmed jämförbara utrymmen. Imkanaler i bostadskök och liknande utrymmen skall således inte omfattas.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2004 med vissa övergångsbestämmelser.

Räddningsverkets utbildningsstab och fyra skolor har organiserats till ett Centrum för risk- och säkerhetsutbildning inom verket.

Centrumets verksamhet startade den 1 januari 2003 och bedriver sedan den 1 september 2003 en ny tvåårig, eftergymnasial, studiemedelsfinansierad utbildning i skydd mot olyckor. Den nya utbildningen skall bidra till ett vidgat och fördjupat säkerhetsarbete inom hela sektorn skydd mot olyckor.

Räddningsverkets förberedelser inför införandet av en ny utbildning och en ny lagstiftning inom området skydd mot olyckor har krävt stora arbetsinsatser. Dessa verksamhetsförändringar måste ske inom tilldelade ramar. För att göra detta möjligt har Räddningsverket därför under 2002 påbörjat ett omställningsarbete som innebär rationaliseringar, besparingar och en betydande minskning av Räddningsverkets organisation. Utvecklings- och omställningsarbetet innebär en stor utmaning för Räddningsverket, men är en viktig förändring för att nå ett säkrare samhälle genom ett vidgat och systematiskt arbete för skydd mot olyckor.

Regeringen uppdrog den 27 juni 2002 åt Räddningsverket att senast den 1 februari 2003 inkomma med en utredning avseende personalförsörjningen inom den kommunala räddningstjänsten vad avser deltidsanställda brandmän. Räddningsverket konstaterar i rapporten att det inom flera samhällssektorer är svårt att rekrytera personal och att detta inte är något unikt problem för räddningstjänsten. Räddningsverket menar dock att det krävs särskilda insatser för att rekrytera deltidsanställd personal. I rapporten konstateras att av de deltidsanställda brandmännen har mindre än 10 procent kommunen som huvudarbetsgivare, medan ca 90 procent har det privata näringslivet som huvudarbetsgivare. Räddningsverket anser att rekryteringsinsatserna måste ägnas mer tid och omsorg. Andelen kvinnor inom den kommunala räddningstjänsten måste ökas. Verket pekar även på att kontakterna mellan kommunen som arbetsgivare för den deltidsanställda brandmannen och dennes ordinarie arbetsgivare generellt sett måste förbättras och att kommunerna bör vidta åtgärder för att kombinera kommunala tjänster med uppdrag som deltidsanställd brandman. Räddningsverket avser att tillsammans med Svenska Kommunförbundet ta initiativ till att en särskild resursgrupp bildas för frågor som underlättar rekrytering av deltidsanställd personal.

Staten stödjer genom Räddningsverket kommunernas förebyggande arbete mot jordskred och andra naturolyckor. Under 2002 utbetalades 28,9 miljoner kronor till kommunerna i bidrag för att genomföra förebyggande åtgärder mot naturolyckor. Antalet ansökningar från kommunerna när det gäller ersättning vid naturolyckor har varit konstant de senaste åren. Räddningsverkets uppfattning är dock att de objekt som kommunerna söker medel för blir alltmer komplexa.

Regeringen anförde i budgetpropositionen för 2002 att det skulle vara önskvärt att kunna lämna en samlad bedömning av det offentliga olycksförebyggande och skadeavhjälpande arbetet till riksdagen. Regeringen har i regleringsbrevet för 2003 uppdragit åt Räddningsverket att, i samverkan med berörda myndigheter och organisationer, fortsätta uppbyggnaden i Karlskoga av Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor (NCO) så att en samlad bedömning av olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet i Sverige kan göras utifrån nationella, regionala och lokala behov.

En första nationell bild av olycksutvecklingen i Sverige har redovisats i rapporten Olyckor i siffror. Äldre människor är överrepresenterade i nästan samtliga olyckstyper. De flesta dödsolyckor, drygt 40 procent, sker i boendemiljön. Målet i verkets handlingsprogram för den brandförebyggande verksamheten 2002-2004 är bland annat att till utgången av 2004 nå en tioprocentig minskning av treårsmedelvärdet för antalet omkomna vid bränder i bostäder. Räddningsverket bedömer att en bredare samverkan mellan myndigheter och organisationer på alla nivåer är en av de åtgärder som måste till för att vända utvecklingen.

Sprängämnesinspektionen avvecklades den 30 september 2001 och myndighetens verksamhet och personal överfördes till Räddningsverket. Eftersom samordningen är en process som tar flera år bör de positiva effekterna gradvis öka. Personalens intressen har tagits till vara på ett tillfredsställande sätt. Verksamheten som tidigare sköttes av Sprängämnesinspektionen är fortsatt lokaliserad till Stockholmsområdet och kontoret där är organisatoriskt en del av Räddningsverkets centrala förvaltning. Nyanställningar med placering i Stockholm har genomförts.

Kustbevakningen har genomfört miljöskyddsoperationer avseende olja och kemikalier samt

sjöräddningsinsatser. Vidare har Kustbevakningen genomfört sjösäkerhets tillsyn avseende fartygs bemanning, lastning av förpackat farligt gods, lastsäkring av lastbärare, kontroll av giltiga certifikat och deklarationer, kontroll av fartygets djupgående samt kontroll av antalet passagerare. Myndigheten har också deltagit i det arbete som bedrivits i ett antal internationella organ, såsom Helsingforskommissionen (HELCOM), EU, Bonnavalet, IMO, Köpenhamnsavalet och Arktiska rådet.

Kustbevakningen har vidare i samverkan med den kommunala räddningstjänsten bekämpat bränder i kust och skärgårdsområden, bl.a. i Stockholms skärgård. Under 2002 har Kustbevakningen också genomfört ett utbildningsprojekt i Ryssland i syfte att öka kompetensen hos rysk personal samt utbyta erfarenheter för att stärka den ryska oljebekämpningskapaciteten i S:t Petersburg och Kaliningradregionen. Projektet har genomförts i samverkan med Sjöfartsverket.

4.5.2 Insatser utanför politikområdet

Den mest omfattande verksamheten utanför politikområdet genomförs av kommunerna inom ramen för den kommunala räddningstjänsten. Exempel på statlig verksamhet inom området är att polisen enligt räddningstjänstlagstiftningen har ansvaret för fjällräddning och efterforskning av försvunna personer. Sjöfartsverket och Luftfartsverket ansvarar för sjö- respektive flygräddningen. Statens haverikommission utreder svårare olyckor och olyckstillbud. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut svarar för flödes- och driftinformation. Länsstyrelserna har, bl.a. med bistånd från Statens strålskyddsinstitut, huvudansvar för insats vid utsläpp av radioaktiva ämnen. Vidare kan nämnas att för transport av farligt gods har bl.a. Banverket, Sjöfartsverket och Luftfartsverket tillsynsansvar. Dessutom har Banverket, Vägverket, Sjöfartsverket och Luftfartsverket ansvar för förebyggande av olyckor inom sina respektive ansvarsområden. Keminsatsstyrkan, Chemical Support Team, där bland annat personal från Statens räddningsverk och Kustbevakningen ingår, har inrättats som stöd till Organisation for the prohibition of chemical weapons (OPCW) i Haag inom ramen för Kemvapenkonventionen (CWC). Denna

styrka kan rekvireras av stater vid misstänkt användning av kemiska stridsmedel. Implementeringsarbetet med den gemenskapsmekanism som inrättades av EU:s ministerråd den 23 oktober 2001 för att underlätta ett förstärkt samarbete vid biståndsinsatser inom räddningstjänsten (2001/792/EG, Euratom) fortskrider. Samarbetet avser natur- och miljöolyckor till lands och till sjöss samt tekniska och radiologiska olyckor. Mekanismen har aktiverats vid ett flertal tillfällen under 2003, såsom vid oljeolyckan med fartyget Prestige och vid jordbävningen i Algeriet.

Kustbevakningen bedriver inom ramen för sina ordinarie uppgifter en betydande del av sin verksamhet utanför politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Myndigheten bedriver således verksamhet inom ramen för politikområdena Skatt, tull och exekution, Rättsväsendet, Miljöpolitik, Sjöfart, och Livsmedelspolitik (Utgiftsområden 3, 4, 20, 22 och 23).

4.6 Resultatbedömning

Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits inom politikområdet sammantaget har bidragit till en positiv inverkan på samhällets förmåga att förebygga, förhindra och minska konsekvenserna av olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen anser vidare att den verksamhet och de åtgärder som vidtagits av myndigheterna inom politikområdet har haft en positiv inverkan. Regeringen noterar emellertid att åtgärderna inom vissa delar av politikområdet inte har varit tillräckliga för att uppfylla de långsiktiga målen. Regeringen anser därför att det finns behov av ytterligare åtgärder för att utveckla samhällets förmåga att förebygga och mildra konsekvenserna av olyckor särskilt i arbetet med att förebygga personskador.

Det internationella arbetet har på ett positivt sätt bidragit till att minska lidandet och skadeverkningarna av olyckor och katastrofer i andra länder.

4.7 Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar

4.7.1 Omfattning

Samhällets planering av åtgärder för svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap sker samordnat inom ramen för de sex samverkansområden som är nämnda under verksamhetsområdet det civila försvaret. I områdena ingår myndigheter som bedriver verksamhet med starka inbördes samband. Dessa myndigheter framgår av bilagan till förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida kris-hantering och höjd beredskap.

En svår påfrestning på samhället i fred utgör inte en enskild händelse i sig, exempelvis en olycka eller ett sabotage, utan är ett tillstånd som kan uppstå när en eller flera händelser gemensamt eskalerar och konsekvenserna av dessa händelser omfattar stora delar av samhället. Svåra påfrestningar kan sägas utgöra olika slag av extrema situationer med låg sannolikhet som skiljer sig i sak. Tillståndet är av sådan omfattning att det uppstår allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner eller hotar grundläggande värden av olika slag i samhället. För att kunna hantera situationen och därmed begränsa konsekvenserna krävs samordning av insatser från flera olika myndigheter och organ.

För verksamhetsområdet svåra påfrestningar finns inga särskilda medel avsatta. Verksamhet avseende svåra påfrestningar på samhället i fred finansieras idag i huvudsak över andra utgiftsområden än utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Åtgärder i syfte att stärka samhällets förmåga att hantera svåra påfrestningar finansieras till del över anslaget 6:5 Civilt försvar enligt gällande finansieringsprinciper. En förutsättning är att åtgärderna även skall stärka samhällets förmåga vid höjd beredskap. Genom att skapa förmåga att hantera en svår påfrestning säkerställs även i allt väsentligt en förmåga inom det civila försvaret.

4.7.2 Mål

Målet är att minska risken för och konsekvenserna av svåra påfrestningar på samhället i fred. Om en sådan påfrestning skulle inträffa, skall människors liv, personliga säkerhet och

hälsa tryggas samt skador på egendom eller i miljö hindras eller begränsas.

4.7.3 Resultatbedömning

De åtgärder som vidtas inom ramen för det civila försvaret ger även effekter på samhällets beredskap mot svåra påfrestningar. Insatser och resultatbedömning enligt den nya planeringsstrukturen redovisas under verksamhetsområdet det civila försvaret. Denna dubbelnytta av vidtagna åtgärder har påverkat samhällets förmåga att hantera en svår påfrestning i fred positivt. NBC-beredskapsåtgärder och de åtgärder som motiveras av hot inom IT-området är exempel där en förmåga har byggts upp i samhället för att kunna möta svåra påfrestningar på samhället i fred som förorsakas av terrorism och omfattande sabotage. Krisberedskapsmyndigheten bedömer att genomförd verksamhet och ekonomiska utfall i lika hög grad lett till en förbättring av förmågan inom verksamhetsområdet svåra påfrestningar som inom verksamhetsområdet det civila försvaret.

I budgetpropositionen för 2003 redogjorde regeringen för avsikten att lämna en bedömning för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred separat från bedömningen av grundförmågan inom det civila försvaret. Det nya planeringssystemet medförde behov av nya former för uppföljning anpassade för den nya strukturen. Regeringen uppdrog därför åt Krisberedskapsmyndigheten att redovisa en metod för hur en heltäckande uppföljning och förmågebedömning skall kunna ske. Uppföljningen skall således avse både måluppfyllelse för svåra påfrestningar på samhället i fred och för civilt försvar. Uppdraget redovisades den 30 maj 2003. De nya metoderna bör kunna tillämpas för uppföljning av verksamhetsåret 2003.

4.7.4 Inriktning

Den framtida inriktningen bör utgå från en bredare syn på hot och risker och i större utsträckning än idag riktas mot förebyggande arbete. Detta för att minska riskerna för störningar i samhällsviktiga system och konsekvenserna av inträffade störningar. En mer specificerad inriktning av verksamheten enligt

den nya planeringsstrukturen redovisas under verksamhetsområdet det civila försvaret.

En ytterligare betoning av underifrån-perspektivet är viktig. Regeringen har den 26 juni 2003 lämnat ett uppdrag till Krisberedskapsmyndigheten att analysera och redovisa på vilka områden och i vilken omfattning en särskild förstärkt fredstida förmåga behövs vid svåra påfrestningar på samhället. I uppdraget anges vidare att Krisberedskapsmyndigheten skall analysera och redovisa om den verksamhet som krävs för att nå grundförmåga kan uppfyllas inom ramen för samhällets ordinarie beredskap för störningar (samhällets basförmåga) och en förstärkt fredstida förmåga.

4.8 Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor

4.8.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar åtgärder för att förebygga och begränsa konsekvenser av olyckor samt avhjälpa skador. Verksamhetsområdet begränsas till att omfatta verksamheter som bedrivs av Statens räddningsverk och Kustbevakningen inom det sjätte utgiftsområdet. Liknande verksamheter med motsvarande målsättning och till del baserade på samma lagstiftning bedrivs även av ett antal statliga myndigheter inom andra politikområden samt av kommunerna. De anslag som ingår i verksamhetsområdet framgår av tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet.

4.8.2 Utgiftsutveckling

För 2002 anvisade riksdagen för verksamhetsområdet Skydd mot olyckor 1 148,5 miljoner kronor. Utfallet för anslagen inom verksamhetsområdet uppgick under 2002 till 1 186 miljoner kronor. Skillnaden mellan utgifterna och tilldelade medel finansierades genom anslagssparande från tidigare år. Vid utgången av 2002 redovisade verksamhetsområdet ett anslagssparande på ca 10 miljoner kronor. För 2003 har regeringen tilldelat medel för verksamhetsområdet om 1 205 miljoner kronor.

4.8.3 Mål

Målet är att skydda människors liv, säkerhet och hälsa mot olyckor samt att förhindra eller begränsa skador på egendom och miljö.

4.8.4 Resultatbedömning

Målet att antalet olyckor skall minska har inte uppnåtts under 2002. För att ytterligare öka kunskapen om olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet bör det göras analyser på nationell, regional och lokal nivå. Tre faktorer talar enligt regeringens bedömning för att bättre resultat på sikt kommer att nås när det gäller att minska antalet olyckor, nämligen den föreslagna nya lagen om skydd mot olyckor, den nya tvååriga yrkesutbildningen i skydd mot olyckor samt tillgången på analyser från Nationellt Centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor i Karlskoga. Regeringen avser att noga följa utvecklingen.

De rapporter som Räddningsverket fått från de lokala polismyndigheterna tyder på att skador vid användning av nöjesfyrverkerier minskar.

Räddningsverket har som mål att stödet till länsstyrelserna utvecklas så att den regionala tillsynsverksamheten bättre anpassas till en målstyrd verksamhet. Detta för att över hela landet säkerställa en kvantitativt och kvalitativt jämn nivå för tillsynen.

Planläggning för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning och sanering efter sådana utsläpp bör enligt regeringen ägnas större uppmärksamhet. Enligt regeringens bedömning har planläggningen för saneringen inte givits tillräcklig prioritet hos länsstyrelserna och ej heller anpassats till regionala förhållanden.

Räddningsverket genomför inte några räddningsinsatser på nationell nivå. Räddningsverkets skolor i Revinge och Sandö har emellertid medverkat med personal, civilpliktiga och utrustning vid kommunala räddningsinsatser i samband med översvämning i Kristianstad samt vid en skogsbrand i Sollefteå.

Räddningsverket har genomfört fyra internationella observatörsinsatser. Insatserna har bidragit till att målet för verksamhetsgrenen Åtgärder efter räddningsinsatser uppfyllts.

Räddningsverket skall redovisa utbetalningar till kommuner som sker enligt 36 och 37 §§

räddningstjänstlagen (1986:1102) och 65 § räddningstjänstförordningen (1986:1107) med angivande av ändamålet för respektive utbetalning. Under 2002 har totalt 27,7 miljoner kronor betalats ut. Av dessa avser 2,8 miljoner kronor ersättning som beslutades under 2001. Tre ärenden om en sammanlagd ersättning av 8,1 miljoner kronor gäller utbetalningar där en kommun överklagat Räddningsverkets beslut och där domstolen bifallit överklagandet. I den föreslagna nya lagen om skydd mot olyckor tydliggörs förutsättningarna för kommunernas rätt till ersättning av staten då en räddningsinsats i kommunal räddningstjänst har medfört betydande kostnader. Räddningsverket föreslås även ges rätt att överklaga domstols avgörande beträffande en kommuns rätt till ersättning av staten bl.a. då en räddningsinsats i kommunal räddningstjänst medfört betydande kostnader.

Målen för verksamheten Internationellt arbete är att bidra till att minska lidande och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i andra länder, medverka i uppbyggnad och beredskap för internationell krishantering samt att öka internationell samordning inom området genom bl.a. kunskapsutveckling och kunskaps-spridning. När det gäller humanitär minröjning är målet att Räddningsverket skall bidra till att utveckla SWEDEC som svenskt kompetens-centrum för ammunitions- och minröjning och därmed öka svensk kompetens inom området. Räddningsverket skall bidra med kompetens till det internationella minröjningscentret Geneva International Centre for Humanitarian Demining (GICHHD). Verket har bidragit till att svensk kompetens har utvecklats i viss mån.

Målet när det gäller säkerhetsfrämjande arbete i Central- och Östeuropa är att vidmakthålla och utveckla samarbetet med länderna i regionen på räddningstjänstområdet. Särskild vikt skall läggas vid miljöskyddsarbetet. Räddningsverket skall bidra till att utveckla samarbetet mellan svensk räddningstjänst och motsvarande organisationer i Estland, Lettland och Litauen så att det är möjligt att ömsesidigt kunna bistå varandra med räddningsinsatser till lands i samband med allvarliga olyckor. Verket bedömer att tillräckliga åtgärder har vidtagits för att vidmakthålla samarbetet med länder i Öst- och Centraleuropa.

Räddningsverket bedömer att de internationella insatserna indirekt eller direkt medverkat till att minska lidande och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i de drabbade länderna.

Beredskapen vid Statens räddningsverk för att genomföra internationella katastrofinsatser är enligt regeringens bedömning väl utvecklad. Räddningsverket samverkar såväl nationellt med berörda myndigheter som internationellt med andra länder och med FN och EU.

Inom sjösäkerhetsarbetet har tillsynen av mindre svenska passagerarfartyg samt lastsäkring och farligt gods på lastbärare i RO-RO-trafik prioriterats. Det stora behovet av tillsyn inom detta område skall bl.a. ses mot bakgrund av de allvarliga konsekvenser brister i tillsynen kan ge upphov till. Kustbevakningen har en ständig beredskap till sjöss och har under 2002 genomfört ett 40-tal miljöskyddsoperationer. En tredjedel av dessa operationer var förebyggande operationer, vilket inneburit att myndigheten lyckats förhindra olyckor och incidenter. Enligt regeringens bedömning har Kustbevakningen genomfört miljöövervakning och miljöräddningstjänst i enlighet med de mål som ålagts myndigheten. Avsikten är att en fortsatt kraftfull övervakning skall leda till att upptäcktsrisken ökar och att lagföringen effektiviseras ytterligare. Därigenom kan antalet oljeutsläpp komma att fortsatt minska. Miljöräddningstjänst till sjöss är viktig för att minimera skador på den marina miljön och kostnader för sanering. Regeringen anser att det är av stor vikt att Kustbevakningen även fortsättningsvis lägger stora resurser på detta område.

Från och med den 1 februari 2002 har Kustbevakningen rätt att inleda och bedriva förundersökningar avseende vattenföroreningsbrott. Fler rapporterade misstänkta brott har lett till fler beslut om förundersökning och antalet beivrade brott har ökat.

Kustbevakningen svarade under 2002 för 285 sjöräddningsinsatser, vilket motsvarar ca en fjärdedel av det totala antalet som genomfördes i svenska vatten.

Kustbevakningen har inom miljöräddningstjänstområdet deltagit i det internationella samarbetet inom ramen för Helsingforskommissionen (HELCOM), EU, Bonnöverenskommelsen, IMO, Arktiska rådet och Köpenhamnsavtalet. Utsläpp från fartyg är i hög grad ett problem som Sverige delar med länderna i vårt närområde varför internationell samverkan är en förutsättning för såväl det förebyggande arbete som för förmågan att kunna möta ett eventuellt större oljeutsläpp. Erfarenhetsutbyte och arbetet med att skapa förutsättningar för

gemensamma insatser för att bekämpa oljeutsläpp har bidragit till kompetensuppbyggnad samt stärkt förmågan att möta ett eventuellt större oljeutsläpp.

Internationell förtroendeskapande verksamhet

Den internationella förtroendeskapande verksamheten skall utvecklas särskilt vad gäller övnings- och utbildningsverksamhet samt civil-militär samverkan.

Utvärderingarna av PFF-kurserna visar att kurserna håller hög kvalitet. Räddningsverket har påbörjat en analys tillsammans med Natos civila del för att kartlägga elevunderlaget och säkra kvaliteten i utbildningen. Den förtroendeskapande verksamheten har utvecklats på ett förtjänstfullt sätt genom den PFF-verksamhet som genomförts i form av kurser med hög kvalitet och framgångsrikt deltagande i övningsverksamhet. Det är vidare positivt att en analys av kursverksamhetens fortsatta inriktning påbörjats bl.a. mot bakgrund av den förändrade PFF-struktur som Natos utvidgning innebär. Övningsdeltagandet bör även fortsättningsvis så långt möjligt innehålla civil-militära samverkans-element.

NBC-området

Räddningsverket har tillsammans med Rikspolisstyrelsen slutfört ett arbete där man, utifrån terroristhot, belyst risker förknippade med transport av farliga ämnen. Ett förslag till översyn av lagstiftning och regelverk har utarbetats.

En kartläggning av utbildningen inom samverkansområdet Spridning av farliga ämnen har genomförts för att undersöka utbildningsbehovet i stort. I samband härmed har Räddningsverket, Socialstyrelsen, Statens strålskyddsinstitut och Rikspolisstyrelsen startat ett gemensamt projekt för utbildning av s.k. first responders, dvs. den polis-, räddnings- och sjukvårdspersonal som utgör första ledet i hanteringen av inträffade olyckshändelser. Räddningsverket har också startat en treveckorskurs i strategisk planering för kemräddningstjänst. Kursen avser att höja räddningstjänstens kunskaper inom området spridning av farliga ämnen. Räddningsverket och Försvarsmakten har i samverkan med berörda myndigheter

analyserat förutsättningarna för inrättandet av en nationell insatsstyrka för NBC-händelser.

En översyn har gjorts av nuvarande säkerhet och tillsyn beträffande transporter på väg och järnväg av farligt gods. Denna kommer att ligga till grund för åtgärder inom området, vilka också förutses behöva samordnas med pågående översyn av internationella regelverk för transporter av farligt gods. En särskild fråga som uppmärksammas i detta sammanhang gäller säkerheten vid transporter av radioaktiva isotoper.

Regeringen följer noga frågan om transporter av farligt gods och har tillsatt en utredning (dir. 2003:99) med uppgift att göra en översyn av gällande bestämmelser om transport av farligt gods. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en rapportering i denna fråga efter det att utredningen lämnat sitt slutbetänkande, vilket skall ske senast den 1 september 2004.

Miljö

Miljöaspekter skall beaktas i allt arbete till skydd mot olyckor.

Under 2002 certifierades Räddningsverkets avdelning för brandfarliga och explosiva varor (f.d. Sprängämnesinspektionen) enligt ISO 14001. Integrering av det systematiska arbetsmiljöarbetet har påbörjats inom ramen för miljöledningssystemet. Interna utbildningar inom miljöområdet och interna miljörevisioner har genomförts.

Räddningsverket har vidare sektoransvar inom området Skydd mot olyckor för de nationella miljö kvalitetsmålen, för att bl.a. få alla aktörer att samordnat verka för att minska olyckors miljöpåverkan. Fem sektorsmål har utarbetats som omfattar bränder, kemikalieutsläpp, oljeutsläpp till sjöss, översvämningar, och kärnenergiolyckor. Räddningsverket har även medverkat i nätverket Grön räddningstjänst, där särskild vikt har lagts på att höja kompetensen hos lärarna på verkets skolor.

Regeringen anser att Räddningsverket har genomfört miljöarbetet på ett bra sätt.

Kustbevakningens verksamhet har betydelse för miljön främst genom den miljöövervakning och de utsläppsbeaktande åtgärder som myndigheten företar inom ramen för sitt ansvarsområde. Åtgärderna bedöms ha haft en positiv miljöeffekt. De registrerade utsläppen

inom svenskt ansvarsområde till havs har minskat sedan 1995. Antalet rapporterade utsläpp i hamnar och kustnära områden har dock ökat under perioden 2001-2002. Enligt Kustbevakningens bedömning innebär detta inte någon faktisk ökning av antalet utsläpp inom svenskt ansvarsområde till sjöss, utan ökningen beror sannolikt på en ökad benägenhet från allmänheten och kommunala myndigheter att anmäla sådana utsläpp till Kustbevakningen samt på skärpta registreringsrutiner inom myndigheten till följd av den kraftiga satsningen på lagföring av illegala utsläpp. Gynnsamma väderförhållanden under sommaren och hösten har dessutom bidragit till en ökad sannolikhet att upptäcka utsläpp. Regeringen gör bedömningen att en fortsatt satsning på övervakning och lagföring av illegala utsläpp på sikt kommer att innebära att det reella antalet utsläpp och att den totala volymen utsläppt olja minskar. Det är också en viktig förutsättning för att uppnå det nationella kvalitetsmålet hav i balans och levande kust och skärgård, såvitt avser delmålet om att utsläpp av olja och kemikalier från fartyg skall minimeras och vara försumbara senast 2010.

Kustbevakningen tar enligt regeringens bedömning ett bra miljöansvar.

Jämställdhet och etnisk mångfald

Räddningsverket har sett över antagningskraven för fysisk förmåga för att få en jämnare könsfördelning till den nya tvååriga utbildningen för skydd mot olyckor. En normaltränad kvinna eller man bör nu klara de fysiska baskraven. Särskilda åtgärder för att marknadsföra utbildningen har riktats mot kvinnor. En uttalad ambition med att införa den nya utbildningen har varit att i högre grad beakta jämställdhets- och mångfaldsaspekter. Av de 180 personer som har antagits till utbildningen är 26 kvinnor, vilket motsvarar drygt 14 procent.

Kustbevakningen arbetar aktivt för att få in fler kvinnor i kustbevakningsyrket liksom att öka den etniska mångfalden. Vidare har Kustbevakningen deltagit vid olika utbildnings- och rekryteringsmässor, samt genomfört andra informationsaktiviteter. För att stärka kvinnors ställning inom myndigheten har Kustbevakningen även ett mentorprogram för kvinnor och ett kvinnligt nätverk. Myndigheten har också förbättrat den interna och externa informationen om myndighetens policy och handlingsplan i

jämställdhetsarbetet. Andelen kvinnor är dock fortsatt låg, framförallt i linjeorganisationen. I dagsläget utgörs knappt en procent av personalen av personer med annat etniskt ursprung än svenskt. Kustbevakningens målsättning är att denna andel skall öka så att den speglar den svenska befolkningsstrukturen. Detta bedöms på sikt vara möjligt med tanke på de stora pensionsavgångarna som förestår.

Regeringen avser att nära följa utvecklingen på detta område.

Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor

Genom regeringsbeslut den 7 februari 2002 fick Räddningsverket i uppdrag att påbörja uppbyggnaden av ett Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor i Karlskoga. Syftet med centrumet är att uppnå en ökad, tvärsektorieell samverkan samt en sammanhållen insamling av data från olika sektorer om olycksutvecklingen för att samlat kunna bedöma behov och effekter av genomförda åtgärder nationellt, regionalt och lokalt. Fakta om olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet är enligt Räddningsverket en förutsättning för målstyrning och ett systematiskt säkerhetsarbete.

Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits inom området skydd mot olyckor haft en positiv inverkan på samhällets förmåga att förebygga, förhindra och minska konsekvenserna av olyckor.

Miljöräddningstjänsten till sjöss syftar till att åtgärder skall kunna vidtas för att bekämpa utsläpp så tidigt som möjligt. Målsättningen är därmed att minimera de miljömässiga konsekvenserna. Bekämpning av utsläppen till sjöss är därtill mer kostnadseffektiv än att ta hand om oljan på stränderna. En hög utevaro till sjöss, samt korta insatstider kräver en hög beredskap, vilken även utgör grunden för myndighetens sjöräddningsinsatser. Regeringen bedömer att dessa målsättningar, liksom målsättningarna vad gäller sjösäkerhetsarbetet, har uppfyllts.

4.8.5 Inriktning

Samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor måste utvecklas ytterligare. Införandet av ny lag och ny utbildning är betydelsefulla delar. Det förebyggande arbetet bör prioriteras även fortsättningsvis. Viktiga led i det förebyggande arbetet är tillsyn och statistikuppbyggnad.

Regeringen anser att sjösäkerhetstillsynen bör inriktas mot ett system för tillsyn baserad på riskanalys. Av denna anledning gav regeringen i regleringsbrevet för 2002 Kustbevakningen i uppdrag att tillsammans med Sjöfartsverket utveckla ett system för riskanalysbaserad sjösäkerhetstillsyn. Systemet bedöms öka förmågan till en effektivare inspektionsverksamhet. Uppdraget skall rapporteras senast den 31 december 2003.

Riksdagen har tidigare beslutat att regeringen, eller efter regeringens bemyndigande Kustbevakningen, skall besluta i alla frågor som rör Kustbevakningens regionala indelning (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:FöU1, rskr. 1996/97:109). Regeringen har tidigare berett riksdagen tillfälle att ta del av frågor rörande Kustbevakningens lokala organisation. Utvecklingen inom Kustbevakningens verksamhetsområde ställer krav på att myndigheten har en för ändamålet lämplig organisatorisk struktur. Regeringen anser därför att Kustbevakningen självständigt bör få besluta om både den regionala och den lokala organisationen. Regeringen avser därför att fatta beslut med denna innebörd.

Regeringen anser att miljöövervakningen bör öka och har därför i föreliggande proposition beräknat ytterligare att Kustbevakningen tillförs ca 50 miljoner kronor från och med 2004 i enlighet med de förslag som presenterades i propositionen (prop. 2000/2001:130) Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier. Miljöövervakning och miljöräddningstjänst till sjöss är viktig för att minimera skador på den marina miljön och kostnader för sanering.

Ett antal faktorer kan framgent komma att påverka Kustbevakningens verksamhet och resursbehov, bl.a. EU:s kommande utvidgning i Östersjöregionen, Kustbevakningens ökade roll som brottsutredare, sjöövervakningsuppdraget, samt de ökande oljetransporterna. De senare kan komma att beröra anskaffningen av tre större kombinationsfartyg.

En avgörande faktor för Kustbevakningen är att myndigheten, förutom kompetent personal, har plattformar (flygplan, svävare, fartyg, etc.) som är lämpade och anpassade för den verksamhet som myndigheten bedriver och till de krav som ställs. Den ökade sjöfarten med allt större tonnage samt ökade transporter av olja och andra miljöfarliga ämnen till sjöss ställer högre krav på Kustbevakningens förmåga att hantera tillbud och olyckor med större fartyg. Myndighetens fartygs- och flygplansflotta är till stora delar ålderstigen och den tekniska livslängden kommer inom några år att vara passerad. Merparten av plattformarna svarar därmed inte upp mot de krav som ställs. Kustbevakningen har därför på regeringens uppdrag, den 1 mars 2001, redovisat en materielplan för åren 2001-2010. Materielplanen innehåller myndighetens bedömning av investeringsbehovet i fartyg och flygplan m.m. Kostnaderna överstiger de riktlinjer som regeringen tidigare redovisat (prop. 1999/2000:1). Kustbevakningens bedömning stämmer i stort överens med den bedömning Statskontoret tidigare gjort vid en översyn av Kustbevakningens verksamhet (Statskontoret 2000:1).

Statskontoret påtalade dock att möjligheterna till samordning med andra myndigheter borde prövas ytterligare. Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) gav därför den 10 december 2001 en konsult i uppdrag att se över samordningsmöjligheterna i materielplanen. Uppdraget redovisades den 31 januari 2002. I redovisningen av uppdraget gjorde konsulten bedömningen att det fanns viss materiel som skulle kunna överföras till Kustbevakningens verksamhet. Försvarsutskottet anförde i sitt betänkande 2002/03:FöU:1 att det är angeläget att regeringen redovisar sina överväganden och ställningstaganden till det förslag som lagts fram i rapporten av konsulten. Regeringen gör bedömningen att ett beslut om en eventuell överföring av materiel till Kustbevakningen kan fattas först efter det kommande försvarsbeslutet.

Regeringen anser vidare att en eventuell överföring av materiel till Kustbevakningen måste ses i ett helhetsperspektiv och i relation till myndighetens övriga investeringsbehov samt behov av en ny typ av fartyg. I regleringsbrevet för 2003 gav regeringen därför Kustbevakningen i uppdrag att genomföra en förstudie avseende tre större kombinationsfartyg. Kustbevakningen

lämnade en delredovisning den 14 augusti 2003 och skall inkomma med en slutredovisning senast den 31 december 2003. Regeringen avser vidare att lämna ett uppdrag till Ekonomistyrningsverket att i samråd med Kustbevakningen utveckla en modell för Kustbevakningens investeringar, som innebär att myndighetens kapacitet kan bibehållas på lång sikt.

Den ökade sjötrafiken i vårt närområde tillsammans med en ökad hantering av olja till sjöss ökar risken för olyckor samt risken för en olycka med svåra konsekvenser. En utveckling som ställer krav på det förebyggande arbetet, arbetet med att förhindra och begränsa olyckor samt förmågan att bekämpa ett större oljeutsläpp. Förmågan att möta ett större oljeutsläpp i vårt närområde är avhängig av såväl svenska resurser som de resurser andra stater förfogar över och kan göras tillgängliga via de internationella överenskommelser som Sverige ingått. Regeringen anser det därför angeläget att Kustbevakningen även fortsättningsvis medverkar till att utveckla det internationella samarbetet inom området miljöräddningstjänst. Havsmiljökommissionen har i sitt betänkande, (SOU 2003:72) Havet - tid för en ny strategi, pekat på behov av åtgärder och lämnat förslag på åtgärder för att säkerställa räddningsberedskapen och förmågan att utföra nödbogsering, nödläkning och brandsläckning till sjöss. Betänkandet kommer att remissbehandlas under hösten 2003.

4.9 Revisionens iakttagelser

Enligt Riksrevisionsverkets revisionsberättelse den 21 mars 2003 har Räddningsverkets årsredovisning upprättats i enlighet med förordningen om årsredovisning och budgetunderlag, regleringsbrev och övriga beslut för myndigheten. Riksrevisionsverket bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt är rättvisande. Riksrevisionsverkets iakttagelser har dock medfört att Räddningsverket har fått en revisionsrapport, vilket innebär att det finns utrymme för ytterligare förbättringar när det gäller verkets redovisning av sin verksamhet. Riksrevisionsverket har rekommenderat att Räddningsverket med stöd av relevanta fördelningsnycklar, på ett så rättvisande sätt som möjligt, fördelar med verksamheten förenade

indirekta kostnader på den avgifts- respektive anslagsfinansierade verksamheten. Räddningsverket har också rekommenderats att stärka kvalitetssäkringen av finansiella uppgifter i årsredovisningen samt att utforma kriterier eller indikatorer för effektbedömningar.

Riksrevisionsverket har för 2002 lämnat en ren revisionsberättelse för Kustbevakningen och konstaterar att årsredovisningen har upprättats i enlighet med förordningen om årsredovisning och budgetunderlag, regleringsbrev och övriga beslut för myndigheten. Verket bedömer också att årsredovisningen i allt väsentligt är rättvisande.

I rapporten Upphandling vid Kustbevakningen (RRV 2002:10) redovisade Riksrevisionsverket ett antal brister i Kustbevakningens rutiner och förfarande vid upphandling. Bland annat konstaterade RRV att det fanns brister i Kustbevakningens tillämpning av lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU) samt allvarliga brister i dokumentationen. Regeringen gav därför i regleringsbrevet för 2003 Kustbevakningen i uppdrag att redovisa de åtgärder som myndigheten vidtagit med anledning av Riksrevisionsverkets rapport. Kustbevakningen lämnade den 29 januari 2003 en redovisning av de åtgärder som vidtagits med anledning av RRV:s rapport. Bedömningen av de åtgärder som Kustbevakningen redovisar är att om dessa genomförs fullt ut och det nya regelverket stöttas av administrativa rutiner, så bör myndighetens upphandlingar framgent kunna genomföras i enlighet med LOU och på ett sådant sätt att konkurrensen tillvaratas. För att följa upp Kustbevakningens arbete med att avhjälpa de påtalade bristerna avser regeringen i regleringsbrevet för 2004 att lämna ett uppdrag till Kustbevakningen att utvärdera hur de nya upphandlingsrutinerna fungerar.

4.10 Budgetförslag

4.10.1 7:1 Kustbevakningen

Tabell 4.2 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2002	Utfall	533 354	-66	
2003	Anslag	548 053 ¹		537 252
2004	Förslag	621 634		
2005	Beräknat	648 488 ²		
2006	Beräknat	673 946 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 634 034 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 648 435 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget finansierar Kustbevakningens verksamhet med att utföra sjöövervakning och annan kontroll- och tillsynsverksamhet samt räddningstjänst till sjöss. Anslaget finansierar även samordning av de civila behoven av sjöövervakning och sjöinformation.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.3 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)
Utfall 2002	347
Prognos 2003	2 000
Budget 2004	2 000

Intäkterna avser oljeskadeersättning som påförs fartygsägare för uppkomna oljeskador. Det är svårt att prognostisera kommande intäkter. För att få ut avgiften krävs ofta att skadevällaren förs inför domstol. Av denna anledning kan det dröja flera år innan statens fordran säkrats.

Mot inkomsttitel redovisas även vattenföroreningsavgifter som redovisas av Tullverket för Kustbevakningens räkning (se vidare utgiftsområde 3 anslaget 3:3 Tullverket).

Tabell 4.4 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002 (varav tjänsteexport)	2 100	2 100	0
Prognos 2003 (varav tjänsteexport)	2 500	2 500	0
Budget 2004 (varav tjänsteexport)	2 500	2 500	0

Myndigheten får disponera intäkterna. Kustbevakningen utför uppdrags- och serviceverksamhet åt samverkande myndigheter och andra uppdragsgivare och avnämare.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2004–2006 godkänns.

Tabell 4.5 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Total kostnad	Anskaffat t.o.m. 2002	Prognos 2003	Budget 2004	Beräknat 2005	Beräknat 2006
Flygplan	639	0	5	4	210	420
Övrigt/grundinvesteringar	241	0	70	71	50	50
Summa investeringar	880	0	75	75	260	470
Lån	880	0	75	75	260	470
Summa finansiering	880	0	75	75	260	470

Skälen för regeringens förslag: Mot bakgrund av fördyringen av Kustbevakningens investeringsplan, samt den planerade investeringen i nya flygplan föreslår regeringen att Kustbevakningen för åren 2004–2006 tillförs ytterligare medel för räntor och amorteringar.

Regeringens överväganden

Anslaget finansierar även Kustbevakningens verksamhet inom politikområdena Skatt, tull och exekution, Rättsväsendet, Miljöpolitik, Sjöfart, och Livsmedelspolitik.

Regeringen har i tabell 4.6 nedan beräknat anslaget enligt följande

Räntor och amorteringar

Regeringen har beräknat 113,1 miljoner kronor för räntor och amorteringar för myndighetens investeringar under 2004, 125,5 miljoner kronor för 2005 och 139,9 miljoner kronor för 2006. Till följd av detta har anslaget i förhållande till 2003 ökats genom beslut med 8 miljoner kronor 2004, 9 miljoner kronor 2005 och 4,9 miljoner kronor 2006 samt genom att 6,1 miljoner kronor, 17,5 miljoner kronor 2005 och 35,9 miljoner kronor 2006 beräknats under anslaget istället för under anslaget 6:5 Civilt försvar.

Övriga beslut

Anslaget har ökats med 733 000 kronor avseende kompensation för de avgifter som skall betalas av Riksrevisionen.

Övrig överföring inom utgiftsområdet

Anslaget har minskats med ett belopp motsvarande 7,9 miljoner kronor som engångsvis anvisades för 2003 till följd av förändringar som hängde samman med den slutgiltiga justeringen av de statliga avtalsförsäkringarna.

Överföring från annat utgiftsområde

Anslaget har ökats med 49,3 miljoner kronor som tidigare beräknats under utgiftsområde 20 anslaget 34:3 för finansiering av den ökade miljöövervakningen som följer av regeringens förslag i miljömålspropositionen (prop. 2000/2001:130, bet 2001/2002:MJU3, rskr. 2001/2002:36)

Tabell 4.6 Härledning av anslagsnivån 2004–2006, för 7:1 Kustbevakningen

Tusental kronor

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	548 053	548 053	548 053
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	17 592	32 046	43 105
Beslut	8 733	9 733	5 733
Överföring från annat utgiftsområde	49 300	49 300	49 300
Överföring inom utgiftsområde 6	-2 044	9 356	27 756
Förslag/beräknat anslag	621 634	648 448	673 946

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.

4.10.2 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra olyckor

Tabell 4.7 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2002	Utfall	28 943	Anslags-sparande	1 900
2003	Anslag	25 000 ¹	Utgifts-prognos	26 275
2004	Förslag	25 000		
2005	Beräknat	25 000 ²		
2006	Beräknat	25 000 ³		

¹ Inklusivt av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 25 000 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 25 000 tkr i 2004 års prisnivå.

Från anslaget som disponeras av Statens räddningsverk utbetalas ersättning till kommuner för åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2004 för ramanslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 15 000 000 kronor efter 2004.

Tabell 4.8 Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	2002 utfall	2003 prognos	2004 beräknat	2005 beräknat	2006 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	7 895	13 282	12 265	-	-
Nya förpliktelser	10 970	11 000	11 000	-	-
Infriade förpliktelser*	5 583	12 017	11 000	10 000	2 265
Utestående förpliktelser vid årets slut	13 282	12 265	12 265	-	-
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	28 000	15 000	15 000	-	-

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet avser bidrag till kommunernas verksamhet att förebygga jordskred och andra naturolyckor för att stimulera sådana åtgärder. Regeringen bedömer att anslagsnivån inte bör ändras för åren 2004 till 2006.

Regeringens överväganden

Kommunerna kan ansöka om statsbidrag för åtgärder som de har utfört eller avser att utföra. Ansökan ställs till Räddningsverket tillsammans med erforderligt tekniskt underlag. Grundprincipen är att utbetalningen sker när åtgärderna, för vilka bidrag beviljats, är genomförda och

slutbesiktigade. För att stimulera kommunerna att utföra förebyggande åtgärder kan 50 procent av bidraget för planerade men ännu inte utförda åtgärder betalas efter att slutligt beslut har fattats. Resterande del utbetalas när åtgärderna utförts och är slutbesiktigade. Efter det att projektet godkänts har kommunen tre år på sig att genomföra åtgärderna. Principen att det slutliga bidraget inte betalas ut förrän projektet är slutbesiktigat medför ofta förskjutningar i utbetalningarna och anslagssparande uppkommer därför.

4.10.3 7:3 Ersättning vid räddningstjänst m.m.

Tabell 4.9 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2002	Utfall	30 734	Anslags- sparande	2 961
2003	Anslag	37 500 ¹	Utgifts- prognos	39 500
2004	Förslag	20 000		
2005	Beräknat	20 000 ²		
2006	Beräknat	20 000 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 20 000 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 20 000 tkr i 2004 års prisnivå.

Under anslaget som disponeras av Statens räddningsverk utbetalas i enlighet med räddningstjänstlagen (1986:1102) vissa ersättningar till följd av uppkomna kostnader vid genomförda räddningsinsatser, insatser för att bekämpa olja m.m. till sjöss samt för utredning av allvarliga olyckor. Anslaget finansierar även de räddningsinsatser som Räddningsverket kan behöva genomföra till lands i Estland, Lettland och Litauen.

Under 2002 har från anslaget sammanlagt 27,7 miljoner kronor utbetalats till 11 kommuner för ersättning på grund av bl.a. översvämningar, skogsbränder och snöoväder. Vidare har från anslaget sammanlagt 1 miljon kronor utbetalats i ersättning till fem kommuner för oljesanering på land.

För kostnader som uppkommer i samband med oljeutsläpp eller utsläpp av andra skadliga ämnen i vatten utnyttjade Kustbevakningen under 2002 1,7 miljoner kronor. Under 2004 har regeringen beräknat 2 miljoner kronor för detta ändamål.

Räddningsverket har vidare under 2002 utbetalat 358 000 kronor till Statens haverikommission för utredning av allvarliga olyckor.

Regeringen har på tilläggsbudget för 2003 i föreliggande proposition föreslagit att anslaget innevarande år bör ökas med 17 500 000 kronor.

Regeringens överväganden

Utfallet på anslaget varierar kraftigt mellan åren. Detta beror på att det är svårt att förutsäga antalet olyckor som kräver räddningsinsatser och konsekvenserna av dessa. Flera beslut om ersättning har också resulterat i överklaganden

och i vissa fall har kompletterande utbetalningar beslutats.

Utfallet har de senaste fem åren legat både över och under på statsbudgeten anvisat anslag. Regeringen bedömer därför inte att anslagsnivån bör ändras för åren 2004–2006.

4.10.4 7:4 Samhällets skydd mot olyckor

Tabell 4.10 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2002	Utfall	608 380	Anslags- sparande	7 492
2003	Anslag	612 249 ¹	Utgifts- prognos	603 664
2004	Förslag	621 183		
2005	Beräknat	628 353 ²		
2006	Beräknat	638 360 ³		

¹ Inklusive av riksdagen redan beslutade anslag på tilläggsbudget och förslag på tilläggsbudget i samband med BP för 2004.

² Motsvarar 614 381 tkr i 2004 års prisnivå.

³ Motsvarar 614 382 tkr i 2004 års prisnivå.

Anslaget som disponeras av Statens räddningsverk, finansierar verksamhet inom räddningstjänstområdet inklusive olycks- och skadeförebyggande åtgärder samt beredskap för och indirekta kostnader i samband med internationella insatser. Anslaget finansierar även bidrag för främjande av den enskilda människans förmåga. Beredskapen för internationella insatser omfattar även minröjning och en kemikalieinsatsstyrka. Delar av centrum för risk- och säkerhetsutbildnings verksamhet finansieras från anslaget och delar av verksamheten vid Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor i Karlskoga. Anslaget finansierar även ersättning till länsstyrelserna för tillkommande uppgifter med anledning av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.11 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)
Utfall 2002	14 142
Prognos 2003	17 000
Budget 2004	17 000

Avgifter som tas ut med stöd av lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor redovisas mot inkomsttitel 2552 Övriga offentligrättsliga avgifter.

Inkomster från oljeskadeersättning enligt sjölagen (1994:1009) redovisas mot inkomsttitel 2713 Vattenföroreningsavgifter m.m.

Tabell 4.12 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2002	188 271	189 542	8 842
(varav tjänsteexport)	8 010	7 203	807
Prognos 2003	176 750	176 440	9 152
(varav tjänsteexport)	9 000	8 000	1 000
Budget 2004	176 125	175 288	9 989
(varav tjänsteexport)	9 000	8 000	1 000

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2004–2006 godkänns (tabell 4.13 Investeringsplan).

Tabell 4.13 Investeringsplan

Tusental kronor

	Total kostnad	Anskaffat t.o.m. 2002	Prognos 2003	Budget 2004	Beräknat 2005	Beräknat 2006
Övriga förvaltnings- investeringar	641 131	492 481	25 550	39 900	43 100	40 100
Internationell verksamhet	48 975	26 975	5 500	5 500	5 500	5 500
Summa investeringar	690 106	519 456	31 050	45 400	48 600	45 600
Lån	641 131	492 481	25 550	39 900	43 100	40 100
Anslag	48 975	26 975	5 500	5 500	5 500	5 500
Summa finansiering	690 106	519 456	31 050	45 400	48 600	45 600

Skälen för regeringens förslag: Investeringar planeras inom Räddningsverkets Centrum för risk- och säkerhetsutbildning (ca 25 miljoner kronor 2004 och 30 miljoner kronor 2005 och 2006). I övrigt planeras investeringar inom den gemensamma administrationen främst med IT-utrustning.

Den 24 april 2003 uppdrog regeringen åt Statens räddningsverk att i samråd med Statens strålskyddsinstitut lämna förslag till samt beräkna kostnaderna för den framtida utformningen av larmningssystem för varning av allmänheten omkring de svenska kärnkraft-

Myndigheten får disponera intäkterna. Statens räddningsverk utför uppdrags- och serviceverksamhet åt samverkande myndigheter och andra uppdragsgivare. Med uppdragsverksamhet avses i detta sammanhang tjänsteexport enligt tjänsteexportförordningen (1992:192) samt den avgiftsbelagda verksamhet som regleras i 3 b och 5 §§ förordningen (1988:1040) med instruktion för Statens räddningsverk.

Enligt Räddningsverkets instruktion får myndigheten delta i internationella räddnings- och katastrofinsatser förutsatt att det finns en extern finansiering. Vidare får Räddningsverket, om verksamheten har anknytning till myndighetens uppgifter, mot avgift tillhandahålla fortbildning, uppdragsutbildning samt konferens- och internattjänster.

verken. Räddningsverket skall rapportera uppdraget senast den 1 mars 2004.

Regeringens överväganden

Regeringen har i tabell 4.14 nedan beräknat anslaget enligt följande.

Beslut

Anslaget har ökats med 663 000 kronor avseende kompensation för de avgifter som skall betalas till Riksrevisionen.

Överföring till annat utgiftsområde

Anslaget har minskats med 9 051 000 kronor 2004 och 15 853 000 kronor fr.o.m. 2005 som istället beräknas under utgiftsområde 15, anslaget Studiemedel m.m. och utgiftsområde 16, anslaget Centrala studiestödsnämnden m.m. för att finansiera studiemedelsberättigandet av utbildningen i skydd mot olyckor.

Tabell 4.14 Härledning av anslagsnivån 2004-2006, för 7:4 Samhällets skydd mot olyckor*Tusental kronor*

	2004	2005	2006
Anvisat 2003 i 2003 års statsbudget¹	612 249	612 249	612 249
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	17 322	31 294	41 301
Beslut	663	663	663
Överföring till annat utgiftsområde	-9 051	-15 853	-15 853
Förslag/beräknat anslag	621 183	628 353	638 360

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2002, (bet. 2002/03:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2003 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i 2004 års prisläge.

Bilaga 1

Objektsramar

Objektsramar

En objektsram skall bestå av ett väldefinierat materielinnehåll, en ekonomisk ram samt en tidsplan. Det är regeringen som fastställer objektsramen och beslutar om anskaffningar inom varje objektsram. Objektsramarna skall årligen redovisas av Försvarsmakten till regeringen. Regeringen informerar årligen riksdagen om utvecklingen inom respektive objektsram. Nedan lämnas en redogörelse för de nu aktuella materielprojekten som regeringen beslutat skall styras och följas upp med objektsramar. Redogörelsen omfattar även regeringens bedömning av utvecklingen inom objektsramarna samt resultatbedömning för de objektsramar som Försvarsmakten lämnat årsredovisning för.

Den ekonomiska planeringsramen som redovisas för varje objektsram är i 2003 års prisläge. Om inget annat sägs under respektive objektsram så skall varje objektsram innehålla:

- reserver,
- Försvarets materielverks omkostnader samt
- räntekostnader för förskott till industrin.

Splitterskyddad 120 mm granatkastare (Amos)

Objektsramen omfattar tiden 1998 – 2009. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 763 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- utveckling,
- anskaffning av 40 chassier för bandgående granatkastare,
- anskaffning av 40 torn för bandgående granatkastare inkluderat integration med chassi,
- anskaffning av 12 torn för hjulgående granatkastare inkluderat integration med chassi,
- anskaffning av systemmateriel samt
- anskaffning av utbildningsmateriel.

Splitterskyddad granatkastare (SSG 120) anskaffas för att öka stridseffekten i markstridsfunktionens bataljonsnivå. Systemet skall införas som bataljonsartilleri i mekaniserade insatsbataljoner. Systemet ger

förmåga att skjuta indirekt eld från ett fordon som har både splitterskydd och hög rörlighet. Splitterskyddad granatkastare skall ersätta dagens dragna 12 cm granatkastare m/41. Systemet skall även utnyttjas i förband avsedda för internationella insatser. Utvecklingsfasen planeras starta under senare delen av år 2003 och serieleveranser planeras till åren 2007-2008. Utvecklingsarbetet bedrivs i samarbete med Finland och huvudleverantör är Patria Hägglunds Oy.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2002 har 265 miljoner kronor utbetalats. Försvarsmakten redovisar för 2003 ett anslagsbehov om 297 miljoner kronor samt för 2004 ett anslagsbehov om 30 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. att en fördjupad konceptstudie pågår, syftande till att ge ett mer detaljerat underlag avseende olika tekniska lösningar inför fortsatt utveckling. Bl.a. genomförs försök med bandgående splitterskyddad granatkastare avseende körning och skjutning.

Under 2002 levererades 20 av de 2001 beställda 40 bandgående stridsfordonschassierna i samma version som stridsfordon 90. Chassierna är försedda med invändigt splitterskydd och förberedda för yttre skydd. Yttre skydd anskaffas till ett mindre antal fordon. Under 2002 levererades den första prototypvagnen för tekniska prov och truppprov.

På grund av utsträckta och svårlösta förhandlingar under 2001 mellan Försvarets materielverk och industrin har förseningar uppstått i projektet. Dialog med finska myndigheter fortsätter trots skillnader i tidsplan.

Regeringens samlade bedömning är att systemet i huvudsak utvecklas enligt den planerade inriktningen. Först efter myndigheternas genomförda försök och utvärdering av industriofferter kan regeringen bedöma den ekonomiska och tekniska säkerheten i projektet.

Måldetekterande artillerigranat (Bonus)

Objektsramen omfattar tiden 1994 – 2007. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 388 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- utveckling Bonus,
- serieförberedelser Bonus samt
- serieanskaffning Bonus.

Den måldetekterande artillerigranaten Bonus anskaffas för att öka stridseffekten på brigadnivå i arméns system för indirekt eld. Genom införandet utvecklas förbandens förmåga att bekämpa en motståndares stridsfordon. Bonus utgör därmed ett komplement till direktriktade pansarvärns-system. Bonus är en granat avsedd att skjutas från 155 mm haubitsar, t ex haubits 77B. Med Bonus är det således möjligt att bekämpa stridsfordon på avstånd upp till ca 30 km. Granaten innehåller två målavkännande sub-stridsdelar som efter separation ur granatkroppen, oberoende av varandra bekämpar främst pansarskyddande mål.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2002 har 482 miljoner kronor utbetalats. Försvarsmakten redovisar för 2003 ett anslagsbehov om 384 miljoner kronor samt för 2004 ett anslagsbehov om 216 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Slutserieprov av Bonus genomförs under 2003. Granaterna har beställts, men på grund av tekniska problem med serietillverkningen är leverans försenad.

Regeringens samlade bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen. Programmet som helhet bedöms ha uppnått en god ekonomisk och teknisk säkerhet. Granatens prestanda har överträffat Försvarsmaktens ursprungliga krav.

Stridsfordon 90

Objektsramen omfattar tiden 1994 – 2010. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 11 787 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- studier av varnar- och motmedelssystem,
- anskaffning av 509 stridsfordon 90 steg 1-4,
- anskaffning av utbildningsmateriel,
- modifiering av luftvärnskanonvagn 90 och stridsledningspansarvagn 90,
- anskaffning av ytminröjningssystem,
- anskaffning av tilläggskydd för vagnar avsedda för internationell verksamhet samt
- anpassning av luftvärnskanonvagn 90 för internationell tjänst.

Stridsfordon 90 anskaffas för att utveckla markstridsförbandens stridsförmåga avseende eldkraft, rörlighet och skydd. Fordonssystemet ersätter och kompletterar äldre pansarbandvagnar. Systemet är flexibelt uppbyggt med kontinuerlig teknikutveckling och flera versioner som byggs på samma chassi. Ett visst antal har anpassats för internationell tjänst och kommer att organiseras i Stridsfordon 90-bataljon för internationell tjänst. Huvudleverantör är HB Utveckling AB (Joint Venture mellan Hägglunds Vehicle och Bofors Defence).

Resultatbedömning

Anslagsbehovet till och med den 31 december 2002 har varit 10 385 miljoner kronor. Försvarsmakten redovisar för 2003 ett anslagsbehov om 729 miljoner kronor samt för 2004 ett anslagsbehov om 343 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Serieleveranser av fordon har pågått sedan mitten av 1994. Fordonen slutlevererades under 2002. Planerad slutleverans för hela systemet är 2010. Studier av varnings- och motmedelssystem fortgår. Försvarsmakten har beställt en teknikdemonstrator baserad på stridsfordon 9040B som kommer att utrustas med olika varnings- och motmedelssystem. Tilläggskydd anskaffas till ett antal fordon avsedda för internationella insatser, och leverans planeras ske under 2003.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen.

Stridsvagn 121/122 Leopard

Objektsramen omfattar tiden 1994 – 2010. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 11 018 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- anskaffning och modifiering av 160 stridsvagnar av typmodell 121 inklusive simulatorer m.m,
- anskaffning av 120 stridsvagnar av typmodell 122 inklusive ledningssystem, simulatorer m.m,
- anskaffning av systemmateriel,
- anskaffning av 10 bärgningsbandvagnar av typmodell 120 samt
- anskaffning av minskydd för internationella insatser.

Stridsvagnssystemet anskaffas för att utveckla Försvarmaktens förmåga att slå en angräparers markstridsförband. Systemet består av två typer av vagnar, 121 och 122. Båda vagnarna har samma eldkraft och rörlighet medan stridsvagn 122 har en högre skyddsnivå än stridsvagn 121. Stridsvagn 122 har dessutom ett avancerat ledningssystem. Anskaffningen av systemet ger Försvarmakten förmåga att delta i internationella insatser med stridsvagnsförband. Stridsvagnarna ingår i åtta insatsbataljoner.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2002 har 8 977 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2003 ett anslagsbehov om 1 050 miljoner kronor samt för 2004 ett anslagsbehov om 277 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Projektet har i stort följt fastställd tidsplan. De enda avvikelser som är noterbara är leveransförseeningar av övningsvapen, vilket medfört vissa problem under grundutbildning. Anskaffningen av bärgningsbandvagnar följer tidsplanen och första leverans har skett under 2002. Viss kompletteringsanskaffning och utveckling av bl.a. minskydd har skett i internationellt samarbete.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen.

Korvett av Visbyklass

Objektsramen omfattar tiden 1995 – 2009. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 9 171 miljoner kronor. Objektsramen skall ha följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- studier, projektering och utveckling av ytstridsfartyg,
- utveckling och projektering av ubåtsjakt-raketer,
- anskaffning av fem fartyg,
- anskaffning av sambandsintegration,
- anskaffning av referensanläggning,
- anskaffning av motmedel,
- anskaffning av utbildningsanläggning,
- anskaffning av övrig vapenmateriel,
- anskaffning av bas- och underhållssystem,
- anskaffning av reservdelar,
- anskaffning av minjaktmateriel,
- anskaffning av ubåtsjaktraketer,
- anskaffning av integrering av robot-system 15 MK II till ledningssystemet samt
- vidareutveckling av simulator.

Korvetter av Visbyklass anskaffas för att användas vid väpnat angrepp, för att hävda rikets territoriella integritet samt för internationella insatser. Korvettsystemet kan utnyttjas för flera olika operativa uppgifter såsom ubåtsjakt, minröjning, sjömålsbekämpning samt spanings- och bevakningsuppgifter. Systemet har en stor mångsidighet och dessutom en fullt utvecklad smygteknik vilken gör fartygen svårupptäckta.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2002 har 3 174 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2003 ett anslagsbehov om 264 miljoner kronor samt för 2004 ett anslagsbehov om 846 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Under året har projektet i stort löpt enligt gällande plan. Det första fartyget i serien, HMS Visby, övertogs av Försvarets materielverk från byggnadsvarvet Kockums AB i juni 2002. Försvarets materielverk har

därefter genomfört provverksamhet med fartyget. Andra fartyget i serien, HMS Helsingborg, sjösattes den 27 juni 2003. Skrovproduktionen för fartyg 3 – 4 i serien är något försenad. Försvarets materielverk bedömer att Kockums AB ännu inte helt stabiliserat den ekonomiska totalsituationen inom Visbykontraktets ram.

Navigationssystemet kommer att fortsatt utvecklas under 2003. Försvarets materielverk har under 2002 inlett upphandling av integration av robotsystem 15 till ledningssystemet. Beträffande anskaffning av ubåtsjaktssraketer har Försvarets materielverk under året genomfört fortsatta analyser för att kunna fastställa kraven på materielen. För sonar- samt ROV-systemen (Remotely Operated Vehicles) pågår leveranser från bl.a. det tyska företaget STN Atlas. Leveranserna är försenade jämfört med den ursprungliga planen, men kommer inte att påverka införandet av systemet ombord.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklas enligt den planerade inriktningen.

Torpeder

Objektsramen omfattar tiden 1993 – 2005. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 431 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- utveckling och utprovning av torped 62,
- anskaffning av torped 62,
- anskaffning av systemmateriel för torped 62,
- anskaffning av aktiv målsökare för torped 62,
- anskaffning av bärgningssystem för torpeder,
- vidareutveckling av torped 45 och
- vidareutveckling av zonnör till tunga och lätta torpeder.

Torped 62 anskaffas för att utgöra ubåtarnas huvudvapen för sjömålsbekämpning mot ytmål. För ytstridsfartyg, ubåtar och helikoptrar utgör torped 45 huvudvapen för bekämpning av ubåtar.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2002 har 769 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2003 ett behov om 340 miljoner kronor och för 2004 ett behov om 243 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser inom objektsramen.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Utveckling och teknisk utprovning av Torped 62 är avslutad, taktisk utprovning fortsätter under 2003 och 2004. Leveranser av torped 62 (delserie 1) har påbörjats och fortsätter till 2004. Leveranserna följer i stort den tidplan som fastställdes vid omförhandling med leverantören under 2001. Försvarmakten har vidare under 2002 beställt livstidsförlängning av Torped 45. Ett begränsat antal Torped 45 avses vidareutvecklas och därmed kunna utgöra kunskapsbas för planerad anskaffning av TMS 2010 (Torped-Mina-Sensor). Produktionsförutsättningar hos Försvarets materielverk medger inte att underenhet Torped 45 avslutas 2005, utan först 2007. Även vidareutvecklingen av zonnör är försenad cirka ett år. Detta beror främst på begränsade personella resurser hos Försvarets materielverk och hos leverantörerna. Försvarmaktens bedömning är att objektsramen kommer att kunna slutföras inom ekonomisk ram.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen, dock något försenat. Programmet som helhet bedöms ha en god teknisk och ekonomisk säkerhet.

Spanings- och elldledningsradar ArtE 740

Objektsramen omfattar tiden 1998 – 2005. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 633 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- studier,
- utvecklingsarbete,
- anskaffning av serieförberedelser och referensanläggning och
- anskaffning av fem anläggningar samt uppgradering av referensanläggning och ett förserieexemplar.

ArtE 740 är en bepansrad fordonsmonterad radarstation avsedd att ingå i amfibiebrigad.

Objektsramen omfattar sex serieanläggningar och en referensanläggning. Systemet är avsett för ledning av strid mot luft-, sjö- och markmål samt viss förbandsledning. Framtagningen av ArtE 740 är samordnad med utveckling och anskaffning av underrättelse- och ledningssystem för korvetter av Visbyklass (CETRIS), Underrättelseenhet 23 avsedd för Robotsystem 23 Bamse, Robotsystem 77 Hawk samt artillerilokaliseringsradar Arthur.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2002 har 468 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten har tillsvidare stoppat projektets fortsatta utveckling varför det för närvarande inte finns några framtida behov.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Tilldelade ekonomiska medel inom objektsramen är upparbetade. För att fortsätta utveckling och anskaffning av ArtE 740 erfordras ianspråktagande av reserver samt tillskott av ekonomiska medel. Orsakerna till den uppkomna situationen uppger Försvarmakten främst vara att de tekniska system som Försvarets materielverk tidigare utvecklat och som skulle merutnyttjas i projektet visade sig inte uppfylla erforderliga tekniska krav. Försvarets materielverk har vidare haft problem med projektledning och ekonomisk uppföljning. På grund av svårigheterna har Försvarmakten beslutat att tillsvidare stoppa projektet och analysera förutsättningarna för fortsatt verksamhet. Försvarmakten återkommer i samband med budgetunderlaget för 2005 med förslag till fortsatt verksamhet inom objektsramen.

Regeringen menar att det är anmärkningsvärt att de tekniska system som skulle merutnyttjas inte uppfyllde erforderliga tekniska krav, då Försvarmakten, med Försvarets materielverks bedömning som grund, i föregående redovisning 2002 angett att de tekniska riskerna i projektet är små med hänsyn till de synergieffekter som skulle uppstå genom samordning av utvecklingen med flera liknande system. Mot bakgrund av den uppkomna situationen delar regeringen Försvarmaktens uppfattning att projektet bör omprövas i samband med budgetunderlaget för 2005.

Flygburet radarsystem (FSR 890)

Objektsramen omfattar tiden 1985 - 2005. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 3 425 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- utveckling och anskaffning av sex radarsystem,
- integration och verifiering av flygburet radarsystem,
- utprovning,
- anskaffning av sex flygplan typmodell Saab 340 och
- anskaffning av underhållssystem.

FSR 890 anskaffas som en integrerad sensorplattform för luft- och sjöbevakning för att hävda rikets territoriella integritet samt, för att användas vid väpnat angrepp. Systemet har god låghöjdstäckning även på långa avstånd samt har goda möjligheter att upptäcka små mål. Genom sin rörlighet kan systemet snabbt täcka luckor i markradarsystemens täckning. Det kan även användas för att stödja samhället, t.ex. vid olyckor till sjöss. Systemet kan efter modifiering användas i internationella insatser.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2002 har 2 890 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2003 ett behov om 62 miljoner kronor och för 2004 ett behov om 351 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Samtliga sex flygplan samt fyra radar är levererade till Försvarmakten. Två flygplan med spaningsradar är dock sedan november 1999 uthyrda i exportstödande syfte till Ericsson Microwave Systems AB för att utgöra interimslösning för grekiska flygvapnet. Dessa flygplan har bl.a. modifierats med operatörsplatser ombord. Uthyrningen varar längst till 2004. Det har dock framförts önskemål från Ericsson Microwave Systems AB om en förlängd hyrtid om 1-1, 5 år. En radarflyggrupp har krigsorganiserats och man planerar att organisera en andra grupp 2005. FSR 890 har under året deltagit i incidentberedskapen och i övningsverksamheten i större omfattning än föregående år. Flygning med FSR 890 i passagerarkonfiguration har

genomförts i stor omfattning under 2002. Vissa problem har uppstått vid integration av ett nytt radiosystem.

Försvarsmaktens bedömning är att FSR 890 kommer att slutföras med avsett tekniskt innehåll, i rätt tid och inom angiven ekonomi. Om regeringen beslutar om en förlängning av hyrestiden till Grekland kommer dock objektsramen att behövas omdefinieras.

Regeringen beslutade den 23 januari 2003 att Försvarsmakten fick disponera högst 52 mkr i s.k. royalmedel som erhållits vid export av FSR 890 för återinvesteringen i FSR 890 fortsatta utveckling.

Regeringens bedömning är att systemet i huvudsak utvecklats enligt den planerade inriktningen. Programmet bedöms ha en godtagbar ekonomisk och teknisk säkerhet.

JAS 39 Gripen

JAS 39 Gripen har hanterats som en objektsram i och med att beslut om utveckling av flygplantypen togs 1982. Nuvarande objektsram definierades i regleringsbrevet för 2000. Objektsramen omfattar tiden 1997 – 2009. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 81 777 miljoner kronor. Totalt skall 174 stycken JAS 39 (delserie 2 och 3) anskaffas inom objektsramen.

Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- utvecklingsarbete JAS 39 B,
- utvecklingsarbete delserie 3,
- anpassningsprogram avionik och sensorer,
- anpassningsprogram flygprestanda,
- anpassningsprogram framtida vapen,
- anskaffning av 110 flygplan JAS 39 A och B i delserie 2,
- anskaffning av 64 flygplan JAS 39 A och B i delserie 3,
- anskaffning av underhållssystem,
- anskaffning av sensor- och motmedelsystem,
- anskaffning av kommunikationsutrustning för delserierna 1, 2 och 3
- anskaffning av planerings- och utvärderingssystem,
- anskaffning av flygutbildningssystem,
- anskaffning av spaningskapsel,

- anskaffning av ammunition till automatkanon,
- anskaffning av jaktvapen,
- anskaffning av attackvapen,
- vidareutveckling och retromodifiering av flygplan ur delserie 1, 2 och 3,
- vidareutveckling av JAS 39 B till JAS 39 D,
- ränta på Försvarets materielverks rörelsekapital samt
- gemensamma kostnader.

JAS 39 Gripen anskaffas för att Försvarsmakten på kortare sikt skall kunna möta insatser av fjärrstridsmedel och begränsade luftrörliga styrkor, samt på längre sikt kunna utveckla förmåga att möta mer omfattande militära operationer. Vidare skall systemet bidra till Försvarsmaktens förmåga att upptäcka och ingripa mot kränkningar av territoriet. Systemet är flexibelt genom att i samma flygplantyp uppnå förmåga att lösa jakt-, attack- och spaningsuppgifter. Även uppgifter i internationell och multinationell miljö skall kunna lösas från och med 2004. Systemet skall utvecklas och successivt anpassas för kunna bidra till Försvarsmaktens förmåga under mer än 30 år.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2002 hade 41 716 miljoner kronor utbetalats. Försvarsmakten redovisar för 2003 ett behov om 7 400 miljoner kronor och för 2004 ett behov om 8 085 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Av totalt 110 flygplan i delserie 2 hade 91 flygplan levererats till och med 2002. Detta innebär att samtliga JAS 39 av version A/B är levererade. I augusti 2002 flög det första flygplanet av version JAS 39 C för första gången. Denna version är bl.a. anpassad för att bära nya vapen, utrustad med lufttankningsutrustning, försedd med ny markstartmotor (APU), samt innehåller vidareutvecklade taktiska funktioner. På grund av vissa tekniska brister i flygplanen av C-version har inte leverans kunnat ske till Försvarsmakten som planerat under 2002. Planen har levererats till Försvarsmakten under våren 2003. Funktionaliteten hos levererade JAS 39 C är

dock begränsad. Sammanlagt hade till den 1 september 2003 104 stycken flygplan ur delserie 2 levererats. Flygplan ur delserie 3 (64 flygplan JAS 39 C) planeras börja levereras under 2003.

JAS 39 C leveransförseningar och bristande funktionalitet medför risk för försenat förbandsinförande och, i det fall ytterligare förseningar uppstår, risk för att upprättande av SWAFRAP med JAS 39 C den 1 januari 2006, försenas

I det följande framgår redovisning av viktigare underenheter.

Avslutningen av utvecklingsarbetet för den tvåsitsiga versionen av JAS 39 i delserie 2 (JAS 39 B) har inte kunnat göras som planerat. Anledningen är att viss teknisk dokumentation ännu inte är färdigställd av industrin. Avslut beräknas ske 2003.

I utvecklingen av JAS 39 ingår ett anpassningsprogram vars syfte är att tidigt skapa förutsättningar för framtida införande av ny teknik i flygplanet. Verksamheten har omfattat bl.a. framtagning av demonstrator för en radar med Aktiva Elektriskt Styrda Antenner (AESAs), viss telekrigfunktion samt integrationsförberedelser för nästa generations flygburna vapen, bl.a. IR-jaktroboten IRIS-T med s.k. hjälmsikte.

Utveckling och anpassning av motmedel har fortsatt med planerade leveranser av system EWS 39 till 2003-2005. Industrins utvecklingsarbete är dock fortfarande försenat.

Ett nytt sambandssystem kallat CDL 39 med digital störskyddad radio levereras till de 20 sista flygplanen JAS 39 C i delserie 2 och flygplanen i delserie 3. Vissa tekniska problem har uppstått som försenat leveranserna av CDL 39, och därigenom försenas leveranserna av flygplan.

Anskaffning av spaningskapsel främst avsedd för internationella insatser fr.o.m. 2006 har påbörjats. Integrationen av spaningskapseln är dock något försenad, vilket kan komma att påverka förmågan till internationella insatser.

Skjutningar med radarjaktroboten AMRAAM har genomförts vid Försvarets materielverks provplats i Vidsel med lyckat resultat. Försvarmakten har beställt serieanskaffning och integration av IR-jaktroboten IRIS-T med tillhörande hjälmsikte.

Upphandling av laserstyrda bomber med sensorsystem för målidentifiering, laserutpekning och navigering har påbörjats, och kraven ensas med exportversionen för Gripen. För att möta krav på förmåga efter 2010 studeras också anskaffning av ett Långräckviddigt Styrkt Attackvapen (LTA) samt signalsökande robot och vissa telekrigfunktioner.

Modifieringen av flygplanparken till en så långt möjligt teknisk ensad nivå har fortsatt för att bl.a. sänka underhållskostnaderna för JAS-systemet, (s.k. retromodifiering). Försvarmakten föreslår att medel inom JAS-ramen omfördelas till vidareutveckling och retromodifiering av flygplan i syfte att minska felutfall och sänka underhållskostnaderna. Regeringen gör ingen annan bedömning än Försvarmakten i detta avseende.

Utvecklingsarbete för att anpassa flygplan av den A-version (14 st.) som är avsedda för Ungern är beställt vid industrin. Anpassningen innebär att dessa flygplan modifieras till senaste version, s.k. C-version, utrustad med bl.a. lufttankningsutrustning. Försvarmakten finansierar initialt en viss del av konstruktionsarbetet för denna modifiering.

Ett vidareutvecklingsarbete för den tvåsitsiga JAS 39 D-versionen är planerat att genomföras med beställning 2004. Vidareutvecklingen omfattar viss ledningsutrustning, vidareutveckling av viss telekrigutrustning, samt modifiering av radarn. Själva modifieringen av flygplanen är planerad att genomföras från och med 2009 varför denna inte ingår i objektsramen. Syftet är att öka Gripens förmåga att leda och samordna flygstridskrafterna bl.a. vid internationella insatser.

Försvarmaktens samlade bedömning, trots att vissa problem finns för närvarande, är att objektsramen för JAS 39 kommer att slutföras med avsett tekniskt innehåll, i rätt tid och inom angiven ekonomi.

Regeringens samlade bedömning är att JAS 39, även om vissa leveransförseningar uppstått, som helhet fortsätter att utvecklas enligt den planerade inriktningen.

Helikopter 14

Objektsramen omfattar tiden 1997 - 2010. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 7 161 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- samnordisk utveckling,
- projektledning Helikopter 14,
- anskaffning av 18 stycken Helikopter 14,
- anskaffning av underhållssystem och
- anskaffning av utbildningsanläggning.

Helikopter 14 anskaffas som Sveriges del i det nordiska (Sverige, Norge och Danmark) försvarssamarbetet inom Nordic Standard Helicopter Program (NSHP). Helikopter 14 kommer att utgöra huvudplattformen för helikopterbataljonerna med mark- och sjöoperativa huvuduppgifter. Vald helikopter är NH90, vilken tillverkas av ett industri-konsortium, NH Industries, med tyska, franska, italienska och holländska medlemmar.

Förutom mark- och sjöoperativa funktioner avses Helikopter 14 också användas i räddningstjänst. Helikopter 14 skall kunna operera tillsammans med övriga förband inom ramen för det nätverksbaserade försvaret. Helikoptrarna utrustas också för att kunna verka såväl nationellt som internationellt.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2002 har 1 275 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2003 ett behov om 261 miljoner kronor och för 2004 ett behov om 262 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Under 2002 etablerades NSHP Configuration Control Board med huvudsyfte att skapa ett beslutsorgan för att reducera behovet av tekniska förändringar. Detta bedöms leda till minskade underhålls- och utbildningskostnader. Under 2002 har vidare projektledningen fokuserats på förberedelser mot de inledande leveranserna samt avstämning av teknisk utformning och kontrakt. Beträffande anskaffning av Helikopter 14 har arbetet under 2002 omfattat leveranser av viss dokumentation samt förberedelser för leverans av tillhandahållen materiel.

Försvarmaktens bedömning är att projektet framskrider enligt plan. Dock har vissa risker identifierats, som ackreditering av ledningssystemets programvara och tillstånd att nyttja viss teknisk utrustning från USA respektive Storbritannien.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklas enligt den planerade inriktningen. Programmet bedöms i huvudsak ha en god ekonomisk och teknisk säkerhet.

Helikopter 15

Objektsramen omfattar tiden 2000 - 2008. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 501 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- projektledning av Helikopter 15 och
- anskaffning av 20 stycken Helikopter 15.

Helikopter 15 anskaffas som huvudplattform för taktisk träning och besättningsträning. Helikoptern skall därutöver kunna genomföra uppgifter inom mark- och sjöoperativa funktioner. Dessutom skall helikoptern kunna användas i räddningsuppgifter för framför allt det civila samhällets behov.

Helikopter 15 är en utvecklad version av en lätt helikopter (3 ton) med ursprungsbeteckningen AGUSTA A109. Helikoptern tillverkas av Finmeccanica SpA, AGUSTA, i Italien. I sjöoperativ konfiguration skall Helikopter 15 kunna baseras ombord på korvetter av Visbyklass.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2002 har 43 miljoner kronor utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2003 ett behov om 422 miljoner kronor och för 2004 ett behov om 275 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarmakten redovisar bland annat följande. Anskaffningen av Helikopter 15 är i och med utgången av 2002 framme vid leverans av interimshelikoptrar och förberedelser för serieleverans. I början av 2003 har Finmeccanica SpA, AGUSTA, meddelat att det kommer att bli leveransförseningar så att den första seriehelikoptern kommer att levereras till

Försvarmakten först under 2004. Detta innebär en försening med ett år jämfört med tidigare planering. Försvarmakten har med underlag från Försvarets materielverk genomfört en riskanalys varvid ett antal projektrisker identifierats. Riskerna rör bl.a. resurser för projektledning inom Försvarets materielverk, leverantörens resursläge och val av driftuppföljningssystem. Avseende resurser för projektledning har ett behov av sådan identifierats även för hela leveranstiden och inte bara intill dess att serieleveranser påbörjas, vilket medför ökade kostnader. Vidare anmäler Försvarmakten att projektreserven redan delvis förbrukats för vissa flygsäkerhetshöjande åtgärder, varför denna behöver utökas. För att täcka de ekonomiska bristerna föreslår Försvarmakten att objektsramen sammantaget utökas med 105 miljoner kronor som täcks genom omfördelning av medel som Försvarmakten avsatt för helikopterförbanden inom anslaget 6.2. Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.

Regeringen menar att behovet av projektledning över tiden borde kunnat förutses på ett tidigare stadium än vad som nu blev fallet. Regeringen gör dock ingen annan bedömning än Försvarmakten av det utökade behovet av ekonomiska resurser. Regeringen förutsätter dock att ytterligare medel, utöver vad Försvarmakten nu föreslår tillförs objektsramen, sedan inte behöver tillföras projektet.

Projektet bedöms sammantaget, trots av Försvarmakten angivna risker, i huvudsak utvecklas enligt den planerade inriktningen.

Bilaga 2

Förkortningar

Förkortningar och benämningar

Följande förkortningar och benämningar av internationella truppinsatser, övningar och samarbetsorgan samt militära vapensystem m.m. används i Förvarsdepartementets del av Budgetproposition för år 2004.

Principer för förkortningar:

Om förkortningen uttalas bokstav för bokstav används versaler (PFF). Det samma gäller för förkortningar som uttalas som ett ord och som har en eller två stavelser (PLIS).

I de fall förkortningen uttalas som ett ord och har tre eller fler stavelser används versal begynnelsebokstav (Minurso). Under förutsättning att förkortningen är allmänt känd kan denna princip även användas för förkortningar med två stavelser och som uttalas som ett ord (Nato).

Inom försvarsdepartementets verksamhetsområde är förkortningarna på internationella övningar och insatser samt vapensystem att betrakta som allmänt kända. Därför skrivs sådana förkortningar med versal begynnelsebokstav även om de endast har två stavelser (Baltbat).

Förkortningar och benämningar

Förkortningar och benämningar	Förklaring
Aerea	"Association of European Research Establishments in Aeronautics". Forum för samverkan mellan europeiska forskningsinstitut med målsättning att stärka teknologibasen för den europeiska flygindustrin.
AgIW	Regeringens arbetsgrupp för skydd mot informationskrigsföring.
Ag NBC	Regeringens arbetsgrupp för nukleära, biologiska och kemiska substanser.
AJS 37	Attack-, jakt- och spaningsflygplan 37 Viggen.
Baltbat	"Baltic Battalion". En sambaltisk fredsbevarande bataljon för internationella insatser. Verksamheten stöds av Sverige.
Baltdefcol	"Baltic Defence College". En sambaltisk försvarshögskola. Första kursen påbörjades i augusti 1999. Verksamheten stöds av Sverige.
Baltops	"Baltic operations". Militär övning i Östersjön där partnerländerna deltog.
Baltron	"Baltic Naval Squadron". En sambaltisk marin styrka i första hand bestående av förband med minröjningsförmåga. Verksamheten stöds av Sverige.
Baltsea	"Baltic Security Assistance Group". Forum för stödnationer att koordinera det säkerhetsfrämjande stödet i Baltikum.
CCRA	"Arrangement on the Recognition of Common Criteria Certificates in the field of Information technology security".
Cimic	"Civil Military Cooperation". Civil och militär samverkan.
CWC	"Chemical Weapons Convention". Kärnvapenskonventionen.
DRK	Demokratiska Republiken Kongo
EADRCC	Nato/PFF-ländernas katastrofcentrum.
EAPC	"Euro Atlantic Partnership Council". EAPC utgör ett ramverk i politiska och säkerhetsrelaterade frågor för Partnerskap för fred- samarbetet mellan Nato- och partnerländerna.
EAPR	"Euro- Atlantiska Partnerskapsrådet". EARP utgör en ram för Partnerskap för fred-samarbetet och är ett forum för konsultationer mellan Nato - och partnerländerna.
EA-värdering	Mätning och värdering av myndigheters ekonomiadministrativa rutiner.
Elvira	"Effektiv ledning från vision till realitet". Tekniskt ledningssystem för det civila försvaret.
EMAS	"European Eco Management and Audit Scheme". Europeisk standard för offentlig redovisning.
Erea	Ny benämning på Aerea, se ovan
Erieye	Flygburet radarsystem.

ESFP	Europeisk säkerhets- och försvarspolitik
ESV	Ekonomistyrningsverket.
EU-for	European Union Force
Euratom	Europeiska atomenergigemenskapen
First responders	Den polis-, räddnings- och sjukvårdspersonal som utgör första ledet i hanteringen av inträffade olyckshändelser.
FMLOG	Försvarsmaktens logistik- och underhållsservice
FOA	Försvarets forskningsanstalt.
FOI	Totalförsvarets forskningsinstitut.
Fost	"Flag Officer Sea Training", Utbildning i Storbritannien bl.a. för skyddstjänst, navigation och sjömanskap
FRA	Försvarets radioanstalt.
FSR-890	Flygburet spaningsradarsystem.
Garteur	"Group for Aeronautical Research and Technology in Europe" Forum för samarbete på regeringsnivå mellan Frankrike, Storbritannien, Tyskland, Nederländerna, Spanien och Sverige med målsättning att stärka samarbetet inom flygteknisk forskning.
GICHD	"Geneva International Centre for Humanitarian Demining".
GotSam	Samarbete mellan Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Tullverket, Sjöfartsverket och Länsstyrelsen i Gotlands län.
GSM-krypto	Krypteringssystem för digital mobiltelefoni.
GSM-nät	Nät för digital mobiltelefoni.
GUSP	Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik
haubits 77	Artillerisystem 77.
HELCOM	Helsingforskommissionen
IEA	"International Energy Agency" OECD-ländernas samarbetsorganisation på energiområdet.
IEP-avtalet	Internationellt avtal inom energiområdet.
IGC	Regeringskonferensen inom EU.
IMO	International Maritime Organization
IR-teknik	Infraröd teknik
Isaf	International Security and Assistance Force
ISO 14001	Internationell kvalitetssäkerhetsnorm för varor och tjänster.
JA 37	Jakt- och attackflygplan 37 Viggen.
JAS 39	Jakt-, attack- och spaningsflygplan 39 Gripen.
JAS 39B	Jakt-, attack- och spaningsflygplan 39 Gripen. Tvåsitsig version.
JMC	"Joint Maritime Course", övning där väpnad strid till sjöss, på, under och över vattenytan i gränssytan mellan kust och hav övas i syfte att öka förmågan att kunna delta i internationellt sammansatta styrkor.
KBM	Krisberedskapsmyndigheten
Kfor	"Kosovo Force" Natoledd multinationell fredsstyrka i Kosovo.
Leo	Försvarsmaktens nuvarande operativa ledningssystem, se IS Orion.
MCOPLIT-02	"Mine Countermeasure Operation in Lithuania 2002".
Minurso	"United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara" Fredsbevarande FN-insats (minröjning) till stöd för genomförandet av folkomröstning i västra Sahara.
MNB (C)	Multi National Brigade (Center)
Monuc	United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo
MOU WEAO	"Memorandum of Understanding concerning Participation in the Western European Armaments Organisation"
NBC-beredskap	Beredskap för försvar mot anfall med nukleära, biologiska och kemiska vapen.
NBC-vapen	Nukleära, biologiska och kemiska vapen.
NCO	Nationellt Centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor.
Nordcaps	"Nordic coordination arrangements for peace support". Fredsfrämjande nordiskt samarbete inom ramen för Partnerskap för fred.

Nordic Peace	Internationell militär övning i Partnerskap för freds anda.
Olja o Gas	Nätverk för att höja kompetensen inom olje- och gasområdet.
OPCW	"Organisation for the prohibition och chemical weapons".
OSSE	"Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa".
Parp	"Planning and Review Process". Partnerskap för fred- ländernas försvarsplaneringsprocess för krishantering och interoperabilitet.
PFF	"Partnerskap för fred". Forum för samarbete mellan Nato-medlemmar och vissa icke Nato-medlemmar.
PLIS	Totalförsvarets pliktverks informationssystem.
PLIS 2	Den del av Pliktverkets informationssystem som skall hantera personalredovisningen av krigsorganisationen.
PLIS/Integer	Personalförsörjningssystem för hälso- och sjukvårdspersonal.
PTS	Post och Telestyrelsen.
RAKEL	Gemensamt radiokommunikationssystem.
RBS 90	Luftvärnsrobotsystem med mörkerkapacitet.
RDS	Radio Data System.
Robot 15	Sjömålsrobot 15
Robot 99	Radarjaktrobot 99.
ROLF	"Rörlig operativ ledningsfunktion".
Ro-Ro-fartyg	(Roll-on-roll-off), dvs. fartyg där lastning och lossning sker genom en eller flera ramper i fartyget med truckar eller rullande flak.
RRV	Riksrevisionsverket.
S-102B	Signalspaningsflygplan 102B Gulfstream.
Sam Marin	Nationell marin övning.
SCF	Sveriges Civilförsvarsförbund
Sfor	"Stabilization Force". Natoledd multinationell fredsstyrka i Bosnien-Hercegovina.
Shirbrig	"Multinational United Nations Stand-by Forces High Readiness Brigade". Internationell snabbinsatsstyrka.
Sitic	Sveriges IT-incidentcentrum.
SK 37	Skolflygplan 37.
SK 60	Skolflygplan 60.
SKBR	Sveriges Kvinnliga Bilkårens Riksförbund
SNAM	Det Svenska Nationella Ambulansflyget.
SRV	Statens Räddningsverk.
Stril C	Stridsledningscentral.
Strix	Målsökande artillerigranat.
SWEDAC	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll.
SWEDE	Informations och ledningssystem för akuta sjukvårdsinsatser inom och mellan landsting.
SWEDEC	Svenskt kompetenscentrum för ammunitions- och minröjning.
Swedint	"Swedish International command". Sveriges internationella kommando.
Swenic	Swedish National Intelligence Cell
TP 84	Transportflygplan Hercules.
UAV	Obemannade flygande spaningsfarkoster
UNHCR	"United Nations High Commissioner for Refugees" FN:s flyktingorgan.
Unpredep	"United Nations Preventive Deployment Force". FN:s preventiva mission i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien.
Unsas	United Nations Stand-by Arrangements System
Us Centcom	US Central Command
WEAG	"Western European Armaments Group". (Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen)
VEU	"Västeuropeiska Unionen". Sverige deltar som observatör.
VMA	Viktigt meddelande till allmänheten.

ÖCB	Överstyrelsen för civil beredskap
ö-drift	Fortsatt drift av elsystemet i separata delsystem i händelse av att stamnätet sätts ur funktion.
